

GEMEENTE TILBURG

2022

PROGRAMMABEGROTING

Stevig op koers en financieel kerngezond

Programmabegroting 2022

Gemeente Tilburg

Inhoudsopgave

Leeswijzer	3
1. Algemeen	4
2. Programma's	12
2.1 Inclusieve stad	13
2.1.1 Sociaal en veerkrachtig	16
2.1.2 Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid	25
Passende ondersteuning:	31
2.1.3 Passende ondersteuning; Toegang	33
2.1.4 Passende ondersteuning; Werk en inkomen	34
2.1.5 Passende ondersteuning; Wmo	38
2.1.6 Passende ondersteuning; Jeugdhulp	42
2.1.7 Ingrijpen bij crisis en onveiligheid	46
2.2 Duurzame stad	51
2.2.1 Fysieke basiskwaliteit	54
2.2.2 Groen blauwe leefomgeving	63
2.2.3 Klimaat	67
2.3 Vitale stad	70
2.3.1 Openbare orde en veiligheid	74
2.3.2 Aantrekkelijke leefomgeving	80
2.3.3 Economie, cultuur en evenementen	84
2.3.4 Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit	94
2.4 Samen en dichtbij	101
2.4.1 Bestuur en samenwerking	105
2.4.2 Publieke dienstverlening	108
2.4.3 Diensten aan andere overheden	112
2.4.4 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	113
2.4.5 Algemene baten en lasten	117
3. Bedrijfsvoering	120
4. Paragrafen	125
4.1 Grondbeleid	126
4.2 Subsidies	132
4.3 Algemene dekkingsmiddelen	134
4.4 Lokale heffingen	135
4.5 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	136
4.6 Onderhoud kapitaalgoederen	147
4.7 Financiering	154
4.8 Verbonden partijen	157
5. Bijlagen	166
1. Uitgangspunten Programmabegroting 2022	167
2a. Overzicht begrotingsvoorstellen - herijkingen	168
2b. Overzicht begrotingsvoorstellen - nieuw beleid	171
2c. Overzicht bezuinigingen / ruimtescheppende maatregelen	173
2d. Overzicht hefbomen sociaal domein	174
3a. Budgetoverzicht per veld	175
3b. Budgetoverzicht per taakveld	177
4. Overzicht kadernota's en beleidsnota's	180
5. Overzicht reserves en voorzieningen	182
6. Overzicht investeringen	186
7. Overzicht incidentele lasten en baten	191
8. Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves	195
9. Overzicht servicenormen	196
10. Bijlagen paragraaf Grondbeleid	198
11. Onderzoeken doeltreffendheid/doelmatigheid	204
12. Overzicht benchmarks	206
13. Gepronosticeerde balans en EMU-saldo	207
14. T-MIP Stedelijke ontwikkeling in 2022	208
15. Lijst met afkortingen	211

Leeswijzer

Voor u ligt de Programmabegroting 2022. De opzet volgt de indeling van het bestuursakkoord, te weten: Inclusieve stad, Duurzame stad, Vitale stad en Samen en dichtbij.

Deze Programmabegroting kent de navolgende onderdelen:

Inleiding, financieel beeld en kerngegevens

Dit hoofdstuk beschrijft waar we staan en welke zaken er op ons af komen. Het actueel Financieel beeld wordt op hoofdlijnen gepresenteerd, waarna een toelichting volgt op enkele (externe) ontwikkelingen en de uitgangspunten die van invloed waren bij het opstellen van het Financieel beeld.

Programma's

In hoofdstuk 2 komen de programma's aan bod. Daarbij hebben wij aangegeven welke doelen zijn geformuleerd en op basis van welke indicatoren we effect meten en onderwerpen waar we in 2021 op inzetten. Per veld zijn de financiële gegevens opgenomen, zodat doelen, activiteiten en middelen overzichtelijk bij elkaar staan.

Bedrijfsvoering

Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de bedrijfsvoering en is in opzet gelijk aan de programma's in hoofdstuk 2.

Specifieke onderwerpen

Hoofdstuk 4 behandelt een aantal belangrijke aspecten binnen de gemeentelijke begroting en geeft extra informatie over de financiële positie op korte en langere termijn. We geven ook informatie over het grondbeleid op portefeuilleniveau alsmede het totale financiële overzicht. Vervolgens geven we inzicht in subsidies. In de paragraaf Algemene dekkingsmiddelen wordt een integraal overzicht gegeven van de middelen die de gemeente in kan zetten voor eigen beleid (algemene uitkering, belastingen, dividenden etc.). Verder worden de lokale heffingen, de financiering van de gemeentelijke activiteiten, het gemeentelijk weerstandsvermogen en inzicht in risico's, de verbonden partijen en het onderhoud van kapitaalgoederen als specifieke onderwerpen aan de orde gesteld.

Raadsbehandeling

De Programmabegroting 2022 zal samen met de tariefvoorstellen op 8 en 11 november 2021 in uw raad worden behandeld.

1. Algemeen

Inleiding

Tilburg op koers, financieel duurzaam en gezond.

Hierbij presenteren wij u de Programmabegroting 2022 van de gemeente Tilburg, de laatste begroting van deze bestuursperiode. Voor ons als college voelt deze laatste begroting als een bijzondere verantwoordelijkheid. We willen hierin laten zien dat we de opgave uit het bestuursakkoord grotendeels hebben gerealiseerd. Om onze koers waarbij we de afgelopen jaren ingezet hebben om de stad gezonder en gelukkiger over te dragen aan een nieuw bestuur presenteren we in deze begroting een aantal voornemens zodat we in 2022 de koers met kracht kunnen voortzetten.

Ook in financiële zin wilden we de begroting van onze stad gezonder achterlaten. Dat is niet gemakkelijk gebleken, hoofdzakelijk vanwege stevige discussies met het Rijk over de financiële verhoudingen. In dat kader hebben we eerder gesproken over 'varen in de mist': een groot aantal onduidelijkheden vanuit het Rijk over de wijze waarop zij ons financieel zou ondersteunen in een aantal grote maatschappelijke opgaven. Dat gaat over de toegenomen kosten in de jeugdzorg, participatiewet en de WMO, maar ook over de omvang en de verdeelsleutel van het gemeentefonds als belangrijkste inkomstenbron voor gemeenten. En over de door het rijk eenzijdig opgelegde opschalingskorting. En dan hebben we het nog niet over de majeure opgaven die ons nog te wachten staan, zoals de extra stedelijke transformatie, de energietransitie en de daarbij behorende vragen rond bestaanszekerheid, en de doorontwikkeling van het wijkgericht werken.

In de Perspectiefnota 2022 hebben we de voorgenomen financiële en inhoudelijke kaders uitgebreid toegelicht; in deze programmabegroting zijn ze tot in detail uitgewerkt. Maar sinds het voorjaar zijn de financiële kaders sterk gewijzigd, gelukkig in positieve zin. De berichtgeving vlak vóór en in de Septembercirculaire van het Rijk heeft grote gevolgen voor onze financiële positie, die veel gunstiger is geworden. De financiële informatie die in de septembercirculaire staat, is *niet* in deze programmabegroting meegenomen. In een separate brief, die gelijktijdig met deze begroting aan u ter beschikking wordt gesteld, informeren wij u over de precieze effecten van de circulaire. Daarnaast speelt een aantal te verwachten positieve ontwikkelingen in verschillende rijksdossiers. Vanwege de onzekerheid hieromtrent zijn ook deze *niet* in de begroting verwerkt. Een nieuw te vormen kabinet zal hier namelijk duidelijkheid in moeten geven; 'de mist optrekken' zogezegd. Toch vinden we het van belang om ook hier in deze algemene inleiding aandacht aan te besteden.

Door enerzijds gevoerd beleid en genomen maatregelen en anderzijds de positieve ontwikkelingen in al onze gesprekken met het rijk kunnen wij in deze begroting een robuuste financiële uitgangssituatie bieden voor de komende bestuursperiode. En die robuuste financiële basis is keihard nodig want er liggen majeure opgaven in het verschiet, zoals we hierboven al aangaven; 'er is nog heel veel te doen in de komende jaren'.

Financieel perspectief

In paragraaf 1.2 ziet u het definitieve financiële kader van deze begroting. Die is, los van de septembercirculaire, structureel sluitend in de jaarschijf 2022. Hiermee voldoen we aan de eisen van de toezichthouder. De jaarschijven 2023 en 2024 laten een licht negatieve reeks zien met een wat groter tekort in 2025. Gezien de positieve effecten in de septembercirculaire én de te verwachten ontwikkelingen in de rijksdossiers is dit beeld meer dan goed te verantwoorden en laten we een zeer robuust financieel perspectief na.

Septembercirculaire

In de septembercirculaire zit een fors positieve bijstelling van het accres (de mutatie op het gemeentefonds) ten opzichte van de meicirculaire. Daarnaast heeft ook de actualisatie van de maatstaven (de indicatoren waarlangs het gemeentefonds op dit moment verdeeld wordt) een positief effect in ons financieel beeld. Zoals eerder aangegeven wordt deze circulaire conform de visie op P&C niet verwerkt in deze begroting maar vormt ze het uitgangspunt voor de perspectiefnota 2023 en verder. Daarmee legt deze circulaire de basis voor het financieel kader waarmee het volgende bestuur een start van de nieuwe bestuursperiode kan maken. We anticiperen wel op bevriezing van de opschalingskorting in 2022 en deze incidentele ruimte benutten we om voor de komende drie jaar een extra impuls te geven aan onze PACT aanpak. Het accres in deze circulaire wordt mede veroorzaakt door een hogere prijs- en loonontwikkeling. Deze autonome ontwikkeling actualiseren wij traditiegetrouw bij de komende perspectiefnota, waarbij een behoorlijk deel van het effect van deze circulaire nodig zal zijn om deze ontwikkeling op te vangen. Denk daarbij aan de uitkomsten van het lopende overleg rond de Ambtenaren-CAO, waaraan nu nog geen bedrag gehecht kan worden. Het netto effect van de circulaire is:

N = nadeel, V = Voordeel (x € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Structureel effect septembercirculaire	10,2 V	10,6 V	10,9 V	12,0 V

Rijksdossiers

Gedurende dit jaar hebben wij u regelmatig geïnformeerd over de ontwikkelingen in het financieel beeld en de dynamiek in de rijksdossiers. Er lopen tussen de VNG en het Rijk diverse discussies omtrent gezonde financiële verhoudingen en het Programmabegroting 2022 gemeente Tilburg

creëren van een financiële positie bij gemeenten die recht doet aan de rol en opgaven waar gemeenten voor staan. Zoals eerder gezegd, zijn voorbeelden hiervan de opschalingskortingen de discussies over voldoende middelen voor nieuwe taken zoals klimaat en de omgevingswet. Twee dossiers laten zich al wél vertalen in een financieel effect bij positieve besluitvorming. Dat zijn het dossier Jeugd en de herverdeling van het gemeentefonds.

Voor jeugd heeft het kabinet in 2022 eenmalig € 1,3 miljard euro extra beschikbaar gesteld op basis van de uitkomsten van een arbitragecommissie. Het Rijk en VNG hebben afspraken gemaakt over een hervormingsagenda met voldoende middelen zodat een beheersbaar stelsel ontstaat. De structurele consequenties liggen als zwaarwegend advies op de tafel van de kabinetsformatie. In afwachting van de uitkomst hebben het ministerie van Binnenlandse Zaken (BzK) en Interprovinciaal Overleg (IPO) afgesproken dat gemeenten in de opstelling van de programmabegroting 2022 en verder 75% van de extra middelen mogen ramen. Deze zijn verwerkt in het definitieve financiële kader zoals weergegeven in paragraaf 1.2. De overige 25% zijn daarom nog niet geraamd.

Het proces dat moet leiden tot een betere verdeling van het gemeentefonds is bijna afgerond. De definitieve consequenties verwachten we in de meicirculaire 2022. In het meest recente rekenmodel heeft Tilburg gelukkig een fors positief herverdeeffect van € 103,- per inwoner. Het model kent een groei van € 15 per inwoner per begrotingsjaar vanaf 2023 met voorlopig een aftopping op € 60 per inwoner.

Deze mogelijke effecten zijn aan een nieuw kabinet ter definitieve besluitvorming; we kunnen deze op dit moment dus niet inrekenen. Wanneer deze besluitvorming daadwerkelijk plaatsvindt, zou dit leiden tot een positief effect van € 5,4 miljoen structureel vanaf 2023 oplopend naar € 10,5 miljoen in 2025.

Financieel perspectief nieuwe bestuursperiode

Wanneer we de bovenstaande ontwikkelingen combineren met het financieel kader van deze begroting dan geeft dit ons het vertrouwen dat het nieuwe bestuur vanuit een solide financiële situatie kan starten. Niettemin is het essentieel om zeer strak de vinger aan de pols te blijven houden. De dynamiek in de rijksdossiers is namelijk groot. Het is van groot belang dat in de lopende kabinetsformatie zaken als afschaffen van de opschalingskorting, extra middelen voor het sociaal domein en de herverdelingsoperatie structureel geborgd worden. Onze actieve lobby, die we mede via het VNG laten lopen, zullen we dan ook onverkort continueren.

Besparingen en volumemaatregelen

Bij de perspectiefnota hebben we aangegeven dat we koers(t)en in de financiële mist. De financiële opgave door extra rijksmiddelen is minder groot geworden en in deze begroting verwerken we ook de financiële effecten van de inkoop- en het normalisatieproces in het sociaal domein. Deze maatregelen dragen behoorlijk bij aan het solide financiële beeld. De forse verbetering van het financieel perspectief gaf ons de ruimte om de zoekrichtingen zoals in de perspectiefnota gepresenteerd los te laten en de keuzes meer te baseren op impact die een maatregel heeft in de stad. Tegelijkertijd is er veel werk verzet in het samenstellen van de aan u gepresenteerde informatieset. Het doel van deze informatieset was met elkaar te komen tot een gedeeld beeld over de richting van de financiële focus van ons handelen. Deze informatieset hebben we benut om ruimte te creëren in onze begroting door de maatregelen die weinig tot geen impact hebben op de stad of die passen in de beweging die we voorstaan te betrekken in deze begroting. In bijlage 2c van deze begroting vindt u een gedetailleerd overzicht van de maatregelen.

Ook hebben we er voor gekozen om het effect op de woonlasten te beperken en slechts zeer gering te verhogen waarbij we nog steeds behoren tot de gemeenten met de laagste woonlasten. Zoals eerder aangegeven kan de informatieset ook het nieuwe bestuur helpen in het inzichtelijk maken van alle geldstromen en indien gewenst het maken van andere financiële keuzes.

Beleidsvoornemens

In onze laatste begroting doen wij u een aantal voorstellen die passen bij het afronden van ons bestuursakkoord. We willen borgen dat ook in het jaar van de verkiezingen de ontwikkelingen in de stad die nodig zijn, doorgaan. Naast het inzetten op de hefbomen, de inkoop en de normalisatie in het sociaal domein stellen we een extra investering in onze sociale basis (het gewone leven) voor. Deze investering zetten we mede in om invulling te geven aan uw wens omtrent de preventieve aanpak op jeugd. Ook gaan we aan de slag met het aanvalsplan bestaanszekerheid.

Op het grensvlak van de inclusieve en duurzame stad maken we middelen vrij om uitvoering te geven aan een nieuwe visie op spelen. In deze digitale tijd is het stimuleren van beweging cruciaal. Mede dankzij een actualisatie van de investeringen in de openbare ruimte waardoor er nieuwe ruimte voor investeringen ontstaan, zijn we blij dat we de uitvoering van het Stadsforum inclusief Koningswei en het autoluw maken van de cityring in deze begroting kunnen borgen.

Ook maken we extra middelen vrij om ook ten behoeve van het nieuwe bestuur op een aantal belangrijke gebiedsontwikkelingen in de voorbereidende fase te kunnen doorwerken. In het kader van de duurzame stad zetten we in op circulariteit en emissieloos vervoer. Ook geven we invulling aan een aantal door u ingebrachte wensen bij de perspectiefnota zoals de uitbreiding van het Makersfonds en de extra inzet op toezicht en handhaving. Voor een integraal overzicht van alle voorstellen verwijzen we u naar bijlage 2b.

Uitdagingen aan de horizon

Zoals gezegd staat onze stad voor grote uitdagingen. De transformatie in het sociale domein loopt al een aantal jaren. De typisch Tilburgse aanpak daarvan werpt inmiddels haar vruchten af. De tweeledige aanpak waarbij we tegelijkertijd besparen en investeren werkt. De aanpak van de hefbomen rendeert steeds meer en met de aanstaande inkoop en

normalisatie borgen we dat het sociaal domein ook duurzaam betaalbaar blijft. We blijven inzetten op onze lobby omdat ondanks de positieve ontwikkelingen in het financieel perspectief, er nog een aantal zorgen zijn die dit perspectief zomaar weer kunnen doen veranderen zoals o.a. de ontwikkelingen in de jeugdbescherming maar ook de oplopende druk op onze WMO-voorzieningen en de participatiewet.

Naast de lopende transformatie in het sociale domein moeten we onze aandacht nu ook al richten op grote opgaven voor de komende jaren. Het gaat dan om:

- De stedelijke transformatie (extra woningbouw maar ook transformatie van bestaande stedelijke gebieden en voorraden en het aanjagen van private en publieke investeringen) en de problematiek van de te krappe arbeidsmarkt in de vitale stad.
- Het vormgeven aan een typisch Tilburgse uitvoering van de omgevingswet samen met de stad
- De energietransitie, klimaatopgaven en de integrale aanpak van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in de duurzame stad.
- De doorontwikkeling van het wijkgericht werken als integrale opgave in de drie steden.

Wij zijn blij dat we een zeer gezonde financiële erfenis ter beschikking kunnen stellen voor de komende bestuursperiode. Het structurele surplus dat zich aftekent in de begroting willen we reserveren zodat het komende bestuur een vliegende start kan maken met de aanpak van deze onderwerpen.

Gelukkig ziet ook het Rijk de noodzaak om te investeren in woningbouw, de daarmee samenhangende stikstofproblematiek en de klimaatopgaven. Dit doet ze door buiten de lopende begroting om omvangrijke fondsen hiervoor in te richten. Om als Tilburg voor deze middelen in aanmerking te kunnen komen zal het Rijk, vanuit de gedachte van één overheid, medefinanciering verwachten. Dit vergt fondsvorming op de schaal van provincies, waterschappen en gemeenten. Onze gezonde financiële situatie stelt ons gelukkig in staat om daar op in te spelen.

Ontwikkelingen voor de organisatie

De komende transformaties en opgaven gaan een grote impact hebben op de samenleving. De rol van overheden wordt groter in dit verband. De gemeente Tilburg dient zich hier op voor te bereiden. Onze organisatie dient zich versneld door te ontwikkelen en moet investeren in nieuwe kennis, kunde en uitvoeringskracht. We zijn trots op de ontwikkeling die de organisatie de afgelopen jaren heeft doorgemaakt maar kunnen niet stilstaan. In die zin was de titel “Beste Overheidsorganisatie” geen eindpunt maar slechts een begin. Uit de resultaten van de benchmark Berenschot, waarover u in een separate brief wordt geïnformeerd, blijkt dat de Tilburgse gemeentelijke organisatie niet bovengemiddeld groot of duur is. Een betaalbare organisatie blijft ons uitgangspunt maar de komende bestuursperioden zullen investeringen in onze organisatie nodig zijn om alle opgaven tot een goed eind te brengen. Hiervoor wordt een dossier voorbereid voor de nieuwe bestuursperiode.

Tot besluit

Tilburg is zich bewust van haar geschiedenis en de mensen die samen de stad vormen, zich bewust van wat deze mensen voor de stad doen en omgekeerd wat de stad voor deze mensen moet doen. Met deze programmabegroting ronden wij het bestuursakkoord af dat wij ruim 3 jaar geleden met de stad en met u hebben gesloten. Daarnaast bereidt Tilburg zich voor op de toekomst en de grote uitdagingen die we tegemoet gaan. Een stevige uitdaging die we met elkaar op zijn Tilburgs zullen aangaan: we klaren de klus samen en treden de toekomst met vertrouwen tegemoet.

Financieel Beeld

Financieel meerjarenbeeld

De vertrekpositie voor het actueel financieel beeld is de vastgestelde Programmabegroting 2021 en de structurele doorwerking van de Jaarrekening 2020 en Tussenrapportage 2021.

Vervolgens is de vastgestelde Programmabegroting 2021-2024 geactualiseerd. Hierbij is uitgegaan van de spelregels "Budgetbijstellingen, zo doen we dat in Tilburg" (In bijlage 1 zijn onze uitgangspunten vastgelegd).

De programmabegroting 2022 is de laatste van deze bestuursperiode. De nieuwe inkoopstrategie in het sociaal domein is nu verwerkt in de ramingen en leidt tot een structurele besparing van € 8,5 miljoen. De voorstellen nieuw beleid zijn in lijn met het bestuursakkoord. Om een sluitende begroting te kunnen presenteren is gekozen voor een integrale financiële aanpak waarbij zowel maatregelen aan de uitgaven- als aan de inkomstenkant zijn genomen.

De begroting 2022 geeft het volgende beeld:

N = nadeel, V = Voordeel (x € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Uitkomst Programmabegroting 2021	0	0	0	0
Structurele effecten Jaarrekening 2020/ Tussenrapportage 2021	8,1 N	7,0 N	7,2 N	8,7 N
Vertrekpositie Programmabegroting 2022	8,1 N	7,0 N	7,2 N	8,7 N
Herijkingen (zie bijlage 2a)	13,7 V	1,8 V	2,4 N	5,1 N
Uitgangspositie	5,6 V	5,2 N	9,6 N	13,8 N
Inkoopstrategie Sociaal Domein (zie bijlage 2b)	1,5 V	5,1 V	8,4 V	8,5 V
Voorstellen nieuw beleid (zie bijlage 2b)	8,0 N	4,1 N	4,2 N	3,4 N
Beeld incl. nieuw beleid	0,9 N	4,2 N	5,4 N	8,7 N
Bezuinigingen/ruimtescheppende maatregelen (zie bijlage 2c)	3,6 V	4,0 V	4,8 V	5,2 V
Financieel beeld Programmabegroting 2022-2025	2,7 V	0,2 N	0,6 N	3,5 N

In bijlage 2a t/m 2c is een overzicht van de diverse begrotingsvoorstellen opgenomen. Bij de programma's worden ze specifiek toegelicht.

In de begroting 2022 en meerjarenraming is geen rekening met financiële effecten van de corona-crisis. Er zijn geen ramingen in relatie tot financiële gevolgen van de corona-crisis opgenomen, zowel niet in de lastensfeer als op het gebied van eventuele compensatie. In de tussentijdse rapportages 2022 c.q. jaarrekening 2022 zullen, net als in 2020 en 2021, afwijkingen als gevolg van corona separaat inzichtelijk gemaakt worden en zullen voor- en nadelen voor zover als mogelijk met de reserve Corona verrekend worden.

Taakstellingen en stelposten

In het financieel beeld is rekening gehouden met de volgende taakstellingen/stelposten:

- *Stelpost herverdeling gemeentefonds*
Vanaf 2023 is een voordelig herverdeeleffect van structureel € 3,5 miljoen ingerekend in verband met de invoering van het nieuwe verdeelvoorstel per 1 januari 2023 (zie voorstel nr. 141).
- *Stelpost extra rijksmiddelen jeugd*
Voor 2023 e.v. jaren is het toegestaan, om in het kader van behoedzaamheid, 75% van de overeengekomen bedragen te hanteren voor de omvang van de stelpost. Dit betekent dat wij in 2023 € 19,6 miljoen, in 2024 € 18,6 miljoen en in 2025 € 17,5 miljoen als stelpost in de ramingen hebben opgenomen (zie voorstel nr. 140). De extra rijksmiddelen voor 2022 ad € 18,5 miljoen zijn inmiddels bij de septembercirculaire definitief toegekend.
- *Rendement hefbomen sociaal domein*
Vanaf 2020 boeken we de financiële impact van de hefbomen in de begroting in. In de huidige budgetten is rekening gehouden met het rendement van de hefbomen. Voor 2022 resteert nog een te realiseren rendement van € 3,6 miljoen en voor 2023 e.v. jaren resteert nog € 3,7 miljoen. In de begroting gaan we ervan uit deze de hefbomen conform planning worden gerealiseerd (zie bijlage 2d).

Woonlasten

De gemeentelijke woonlasten voor huishoudens met een eigen woning bestaan uit de onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing. Vanaf belastingjaar 2018 kennen we bij de afvalstoffenheffing een tarief voor één- en meerpersoonshuishoudens. Het tarief voor een éénpersoonshuishouden bedraagt 90% van het tarief voor een meerpersoonshuishouden.

Op basis van de waarde van een gemiddelde woning kunnen de woonlasten als volgt gepresenteerd worden:

	Tarief 2021 meerpersoons- huishouden	Tarief 2021 éénpersoons- huishouden	Tarief 2022 meerpersoons- huishouden	Tarief 2022 éénpersoons- huishouden
Onroerendzaakbelasting (eigenaar)	€ 217,00	€ 217,00	€ 226,39	€ 226,39
Afvalstoffenheffing	€ 277,20	€ 249,48	€ 289,45	€ 260,50
Rioolheffing	€ 102,79	€ 102,79	€ 107,98	€ 107,98
Totaal woonlasten	€ 596,99	€ 569,27	€ 623,82	€ 594,87
Mutatie t.o.v. 2021			+ € 26,83 + 4,5%	+ € 25,60 + 4,5%

De OZB-opbrengst wordt jaarlijks geïndexeerd met de prijsindex Bruto Binnenlands Product (pBBP), voor 2022 met 1,6%. Daarnaast willen we in totaal € 1,0 miljoen extra inkomsten via de OZB genereren. Voor een gemiddelde woning (waarde € 261.000) betekent dit op jaarbasis een totale stijging van circa € 9,-.

De stijging van de tarieven afvalstoffenheffing met € 11,- à € 12,- wordt veroorzaakt door loon- en prijsontwikkelingen, hogere verwerkingskosten afval en bijstelling kapitaallasten. Daarnaast stijgen de kosten ook als gevolg van het project Duurzame afvalinzameling Binnenstad en Spoorzone, de aanpak van inzameling hoogbouw en de nieuwe milieustraat en het Circulair ambachtscentrum Tilburg.

De rioolheffing stijgt met ruim € 5,-. Deze stijging is met name het gevolg van de extra onderhoudskosten van de retentievijvers.

Formatieve gevolgen

In de begroting zijn voorstellen opgenomen met gevolgen voor de omvang van de formatie. Hierdoor neemt de formatie in 2022 toe met 15,8 fte.

Formatieontwikkeling	Voorstel nr.	FTE	Dekking
Formatiecalculatiemodel Vergunningen	129	5,70	Tarieven
Formatiecalculatiemodel Backoffice Dienstverlening	35	1,46	t.l.v. algemene middelen
Circulaire economie	105	1,00	t.l.v. algemene middelen
Uitbreiding handhaving op zondagen	90	1,50	t.l.v. algemene middelen
Toegang 1G,1P,1C	26	PM	t.l.v. algemene middelen
Bedrijfsplan WOZ	151	1,74	t.l.v. algemene middelen
Contactpersoon Woo/Wob coördinator	139	1,00	t.l.v. rijksmiddelen
Omgevingswet	92	3,40	t.l.v. algemene middelen
Totaal formatieontwikkeling		15,80	

Naast bovenstaande mutaties heeft het voorstel Emissieloos rijden effect op de formatie vanaf 2023 en het voorstel mutatiesturing heeft vanaf 2025 effect op de formatie.

Voor een toelichting op de formatie-uitbreiding verwijzen we naar de toelichting op het betreffende voorstel. Voor variabele overhead gaan we uit van € 5.000 per fte.

Kerngegevens

	1 januari 2021	1 januari 2022 (prognose)
SOCIALE STRUCTUUR		
Inwoners	221.974	222.824
0 tot en met 17 jaar	39.088	38.771
18 tot en met 64 jaar	145.021	145.199
65 jaar en ouder	37.865	38.854

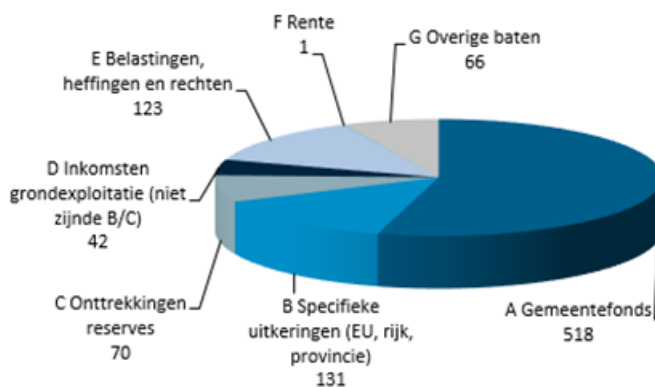
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden		
Participatiewet	6.688	6.683
IOAW	376	350
IOAZ	28	25
Aantal woonruimten (o.b.v. CBS statistiek)	102.471	103.110
PERSONELE KENGETALLEN		
Personeelsformatie (fte)	2.039	2.099
Waarvan leidinggevend (fte)	127	128
FINANCIËLE STRUCTUUR (x € mln.)		
Totaal lasten begroting	891	949
* Inclusieve stad	523	548
* Duurzame stad	109	118
* Vitale stad	179	188
* Samen en dichtbij	80	95
Totaal baten begroting	891	952
* Gemeentefonds	475	518
* Specifieke uitkeringen (EU, Rijk, Provincie)	134	131
* Onttrekkingen reserves	83	70
* Inkomsten grondexploitatie	33	42
* Belastingen, heffingen en rechten	114	123
* Rente	1	1
* Overige baten	51	67
Totaal lasten begroting	891	949
* Incidenteel	71	102
* Structureel	820	847
Totaal baten begroting	891	952
* Incidenteel	72	94
* Structureel	819	858
Saldo structurele lasten en baten	1 N	8 V
RESERVEPOSITIE (x € mln.)		
Totaal reserves	829	746
A. Algemene reserve	49	44
B. Vrij inzetbare reserves	590	159
C. Bestemde reserves	190	543

Lasten 2022 naar soort (x € 1 mln.)

Baten 2022 naar soort (x € 1 mln.)

Structureel begrotingssaldo

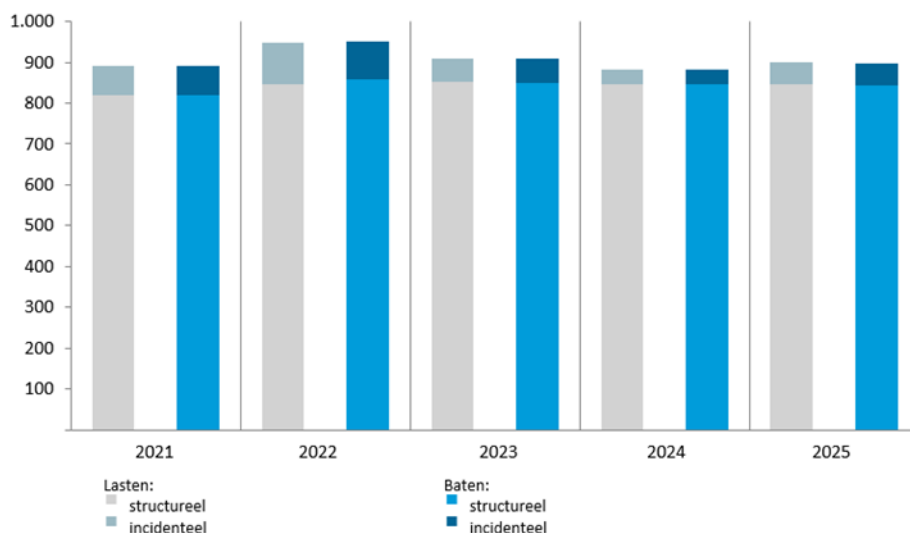
Kerngegevens x € 1.000	Lasten	Baten	Saldo
Programma Inclusieve stad	507.459	-136.323	371.137
Programma Duurzame stad	94.591	-25.880	68.711
Programma Vitale stad	162.349	-64.072	98.277
Programma Samen en dichtbij	61.478	-79.343	-17.865
Totaal van de programma's	825.877	-305.617	520.260
Algemene dekkingsmiddelen	2.421	-575.619	-573.198
Overhead	84.915	-89	84.826
Heffing vennootschapsbelasting (VPB)	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	0	0	0
Subtotaal programma's (inclusief algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	913.213	-881.325	31.887
Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves:			
Inclusieve stad	0	-2.473	-2.473
Duurzame stad	7.431	-9.431	-2.001
Vitale stad	9.442	-33.555	-24.112
Samen en dichtbij	18.880	-24.929	-6.049
Totaal toevoegingen en onttrekkingen reserves	35.753	-70.388	-34.635
Geraamd resultaat inclusief mutaties reserves	948.966	-951.714	-2.748

Structureel begrotingssaldo (x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Lasten	913.213	893.026	869.891	874.388
Baten	-881.325	-868.937	-854.297	-860.946
Saldo van lasten en baten exclusief reserves	31.888	24.089	15.594	13.442
Toevoeging reserves	35.753	15.053	13.539	25.242
Onttrekking reserves	-70.389	-38.948	-28.575	-35.140
Saldo reserves	-34.636	-23.895	-15.036	-9.898
Geraamd resultaat	2.748 V	194 N	558 N	3.544 N
Incidentele lasten	102.269	57.179	37.285	52.674
Incidentele baten	-93.722	-58.234	-37.389	-52.796
Saldo van Incidentele baten en lasten	8.547	-1.055	-104	-122
Structureel begrotingssaldo	11.295 V	1.249 N	662 N	3.666 N

We streven naar een (meerjaren-)begroting die structureel en reëel in evenwicht is. De regelgeving schrijft dit ook voor en de provincie toetst hier vanuit haar toezichhoudende rol op.

Jaarschijf 2022 laat een voordelig geraamd resultaat zien en ook het saldo van incidentele baten en lasten is voordelig. Dit betekent dat we structurele lasten met structurele baten dekken. De jaren na 2022 kennen een negatief geraamd resultaat en het saldo van incidentele baten en lasten is (licht) negatief. Dit leidt in die jaren tot een negatief structureel begrotingssaldo. In percentage van de totale begrotingslasten is dit 0,15%, 0,07% en 0,41% voor de jaren 2023, 2024 en 2025. In bijlage 7 is een uitgebreid overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen.

Lasten en baten structureel / incidenteel meerjarig (x € 1 mln.)

2. Programma's

2.1 Inclusieve stad

Inleiding

Inleiding

We werken aan een inclusieve stad, waar mensen zelfredzaam zijn, ertoe doen en erbij horen. Tilburgers kijken om naar hun naaste familie, vrienden en buurt en voelen zich betrokken bij het welzijn van de ander, ongeacht afkomst, geslacht, geloofsovertuiging of geaardheid. We zorgen voor een stimulerende omgeving om persoonlijke talenten te ontdekken, ontwikkelen en in te zetten. Tilburgers die het nodig hebben krijgen passende ondersteuning. De ondersteuning is gericht op het hervinden van evenwicht zodat zij naar eigen vermogen mee kunnen doen aan de samenleving. De mogelijkheden vanuit de sociale basis ondersteunen hierbij zoveel mogelijk. We willen dat alle Tilburgers veilig zijn en zich ook zo voelen, om zich optimaal te kunnen ontwikkelen en meedoen.

De waarden uit de agenda sociaal013 blijven de kern: een goede start, ruimte om te leven, optimale kansen, in een wereld die mij ziet. Deze geven ons houvast bij wat de Tilburgers écht gezond en gelukkig maakt. We blijven investeren en innoveren en het soms net een beetje anders doen, juist vanuit het karakter van de stad en haar inwoners.

We benaderen het sociaal domein als gemeente vanuit een samenhang van taken en rollen, gevisualiseerd in de piramide van het sociaal domein. Onze activiteiten ordenen we naar de lagen van de piramide. Een ordening die wetten, afdelingen en portefeuilles overstijgt. In alles wat we doen, richten we ons op de transformatie van intensieve ondersteuning naar preventie, normaliseren en het versterken van de sociale veerkracht van Tilburgers. We willen gewone problemen gewoon oplossen en zorgen voor een sterke verbinding met de wijk en de informele mogelijkheden die daar zijn.

Beweging van normaliseren en het versterken van de sociale basis

We zetten in op het thema “normaliseren, een ode aan jezelf zijn” door de kernopgave ‘een wereld die mij ziet’ concreet te vertalen. De impact die we willen bereiken is dat mensen in staat gesteld worden zichzelf te helpen, niet te snel etiketten opplakken, maar juist in het gewone leven weer ruimte creëren voor wie we zijn, met alle leuke, gekke en soms minder fijne dingen die daar bij horen. Kortom gewone problemen gewoon oplossen en zorgen voor een sterke verbinding met de wijk en de informele mogelijkheden die daar zijn. Hiervoor investeren we in 2022 in het versterken van de sociale veerkracht van onze inwoners, bijvoorbeeld via een extra investering in de weerbaarheid en mentale gezondheid van kinderen en jongeren.

Transformatiestrategie: op koers, maar we zijn er nog niet

We zetten de beweging van de transformatie kracht bij door programmatisch te werken aan meer impact en betaalbaarheid van het sociaal domein. De zorgvraag en bijbehorende kosten van de ondersteuning blijven groeien. We zijn er dan ook nog niet en blijven onze strategie doorzetten, steeds vanuit inzichten van wat nodig is.

De focus in 2022 ligt op een zorgvuldige implementatie van de regionale inkoopstrategieën, de beweging van normaliseren, het versterken van de sociale veerkracht van de Tilburgers en het organiseren vanuit belemmerende patronen in het systeem die inwoners en professionals ervaren.

In de nieuwe inkoopstrategieën maken we keuzes in wat we wel en niet meer inkopen aan ondersteuning, gaan we naar een overzichtelijk zorgveld door het aantal aanbieders te verminderen, werken we op maat van het gebied, stimuleren we meer samenwerking tussen aanbieders door taakgericht in te kopen en stellen we indien nodig budgetbegrenzungen in. Deze implementatie doen we in samenwerking met regiogemeenten, aanbieders, Toegang, vertegenwoordiging van de cliëntenraden, de Tilburgse raad en raden in de regio. In 2022 en 2023 zal de impact, ook financieel, zichtbaar worden.

Door de keuzes in de nieuwe inkoopstrategieën, creëren we ruimte bij Toegang Tilburg om de focus terug brengen naar haar opdracht van normaliseren en zorgen voor een sterke verbinding met de wijk en de informele mogelijkheden die daar zijn.

Met de inzet van de hefboomen zetten wij in op een spoor van investeren en innoveren, waarmee we institutioneel, maatschappelijk en financieel rendement kunnen behalen. De impact van de hefboomen is merkbaar in meer effectieve ondersteuning van inwoners op maat, laagdrempelig en dichterbij. Er is een blijvende ambitie en opgave voor de komende jaren voor wat betreft de impact die we willen bereiken. In 2022 ronden we een aantal hefboomen af en borgen deze in beleid door ze op te nemen in de nieuwe inkoopstrategieën. We continueren onze lobby gericht op meer impact en reëel budget voor de uitvoering van onze taken. Dit doen we onder andere samen met de VNG en G40/G4 vanuit de propositie “De winst van het sociaal domein”, waarbij we het Rijk vragen te investeren voor maatschappelijk rendement.

We zetten in op het organiseren, waarbij we belemmerende patronen in het systeem willen doorbreken. We werken via de werktafel aan de hand van concrete casuïstiek, waarin patronen terug te vinden zijn. Op deze manier vergroten we onze eigen effectiviteit als organisatie gericht op meer impact voor Tilburgers.

Financiële druk

De financiële druk in het sociaal domein loopt op. Er is sprake van structurele financiële tekorten door autonome groei van de kosten. Dat geldt landelijk, maar ook specifiek voor Tilburg door keuzes in beleid.

In 2022 zullen de gemeenten met 1,3 miljard euro worden gecompenseerd voor de tekorten voor de jeugdhulp. Voor de structurele financiële middelen moeten afspraken gemaakt worden met het nieuwe kabinet. Met de toekenning van

incidentele middelen is ook de afspraak gemaakt een hervormingsagenda te ontwikkelen. Begin 2022 dient de landelijke hervormingsagenda voor het jeugdstelsel gereed te zijn. Vanuit Tilburg spelen we een actieve rol bij de totstandkoming van deze agenda.

Ook op het terrein van de Participatiewet is door het rapport van Berenschot “beschikbare en benodigde middelen voor de Participatiewet” expliciet gemaakt dat gemeenten te weinig middelen hebben om de doelgroep van deze wet goed te kunnen begeleiden. We zetten onze lobby in voor een nieuwe Participatiewet die uitgaat van vertrouwen en voldoende financiële kaders die iedere bijstandsgerechtigde kansen biedt.

We houden de komende jaren vast aan de beweging naar meer preventie om zodoende duurdere zorg te voorkomen. Dit vraagt om lef en vertrouwen in deze beweging. We blijven werken aan een zo efficiënt en effectief mogelijke aanpak die maximale impact genereert, zowel maatschappelijk, institutioneel als financieel. We kijken echter ook kritisch naar gemaakte keuzes in het verleden en herzien deze waar mogelijk en nodig.

Conform besluitvorming Tussenrapportage 2021 is de koepel over het sociaal domein komen te vervallen en zullen meldingen van budgetbijstellingen direct ten gunste of ten laste van algemene middelen komen.

Focus op bestaanszekerheid, gezondheid en kansengelijkheid

De manier waarop wij aan het werk zijn, sluit aan op de propositie “De winst van het sociaal domein” (VNG, G4, G40, M50, P10, Divosa en NDSD). In 2022 leggen we de aandacht op de thema’s bestaanszekerheid, gezondheid en kansengelijkheid. Zo kunnen we het inclusieve karakter van Tilburg verder vorm en inhoud geven, juist nu de corona crisis de ongelijkheid van bepaalde groepen vergroot (SCP-rapport, “Een jaar met Corona”).

Bestaanszekerheid

We geven uitvoering aan het nieuwe beleid bestaanszekerheid binnen de door de raad vastgestelde kaders, waarbij we kiezen voor een actie- en datagerichte aanpak, voortbordurende op de energie en initiatieven in de wijken. In verband met de gevolgen van de coronacrisis wordt de voorgenomen versobering van de minimaregeling voor de groep 100-120% nogmaals met een jaar doorgeschoven, tot 2023.

Gezondheid

We willen de mentale gezondheid en weerbaarheid van de Tilburgers versterken. Dit doen we onder andere samen met onze partners binnen de aanpak Positieve Gezondheid. We investeren in de sociale weerbaarheid van Tilburg en richten ons op verbetering van de fysieke en mentale gezondheid en de bestrijding van eenzaamheid en isolement. Hierin past ook de nieuwe aanpak op spelen en bewegen in de openbare ruimte en een extra investering voor de kinderboerderijen in de stad. We volgen, samen met onze partners uit het medisch domein (GGD, ETZ, huisartsen, etc.), de consequenties van het corona virus op de gezondheid van de Tilburgers op de langere termijn.

In 2022 worden de activiteiten van het centrum Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vervlochten met die van de Taskforce Kindermishandeling. We zetten in op preventie, om te voorkomen dat personen of gezinnen in een crisis of complexe situatie belanden. Daarbij zijn we wel afhankelijk van vroeg signaleringen door naasten, inwoners in de wijk en/of professionals die situaties herkennen en snel de juiste weg naar hulp weten te vinden.

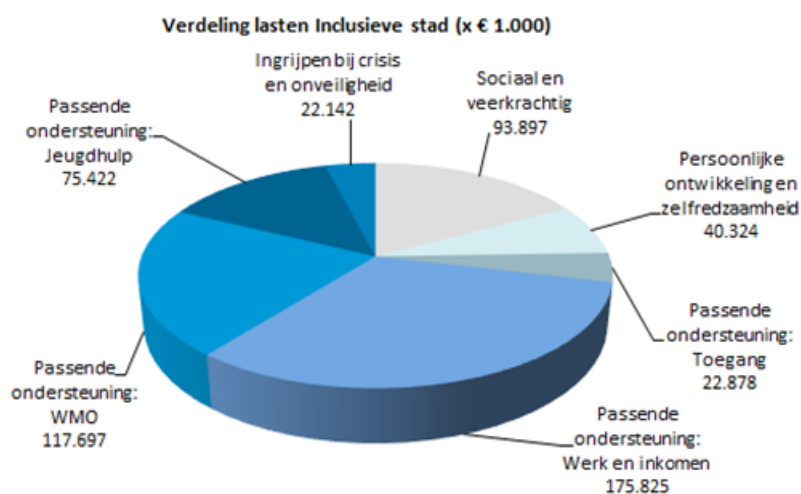
Kansengelijkheid

Om kansengelijkheid te bereiken moeten we op maat investeren en structurele oorzaken aanpakken. We leggen de focus op die (groepen) inwoners die ons het hardst nodig hebben, omdat hun kansen op het gebied van gezondheid, talentontwikkeling of inzet op de arbeidsmarkt niet altijd vanzelfsprekend zijn. We zetten in op ‘leven lang ontwikkelen’. Zo geven mensen betekenis aan hun bestaan, kunnen ze de talenten ontdekken en inzetten voor de samenleving en op de arbeidsmarkt. In 2022 investeren we samen met onderwijsinstellingen in flexibel en modern onderwijs voor iedereen in alle levensfasen. Daarin hebben we ook meer aandacht voor meer informele manieren om te leren of maken we vanuit de gedachte van praktijkleren meer afspraken met het regionale bedrijfsleven. Met de onderwijsinstellingen zetten we nog meer in op een betekenisvolle rol voor de samenleving. Daarmee binden we talenten, maar vragen we ook een bijdrage aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken.

Via de ‘human capital agenda’s’ investeren we thema-gewijs of in een specifieke sector in het beschikbaar krijgen van de juiste aantallen medewerkers, met de juiste kwalificaties in de juiste aantallen. Dit doen we Via uiteenlopende maar samenhangende initiatieven. Het nieuwe re-integratie model *Tilburg investeert in Perspectief* kan hierin vruchten afwerpen, doordat wij aandacht geven aan alle personen in de bijstand en zo kunnen werken aan perspectief op maat voor iedereen. In 2022 zetten we vanuit een samenhangende aanpak, opgesteld vanuit inbreng van de stad, in op de het uitvoeringsprogramma Inclusie met prioritering op de voorbeeldrol van de gemeente, onderwijs en door het blijven voeren van dialoog met mensen in de stad op dit onderwerp.

Financieel overzicht

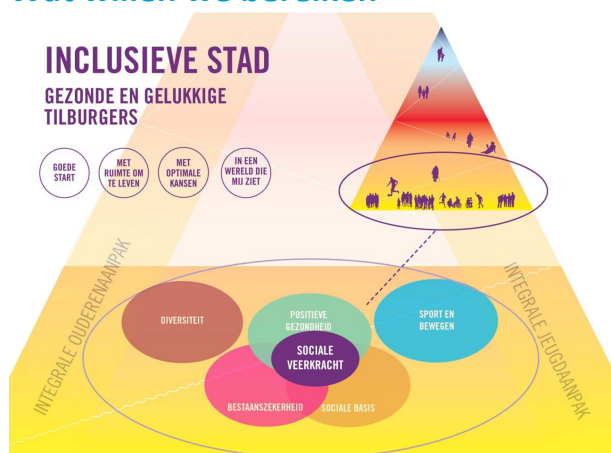
Inclusieve stad x € 1.000,-	Inclusief overhead			Exclusief overhead		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Sociaal en veerkrachtig	93.897	-8.730	85.166	79.560	-8.717	70.843
Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid	40.324	-13.909	26.416	37.825	-13.906	23.919
Passende ondersteuning: Toegang	22.878	-204	22.674	22.589	-203	22.386
Passende ondersteuning: Werk en inkomen	175.825	-110.413	65.411	160.614	-110.399	50.215
Passende ondersteuning: WMO	117.697	-4.765	112.932	113.036	-4.761	108.275
Passende ondersteuning: Jeugdhulp	75.422	-167	75.255	72.976	-164	72.812
Ingrijpen bij crisis en onveiligheid	22.142	-647	21.495	20.860	-646	20.214
Totaal	548.185	-138.835	409.350	507.459	-138.796	368.663

2.1.1 Sociaal en veerkrachtig

Wat willen we bereiken

We richten ons bij deze opgave "versterken van een sociaal en veerkrachtig Tilburg" op de kracht van preventie en steun in het gewone dagelijks leven. Soms individueel en soms voor groepen inwoners. Denk aan informele ondersteuning, sociale netwerkversterking en voldoende (fysieke) voorzieningen.

De impact die we willen bereiken is:

Tilburgers hebben het vermogen hun leven zelf en in samenhang met hun omgeving op een gelukkige en gezonde wijze in te vullen en om te gaan met veranderingen. Ze hebben hiervoor toegang tot de benodigde hulpbronnen.

Wat willen we bereiken:

- Tilburgers voelen zich fysiek, emotioneel en sociaal gezond
- Tilburgers voelen zich verbonden met elkaar en hun omgeving
- Tilburgers ervaren bestaanszekerheid
- Tilburgers hebben mensen om zich heen waarop ze kunnen steunen
- Tilburgers zijn in beweging

Tilburgers voelen zich fysiek, emotioneel en sociaal gezond

Indicatoren	Bron	2016	2017	2020	2024*
% Inwoners dat eigen gezondheid als goed ervaart	GGD/CBS Gezondheidsmonitor				
- (ouder van kind) 0 - 11 jaar			95	95	97
- 12 - 18 jaar		82		86	85
- 19 - 64 jaar		76	-	81	78
- 65 - 74 jaar		60	-	65	62
- 75+ jaar		60	-	65	62
% Inwoners dat zich psychisch gezond voelt	GGD/CBS Gezondheidsmonitor				
- 12 - 18 jaar	83	82	-	79	85
- 19 - 64 jaar	82	79	-	79	84
- 65 - 74 jaar	82	80	-	82	85
- 75+ jaar	82	80	-	82	85

*Blauw zijn streefwaarden in kadernota vastgesteld

Tilburgers voelen zich verbonden met elkaar en hun omgeving

Indicatoren	Bron	2017	2018	2019	2020 19-64 jr	2020 65+	2024 ***
% Inwoners dat aangeeft vaak of regelmatig contact te hebben met buren	GGD	-	-	71	72	83	80
% Inwoners dat actief is geweest om buurt te verbeteren (19-64jr)	GGD	13	-	-	*	*	20
% Inwoners dat vrijwilligerswerk doet	GGD	23	-	-	20		30
Verricht vrijwilligerswerk (65 jr +)	GGD	26	-	-		23	30
% Inwoners dat mantelzorg verricht (19-64 jr)	GGD	15	-	-	12		20
Verricht mantelzorg (65 - 74 jaar)	GGD	17	-	-		15	20
Verricht mantelzorg (75 jr +)	GGD	**	-	-		volgt	**

* Deze indicator is door GGD niet bevraagd in 2020

** In het verleden is geen splitsing gemaakt tussen 65 - 74 en 75+, dit zal voor de eerste keer met cijfers 2020 gebeuren.

*** blauwe cijfers zijn streefcijfers in kadernota vastgesteld

Tilburgers ervaren bestaanszekerheid

Indicatoren	Bron	Streef- waarde 2022	2016	2017	2018	2019	2020	2024 **
% Huishoudens met inkomen tot % van sociaal minimum (jaarlijks)	CBS							
- 110%		12,0 (2023)		13,2	12,6	12,2	12,3	11,5
- 120%		16,0 (2023)		-	-	15,5	15,6	15
- 130%		16,0 (2023)		-	-	18,5	18,5	18
% Inwoners dat moeite heeft met rondkomen	GGD	16	19	-	-	-	16	16
% Kinderen tot 18 jaar in uitkeringsgezinnen	CBS Jeugd	8,3		10	10	9	*	7,8

* Gegevens komen pas later beschikbaar

** Streefwaarden in kadernota vastgesteld

Tilburgers hebben mensen om zich heen waarop ze kunnen steunen

Indicatoren	Bron	Streef- waarde 2022	2017	2018	2019	2020	2024**
% Inwoners dat eenzaam is:	GGD						
- 12- 18 jaar*			-	-	-	37	30
- 19 -64 jaar			42	-	-	48	35
- 65- 74 jaar			54	-	-	52	45
- 75+ jaar			54	-	-	volgt	45
% Inwoners dan niet genoeg mensen heeft om op terug te vallen in geval van narigheid:	GGD						
- 19 - 64 jaar			8	-	-	7	6
- 65 - 74 jaar			10	-	-	10	6
- 75+ jaar			10	-	-	volgt	6
% Inwoners dat matig tot veel regie over eigen leven heeft	GGD		89	-	-	92	92

* Voor het eerst gemeten

** blauwe cijfers streefcijfers in kadernota vastgesteld

Tilburgers zijn in beweging

Indicatoren	Bron	Streef- waarde 2022	2016	2017	2019	2020	2024**
% Volwassenen en ouderen dat voldoet aan de beweegrichtlijn	GGD	53		49	-	53	54
% Jeugd dat minstens 2 keer per week minimaal 1 uur sport of beweegt:	Onderzoek sportdeelnemers jeugd gemeente Tilburg*		74	-	72	-	
- 4 t/m 11 jaar			74	-	72	-	
- 12 t/m 17 jaar			72	-	73	-	

* Dit betreft een 3-jaarlijks onderzoek. Volgend onderzoek staat gepland voor 2022

**blauwe cijfers zijn streefcijfers in kadernota vastgesteld

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

1. Tilburgers voelen zich fysiek, emotioneel en sociaal gezond

Gezamenlijk met onze inwoners en partners werken we aan de vijf opgaven uit de beleidsnota Positieve Gezondheid, met prioriteit voor het versterken van de mentale gezondheid en weerbaarheid van de Tilburgers, met speciale aandacht voor de jeugd. Corona heeft de mentale gezondheid van de jeugd verder onder druk gezet.

- Weerbaar en mentaal gezond
- Erbij horen en ertoe doen
- Goed voorbeeld doet volgen
- Ruimte krijgt betekenis door gebruik
- Kansrijke start

We zetten in 2022 in op:

1. Extra (collectieve) lichte psychosociale ondersteuning voor kinderen/jongeren. We investeren samen met onze partners in groepsgerichte activiteiten dichtbij school of in de wijk, waarin de jeugd handvaten krijgt om te gaan met de alledaagse struggles van het leven, zonder deze te medicaliseren.
2. Preventieakkoord: Samen met meer dan 50 partners uit de stad versterken we de positieve gezondheid van onze inwoners, soms in gezamenlijke projecten maar soms ook vanuit de eigen organisatie, bv Willem II Food tour. Samen met CZ, huisartsen, GGD, welzijn, sportbedrijf slaan we samen de handen in elkaar op een op elkaar afgestemd preventieprogramma dat aansluit bij de specifieke vragen van die betreffende wijk.
3. Zorgen dat positieve gezondheid een criterium/belangrijke factor wordt bij andere beleidsterreinen, ook bij integrale afweging invulling openbare ruimte.
4. Kansrijke Start.

We hebben samen met onze partners (o.a. ETZ, GGD, scholen, Wij west, R-newt kids) FNO subsidie ontvangen om de komende jaren extra in te zetten in West en Groenewoud op een gezonde, veilige start met gelijke kansen op ontwikkeling. Beoogde resultaten zijn:

- Een netwerk 'van ouders voor ouders'.
- Een brugfunctaris, dichtbij de inwoners, die signaleert, organiseert en fungeert als brug tussen ouders en professionals.
- Een fysieke ontmoetingsplek in de wijken.
- Multidisciplinair overleg (MDO), waar alle zwangeren uit de wijken multidisciplinair worden besproken.
- Een medisch deskundige in de wijk, die bijdraagt aan het inbedden van gezondheid in relevante initiatieven.
- Toename deelname (evidence based) interventies, door ouders en kinderen.

2. Tilburgers voelen zich verbonden met elkaar en met de samenleving

Inclusie

Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma Inclusie met prioritering op:

- voorbeeldrol gemeente. De gemeente die in de diverse rollen inclusief werkt. Ook in ons eigen personeelsbeleid.
- onderwijs. Inbedding van de inclusieve waarden en normen binnen de pedagogische basis. Koppeling met LEA.
- Dialoog. Inclusie ontstaat slechts door naar elkaar te luisteren en wederzijds begrip. We entameren, stimuleren en ondersteunen het gesprek in de stad met en tussen al haar geledingen.

Slavernij monument

In 2022 zal het monument ter herdenking van het slavernij verleden op het Johan Stekelenburgplein worden gerealiseerd.

Dierenwelzijn

Op de kinderboerderijen zorgen we samen met kernpartner Diamant-groep en andere partners in de wijken voor resultaten op:

- natuur- en milieu educatie;
- sterke sociale functie door aansluiting met de behoeften en kansen vanuit de wijk;
- gezonde kinderboerderijen door verbinding met JOGG.

In 2022 vindt de structurele overdracht van het beheer naar de Diamantgroep plaats.

3. Tilburgers ervaren bestaanszekerheid

In juni 2021 hebben we het uitvoeringsplan bestaanszekerheid vastgesteld. In 2022 richten we ons op de (versterkte) uitvoering:

- *Activering van de doelgroep door huisbezoeken en via vindplaatsen.* Na de beperkingen in de coronaperiode worden deze vanaf eind 2021 opnieuw opgestart. In het persoonlijk contact en het bieden van maatwerk, is een sleutelpositie weggelegd voor de consulenten bestaanszekerheid van de gemeente Tilburg.
- *onderzoeksproject smart start bestaanszekerheid.* In het voorjaar 2022 zullen de resultaten van dit onderzoek worden opgeleverd. Met dit datagedreven onderzoek verkrijgen we een beter beeld van onze doelgroep in alle verscheidenheid, zodat we een (beleidsmatig) antwoord kunnen geven op de centrale onderzoeksvraag: *Met welke vormen van hulp op maat zorgen we dat de bestaanszekerheid voor sociale minima huishoudens vergroot wordt?*
- de resultaten van bovengenoemd onderzoeksproject bieden aanknopingspunten om de huidige, generieke minimaregelingen opnieuw tegen het licht te houden en input vormen voor de doorontwikkeling van het beleid bestaanszekerheid in de nieuwe raadsperiode.
- In 2022 geven we ook (verder) vorm aan diverse projecten, o.a.:
  1. geldzorgen in de spreekkamer. Bij 4 huisartsenpraktijken in Tilburg Noords starten we een huisartsencampagne om geldzorgen te herkennen en bespreekbaar te maken, organiseren we een warme toeleiding naar Schuldhulpverlening.
  2. projecten op het snijvlak bestaanszekerheid en zorg, in samenwerking met VGZ en CZ
  3. Denk hierbij aan Experiment aanpak veel-gebruikers zorg met CZ en Zorggebruik onder minima met CZ.
  4. Project kinderontbijt
  5. Fietscentrale
- In verband met de gevolgen van de coronacrisis wordt de voorgenomen versobering van de minimaregeling voor de groep 100-120% nogmaals met een jaar doorgeschoven, tot 2023.

4. Tilburgers hebben mensen om zich heen waarop ze kunnen steunen

Juist de periode van de coronacrisis heeft het belang van de gemeenschap en sociale contacten laten zien. Over deze functie van de sociale basis en de wijze waarop de gemeente dit kan ondersteunen gaat de beleidsnota sociale basis "*Samen een sterke Basis*". Met deze beleidsnota worden de uitgangspunten voor (versterking van) de sociale basis vastgelegd, waarbij de inzet op de sociale basis verbonden wordt aan inwonersinitiatieven en -participatie, wijkgericht werken en normaliseren. Vanuit deze uitgangspunten zullen we eind 2021 een uitvoeringsprogramma "versterken sociale basis" vaststellen met daarin een beschrijving van het programma. In hoofdlijnen bestaat dit uit twee componenten: ten eerste gaan we per wijk (in samenspraak met de wijk) bezien of en hoe de sociale basis op orde kan komen; ten tweede gaan we experimenten en initiatieven entameren zoals bijvoorbeeld gericht op meer present en nabij aanwezig zijn in buurten en verbinding met Toegang Tilburg, initiatieven gericht op bestrijding van eenzaamheid, bevordering van sociale cohesie of versterkte inzet in de Pact wijken.

Om dit programma een vliegende start te geven is in de Perspectiefnota aangekondigd dat we in deze begroting een voorstel wordt opgenomen om structureel extra middelen beschikbaar te stellen voor de versterking van de sociale basis (zie bij voorstellen nieuw beleid) en het onderdeel weerbaarheid jeugd.

5. Tilburgers zijn in beweging

In 2022 zetten we voluit in op de verdere uitvoering van het uitvoeringsprogramma Sport en Bewegen:

- *Voorkomen en activeren* – We stimuleren sporten, bewegen en gezondheid en zetten sport en bewegen ook in als middel voor sociale doelen. Dat gebeurt onder andere door te focussen op gezondheid, leefstijlinterventies, buurtsport, sportcoaches voor kwetsbare inwoners en het verlagen van de drempel voor mensen met een uitkering of een laag inkomen. We werken in wijksteams om in de haarvaten van de stad snel te realiseren wat nodig is. In 2022 starten we met de implementatie van de nieuwe gemeentelijke aanpak op spelen. In samenwerking met de wijksteams en inwoners wordt bekeken hoe de openbare sport, beweeg en speelplekken optimaal benut kunnen worden. Zodat ze aansluiten op de behoefte en demografische samenstelling van de wijk. Voor uitvoering van deze visie stellen we extra middelen beschikbaar.
- *Ruimte benutten en creëren* – We maken het ontwerp voor een toekomstbestendige atletiekaccommodatie voor Tilburg en werken aan de realisatie van de twee nieuwe sporthallen bij het Koning Willem II College en een nieuwe turnaccommodatie. In 2022 worden opgeleverd: de nieuwe kleed-was accommodatie op het sportcomplex Spoordijk, het vernieuwde wielercircuit van TWC Pijnenburg, het halve non-infill kunstgrasveld bij TSV Gudok en de verbouwde en gerenoveerde Hall of Fame, met daarin het skatepark. We doen onderzoek naar de benodigde binnen en buiten zwembadcapaciteit.

- *Om trots op te zijn: topsport, talentontwikkeling en evenementen* – In 2022 wordt het platform #TEAM Tilburg gelanceerd, ter ondersteuning van topsporters en sporttalenten. We streven naar een bredere inbedding van het topsportfonds, waarbij ook het bedrijfsleven en andere partijen het fonds gaan vullen. Door de aangepaste regeling Regionale Trainingscentra kunnen we meer talentencentra ondersteunen. We stellen ons kandidaat samen met de gemeente Breda voor de organisatie van Special Olympics nationale spelen 2024.

6. Integrale jeugdaanpak:

De basis van de Integrale Jeugdaanpak is de leefwereld van het kind; wat heb je nodig om je optimaal te kunnen ontwikkelen. Dit is doorontwikkeld in een gemeenschappelijke visie/taal over hoe je met kinderen (en later jongeren) praat over hun behoeften (K!NDT). Als een olievlek breidt dit zich nu uit over de stad; gestart bij het basisonderwijs. In 2022 willen we ook professionals vanuit andere domeinen, denk aan welzijnswerk, medisch domein, inspireren en laten werken met de gedachten van K!NDT.

Ouders hebben aangegeven behoefte te hebben aan informele opvoedondersteuning voor en door ouders. Dit wordt samen met hen en het welzijnswerk verder uitgewerkt.

Verder zetten we in 2022 in op het versterken weerbaarheid 10-14 jaar, de leeftijd dat ze erg beïnvloedbaar zijn ook voor criminele activiteiten. Dit doen we o.a. door extra jongerenwerk op scholen, door te investeren in extra rolmodellen in de scholen en gekoppeld aan wijken.

We investeren samen met onze partners in de doorlopende leerlijn weerbaarheid (onderdeel "Praten helpt" Taskforce kindermishandeling) voor kinderen in de basisschoolleeftijd, met als doel onveiligheid bespreekbaar te maken en tools aan kinderen te geven om het zelf bespreekbaar te maken in de eigen omgeving maar ook tools om de weerbaarheid te vergroten.

7. Integrale ouderenaanpak:

Afronding programma Ggoud

Op basis van het raadsbesluit Integrale Kijk op Ouderen van 2019 en de extra middelen zijn we in 2020 het programma gestart *Gezond en Gelukkig Oud in Tilburg (Ggoud)*. Dit programma kent volgend jaar zijn laatste jaar. Binnen dit programma zijn diverse resultaten bereikt. We creëren een omgeving waar de randvoorwaarden aanwezig zijn om oud(er) te worden in het midden van de maatschappij, waar je er bij hoort en er toe doet. De activiteiten van het programma zetten we in 2022 door en we dragen zorg voor borging. Voorbeelden hiervan:

- Pilot leefbare en dementievriendelijke wijken. We ronden de pilot af met een wijkgerichte visie per wijk/dorp (totaal 6) en een actieplan.
- De Fijn Thuisgesprekken worden verbreed over de hele stad.
- We verstevigen de aanpak tegen Eenzaamheid, door met behulp van rijksmiddelen inzetten van een kwartiermaker voor de Coalitie tegen de Eenzaamheid.
- De voorziening Automaatje hebben we structureel geborgd.

Integrale samenwerking en aanpak

Ook heeft het programma er voor gezorgd dat de verbinding tussen de diverse betrokken partijen is versterkt en dat er ook nieuwe samenwerkingen zijn aangegaan. Dit vormt een goede basis voor het komend (en komende) jaren. Komend jaar zijn hierbij speerpunten:

- Verder versterken van de samenwerking van en tussen ouderenorganisaties.
- Uitvoeren (regionaal) van een woon-zorg analyse .
- Binnen het regionaal programma Huiselijk Geweld en Kindermishandeling wordt ouderenmishandeling een speerpunt.
- Afspraken met de woningcorporaties (Woonconvenant) leiden tot de aanstelling van een seniorenmakelaar, er is aandacht voor het doorstroombeleid en wordt wijkgericht onderzocht welke ondersteuningsmogelijkheden er binnen de wijk zijn om ouderen te ontzorgen (bijv. bij verhuizen).

Gezond en gelukkig oud in Tilburg, ook in 2030 en 2040

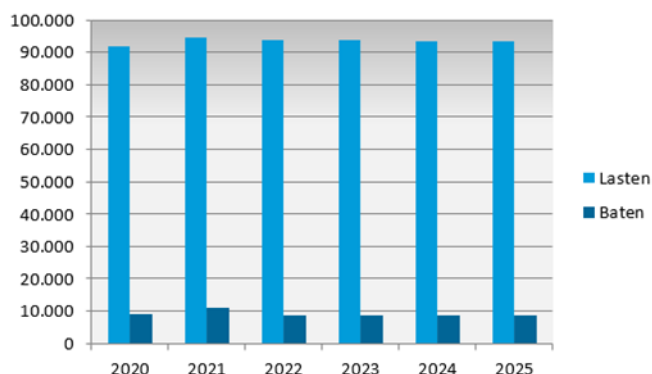
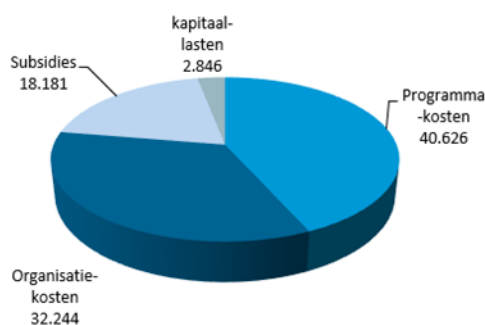
In onderzoeksnotitie gezond en gelukkig oud in Tilburg (2030-2040) zijn vier thema's benoemd waar een versnelling en maatwerk nodig is:

1. De derde levensfase verzilveren
2. Geschikte en passende woningen voor ouderen in een fijne leefomgeving
3. Een woon- en zorginfrastructuur die zelfstandigheidsbehoud ouderen ondersteunt
4. Diversiteit ouderen vraagt om maatwerk

Met de resultaten van deze notitie hebben en zijn we met de raad en met de betrokken partners het gesprek aangegaan om te bepalen welke plek de thema's moeten krijgen in de huidige en toekomstige aanpak. Met deze begroting stellen we voor al vanaf 2022 extra middelen beschikbaar te stellen, waarmee het mogelijk wordt te intensiveren op het vierde thema, diversiteit (zie voorstel nieuw beleid).

Wat gaat het kosten – financiën

Sociaal en veerkrachtig x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	91.770	94.466	93.897	93.574	93.562	93.539
Baten	-8.320	-8.347	-8.638	-8.678	-8.678	-8.678
Saldo van lasten en baten	83.450	86.119	85.259	84.896	84.884	84.861
Toevoeging reserves	45	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-747	-2.547	-93	-93	-93	-93
Saldo reserves	-702	-2.547	-93	-93	-93	-93
Totaal	82.749	83.572	85.166	84.804	84.792	84.768

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1. Armoedebestrijding kinderen (GF)	9 V	9 V	9 V	9 V
Jaarlijks vindt in de meicirculaire actualisatie plaats van de verdeling voor het jaar t+1 en verder. De middelen worden verdeeld op basis van CBS-gegevens over kinderen met een kans op armoede. De verdeling voor 2022 en verder is gebaseerd op gegevens over het jaar 2018 en dat betekent een afname van het budget voor Tilburg van € 9.100 structureel. Deze melding geeft een voordeel in dit veld omdat de lagere ontvangst wordt verantwoord onder het programma Samen en Dichtbij.				
2. Inwonersbijdrage GGD	110 N	163 N	216 N	277 N
De raming voor de inwonersbijdrage is geactualiseerd op basis van de conceptbegroting 2022 van de GGD Hart voor Brabant en de prognose (meerjarig) voor de inwonersaantallen. In de begroting van de GGD voor 2022 is een bedrag per inwoner opgenomen van € 34,90 (in 2021 € 34,09).				
3. Special Olympics Nationale Spelen 2024		105 N		
Ten behoeve van de kandidatuur van de gemeente Tilburg en Breda voor het gezamenlijk gastheerschap van de Special Olympics Nationale Spelen 2024 heeft de raad op 26 april 2021 (raad 2021_1122 definitief) besloten om incidenteel € 105.000 beschikbaar te stellen in 2023.				
4. Rijksvaccinatieprogramma Meningokokken	45 N	46 N	47 N	47 N
Met ingang van 1 januari 2021 wordt de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken (MenACWY) overgedragen aan de gemeenten. Via het gemeentefonds is de totale bijdrage voor 2022 en verder € 45.000 oplopend tot € 47.000 in 2024. De GGD heeft bij hun begroting 2022 al aangekondigd dat dit opgenomen zal worden in de inwonersbijdrage. Deze melding geeft een nadeel in dit veld omdat de hogere baten worden verantwoord onder het programma Samen en Dichtbij.				
5. Prenataal huisbezoek jeugdgezondheidszorg	71 N	71 N	71 N	71 N
Vanaf 2022 zijn middelen aan de algemene uitkering toegevoegd voor de uitvoering van het wetsvoorstel 'Prenataal huisbezoek door de jeugdgezondheidszorg. Naar verwachting treedt het wetsvoorstel op 1 januari 2022 in werking. Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en				

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
<p>ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Met dit wetsvoorstel krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of hun gezinnen in een kwetsbare situatie in hun gemeente. De gemeente moet deze taak op grond van de wet opdragen aan dezelfde organisatie die voor de gemeente de JGZ uitvoert. De GGD heeft bij hun begroting 2022 al aangekondigd dat dit opgenomen zal worden in de inwonersbijdrage. Deze melding geeft een nadeel in dit veld omdat de hogere baten verantwoord worden onder het programma Samen en Dichtbij.</p>				
6. Kinderopvang toezicht en handhaving	5 N	5 N	5 N	5 N
<p>In de meicirculaire is een extra bedrag van € 5.000 vanaf 2022 opgenomen voor het ondersteunen van gemeenten bij hun handhavingstaak in de kinderopvang. De toevoeging komt in de plaats van een subsidie die de VNG tot en met 31 december 2021 vanuit het Rijk ontving en waarmee zij gemeenten ondersteunde via training, kennisontwikkeling, beleidsadvisering en innovatie op het terrein van handhaving kinderopvang. Deze melding geeft een nadeel in dit veld omdat de hogere baten verantwoord worden onder het programma Samen en Dichtbij.</p>				
7. Dorpsondersteuner/mantelzorgconsulente Biezenmortel	20 N	20 N	20 N	20 N
<p>In de consolidatie van de begroting van Biezenmortel was nog geen rekening gehouden met de dorpsondersteuner/mantelzorgconsulente van ContourdeTwern in Biezenmortel ad € 19.597. De middelen hiervoor worden alsnog toegevoegd aan de subsidiebegroting voor Sociaal werk vanuit de stelpost herindeling Biezenmortel in programma Samen en Dichtbij.</p>				
8. Dekking kapitaallasten Hall of Fame	71 V	71 V	71 V	71 V
<p>Conform het raadsvoorstel kredietaanvraag ten behoeve van het toekomstbestendig renoveren, aanpassen en verbouwen van Hal 90 t.b.v. Hall of Fame (2020_1071) wordt het onrendabele deel van de investeringen in de broedplaats en de creatieve broedplaats gedekt uit het resterende budget huisvestingssubsidie Hall of Fame.</p>				
9. Administratieve bijstellingen	990 N	990 N	990 N	990 N
<p>Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.</p> <p>Op dit veld betreft het met name de overheveling van budgetten in verband met de kinderboerderijen. De verantwoordelijkheid voor de kinderboerderijen komt geheel in het sociaal domein te liggen, gelijk met de huidige taken rondom het dierenasiel en de zwervkatten.</p>				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
10. Kinderboerderijen	250 N	250 N	250 N	250 N
<p>In 2019 stelde de raad de visie kinderboerderijen vast. Bij de verkenning om de visie uit te voeren werd duidelijk dat extra middelen nodig zijn om invulling te geven aan de uitgangspunten. Met wettelijk vereist gediplomeerd beheer waarborgen we het dierenwelzijn – in samenwerking met de Diamant-groep. Daarnaast waarborgen we de veiligheid van de gebouwen van de kinderboerderijen door het vastgoed in gemeentelijk beheer te nemen, waarbij de Diamant-groep de gebouwen op haar beurt gaat huren van de gemeente. Door het inregelen van een stabiele basis ontstaan direct verschillende mogelijkheden voor extra impact op de kinderboerderijen zoals versterken wijkfunctie, inwonerbetrokkenheid, educatie, gezondheid. Hiervoor is een aanvullend budget nodig van € 250.000.</p>				
11. Investeren in de sociale basis	1.000 N	1.000 N	1.000 N	1.000 N
<p>De beleidsnota Sociale Basis “Samen een sterke basis” 2021-2025 verbindt inzet in de sociale basis met inwonersinitiatieven en wijkgericht werken. We willen de sociale basisinfrastructuur in de wijken op orde hebben zodat inwoners mee kunnen doen en voldoende sociaal veerkrachtig zijn om de uitdagingen van het leven aan te kunnen, hiermee sluiten we ook aan op de beweging van normaliseren. We willen proefondervindelijk leren hoe we in de basis kunnen omgaan met een andere invulling van informele ondersteuning, meer collectief en dichtbij in de wijk. Door een experimentenbudget in te stellen, kunnen we aansluiten bij oplossingen die inwoners en/of professionals in de wijk zien. Belangrijkste randvoorwaarde daarbij is dat we meten en leren wat werkt. Succesvolle experimenten kunnen we vervolgens verduurzamen.</p>				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
We willen daarnaast investeren in preventie en in het versterken van de weerbaarheid en mentale gezondheid van de kinderen en jongeren. Dit is noodzakelijk, omdat inzet op preventie en het versterken weerbaarheid en mentale gezondheid op vroege leeftijd, ergere problemen later kunnen voorkomen. De financiering maakt onderdeel uit van € 1 mln. extra voor de sociale basis. In het najaar 2021 volgt het uitvoeringsplan.				
12. Ouderenbeleid	75 N	75 N	75 N	75 N
<p>Tilburg vergrijst de komende 2 decennia in hoog tempo. Onderzoek hiernaar vanuit het uitvoeringsprogramma Gezond en Gelukkig oud in Tilburg (GGoud) laat 4 thema's zien waar nu versnelling nodig. Binnen het thema 4 'Diversiteit ouderen vraagt om maatwerk' is urgentie voor intensivering van de uitvoering v.w.b. ouderen met migratieachtergrond. Het bereik van deze doelgroep en de samenwerking hieromtrent is laag. Terwijl deze groep snel zal groeien, verbinding met bestaand aanbod beter kan, grotere toename van ouderen met dementie, mantelzorgers moeilijk bereikt worden, de zorg niet goed is voorbereid op deze toenemende vraag en medewerkers met migratieachtergrond ondervertegenwoordigd zijn. Intensivering is nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het bereiken en betrekken van ouderen met migratieachtergrond (en hun omgeving), een sterkere sociale basis voor hen en versterken van stedelijk kennisnetwerk en samenwerking hieromtrent. • Definiëren, opzetten en uitvoeren van projecten cultuurintensief en cultuursensitief werken in de zorg. Hiervoor ontwikkelen we ketensamenwerking met zorg- en welzijnspartners, het zorgkantoor, UWV e.a., ook in regionaal verband met Hart van Brabant. De gemeente is aanjager en medefinancier en bijdragen van ketenpartners zijn onderdeel van deze aanpak. 				
13. Inclusie	75 N	75 N	75 N	75 N
In juli heeft de raad de beleidsnota Inclusie vastgesteld. De extra structurele middelen à € 75.000 dragen deels bij aan prioriteit 'De dialoog in de stad'. Middelen om bijeenkomsten, manifestaties of andere innovatieve initiatieven uit de stad mogelijk te maken, met het doel om ontmoeting tussen alle Tilburgers mogelijk te maken en wederzijds begrip te vergroten en inclusie te bevorderen. Een deel wordt ingezet om aandacht te besteden aan één van de hoofdthema's van inclusie: werken aan de zelfstandige, gelijkwaardige en veilige positie van vrouwen (en de rol daarin van mannen) blijft, waarin de (financiële) borging van de emancipatie en expertisecentrum een noodzakelijke bouwsteen is.				
14. Nieuwe aanpak spelen en bewegen in de openbare ruimte	200 N	400 N	400 N	400 N
De nieuwe aanpak op spelen en bewegen in de openbare ruimte (BOSS: Bewegen, Ontmoeten, Sporten en Spelen) ziet toe op een proces/programma, waarbinnen per gebied (per wijk/buurt) een omvorming van de structuur van aanbod aan speelplekken en -plekjes en -voorzieningen in de gehele stad stapsgewijs wordt gerealiseerd. Bij de omvorming naar deze nieuwe structuur zal geleidelijk een verschuiving ontstaan van een vermindering van de grote hoeveelheid kleine straatplekjes, naar grotere speelplekken in de wijk, passend binnen de stedenbouwkundige structuur en betekenisvol voor de wijk/buurt. Grotere plekken bieden ook meer de mogelijkheid van een aansluitende programmering van sport & bewegen door buurtsport of jongerenwerk. BOSS geeft daarbij ook handvatten waarmee binnen de projecten per gebied (door contractanten) met bewoners een participatieve aanpak kan worden opgezet. Met deze middelen wordt de bovengenoemde aanpak mogelijk. Er is dan capaciteit om de aanpak te implementeren en te coördineren, het gesprek met de wijk te voeren, de benodigde kwaliteit en veiligheid te waarborgen en de projectuitvoering te begeleiden. Het projectmatig vervangen van speelplekken gaat over in een procesmatig beheer en optimalisatie van de speelplekken conform de aanpak.				

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
15. Stoppen Goirke/Hasselt kindereiland	8 V	8 V	8 V	8 V
De activiteiten zijn stopgezet en het budget kan vrijvallen.				
16. Afschaffen huisbezoek bij aanvragen bijzondere bijstand voor duurzame gebruiksgoederen	34 V	34 V	34 V	34 V
Deze maatregel gaat over de meeste duurzame gebruiksgoederen zoals koelkast, wasmachine kookplaat en meubels. Niet langer wordt bij een aanvraag bijzondere bijstand met een huisbezoek vastgesteld of het gevraagde noodzakelijk is/de oude goederen onbruikbaar zijn. Ten tijde van Corona is ervaring opgedaan in het beoordelen van een dergelijke aanvraag aan de hand van bijvoorbeeld foto's en een telefoongesprek. In veel gevallen blijkt dit zonder problemen te kunnen wat leidt tot hierboven genoemde bezuinigingen.				

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
17. Afstoten van de blaashal	61 V 36 N	61 V 36 N	61 V 36 N	61 V 36 N
Het Sportbedrijf heeft in 2019 een blaashal gekocht voor het tijdelijk capaciteitstekort in Berkel Enschoot (sporthal Rauwbraken). De noodzaak is met de recente ontwikkelingen niet meer aanwezig. De aangeschafte blaashal kan mogelijk worden verkocht. De hal staat in de boeken voor een bedrag van € 198.000,- (aanschafkosten hal en vloer). Structureel kan er per saldo € 25.000 vrijvallen van de begrote exploitatielasten.				

Wat weten we nog meer

Kengetallen:	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Raming 2021	Raming 2022
Aantal bezoekers zwembaden	486.110	274.629	475.000	425.000
Aantal bezoekers ijsbaan (recreatief gebruik)	99.623	53.351	100.000	85.000
Aantal uren verhuur sporthallen (t.b.v. sportorganisaties & onderwijs)	32.055	22.366	35.000	27.000
Aanvragen kwijtschelding	8.713	8.382	9.000	9.000
Aanvragen bijzondere bijstand	7.016	6.067	7.500	7.400
Aanvragen individuele inkomenstoelag	6.077	6.147	6.150	6.350

De realisatie bezoekers en uren verhuur in 2020 is een stuk lager dan begroot en dat is zo goed als volledig toe te schrijven aan de corona-maatregelen, die een grote impact hebben op het gebruik van onze sportaccommodaties. De voorspelling voor 2022 is nog erg onzeker. Met de kennis van nu hebben we een zo goed mogelijke raming gemaakt.

Waarstaatjegemeente.nl	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Kinderen in uitkeringsgezin	10%	10%	9%	n.b.
Niet-wekelijks sporters; percentage inwoners dat niet sport t.o.v. totaal aantal inwoners*	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.

* De meest recente meting was in 2016. Het percentage niet-sporters in Tilburg was toen 46,3%. Landelijke was dit percentage 48,7%.

2.1.2 Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

Wat willen we bereiken

Tilburg wil een inclusieve stad zijn, met gezonde en gelukkige inwoners. Voor deze gezondheid en het ervaren van geluk is het kunnen ontwikkelen en inzetten van talenten aantoonbaar relevant. We willen bereiken dat alle Tilburgers een stimulerende en veilige omgeving ervaren die mogelijkheden biedt om de eigen talenten te ontdekken, optimaal te ontwikkelen en in de verschillende levensfasen naar wens in te zetten. Zo kunnen Tilburgers zich vanuit intrinsieke motivatie persoonlijk ontwikkelen en creëren ze voor zichzelf en anderen welzijn en welvaart. Daarmee willen we voorkomen dat mensen structureel achterblijven of een achterstand dreigen op te lopen. De scheidslijnen op de arbeidsmarkt en in de samenleving tussen sociaal zwakkere en sterkere groepen burgers moeten niet nog scherper worden. Persoonlijke ontwikkeling stopt niet bij een bepaalde leeftijd. We werken aan drie opgaven:

- Bevorderen van gelijke kansen
- Leven lang ontwikkelen
- Leren doe je overal : stimuleren samenhang in talentontwikkeling.

Het is geslaagd wanneer iedereen de eigen talenten optimaal benut, bezig blijft met zich zelf ontwikkelen (leven lang ontwikkelen) en de ruimte hiertoe ook ervaart. We willen een gemeente zijn waarin alle vormen van talent worden erkend. Daarvoor is het ook nodig om verschillende vormen van talent te willen zien. Dit doen we door niet alleen oog te hebben voor het behalen van het hoogste diploma of best betaalde banen, maar ook meer waardering te hebben voor bijvoorbeeld het ambacht, creativiteit bij de inzet van het talent en de waarde voor de samenleving.

2022 is het jaar waarin we voor het eerst een heel jaar de nieuwe indicatoren van de Kadernota stimuleren Persoonlijke Ontwikkeling meten, bespreken en wegen met alle belanghebbenden in de stad. Zodoende ontstaat er op basis van kwantitatieve en kwalitatieve inzichten de mogelijkheid om het kaderbeleid inhoudelijk dan wel financieel bij te sturen/aan te passen.

Stimuleren van persoonlijke ontwikkeling

Impact

Tilburgers kunnen zich (optimaal) persoonlijk ontwikkelen in alle levensfasen

Indicatoren:	Bron	2018	2019	2020	2024**
Aantal inwoners dat formele en non formele scholing volgt	CBS/in ontwikkeling	-	-	-	Jaarlijkse toename
Het percentage dertigers uit gezinnen met verschillende inkomenscategorieën (laag, midden, hoog) dat HBO of hoger onderwijs heeft gevolgd in Tilburg	Onderwijskansenkaart ArbeidsmarktInZicht	25,8% laag 35,4% midden 54,9% hoog	-	-	Verschillen worden iedere 2 jaar kleiner
Jaarlijkse doorstroom van MBO naar HBO per sector	DUO/ ArbeidsmarktInZicht	Techniek 133 Onderwijs 105 Gezondheidszorg 62 Economie 525 Sectoroverstijgend 5	Techniek 100 Onderwijs 81 Gezondheidszorg 60 Economie 516 Sectoroverstijgend 3	-	Gelijke tred met provinciale cijfers

Inzicht in hoe inwoners tegen persoonlijke ontwikkeling aankijken, het ervaren en in willen investeren	Inwonersonderzoek/in ontwikkeling	-	-	-	Inzicht in beweegredenen
--	-----------------------------------	---	---	---	--------------------------

* uit onderwijskansenkaart publicatie maart 2021 over cijfers gemeten 2018. Iedere 2 jaar verschijnt nieuwe publicatie

** streefwaarden zoals in kadernota vastgesteld

Impact

Tilburgers kunnen de ontwikkelde vaardigheden inzetten op de arbeidsmarkt en/of in de samenleving

Indicatoren:	Bron	2018	2019	2020	2024*
Netto Arbeidsparticipatie: percentage werkzame beroepsbevolking	ArbeidsmarktInZicht	68,8%	70%	69,9%	> 70%
Percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet	(zie indicator bij Sociaal en Veerkrachtig Stimuleren van persoonlijke ontwikkeling)				Jaarlijkse toename
Indeling van bijstandsgerechtigden op de treden Participatieladder.	Suite Sociaal Domein	-	-	1.941	Stijging van het aantal geactiveerde klanten

* streefwaarden zoals in kadernota vastgesteld

Impact

Tilburgers zijn weerbaarder, passen zich snel aan veranderende omstandigheden aan en zijn in hoge mate zelfredzaam

Indicatoren:	Bron	2018	2019	2020	2024*
Gebruik van formele en informele voorzieningen die persoonlijke ontwikkeling mogelijk maken	In ontwikkeling	-	-	-	Jaarlijkse stijging
Het aantal mensen dat scholing- en loopbaanadvies aanvraagt via het loket Leren en Werken.	Loket Leren en Werken	-	-	526	Jaarlijkse stijging
Werkloosheidsduur WW (peilmoment jaarlijks juli)	UVW/ArbeidsmarktInZicht	>2 jaar 431	>2 jaar 242	>2 jaar 82	Afname van werkloosheidsduur
		1-2 jaar 796	1-2 jaar 620	1-2 jaar 553	
		6 -12 maanden 878	6 -12 maanden 802	6 -12 maanden 758	
		< 6 maanden 2029	< 6 maanden 1939	< 6 maanden 3274	

* streefwaarden zoals in kadernota vastgesteld

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

MBO Doe Agenda

De MBO Doe Agenda is in 2021 voor het eerst opgeleverd en zal in 2022 het eerste volledige jaar van uitvoering kennen. We actualiseren de agenda jaarlijks en monitoren de impact van verschillende activiteiten, zoals bijvoorbeeld het effect van de werkgroep flexibilisering MBO of de verbetering van de overdracht van de leerlingbegeleiding tussen voortgezet onderwijs naar het MBO. Afhankelijk van de resultaten stuurt de stuurgroep MBO Doe Agenda, waarin bestuurders van gemeenten en alle regionale MBO instellingen deelnemen, bij.

Lokaal Educatieve Agenda

In 2022 ontwikkelen we, mede op basis van de ervaringen met de lopende LEA, met partners een nieuwe agenda die investeert in het onderwijs, kinderen en ouders en op draagvlak kan rekenen. Het succes van de ouderkamers in het primair- en voortgezet onderwijs is één van de aspecten waarop we willen voortborduren; dit nemen we structureel in de begroting op binnen de OAB-middelen. Het is bij de ontwikkeling van de nieuw LEA van belang om de kabinetsplannen rondom Onderwijs te verweven in de nieuwe agenda.

Hoger Onderwijs Agenda

Een nieuw Koersdocument Hoger Onderwijs is in voorbereiding. De nieuwe koers legt de strategische ambities van alle kennis- en onderwijspartners vast. Mede op basis van een gezamenlijke financiering zullen vanaf 2022 een aantal projecten in het kader van de City Deal Kennis Maken worden opgeschaald. Ook zal opnieuw gekeken worden naar het borgen en realiseren van acties ten behoeve van het studentenwelzijn. De gemeente Tilburg heeft bovendien een rol in het ENGAGE-programma. Dit programma wil een aantal opgaven in de stad door TiU laten oplossen/onderzoeken ter vergelijking met andere Europese steden.

Praktijkleren

We maken het praktijkleren toegankelijker voor een bredere doelgroep en verbreden het aanbod naar additionele opleidingen in nieuwe branches in vervolg op de bestaande pilot. Het uiteindelijke doel is een breed en gevarieerd aanbod op maat voor niveau 1 en 2 in de regio. Instroom kan dan plaatsvinden vanuit werkenden én werkzoekenden. Praktijkleren is in het Covid herstelpakket van de landelijke overheid ook meegenomen als scholingsinstrument voor het Regionaal Mobiliteitsteam voor kwetsbare jongeren en als additioneel instrument voor werkzoekenden en werkenden (baanafspraak). Hiervoor worden tijdelijke voorzieningen getroffen en is inkoop bij het MBO georganiseerd op basis van vastgestelde bedragen en een persoonlijk ontwikkelplan.

Integraal Huisvestingsplan kindgerichte voorzieningen

Met de schoolbesturen in het primair onderwijs (PO) en andere partners werken we aan de totstandkoming van een Meerjarig Integraal Huisvestingsplan voor kindgerichte voorzieningen in de wijken (MIHP PO+). We brengen in kaart welke investeringen in huisvesting van scholen de komende jaren noodzakelijk zijn om een toekomstbestendig palet van kindgerichte voorzieningen in de Tilburgse wijken te realiseren.

We streven naar meer kwaliteit voor onze schoolgebouwen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de ambitie om de schoolgebouwen te verduurzamen. Dit gebeurt in het kader van de ambitie van de gemeente om in 2045 klimaatneutraal te zijn. Voor de verduurzamingsopgave zal extra budget noodzakelijk zijn. Hiervoor kijken we nadrukkelijk naar de mogelijkheden die het Klimaatfonds ons biedt. De planning voor vaststelling van MIHP PO+ door de gemeenteraad is januari 2022.

Sluitende aanpak Pro-VSO onderwijs

Arbeidsdeskundigen spreken de leerlingen uit de deelnemende gemeenten die in het laatste schooljaar zitten en het onderwijs gaan verlaten. De doelgroep bestaat uit de leerlingen die (nog) geen regulier vervolgonderwijs gaan volgen en die geen aanspraak kunnen maken op een Wajong uitkering. De arbeidsdeskundigen stellen op basis van de beschikbare informatie vanuit school, de jongere en ouders een plan van aanpak op om zo de leerlingen naar de juiste re-integratietrajecten te verwijzen of te matchen op de arbeidsmarkt. Het doel is om alle leerlingen uit deze doelgroep te spreken en een plan van aanpak te bieden.

Inburgering

We willen met het beleid en de uitvoering van de nieuwe wetgeving rondom Inburgering bereiken dat inburgeringsplichtigen zo snel als mogelijk geactiveerd worden en een zinvolle dagbesteding hebben waarbij ze taal in de praktijk leren en zinvol deelnemen aan de Nederlandse maatschappij. Iedere inburgeringsplichtige krijgt een persoonlijk ontwikkelingsplan. Het aanbieden van deze duale trajecten zal via een mix van inkoop en inbesteding plaatsvinden en zet in op maatwerk.

VSV/RMC

Jaarlijks wordt een jaarverslag leerplicht/RMC/VSV opgeleverd met daarin de meest relevante cijfers. Voor het uitvoeringsprogramma VSV 'vasthouden en niet loslaten' zal in 2022 een effectmeting plaatsvinden. Uitkomsten daarvan worden besproken en gewogen en indien nodig vertaald naar nieuw beleid en uitvoering. Gedurende het schooljaar 2021-

2022 is een projectleider actief om te bezien wat meer- en hoogbegaafde jongeren extra geboden kan worden om te voorkomen dat ze VSV'er worden. Ook onderzoeken we of het mogelijk is een speciaal MBO traject te ontwikkelen voor instroom voor jongeren die SBO en VSO hebben gevolgd.

Nationaal Programma Onderwijs (NPO)

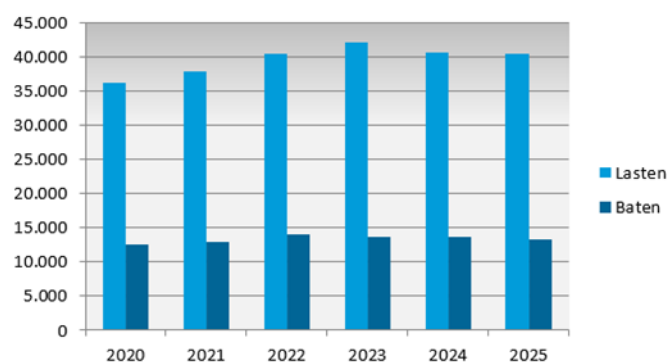
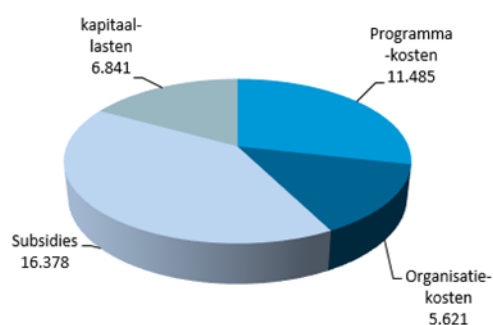
In 2022 ontvangt de gemeente NPO middelen om, aanvullend op dat wat het onderwijs doet, de ontwikkeling van kinderen en jeugdigen te stimuleren. Samen met de partners uit de stad zal onderzocht worden op welke manier de grootste impact bereikt kan worden met inzet van deze middelen.

VVE-peutervoorziening en ontwikkelgericht aanbod ouders en kinderen t/m 6 jaar

We versterken de toeleiding naar VVE in 2022 verder en zetten een ontwikkelingsgericht wijkaanbod neer, zodat we meer jonge kinderen en hun ouders bereiken in de wijk. Dit doen we o.a. door het nieuwe kwaliteitskader VVE wat in 2022 in gaat. Met het nieuwe kwaliteitskader vergroten we de gelijke kansen door kwaliteitsverbetering. Het nieuwe beleidskader is gericht op de verbetering van het inhoudelijk aanbod, met name voor de kinderen die zich in een ongelijke positie bevinden.

Wat gaat het kosten – financiën

Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	36.108	37.904	40.324	41.983	40.647	40.405
Baten	-12.463	-12.145	-13.533	-13.385	-13.385	-12.865
Saldo van lasten en baten	23.645	25.760	26.791	28.598	27.262	27.540
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-6	-703	-375	-303	-303	-303
Saldo reserves	-6	-703	-375	-303	-303	-303
Totaal	23.639	25.057	26.416	28.295	26.959	27.237

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
18. Leerlingenvervoer	20 N	20 N	20 N	20 N
Het budget voor leerlingenvervoer wordt jaarlijks geïndexeerd met de NEA-index. Aangezien de nieuwe index altijd pas in oktober wordt gepubliceerd wordt de index van het voorgaande jaar gehanteerd. De index 2020-2021 bedraagt 1%. Het budget wordt hiermee op prijspeil 2021 gezet.				
19. Uitvoeringsprogramma LEA 2021-2022	989 N/V	989 N/V	989 N/V	989 N/V
In 2019 zijn door het college en de Raad 'Een kansrijke toekomst begint hier! De Lokale Educatieve Agenda (LEA) 2019 – 2022' en het bijbehorende uitvoeringsprogramma 'Samen aan de slag voor een kansrijke toekomst' vastgesteld. In het uitvoeringsprogramma zijn de (gezamenlijke) stappen (voor 2019 en 2020) beschreven en wat die stappen in grote lijnen moeten opleveren. Het college heeft eind 2020 het uitvoeringsprogramma 2021 en 2022 vastgesteld. De totale uitgaven zijn ten opzichte van het uitvoeringsprogramma 2019-2020 met € 989.000 gestegen. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door				

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
extra uitgaven ten behoeve van de kostprijsverhogingen voor de peutervoorzieningen en het volledig (budgettair) in de LEA opnemen van de subsidies voor kracht van preventie. Beide kostenstijgingen worden gedekt uit de OAB middelen.				
20. Onderwijshuisvestingsprogramma 2022	572 N	588 N	538 N	538 N
Deze herijking omvat de kosten voor de wettelijk verplichte voorzieningen die moeten worden opgenomen in het huisvestingsprogramma onderwijs 2022 (€ 322.000 exploitatie en € 250.000 sloop en tijdelijke huisvesting). Het gaat onder andere over voorzieningen die nodig zijn voor uitbreiding van de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs in Tilburg (incl. uitbreiding 1 ^e inrichting). Deze voorzieningen zijn nodig om het ruimtegebrek op te lossen waar deze scholen mee geconfronteerd worden als gevolg van het gestegen aantal leerlingen. Om te kunnen waarborgen dat het onderwijs op deze scholen door kan gaan tijdens de bouwwerkzaamheden voor de uitbreiding wordt een budget van € 250.000 gereserveerd voor sloop en tijdelijke huisvesting. Het reeds toegekende investeringskrediet voor realisatie van de nieuwe basisschool WillemsPoort op het kazerneterrein in Stappegoor (planning 2022) wordt opgehoogd. Tevens zijn middelen opgenomen voor de kosten van bouw- en woonrijp maken perceel basisschool Rennevoirt in deelgebied 8 Koningsoord. In het schooljaar 2022-2023 vindt vernieuwbouw van het schoolgebouw van het Schakelcollege plaats (project MIHP VO). Tijdelijk verhuist de school naar het schoolgebouw aan de Schout Backstraat. Ook hiervoor zijn middelen opgenomen in het programma.				
21. Specifieke uitkering educatie	117 N/V	117 N/V	117 N/V	117 N/V
De specifieke uitkering educatie is voor 2021 vastgesteld op € 1.601.857. Voor de jaren 2022 en verder worden de budgetten vanuit deze middelen op dit niveau bijgesteld conform het Regioplan Aanpak Laaggeletterdheid 2021-2024.				
22. Inburgering (GF)	139 N	77 N	51 N	22 N
<p>De integratie-uitkering Inburgering wordt met de meicirculaire 2021 verhoogd als gevolg van:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De begeleiding van de bredere groep asielmigranten binnen de ondertussen-groep (inburgeraars die nog inburgeringsplichtig zijn onder de Wet inburgering 2013). 2. Uitstel van de inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet naar 1 januari 2022 waardoor enerzijds de integratie-uitkering wordt verlaagd omdat er vanaf 2021 al structureel budget was toegevoegd voor uitvoeringskosten van de nieuwe wet anderzijds worden gemeenten gecompenseerd voor het uitstel. <p>De middelen worden toegevoegd aan het budget voor het programma Asiel en vergunningshouders. De hogere ontvangst van de gemeentefondsuitkering wordt verantwoord bij het programma Samen en Dichtbij.</p>				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
23. Huisvesting maatschappelijke partners onderwijs		15 V	15 V	15 V
<p>Dit voorstel heeft betrekking op het realiseren van huisvesting voor de zorgpartners in de schoolgebouwen van de speciaal onderwijs scholen Auris Florant en ZML de Bodde. Concreet betekent dit dat het schoolgebouw met meer m2 wordt uitgebreid dan waar de school formeel op grond van haar leerlingenaantal recht op heeft. De meerinvestering voor huisvesting van de zorgpartners in het schoolgebouw wordt gekoppeld aan de geplande uitbreiding van het schoolgebouw. Uitgangspunt is dat we willen stimuleren dat onderwijs en zorg goed met elkaar kunnen samenwerken en hun dienstverlening aan de leerlingen op het gebied van zorg en ondersteuning optimaal op elkaar kunnen afstemmen. Huisvesting van de zorgpartner in het gebouw helpt hierbij.</p> <p>Dit betreft een gedekt voorstel nieuw beleid. De jaarlijkse kapitaallasten van de investering in m2 huisvesting zorgpartners worden meer dan gedekt door een jaarlijkse huurvergoeding, waardoor een klein voordeel resteert. Uitgangspunt is dat de maatschappelijke zorgpartners een langjarige huurverplichting (minimaal 10 jaar) aangaan om het investeringsrisico voor de gemeente te minimaliseren. Voor het berekenen van de huurvergoeding gaan wij uit van de afspraken die in 2016 met de schoolbesturen zijn gemaakt in het kader van 'huur en medegebruik schoolgebouwen'. De schoolbesturen gaan een langjarige huurovereenkomst aan met de maatschappelijke zorgpartners. Omdat het hier een investering betreft in niet-onderwijsruimte claimen wij de huurvergoeding bij de schoolbesturen (minus de vergoeding groot onderhoud).</p>				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
24. 4B + AMV	228 N 28 V	228 N PM		
Zowel de opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers, als de huisvesting en begeleiding van AMV jongeren boven de 18 jaar, zijn wettelijk verplichte taken van de gemeente in de jaren 2022 en 2023 geworden. In 2021 zijn deze activiteiten op projectbasis gefinancierd.				

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
25. Kosten schadeherstel onderwijshuisvesting	70 V	70 V	70 V	70 V
Kijkend naar de werkelijke kosten van de afgelopen 5 jaar, wordt het budget voor kosten schadeherstel onderwijshuisvesting verlaagd met € 70.000. Hierbij wordt de kanttekening gemaakt dat de werkelijke kosten van herstel schade elk jaar kunnen fluctueren.				

Wat weten we nog meer

Kengetallen:	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Raming 2021	Raming 2022
Aantal toekenningen leerlingenvervoer	661	659	700	755

Waarstaatjegemeente.nl Indicatoren	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar*)	4,0	8,2	7,6	n.b.
Relatief verzuim (aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar**)	42	29	27	n.b.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (totaal VO + MBO)	2,8%	2,6%	2,6%	2,3%
Netto arbeidsparticipatie	68,3%	68,7%	69,9%	69,8%

*) Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school.

**) Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is.

Passende ondersteuning

Wat willen we bereiken?

Op 4 oktober 2021 heeft de gemeenteraad de kadernota passende ondersteuning vastgesteld.

Passende ondersteuning is een breed veld en omvat vier deelopgaven die ook in de begroting herkenbaar zijn:

- Toegang
- Participatie
- Wmo
- Jeugdhulp

Voor de vier deelopgaven van passende ondersteuning willen we het volgende realiseren:

Tilburgers die het nodig hebben, bieden we passende ondersteuning. De ondersteuning is gericht op het hervinden van evenwicht, zodat zij naar vermogen kunnen meedoen aan de samenleving.

We zijn pas tevreden als alle burgers met een vraag om ondersteuning het nut en effect van de ondersteuning als voldoende beoordelen en (meer zicht op) perspectief ervaren.

We willen impact realiseren op drie vlakken:

Maatschappelijke impact - het tijdig vinden van een passende oplossing

1. Van zorg overnemen naar (daar waar mogelijk) het vinden van oplossingen in het gewone leven.
2. Van oog voor de ondersteuningsvraag naar oog voor ondersteuningsvraag én maatschappelijke rol (werk, opleiding).

Financiële impact - een duurzaam betaalbaar sociaal domein

3. Van open-einde financiering naar grip op de financiën met meer gesloten financiering per segment.
4. Van achteraf handhaven naar oneigenlijk gebruik voorkomen en het geld besteden aan ondersteuning.

Institutionele impact - dichtbij en meer integraal organiseren van ondersteuning met partners (samenhang in dienstenaanbod)

5. Van lange procedures naar snel op weg geholpen.
6. Van een individualistisch en groot zorglandschap naar een overzichtelijk en kwalitatief veld met aanbieders die elkaar kennen.

Voor alle vier velden van passende ondersteuning geldt:

We bieden Tilburgers waar nodig passende ondersteuning zodat ze naar vermogen kunnen meedoen in de samenleving. Deze ondersteuning noemen wij passend omdat deze integraal, dichtbij en op maat is. Inwoners geven hier zelf naar vermogen sturing aan en de mogelijkheden vanuit de eigen omgeving worden zoveel mogelijk benut.

Dit meten we met de volgende indicatoren. Deze indicatoren zijn op 4 oktober 2021 vastgesteld. Enkele indicatoren moeten nog ontwikkeld worden:

Indicatoren:	Bron	Streef-waarde 2022	2018	2019	2020
1. Gemiddelde uitkeringsduur	GA*	<2021			
2. % Inwoners dat aangeeft met ondersteuning beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil	CEO***	>80%			
3. % Inwoners dat aangeeft samen met medewerker naar oplossingen te hebben gezocht	CEO***	>80%			
4. % Inwoners dat aangeeft daadwerkelijk stappen in zijn/haar ontwikkeling te hebben gemaakt.	CEOWI*****	NNTB			
5. Tevredenheid over de dienstverlening (klantregisseur/contactpersoon)	CEOWI*****	>80%			
6. % Inwoners dat door de ondersteuning vanuit de Toegang	GA*	NNTB			

Indicatoren:	Bron	Streef- waarde 2022	2018	2019	2020
geen verdere passende ondersteuning meer nodig heeft.					
7. Ervaringen inwoners met voorliggend/lichte ondersteuning (ontwikkelindicator)	ONTWIK*****	NNTB			
8. Verhouding inwoners met specialistische ondersteuning t.o.v. totaal inwoners Tilburg	WSJG**	geen			
9. In- en uitstroom specialistische ondersteuning t.o.v. totaal inwoners Tilburg	GA*	geen			
10. Verschil werkelijke uitgaven sociaal domein t.o.v. Rijksbudgetten (ontwikkelindicator).	ONTWIK*****	NNTB			
11. Gemiddelde wachttijd ondersteuningsgesprek	ONTWIK*****	NNTB			
12. Servicenorm aanvraag bijstandsuitkering	GA*	<30 dagen			
13. % Inwoners dat wist waar hij of zij moest zijn met zijn/haar hulpvraag	CEOT****	>75%			
14. % Inwoners dat snel geholpen is met zijn/haar hulpvraag	CEOT****	>75%			
15. % Inwoners dat positief is over kwaliteit van de ondersteuning	CEOT****	>85%			

* Gemeentelijke applicaties
 ** CBS benchmarkgegevens, te raadplegen via www.waarstaatjegemeente.nl
 *** Cliëntervaringsonderzoek Wmo en Jeugd
 **** Cliëntervaringsonderzoek Toegang
 ***** Klanttevredenheidsonderzoek Werk en Inkomen
 ***** In ontwikkeling.

2.1.3 Passende ondersteuning; Toegang

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

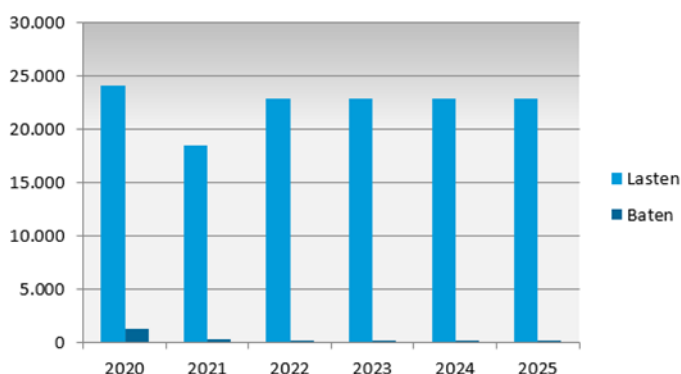
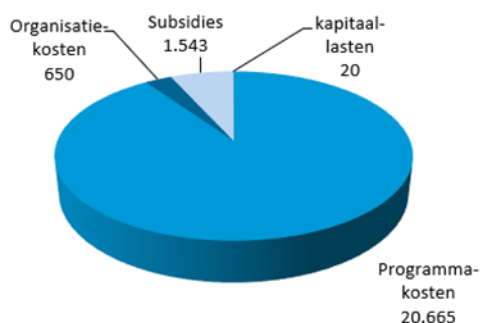
De wijkteams zijn de afgelopen jaren uitgegroeid tot het scharnierpunt in het sociaal domein voor het versterken van de sociale veerkracht en het maken van effectieve keuzes voor passende ondersteuning. Gelet op de nieuwe inkoop jeugd, Wmo en participatie die in 2022 zijn beslag krijgt in combinatie met onze hernieuwde ambities vanuit de kadernota passende ondersteuning, raadsvoorstel normaliseren en de beleidsnota "Samen een sterke basis" werken we aan een herontwerp van Toegang Tilburg.

De doelen van het herontwerp zijn gericht op het bereiken van maatschappelijke, financiële en institutionele impact. De maatschappelijke impact is dat de inwoner zich voldoende gesteund voelt in het gewone leven. Door eerdere en betere steun in het gewone leven en door minder te problematiseren en medicaliseren, is passende ondersteuning (via maatwerkvoorzieningen) voor inwoners minder nodig en wordt financiële impact bereikt. De institutionele impact heeft betrekking op de veranderende rol en samenwerking van de professional in Toegang Tilburg, aanbieders en inwoners zelf. De professional richt zich meer op het helpen van mensen zichzelf en elkaar te helpen in plaats van direct een voorziening of ondersteuning te regelen.

De financiële impact is gericht op het bijdragen aan realisatie van afgesproken financiële kaders binnen nieuwe inkoop.

Wat gaat het kosten – financiën

Passende ondersteuning: Toegang x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	24.120	18.530	22.878	22.878	22.878	22.878
Baten	-458	-269	-204	-203	-203	-203
Saldo van lasten en baten	23.663	18.261	22.674	22.674	22.674	22.674
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-761	0	0	0	0	0
Saldo reserves	-761	0	0	0	0	0

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
26. Implementatie en uitvoering één gezin, één plan en één coördinator	1.100 N	1.100 N	1.100 N	1.100 N
<p>Een gezin, een plan en een coördinator is onderdeel van de aanpak om te komen tot een inclusieve stad. Hiermee waarborgen we dat een professional samen met het huishouden waar sprake is van complexe problematiek verantwoordelijk is voor de inzet van de juiste op elkaar afgestemde interventies, waardoor de hulpverlening tot betere resultaten leidt. De structurele coördinatie kosten ad € 1,1 mln. worden bekostigd uit een structurele besparing op de zorgkosten (collegebesluit d.d. 2 maart 2021). Zie hiervoor de velden Passende ondersteuning: WMO en Passende ondersteuning: Jeugd. De formatieve consequenties worden meegenomen in de verrekeningssystematiek van de Toegang.</p>				

2.1.4 Passende ondersteuning; Werk en inkomen

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Een duurzaam re-integratiemodel

Op basis van de uitkomsten van een formatiecalculatiemodel, de ervaringen van de afgelopen 2 jaar en de rendementen van de hefboom klantregie ontwikkelen we voor de komende jaren een gezonde financiële basis voor de financiering van het re-integratiemodel Tilburg investeert in Perspectief. Zodoende kunnen we alle klanten de aandacht geven die ze verdienen en ontwikkelen we het meeste perspectief en inhoudelijk en financieel rendement voor de mensen zelf, de stad en de gemeente.

Jaarlijkse actualisatie HCA's

Voor wat betreft de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de verschillende effecten van Corona zetten we via Midpoint Brabant in op een jaarlijkse actualisatie van de Human Capital Agenda's. Dat is zeker nog geen dagelijkse praktijk bij werkgevers en kennis-/scholingsinstellingen die de toenemende krapte op de arbeidsmarkt ook in toenemende mate lastiger te tackelen vinden. Alleen door dichter op de ontwikkelingen te zitten en gezamenlijk te investeren kunnen vraagstukken opgepakt worden.

Arbeidsmobiliteit

In 2022 stopt de financiering van het Rijk voor het crisisinstrument: de Regionale mobiliteitsteams. Dat is voor de arbeidsmarktregio Midden Brabant aanleiding om te wegen welke functionaliteiten al dan niet moeten worden toegevoegd aan het loket Leren en Werken. Dit loket vormt de basis voor de toekomstige adequate dienstverlening rondom arbeidsmobiliteit en (om)scholing voor alle burgers en bedrijven in de regio. Hiervoor maken we onder andere gebruik van het met de provincie ontwikkelde platform Brabant Leert.

Inbedden Perspectief op Werk

De afgelopen 2 jaar hebben we meer middelen van het Rijk ontvangen om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt beter terug te leiden naar de arbeidsmarkt. Onder de noemer van Perspectief op Werk hebben verschillende projecten geïnvesteerd in dit doel. Op basis van een evaluatie eind 2021/begin 2022 nemen we enkele lijnen van deze projecten in het reguliere beleid op. Voldoende financiële middelen zijn hierin wel een belangrijke randvoorwaarde.

Ondernemersakkoord

Ook in 2022 investeren we in een betrokken werkgeversnetwerk als het gaat om borgen en innoveren van re-integratie op de werkplek bij werkgevers. We denken dat dit groeiende netwerk blijvend noodzakelijk is om de constante dialoog met bedrijven over wat kan en niet kan op de werkvloer voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te voeren. We kunnen zo nieuwe ontwikkelingen als bijvoorbeeld kabinetsplannen doornemen en implementeren.

Tozo

De crisisdienstverlening Tozo aan ondernemers is beëindigd per 1 oktober 2021. Door de nawerking van de crisismaatregelen naast de al bestaande reguliere dienstverlening, wordt een extra beroep gedaan op Ondernemersadvies. Dit komt mede door de tijdelijke verruiming van het Bbz per 1 oktober 2021 en verdere hulp bij het doorstarten of stoppen van bedrijven/ondernemers, die een beroep doen op deze vorm van het Bbz i.v.m. het aflopen van de Tozo of die een beroep doen op begeleiding om regie op de onderneming te houden/te krijgen in de nasleep van de crisisregelingen.

Indikken van regionale overleg- en uitvoeringsstructuur

In 2022 onderzoeken we met de regiogemeenten of en hoe we door slimmer samen te werken kunnen indikken in het aantal uitvoeringsorganisaties op de regionale arbeidsmarkt. Het vertrekpunt van het onderzoek veronderstelt dat we het efficiënter kunnen inrichten dan nu met 3 SW bedrijven en 6 'sociale diensten' actief in een vrij kleine regio. In 2021 hebben we in ieder geval een start gemaakt met de ontwikkeling van een regionale tafel Arbeidsmarkt waar op termijn meerdere overlegorganen in de regio opgaan. Een voorbeeld hiervan is het Regionale Werkbedrijf dat specifiek stuurt op de inschakeling van arbeidsbeperkten.

Mensontwikkelbedrijf DG

De Diamantgroep zal in 2022 de verdere transitie naar mensontwikkelbedrijf en met name het creëren en ontwikkelen van nieuwe werksoorten moeten doorzetten. Het is belangrijk om voor mensen passend werkaanbod te ontwikkelen met het oog op een effectievere activering en re-integratie. Ook de nieuwe rol in relatie tot combinatie dagbesteding/re-integratie/zorg zal in 2022 verder uitgewerkt worden. Vanzelfsprekend zetten we het instrument Beschut Werk verder in en hopen we de koplopers positie in Nederland hierop te handhaven.

Naar een nieuwe aanpak voor langdurige bijstandgerechtigden?

Begin 2022 wordt duidelijk in hoeverre de gemeente Tilburg en regiogemeenten een nieuwe aanpak kunnen en willen introduceren als het gaat om een echt alternatief voor langdurige afhankelijkheid van de Participatiewet. Een onderzoek dat we in de tweede helft van 2021 zijn gestart en voortbordurt op de uitkomsten van de challenge Nieuw Werk, vormt de

basis voor het advies over de mogelijkheden. De Participatiewet kent vanaf 2015 een bezuiniging van meer dan 70% op de beschikbare budgetten. Alle creativiteit is nodig om alternatieven te bieden met het beperkte budget dat resteert.

Prikkels via premies inbedden

Tot en met augustus 2022 loopt een pilot voor twee nieuwe instrumenten: de bijverdien- en de ontwikkelpremie. De bijverdienpremie laat gedurende 1 jaar bijstandgerechtigden die parttime gaan werken een premie ontvangen. De ontwikkelpremie biedt bijstandgerechtigden de mogelijkheid om, als ze in dezelfde periode volledig uitstromen uit de bijstand, te investeren in hun verdere ontwikkeling. In 2022 evalueren we het effect van deze instrumenten en onderzoeken we de mogelijkheden of en hoe we de instrumenten duurzaam kunnen inzetten.

Aanpak voor ouderen

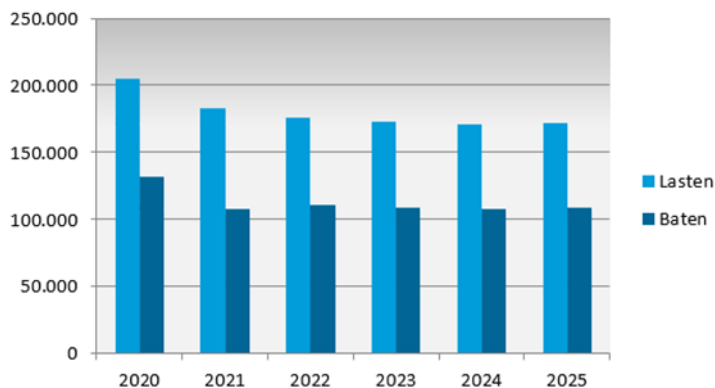
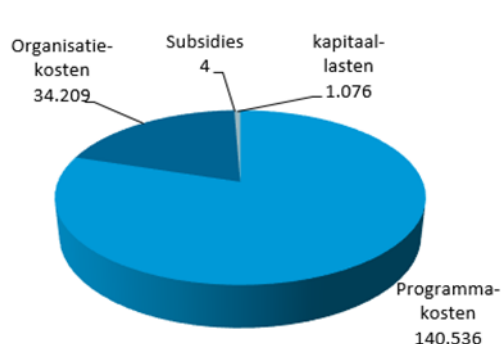
In 2022 dienen we in totaal 10% meer 45-plussers in te schakelen op betaald werk dan de realisatie in 2019. Dit is de ambitie die is afgesproken in het *programma Meedoen tot en met je pensioen*. Het programma zet in op verschillende facetten, waaronder de ontwikkeling van een Social Impact Bond voor re-integratie van 45-plussers meer inzet op detachering en een intensievere werkgeversbenadering.

Aanpak voor jongeren

De afbouw van de sturing van het programma Jeugdwerkloosheid vrije regio hangt samen met het succes van de inbedding van de ontwikkelde aanpak bij gemeenten. Periodiek rapporteert het programmabureau aan het portefeuillehouderoverleg Arbeidsparticipatie of dit al dan niet lukt. Afhankelijk van de uitkomsten sturen we bij. Zo verwachten we in 2022 bijstellingen in de communicatie en de mogelijkheden voor klantregisseurs om proactief te werken/jongeren aandacht te geven. Het doel is en blijft om alle jongeren die in beeld zijn in de regio binnen 4 maanden perspectief te bieden op adequate zorg en/of werk/en of scholing (vaak een combi).

Wat gaat het kosten – financiën

Passende ondersteuning: Werk en inkomen x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	199.554	183.249	175.825	172.857	171.195	171.717
Baten	-137.765	-107.093	-108.917	-108.359	-107.628	-108.873
Saldo van lasten en baten	61.789	76.156	66.907	64.499	63.568	62.844
Toevoeging reserves	5.202	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	5.521	-300	-1.496	0	0	0
Saldo reserves	10.723	-300	-1.496	0	0	0
Totaal	72.512	75.856	65.411	64.499	63.568	62.844

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
27. Uitkering IU Participatie onderdeel WSW	443 N	389 N	318 N	635 V
De omvang van de integratie-uitkering onderdeel WSW wijzigt door volumeontwikkelingen en de toekenning van de loon- en prijsbijstelling 2021.				

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
28. Uitkering IU Participatie onderdeel re-integratie	47 N	52 N	56 N	286 N
De omvang van de integratie-uitkering Participatie onderdeel re-integratie wijzigt door volumeontwikkelingen en de toekenning van de loon- en prijsbijstelling 2021.				
29. Administratieve bijstellingen	55 N	55 N	55 N	55 N
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.				

Wat weten we nog meer

Kengetallen	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Raming 2021	Raming 2022
Meldingen aanvraag levensonderhoud				
* Participatiewet (P-wet)	3.456	3.689	4.080	3.666
* IOAW	103	99	111	62
Toekenpercentage:				
* P-wet	46%	57%	50%	50%
* IOAW	68%	70%	65%	65%
Instroom				
* P-wet	1.906	2.118	2.040	1.833
* IOAW	74	69	72	40
Uitstroom naar werk:	731	532	615	652
* P-wet	702	515	600	642
* IOAW	29	17	15	10
Uitstroom overig:	1.354	1.384	1.282	1.168
* P-wet	1.304	1.328	1.235	1.138
* IOAW	50	56	47	30
Omvang uitkeringsbestand:	6.908	7.183	7.554	7.823
* Aantal P-wet uitkeringen	6.436	6.688	7.039	6.683
* Aantal IOAW-uitkeringen	385	376	391	350
* Aantal IOAZ-uitkeringen	23	28	24	25
* Aantal BBZ-uitkeringen	64	91	100	120
Aantal verstrekte loonkostensubsidies art. 10d P-wet	398	471	435	525
Aantal gerealiseerde beschutte werkplekken (fte)	72,4	94,8	115	120

Indicatoren	Bron	Streef- waarde 2022	2019	2020	2021	2020
Bestandsontwikkeling Participatiewet/ IOAW *)	Divosa					
- Kringgemeenten			99,3	95,2	89,0	102,6
- Tilburg		Max. kring-1 gemiddelde benchmark Divosa**)	96,9	94,9	87,6	104,7
Werkloosheidspercentage	CBS	Daling t.o.v. voorgaand jaar	-1,3%	-1,3%	+0,2%	n.b.
Jeugdwerkloosheidspercentage (tot 25 jaar)	CBS	Daling t.o.v. voorgaand jaar	-2,3%	-2,4%	+1,2%	n.b.

Indicatoren	Bron	Streef- waarde 2022	2019	2020	2021	2020
Verzilveren loonwaarde		Gemiddelde loonwaarde van 50%	188 tegen gemiddelde van 55,4%	276 tegen gemiddelde van 54,2%	399 gemiddeld 50,2%	50%

*) Deze indicator geeft aan hoe het ons - in verhouding tot andere (kring)gemeenten - lukt om het beroep op uitkeringen te verminderen.

**) Het kringgemiddelde over 2019 betreft het gemiddelde BUIG-(uitkerings)volume van de aan de Divosa benchmark deelnemende gemeenten met grootteklasse 150.000-250.000 inwoners, afgezet tegen de stand op 1 december 2016 (1 december 2016 = 100).

Waarstaatjegemeente.nl Indicatoren	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Werkloze jongeren	2%	2%	2%	n.b.
Aantal personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder)	542,3	515,3	491,2	571,9
Aantal lopende re-integratie-voorzieningen (per 10.000 inwoners van 15-64 jaar)	198,8	131,6	121,8	89,7

2.1.5 Passende ondersteuning; Wmo

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Nieuwe Inkoop

De nieuwe inkoop voor Wmo begeleiding en Wmo beschermd wonen is gebaseerd op een aantal uitgangspunten:

1. Van zorg overnemen naar (daar waar mogelijk) het vinden van oplossingen in het gewone leven (normaliseren);
2. Van oog voor de zorgvraag naar oog voor zorgvraag én maatschappelijke rol (werk, opleiding);
3. Van een individualistisch en groot zorglandschap naar een overzichtelijk en kwalitatief veld zorgaanbieders dat elkaar kent;
4. Van lange procedures naar snel op weg geholpen;
5. Van open-einde financiering naar grip op de financiën met meer gesloten financiering per segment;
6. Van achteraf handhaven naar oneigenlijk gebruik voorkomen en het geld besteden aan zorg.

We willen op basis van deze uitgangspunten samen met de andere gemeenten in de regio Hart van Brabant de nieuwe inkoopstrategie implementeren. Dit zal een taakgerichte inkoop worden op basis van een langjarig partnerschap met een samenwerkingsverband van aanbieders. We contracteren voor zowel begeleiding als beschermd wonen één samenwerkingsverband. Belangrijk hierbij is dat er herkenbare teams komen, die goed aansluiten bij de sociale basis en de wijkteams vanuit Toegang Tilburg.

We selecteren onze zorgpartners zorgvuldig en maken afspraken over een doelmatig lumpsumbudget, besparingsopties en beperking van eventuele winst, door bijvoorbeeld herinzet van deze middelen in een volgende periode. We controleren bij PGB's op PGB vaardigheid en op de kwaliteit van aanbieders.

Na een dialoofase met aanbieders willen we per juli 2022 starten met de nieuw contracten. Voor inwoners die gebruik maken van Wmo begeleiding of Wmo beschermd wonen zal er sprake zijn van een overgangssituatie. Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat we zoveel mogelijk continuïteit bieden en dat er geen inwoners tussen wal en schip terecht komen.

Ketensamenwerking

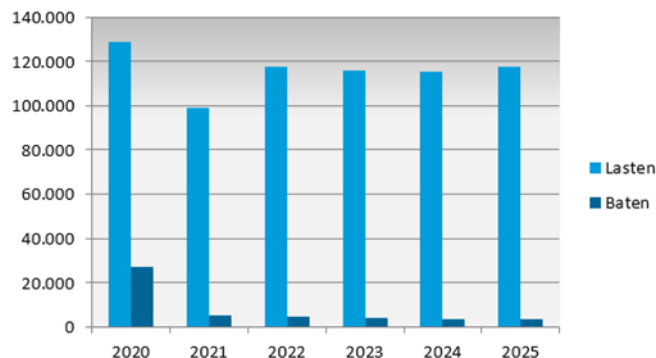
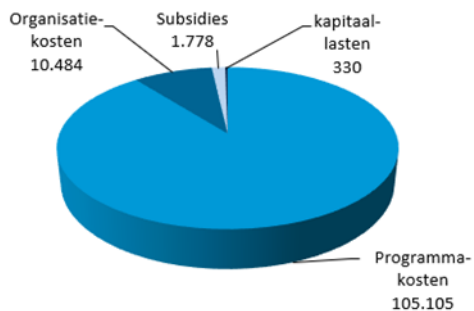
Een goede samenwerking in de keten van maatschappelijke opvang, Wmo beschermd wonen, de Wet Langdurende Zorg en Wmo begeleiding is essentieel, met name voor de meest kwetsbare inwoners. Deze inwoners kunnen gemakkelijk in de knel komen tussen alle regels en dat is niet de bedoeling. We willen daarom goede afspraken maken in de regio over verantwoordelijkheden en afstemming bij knelpunten. We werken daarbij samen met gemeenten uit de regio en het zorgkantoor.

De doorstroming bij de maatschappelijke opvang en beschermd wonen is een belangrijk aandachtspunt. Het aantal beschikbare woningen vormt een knelpunt. We maken afspraken en blijven hierover in gesprek met woningcorporaties en regiogemeenten.

In 2022 zal een nieuwe beleidsnota Wmo het licht zien.

Wat gaat het kosten - financiën

Passende ondersteuning: WMO x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	128.696	98.919	117.697	116.058	115.190	117.387
Baten	-4.706	-4.970	-4.417	-3.762	-3.762	-3.762
Saldo van lasten en baten	123.990	93.949	113.280	112.296	111.428	113.626
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-22.401	-239	-348	-120	0	0
Saldo reserves	-22.401	-239	-348	-120	0	0
Totaal	101.589	93.710	112.932	112.176	111.428	113.626

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
30. Wmo begeleiding	2.110 N	2.110 N	2.110 N	2.110 N
<p>We ramen een autonome groei van Q (aantal cliënten/volume van zorg) met 2,2%. Dit doen we op basis van de groei van het aantal cliënten / volume van zorg die we de afgelopen 18 maanden hebben gezien. De groei van de P (gemiddelde prijs) ramen we op 2,7%. Dat is op basis van de indexering die contractueel is afgesproken met de zorgaanbieders. Als gevolg van de hefbomen zal de werkelijke groei van het aantal cliënten en de prijzen lager zijn. Deze hefbomen zijn al als taakstelling in de budgetten verwerkt. Voor WMO-begeleiding is deze taakstelling € 2,3 miljoen in 2021 oplopend naar € 4,3 miljoen in 2022. We verwachten een verdere stijging van de verzilveringsgraad van de beschikkingen van 97% naar 98%. Per medio 2022 zal de nieuwe inkoop Wmo begeleiding gerealiseerd zijn. De nieuwe inkoop moet leiden tot lagere kosten Wmo begeleiding. Voor 2022 (alleen het laatste half jaar, met nog onzekerheden i.v.m. overgang van bestaande cliënten van het oude naar het nieuwe regime, en andere implementatiekwesities) houden we nog geen rekening met eventuele positieve financiële effecten.</p>				
31. WMO vervoer	510 N	510 N	510 N	510 N
<p>Het WMO vervoer wordt jaarlijks geïndexeerd voor prijsmutaties op basis van de NEA index. Vanwege incidentele effecten in 2020/2021 (Corona) is het budget meerjarig niet geïndexeerd voor prijs- en volumegroei. Voor 2022 wordt het budget verhoogd met de NEA index uit 2020 (6,7%) en 2021 (1%) voor prijsmutaties. Aangezien de index voor 2022 altijd pas in oktober van het voorafgaande jaar wordt gepubliceerd wordt hier het budget op prijspeil 2021 gezet; bijstellingen worden in het lopende jaar gemeld. Voor 2022 wordt een volumestijging verwacht van 2,2% conform CPB MLT.</p>				
32. Woningaanpassingen	47 N	47 N	47 N	47 N
<p>Herijking van het budget voor woningaanpassingen conform de indexering nieuwbouwwoningen van het CBS met 2,2%.</p>				
33. Hulpmiddelen	197 N	197 N	197 N	197 N
<p>Herijking van het budget voor hulpmiddelen conform de indexering CPI Alle huishoudens van het CBS met 2,1%. Voor 2022 wordt een volumestijging verwacht van 2,2% conform CPB MLT.</p>				
34. Hulp aan huis	1.680 N	1.697 N	1.697 N	1.697 N
<p>Herijking van het budget voor hulp aan huis op basis van verwachte volumestijging van 6% t.o.v. 2021 en prijsstijging conform OVA van 1,72%. Daarnaast is er sprake van een vrijval van uitvoeringskosten i.v.m. de volledige overgang van alfahulp naar zorgaanbieder.</p>				
35. Formatiecalculatiemodel MO	92 N	92 N	92 N	92 N
<p>De nieuwe verwachte aantallen leidt tot een aanpassing in de formatie van de MO teams van 1,46 FTE. Hiervan heeft 0,4 FTE betrekking op werkzaamheden voor de Regio HvB. Deze kosten worden later bij Regio HvB in rekening gebracht.</p>				
36. Geen aanspraak op begeleiding (GF)	0	0	0	110 V
<p>Jaarlijks betekent het laten vervallen van de aanspraak op begeleiding een extra afname van € 20 miljoen structureel. Hiervan komt € 9 miljoen in mindering op de middelen voor de Wmo begeleiding. Dat betekent voor Tilburg een afname van budget Wmo begeleiding in 2025 van € 110.000. Deze melding geeft een voordeel in dit veld omdat de lagere baten algemene uitkering verantwoord worden onder het programma Samen en Dichtbij.</p>				

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
37. Overgangsrecht levenslang (GF)	-	-	-	9 N
Deze mutatie betreft een correctie. Cliënten met een verblijfsindicatie voor een hoog zorgzwaartepakket op 31 december 2014 hebben overgangsrecht gekregen voor onbepaalde tijd. Om dit voor gemeenten te corrigeren, wordt gedurende 30 jaar jaarlijks € 1,16 miljoen extra toegevoegd aan het gemeentefonds tot aan het volledige bedrag van € 39 miljoen. Dat betekent voor Tilburg een toename van het budget Wmo begeleiding in 2025 van € 9.000. Deze melding geeft een nadeel in dit veld omdat de hogere baten algemene uitkering verantwoord worden onder het programma Samen en Dichtbij.				
38. Beschermd wonen uitstel doordecentralisatie	1.400 V	1.400 V	1.400 V	0
In de begroting is rekening gehouden met een budgettair nadeel als gevolg van het trapsgewijs invoeren van de doordecentralisatie beschermd wonen vanaf 2022. Wegens het uitstel van de invoeringsdatum van de doordecentralisatie van de integratie uitkering beschermd wonen naar 1 januari 2023 valt één trap van € 1,4 miljoen incidenteel vrij. Deze bijstelling leidt tot een verlaging van de taakstelling in het sociaal domein. Door het toevoegen van jaarschijf 2025 valt in 2025 het voordeel weg tegen de lagere afbouw in 2025.				
39. Ontmoetingskamer	16 V	16 V	-	-
Het college heeft op 10 november 2020 besloten ContourdeTwern een subsidie te verlenen van € 43.000 per jaar voor de periode 2021 tot en met 2023. Uit evaluatie is duidelijk geworden dat de Ontmoetingskamer als laagdrempelige voorziening aantoonbaar een vorm van ondersteuning levert waarmee duurdere vormen van zorg en ondersteuning worden voorkomen c.q. uitgesteld (financiële impact). Maatschappelijk zien we dat het ouderen en mantelzorgers meer kwaliteit van leven biedt, en langer in staat stelt zelfstandig te wonen. Het voorkomen of uitstellen van zorg levert € 59.000 op per jaar waardoor er per saldo een voordeel van € 16.000 resteert.				
40. Beschermd wonen loon-, prijs- en volumebijstelling	1.744 N	2.118 N	2.148 N	2.146 N
In de meicirculaire 2021 heeft toekenning van loon-, prijsbijstelling 2021 en volumebijstelling van 2022 plaatsgevonden. De integratie-uitkering Beschermd wonen stijgt hierdoor in 2022 met € 1.744.000 oplopend tot € 2.146.000 in 2025. Het bedrag in 2022 is door het Rijk te laag vastgesteld en zal bij de septembercirculaire nog worden gecorrigeerd. Bij de prognoses beschermd wonen hebben we al rekening gehouden met deze compensatie. De loon-, prijs- en volumebijstelling is nodig om de budgetten op het juiste niveau te krijgen. Deze melding geeft een nadeel in dit veld omdat de hogere baten integratie uitkering beschermd wonen verantwoord worden onder het programma Samen en Dichtbij.				
41. Verwerking taakstelling sociaal domein	9.784 N	10.539 N	11.906 N	11.906 N
Bij de Tussenrapportage 2021 is besloten de koepel op het sociaal domein op te heffen en de resterende taakstelling 2021 in het domein ten laste van algemene middelen te brengen. In het verlengde van dit besluit wordt bij de Programmabegroting 2022 de resterende taakstelling over de jaren 2022 t/m 2015 ten laste van algemene middelen gebracht.				
42. Implementatie en uitvoering een gezin, een plan en een coördinator	550 V	550 V	550 V	550 V
Het college heeft besloten om de uitvoering van één gezin, één plan en één coördinator te versterken met 6,6 fte met de mogelijkheid om uit te breiden naar 10 fte. Hiermee wordt beoogd dat complexe huishoudens in de stad Tilburg goed afgestemde en gecoördineerde zorg ontvangen. Conform de hefboomsystematiek worden de structurele coördinatie kosten gedekt vanuit de zorgbudgetten WMO en Jeugd (zie Veld Passende ondersteuning : Toegang). De beoogde netto besparing is opgenomen in de gelijknamige hefboom.				
43. Administratieve bijstellingen	351 V	351 V	351 V	351 V
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen. Op dit veld betreft het met name het verplaatsen van het budget WGGZ naar het veld Ingrijpen bij crisis en onveiligheid.				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
44. Rendement inkoopstrategie Wmo begeleiding en beschermd wonen	1.558 V	5.116 V	7.173 V	6.273 V
Door middel van een nieuwe inkoopstrategie werken we aan de transformatie naar een meer integraal en op termijn betaalbaar ondersteunings- en zorgsysteem. Om deze doelen te bereiken wordt ingezet op o.a.				

normalisatie, een overzichtelijk, samenhangend en beheersbaar zorglandschap en een meer gesloten systeem van bekostiging. Daarbij zetten we de inkoopinstrumenten van bekostiging, toegang, leveranciers- en contractmanagement in samenhang in en investeren daar waar nodig.

Het daarbij beoogde en berekende besparingspotentieel is in beeld gebracht en als voordeel op de zorgbudgetten WMO begeleiding en beschermd wonen ingeboekt in de (meerjaren)begroting 2022. Bij de berekening is rekening gehouden met enerzijds een samenloop met de meerjarig ingeboekte besparingen vanuit de hefbomen en anderzijds de eventuele noodzakelijke investeringen in keten om transformatie en normalisatie mogelijk te maken.

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
45. Verlagen van de tarieven informeel PGB voor Wmo	415 V	415 V	415 V	415 V
Het college heeft op 20 juli 2021 besloten de tarieven informeel PGB voor Jeugd, Wmo en Hulp aan Huis met ingang van 1 januari 2022 te verlagen. Het informeel PGB is een aanvulling op de eigen mogelijkheden en nadrukkelijk niet bedoeld als inkomensvoorziening. Normaliseren betekent dat we meer inzetten op de eigen kracht en we willen daarbij ook een aanzuigend effect van informeel PGB door te hoge tarieven voorkomen. Het tarief wordt op 125% van het wettelijk minimumloon vastgesteld. Rekening houdend met een overgangsregeling voor bestaande indicaties, de hefbomen Wmo PGB en beheersmaatregelen Wmo begeleiding wordt de besparing naar verwachting € 415.000. Er is geen rekening gehouden met eventuele weglekeffecten van informele naar formele zorg.				
46. Safe house alleen voor inwoners Hart van Brabant	195 V	195 V	195 V	195 V
Op dit moment betaalt Tilburg als centrumgemeente de kosten voor een safehouse plaats voor inwoners uit Hart van Brabant, maar ook voor inwoners van buiten de regio. Wanneer wij stoppen met betalen voor inwoners van buiten de regio moeten we ook gaan betalen voor plaatsing van onze inwoners in een safehouse buiten de regio Hart van Brabant. Per saldo ontstaat er een bezuiniging (berekend op basis van historische data) aangezien we nu in de praktijk al veelal zelf betalen voor inwoners Hart van Brabant die elders geplaatst zijn. We sluiten hiermee aan bij de regelgeving zoals de meeste centrumgemeenten deze nu hanteren. Voor de cliënten betekent dit alleen maar meer duidelijkheid en een snellere indicatie waardoor de aansluiting van een behandeling op een plaatsing in een safehouse naadloos op elkaar aansluit. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat een VNG werkgroep momenteel de richtlijnen voor plaatsing in een safehouse onderzoekt en met aangescherpte landelijke richtlijnen zal gaan komen. We zullen deze bezuiniging wellicht (deels) terug moeten draaien als deze toch anders uitvallen.				
47. Periodieke controle op verzilvering Dagbesteding	128 V	128 V	128 V	128 V
We merken dat dagbesteding bij beschermd wonen niet altijd wordt ingezet terwijl wij hier wel voor betalen. Dit komt pas naar boven als men een herindicatie aanvraagt of om een andere reden contact heeft met de backoffice. Het voorstel is om enerzijds de afschaling van dagbesteding via de backoffice te laten verlopen om sneller te kunnen aansluiten op de (tijdelijke) afschaling en anderzijds om meer te gaan controleren op de juistheid en volledigheid van de gedeclareerde dagbesteding.				
48. Halveren budget overig onvoorzien Wmo en pilots Wmo	99 V	99 V	99 V	99 V
Gezien de uitgaven van afgelopen jaren is de helft van het budget toereikend voor onvoorziene kosten en pilots op het gebied van Wmo.				
49. Uitvoeringskosten WMO algemeen	317 V	317 V	317 V	317 V
Beschikbare budgetten bieden voldoende ruimte om kosten te dekken, dit leidt tot een structurele vrijval van € 317.000.				

Wat weten we nog meer

Kengetallen	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Raming 2021	Raming 2022
Aanvragen Wmo	7.760	11.145*)	10.000	12.659

*) Door de omvorming van Hulp aan Huis van een algemene voorziening naar een maatwerkvoorziening in 2020 stijgt het aantal Wmo- aanvragen. Hulp aan Huis als algemene voorziening werd tot 2020 niet meegenomen in dit cijfer. Dit verklaart de stijging t.o.v. 2019.

Waarstaatjegemeente.nl Indicatoren	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Aantal Wmo-clënten met een maatwerkarrangement (per 10.000 inwoners)	680	650	640	859

De verandering in Hulp aan Huis -van een algemene naar een maatwerkvoorziening in 2020- leidt tot een hogere realisatie in 2020.

2.1.6 Passende ondersteuning; Jeugdhulp

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

In het najaar van 2017 is de koers 'Samen met de Jeugd' door de gemeenteraden binnen de regio Hart van Brabant vastgesteld. Deze koers hebben we vervolgens vertaald in een Uitvoeringsprogramma 2019-2021, waarin we met vier inhoudelijke lijnen praktisch uitvoering geven aan de bouwstenen van de koers:

- Wonen doe je thuis
- Ieder kind groeit veilig op
- Ieder kind voelt zich thuis op school
- Snel op de juiste plek

Het Uitvoeringsprogramma loopt eind 2021 af. De huidige thema's vragen op een aantal punten om een verdere ontwikkeling om de gestelde doelen te behalen. Mede daarom zetten we de huidige lijnen van het Uitvoeringsprogramma de komende jaren voort.

Wonen doe je Thuis

Voortzetting van het programma middels de nieuwe inkoopstrategie Wonen en de uitvoering van de pilot Jouw Ingebrachte Mentor (JIM).

- In 2022 gaan we door met de Pilot JIM vanuit programma 'Wonen doe je thuis', waarbij we inzetten op het voorkomen van uithuisplaatsingen bij jongeren tussen de 12 en 23 jaar.
- Om ervoor te zorgen dat als de uithuisplaatsing noodzakelijk blijkt, kinderen wel zo thuis mogelijk opgroeien, organiseren we met de nieuwe contractpartners in segment 2 voldoende pleegzorgouders en gezinshuisouders zodat kinderen niet onnodig en te lang op de verkeerde plek zitten.
- In 2022 gaan we door met programma 'Sneller op de juiste plek' waarbij we inzetten op het bestrijden van wachttijden door te experimenteren met nieuwe werkwijzen bij Toegang Tilburg.
- Daarnaast zijn we met onder meer Toegang Tilburg in specifieke casussen aan het kijken of kinderen die door gebrek aan voldoende gezinshuizen toch weer thuis kunnen komen wonen.

Snel op de juiste plek

In 2022 gaan we door met programma 'Sneller op de juiste plek', waarbij we inzetten op het bestrijden van wachttijden door te experimenteren met nieuwe werkwijzen bij Toegang Tilburg.

- We zijn in de regio Hart van Brabant aan de slag met de aanpak van schadelijke wachttijden in de jeugdhulp. Hiervoor is in 2020 het akkoord gesloten *Jeugdhulp in Hart van Brabant wachttijd vrij*. Met als doel: In 2030 is er geen sprake meer van wachttijden in de Regio Hart van Brabant.
- Voor 2022 willen we significante, meetbare verbeteringen op het gebied van wachttijden realiseren. Om dat waar te kunnen maken hebben we enkele subdoelen te bereiken:
  1. We hebben duidelijk in kaart waar en hoe de belangrijkste wachttijden ontstaan.
  2. Samen met (oud)cliënten, jeugdhulp-professionals, het OZJ (Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd) en de gemeenten verbinden we bestaande initiatieven. Zo nodig vullen we deze aan met nieuwe innovaties om een integrale gedragen regionale wachttijden aanpak te creëren.
  3. De hiervoor benodigde financiële middelen worden samen beschikbaar gemaakt.
  4. Er wordt structureel tijd van professionals vrij gemaakt om aan de wachttijden problematiek en oplossingsgerichte innovaties te werken.
- De POH (GGZ) Jeugd is een bewezen concept. We zien tot nu toe (en verwachten dit ook in de komende jaren) een reductie van 40-60% van de doorverwijzingen, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit. Eind 2022 is het beoogde resultaat deelname van 75% van de huisartsen-normpraktijken.
- Voorzetten van de aanpak ADHD in de jeugdhulpregio Hart van Brabant, waarbij samen met zorggroepen PrimaCura en Zorroo huisartsen worden geschoold in het overnemen van de ADHD zorg van het ziekenhuis. Hierdoor kunnen kinderen en jongeren laagdrempeliger ondersteund worden. Het doel is om in 2022 en 2023 meer huisartsen te scholen in deze aanpak zodat kinderen en jongeren bij meer huisartsen terecht kunnen.

Ieder kind voelt zich thuis op school

We verlengen het programma 'ieder kind voelt zich thuis op school' met een periode van 4 jaar (2022 t/m 2025). Met het programma ontwikkelen we door op 6 thema's:

- 1) Borging en doorontwikkeling expertise verantwoordelijkheden Passend onderwijs en Jeugdwet.
- 2) Collectieve bekostiging van zorg op Onderwijscentrum Leijpark en De Bodde.
- 3) Doorontwikkeling naar een onderwijszorgcombinatie op Scholengemeenschap De Keyzer voor de volledige school (zowel SO als VSO).
- 4) Ontwikkeling onderwijszorg combinaties op andere speciale scholen met een regiofunctie voor de meest complexe doelgroepen; De Hondsbeg, Parcours, Track 013 en SBO's binnen regio HvB.

- 5) Inzet preventieve jeugdhulp op alle VO scholen op basis van data en kennis. Startend op Cambreurcollege, Theresialyceum, Campus013, Praktijkcolleges (Tilburg en Waalwijk) en Jozefmavo.
- 6) Pilot preventieve dyslexiezorg.

Ieder kind groeit veilig op

De impact die we willen bereiken voor ieder kind groeit veilig op richten we vanaf 2022 vooral op scheidingen.

Zaken op het gebied van kindermishandeling zijn geborgd in het centrum voor huiselijk geweld.

Impact die we willen bereiken: Ouders scheiden op een manier zodat hun kinderen zo weinig mogelijk in hun ontwikkeling worden belemmerd. Hier zetten we talrijke acties voor in:

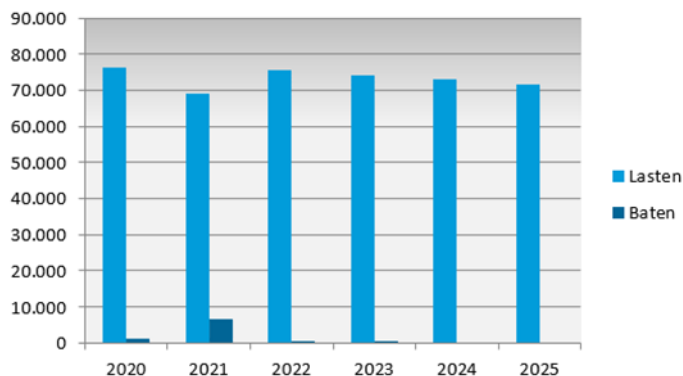
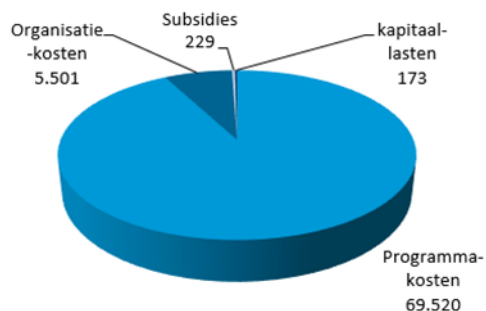
- Digitaal scheidingsloket "alsjeuittelkaargaat"
- Pilots fysieke scheidingsloketten
- Folder gezag en omgang
- Netwerk "alsjeuittelkaargaat"
- Pilot gezinsadvocaat
- Risicotaxatie om ernst scheiding in te schatten
- Inzet Villa Pinedo, buddy voor kinderen, training voor ouders
- Ouderbijeenkomsten

Normaliseren

- In het kader van de inkoop jeugdhulp maken we met aanbieders afspraken rondom het thema normaliseren:
  - Aanbieders streven meer naar een duurzaam resultaat en verlengen minder.
  - Jeugdigen krijgen tijdens de hulpverlening meer en betere handvatten mee om het na de jeugdhulp weer zelf te kunnen, ondersteund door hun ouders en netwerk.
  - Jeugdhulp wordt meer ingezet in combinatie met lichte ondersteuning in de wijk.
- BSO+ (buitenschoolse opvang) wordt ingevoerd als vervanging van kinderopvang voor jeugdigen met een zorgbehoefte. Daarmee wordt kinderopvang niet meer onnodig als specialistische jeugdhulp gefinancierd.
- Beoordelen van en sturen op eigen kracht van jeugdigen en hun ouders wordt - na de invoering hiervan bij informele pgb's - voor alle aanvragen jeugdhulp in de Toegang ingevoerd.
-

Wat gaat het kosten – financiën

Passende ondersteuning: Jeugdhulp x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	76.484	69.058	75.422	74.290	72.898	71.747
Baten	-683	-5.906	-5	0	0	0
Saldo van lasten en baten	75.801	63.153	75.417	74.290	72.898	71.747
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-661	-796	-161	-25	0	0
Saldo reserves	-661	-796	-161	-25	0	0
Totaal	75.141	62.357	75.255	74.265	72.898	71.747

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
50. Lokale jeugdzorg PGB	222 N	222 N	222 N	222 N
Als gevolg van de bijstelling van het budget voor PGB jeugd conform de MLT CPB index van 4,6%, komt er € 222.109,- bij in 2021.				
51. Regionale jeugdzorg	1.433 N	807 N	807 N	807 N
De ontwerpbegroting 2022 van de GR Regio Hart van Brabant komt op € 68,6 mln. aan regionale kosten jeugdhulp. Deze begroting is gebaseerd op de laatste prognose 2020. De regio heeft de zorgbudgetten voor 2022 geïndexeerd met 3,5% voor prijs- en volumegroei. Met de meicirculaire 2021 wordt via IU Voogdij/18+ € 974.370 toegevoegd aan het budget jeugdhulp. Door de structurele doorwerking vanuit de Jaarrekening 2020 en deze toevoeging resteert een herijking van structureel € 0,8 mln.				
52. IU Voogdij 18+ (GF)	974 N	974 N	974 N	974 N
De integratie-uitkering Voogdij/18+ wordt in 2022 voor het eerst verdeeld op basis van het nieuwe woonplaatsbeginsel dat per 1 januari 2022 wordt ingevoerd. Met het nieuwe woonplaatsbeginsel kunnen er verschuivingen optreden tussen gemeenten met betrekking tot de verantwoordelijkheid voor de zorg. In afwachting van besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds komt er voor Tilburg structureel € 974.370 bij. De hogere ontvangst van de gemeentefondsuitkering wordt verantwoord bij het programma Samen en Dichtbij.				
53. Jeugdhulp aan kinderen in een AZC (GF)	13 V	13 V	13 V	13 V
Vanaf 2019 zijn gemeenten volledig verantwoordelijk voor de organisatie en financiering van jeugdhulp, inclusief jeugd -GGZ, aan kinderen in een AZC. Voor 2021 en verder is gebruik gemaakt van cijfers van januari 2020 tot en met december 2020 waardoor de structurele bijdrage is verlaagd met € 13.204. De mutatie van de gemeentefondsuitkering wordt verantwoord bij het programma Samen en Dichtbij.				
54. Nominale bijstelling budgetten jeugd	1.169 N	1.169 N	1.169 N	1.169 N
De budgetten Jeugd worden geïndexeerd met 1,6%.				
55. Implementatie en uitvoering een gezin, een plan en een coördinator	550 V	550 V	550 V	550 V
Het college heeft besloten om de uitvoering van één gezin, één plan en één coördinator te versterken met 6,6 fte met de mogelijkheid om uit te breiden naar 10 fte. Hiermee wordt beoogd dat complexe huishoudens in de stad Tilburg goed afgestemde en gecoördineerde zorg ontvangen. Conform de hefboomsystematiek worden de structurele coördinatie kosten gedekt vanuit de zorgbudgetten WMO en Jeugd (zie veld Passende ondersteuning: Toegang). De beoogde netto besparing is opgenomen in de gelijknamige hefboom.				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
56. Rendement inkoopstrategie jeugd	0	0	1.200 V	2.200 V
Door middel van een nieuwe inkoopstrategie werken we aan de transformatie naar een meer integraal en op termijn betaalbaar ondersteunings- en zorgsysteem. Om deze doelen te bereiken wordt ingezet op o.a. normalisatie, een overzichtelijk, samenhangend en beheersbaar zorglandschap en een meer gesloten systeem van bekostiging. Daarbij zetten we de inkoopinstrumenten van bekostiging, toegang, leveranciers- en contractmanagement in samenhang in en investeren daar waar nodig. Het daarbij beoogde en berekende besparingspotentieel is in beeld gebracht en als voordeel op de zorgbudgetten Jeugdhulp ingeboekt in de (meerjaren)begroting 2022. Bij de berekening is rekening gehouden met enerzijds een samenloop met de meerjarig ingeboekte besparingen vanuit de hefbomen en anderzijds de eventuele noodzakelijke investeringen in keten om transformatie en normalisatie mogelijk te maken.				

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
57. Verlagen van de tarieven informeel PGB voor jeugd	167 V	334 V	501 V	652 V
Het college heeft op 20 juli 2021 besloten de tarieven informeel PGB voor Jeugd, Wmo en Hulp aan Huis met ingang van 1 januari 2022 te verlagen. Het informeel PGB is een aanvulling op de eigen mogelijkheden en nadrukkelijk niet bedoeld als inkomensvoorziening. Normaliseren betekent dat we meer inzetten op de eigen kracht en we willen daarbij ook een aanzuigend effect van informeel PGB door te hoge tarieven voorkomen. Het tarief wordt op 125% van het wettelijk minimumloon vastgesteld. Rekening houdend met een				

overgangsregeling voor bestaande indicaties, de hefbomen Wmo PGB en beheersmaatregelen jeugd loopt de besparing in 2025 voor jeugd op naar € 652.000. Er is geen rekening gehouden met eventuele weglekeffecten van informele naar formele zorg.

Wat weten we nog meer

Indicatoren	bron	Streef-waarde 2022	2017	2018	2019	2020
% De hulp is gericht op dingen waar ik goed in ben, in plaats van alleen op mijn problemen	CEO Jeugd	> 80%	73%	74%	*	*
% Beslissingen over de hulp worden samen met mij genomen	CEO Jeugd	> 80%	89%	90%	*	*
Tevredenheid over de dienstverlening (rapportcijfer)	CEO Jeugd	> 8	7,6	7,5	7,8**	
% jongeren met specialistische jeugdhulp t.o.v. totaal jongeren tot 18 jaar Tilburg	CBS Jeugd	n.v.t.	10,8	13,2	14,1	13,7

* We zijn nu bezig met een doorontwikkeling van het onderzoek, waarbij we de hele keten (van toegang tot einde zorg) betrekken. Vanaf 2022 komen er weer enquêtes. Niet meer een meting 1x per jaar, maar continu gemeten. Daar komen deze indicatoren in voor. Over 2021 zullen we in 2022 dus weer kwantitatieve gegevens hebben, want dan loopt de continumeting.

**Cliëntervaringsonderzoek 2020 gaat over jeugdhulp in 2019 en 2020 en betreft kwalitatief onderzoek. In 2020 wilden we niet meer de oude enquête uitvoeren, maar we hadden ook nog geen nieuwe methode. We hebben er daarom voor gekozen een verdiepend onderzoek te doen in de vorm van interviews.

Waarstaatjegemeente.nl Indicatoren	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Jongeren met jeugdhulp	10,8%	13,2%	14,1%	13,7%
Jongeren met jeugdbescherming	1,5%	1,4%	1,3%	1,4%
Jongeren met jeugdreclassering	0,6%	0,5%	0,5%	n.b.
Jongeren met een delict voor de rechter	1%	1%	1%	n.b.

2.1.7 Ingrijpen bij crisis en onveiligheid

Wat willen we bereiken

Tilburg wil een inclusieve stad zijn, met gezonde en gelukkige inwoners. Een stad waarin iedereen mee kan doen en erbij hoort. Een stad met extra aandacht en ondersteuning voor wie dat nodig heeft. Elke inwoner in Tilburg moet zich hier veilig kunnen voelen, zodat hij/zij naar vermogen kan meedoen in de samenleving. We stimuleren zelfredzaamheid, maar bieden passende ondersteuning indien nodig.

Tilburgers zijn en voelen zich veilig, zodat ze zich zo maximaal mogelijk kunnen ontwikkelen en meedoen in de veilige samenleving. Waarbij hij/zij zo min mogelijk crisis of onveilige situaties meemaakt.

De hoofdpoging voor het veld 'Ingrijpen bij crisis en onveiligheid' is onderverdeeld in de deelopgaven:

1. Persoonsgerichte- en systeemgerichte aanpak van complexe casuïstiek, waarin onveiligheid en/of criminaliteit aanwezig is, duurzaam effectief maken.
2. Optimaliseren van de keten ingrijpen bij crisis en onveilige situaties.
3. Terugdringen van overlast.

Elke Tilburger is en voelt zich veilig zodat hij/zij zich maximaal kan ontwikkelen

De hoofdpoging voor het veld 'Ingrijpen bij crisis en onveiligheid' is onderverdeeld in de deelopgaven:

1. Persoons- en systeemgerichte aanpak van complexe casuïstiek, waarin onveiligheid en/of criminaliteit aanwezig is, duurzaam effectief maken.

Hulpverlening weet in samenwerking met (repressieve) partners geweld en onveiligheid te voorkomen en adequaat te stoppen.

Impactdoelen:

1. Tilburgers ervaren zo min mogelijk situaties van acute crisis en onveiligheid, zodat Tilburgers veilig kunnen leven en zich kunnen ontwikkelen. (Tilburgers voelen zich veilig)
2. Bij onvermijdelijke crisissituaties zorgen we voor effectief passende ondersteuning en maatregelen, zodat Tilburgers zo snel mogelijk weer een stabiel leven hebben. Hulpverlening is duurzaam effectief.
3. We maken kwetsbare inwoners weerbaarder waardoor crisissituaties zoveel mogelijk uitblijven en herhaling wordt voorkomen.

2. Optimaliseren van de keten ingrijpen bij crisis en onveilige situaties.

Meldingsbereidheid van naasten of mensen in de omgeving is waar het begint, gevolgd door vindbare meldpunten die garant staan voor een snelle en adequate opvolging. We zetten in op het versimpelen en optimaliseren van de meldroutes in zowel acute als niet acute situaties. We organiseren multidisciplinaire inzet bij crisissituaties die ook op de lange termijn effect heeft.

Impactdoelen:

1. Met heldere meldroutes voor inwoners en professionals waarborgen we dat men weet waar men zorgen, overlast of vermoedens van criminaliteit kan melden.
2. De melder ervaart dat de melding adequaat wordt opgepakt en afgehandeld.
3. De meldingsbereidheid bij inwoners en professionals groeit.
4. Effectiviteit en efficiency van professionals wordt vergroot (melding komt sneller op de juiste plek).

3. Terugdringen van overlast.

Overlast kan een vorm van onveiligheid(sgevoel) zijn, veroorzaakt door kwetsbare inwoners, zoals daklozen, personen met verward gedrag en risicojeugd.

Impactdoelen:

1. Tilburgers ervaren minder overlast van overlast gevende personen zoals jeugd, personen met verward gedrag en zwevers).
2. Overlastgevers worden ondersteund waar nodig en mogelijk (om de kans op nieuwe overlast door deze persoon te verkleinen).
3. Meldingen worden adequaat opgepakt.
4. Er komt een verbetering van de registratie van overlastmeldingen, waardoor er meer zicht komt op de huidige situatie.

(Deze deelopgave wordt uitgewerkt bij Vitale Stad/ Openbare Orde en Veiligheid.)

A. Kwalitatief = Cliëntervaringsonderzoek

- Kwalitatief onderzoek bij zowel volwassenen als kinderen naar tevredenheid ondersteuning Onveiligheid. Aansluiten bij narratief onderzoek Inclusieve stad.
- Veiligheidsbeleving: gemiddeld rapportcijfer veiligheidsbeleving volwassenen t.o.v. 2017.

- % Jeugd 12-18 jaar, dat zich wel eens onveilig voelt t.o.v. 2017.

Indicatoren	Bron	Streef-waarde 2022	2015	2017	2019	2021
Veiligheidsgevoel overdag	Lemon	Omhoog	7,9	8,0	8,0	*
Veiligheidsgevoel in de avond	Lemon	Omhoog	6,7	6,7	6,8	*

*De Lemon wordt 2 jaarlijks gehouden.

B. Kwantitatief

- Vermindering aantal recidive VT (Veilig Thuis) en aantal meldingen CIT (crisisinterventieteam) t.o.v. 2019
- Verhogen % jeugd (4-18) en % volwassenen dat voldoende weerbaar is t.o.v. 2017 (GGD Brabantscan).
- Vermindering % inwoners dat overlast ervaart t.o.v. 2017 (Lemon)

Indicatoren	Bron	Streef-waarde 2022	2018	2019	2020
Meldingen Crisis Interventie Team Tilburg (CIT)	CIT Hart van Brabant	Omlaag	596	810*	n.n.b.
Recidive Veilig Thuis (VT)	Veiligheid en Wijken	Omlaag	Over de gemeten periode 2015 t/m maart 2019 was de recidive 27% op hetzelfde adres**		n.n.b.

* Betreft de cijfers t/m juli 2019. Stijging o.a. als gevolg van onderbrengen meldpunt verwarde personen bij CIT en rechtstreekse meldingen van inwoners vanaf september 2018.

** Kanttekening dat in 50% van de casussen betrokkenen niet op hetzelfde adres wonen. Bij de aanpak van huiselijk geweld wonen de betrokkenen (slachtoffers, plegers en andere direct betrokkenen van een casus huiselijk geweld) in 50% van de gevallen niet op hetzelfde adres. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om ex-partners, kinderen die niet meer thuis wonen etc.

Indicatoren	Bron	Streef-waarde 2022	2017	2018	2019	2020
Kind (4 t/m 11 jaar) is voldoende weerbaar	GGD	Omhoog	91%	n.b.	*	n.n.b.
Kind (12 t/m 17 jaar) is voldoende weerbaar	GGD	Omhoog	n.b.	n.b.	95%	n.n.b.
Kind (12 t/m 17 jaar) voelt zich overdag en/of 's avonds/'s nachts wel eens onveilig	GGD	Omlaag	38%	24%	35%	n.n.b.

* cijfers 4 t/m 11 jaar verwacht de GGD voor eind 2021.

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Vangnet en doorgeleiding

In 2022 wordt ingezet op:

Instroom

- het voorkomen van instroom in de maatschappelijke opvang, met name van inwoners met complexe problematiek. Door binnen de zorgketen meer passende zorg te bieden voor mensen met multi problematiek, voorkomen we dat hun woning of beschermde woonplek verliezen, waardoor mensen niet uitvallen en aangewezen zijn op maatschappelijke opvang.

Doorstroom

- Er zijn voldoende woonplekken in de regio beschikbaar via de lokale woonconvenanten én het regionaal convenant Weer Thuis tussen woningcorporaties, gemeenten van de regio Hart van Brabant en zorgaanbieders. We creëren passende woonvormen voor kwetsbare inwoners, onder andere logeerwoningen in de hele regio en gemengd wonen en zorgen voor snelle doorstroom van dakloze gezinnen, om onze ambitie géén kinderen in de opvang te realiseren.
- We zetten in op snelle doorstroom van dakloze cliënten met een gespecialiseerde zorgvraag, door betere samenwerking en sluitende afspraken tussen de stakeholders en financierders (gemeente, zorgverzekeraars en zorgkantoor).

Uitstroom

- het verbeteren van de duurzame uitstroom vanuit de maatschappelijke opvang naar de wijk in samenwerking met wijkteams, zorgpartijen en woningcorporaties.

Vrouwenopvang

In 2022 wordt ingezet op een verbetering binnen de vrouwenopvang in doorstroom, uitstroom, preventie en kwaliteit van hulpverlening (waaronder de aanpak van schulden in de opvang) met als uiteindelijke doel het structureel doorbreken van huiselijk geweld. Het bieden van integrale en systeemgerichte ondersteuning wordt voortgezet, met aandacht voor trauma. Daarbij is er specifieke begeleiding voor kinderen die met hun ouders mee zijn gekomen naar de opvang.

Acute zorg en Crisisinterventieteam (CIT)

In 2022 wordt ingezet op:

- Het verstevigen van de samenwerking van het CIT met de crisisfuncties binnen de Zorgverzekeringswet en de Wet Langdurige Zorg als één van de opmaten naar het integraal spoedplein.
- Het inrichten van een eenduidige structuur voor het toewijzen van crisiszorg (ambulant en bedden) voor volwassenen in de regio Hart van Brabant. Hierdoor worden belemmeringen voor crisiszorg qua beschikbaarheid, qua financiering of qua problematiek weggenomen.
- Het starten met een pilot voor acuut letsel van slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling bij het ETZ als opmaat naar het Integraal spoedplein.

Hefboom: Het optimaliseren van 'de acute keten', meldroutes en vroegsignalering

- We werken toe naar een optimalisering van de niet acute keten, waarbij we voor zowel inwoners als voor professionals één nieuw meldpunt oprichten voor alle meldingen zorg, overlast en veiligheid, gericht op snelle en adequate opvolging. In dit meldpunt is integrale kennis en outreachende capaciteit aanwezig, die gebiedsgericht wordt ingezet. Hierdoor wordt het eenvoudiger om een melding te maken.
- Integraal spoedplein: De acute zorgketen is op dit moment nog te verkokerd georganiseerd, waardoor kwetsbare inwoners onvoldoende tijdige ondersteuning krijgen. Door de keten van acute diensten van ziekenhuis, huisartsen, ggz en gemeente beter te coördineren, kan effectiever worden gehandeld bij crisissituaties. Hierdoor wordt voorkomen dat mensen in een crisissituatie van het ene naar het andere loket worden verwezen. Tevens leidt dit tot een efficiënter gebruik van (24/7) capaciteit.

Persoons- en systeemgerichte aanpak van complexe casuïstiek

De Zorg- en Veiligheidshuizen zijn een belangrijke schakel in het zorg- en veiligheidsdomein. De focus ligt op complexe, domeinoverstijgende problematiek en personen met een hoog veiligheidsrisico. Het doel is het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en maatschappelijke uitval. In maart 2021 is de nieuwe Meerjarenagenda Zorg- en Veiligheidshuizen 2021-2024 gepresenteerd.

Om uiterlijk eind 2024 een landelijk dekkend netwerk van duurzame basisvoorzieningen in iedere regio te hebben gerealiseerd, ontwikkelen de Zorg- en Veiligheidshuizen langs drie lijnen:

1. **Persoon met een (hoog) veiligheidsrisico**
2. **Verbinding met de omgeving (lokale en regionale netwerken)**
3. **Huis op orde (ondersteunende processen, ontwikkeling medewerkers en managers en bestuurlijke aansturing)**

1. Personen met een (hoog) veiligheidsrisico

Persoon met verward gedrag

- We gaan door met het intensiveren van de persoonsgerichte aanpak op de personen met verward gedrag. Vanuit het Zorg- en Veiligheidshuis voeren we extra regie op de personen die verantwoordelijk zijn voor het grootste aantal meldingen. We sturen hierbij op het verbeteren van de reguliere inzet en bekrachtigen wat effectief is gebleken. Dit moet leiden tot een afname van het aantal (politie)meldingen.
- De pilot personen met verward gedrag zal in 2022 gecontinueerd worden, met als doel om de aanpak te borgen.

Transforensisch Team en Ketenveldnorm

- We zetten de pilot van het Transforensisch Team voort binnen het landelijke implementatietraject van de 'ketenveldnorm beveiligde zorg en levenslooppunt'. Vanuit dit team worden passende zorg, begeleiding en ondersteuning geleverd op alle leefgebieden bij straf afdoening of gedurende c.q. aansluitend aan detentie of maatregel, waardoor het maatschappelijk perspectief toeneemt en de kans op recidive afneemt. Het team richt zich op de meest complexe doelgroep met een agressieprofiel die nu tussen wal en schip valt.
- De financiering via subsidie stopt per 31-12-2021. Een belangrijke doelstelling die voor 2022 bereikt moet worden, is het realiseren van een duurzame bekostiging van dit levensloopteam. Landelijke lobby loopt.

Jeugd en Veiligheid

- Begin 2021 is er een 2-jarig project aanpak complexe jeugd 18- gestart. In dit project worden de zorg- en de strafketen gelijktijdig betrokken met als doel om de criminaliteitscijfers van jeugdigen in de regio Midden Brabant te laten dalen. Een kwartiermaker jeugd geeft vanuit het Zorg- en veiligheidshuis Midden Brabant (inhoudelijk en beleidsmatig) uitvoering aan het project. De kwartiermaker richt zich onder andere op opstellen van criteria voor complexe jeugd, een aanmeldroute voor deze complexe jeugd en financiering in de overgang van minder- naar meerderjarigheid. Dit project zal in 2022 gecontinueerd worden.

2. Verbinding met de omgeving (lokale en regionale netwerken)

De gemeenten Alphen-Chaam en Baarle-Nassau hebben de regio Hart van Brabant op 25 februari 2021 verzocht om toe te treden tot de gemeenschappelijke regeling voor het programma Mens en Samenleving; dit wil zeggen het sociaal domein en de daaraan verbonden onderdelen van het veiligheidsdomein, te weten Veilig Thuis en Zorg- en Veiligheidshuis. De voorziene datum voor toetreding is 01-01-2023. De precieze gevolgen voor de (financiële) begroting worden inzichtelijk gemaakt. Zowel 2021 als 2022 zullen gebruikt worden om zaken (in) te regelen.

3. Zorg- en Veiligheidshuis, Huis op orde

In 2021 is Bureau V-Square gestart met een analyse gericht op strategieontwikkeling voor het Zorg- en Veiligheidshuis Midden Brabant. Er zal samen met ketenpartners een strategische agenda ontwikkeld worden die aansluit bij de Landelijke Meerjarenagenda Zorg- en Veiligheidshuizen 2021-2024. Mogelijk zal er in 2022 sprake zijn van een (accent)wijziging in strategische koers. Continu proces is zorgen dat de informatiepositie ten behoeve van aanpak complexe casuïstiek geborgd is en blijft.

Huiselijk geweld en kindermishandeling

Het landelijke programma Geweld Hoort Nergens Thuis en het Regionaal Programma Huiselijk Geweld en Kindermishandeling lopen in 2021 af. De afgelopen jaren is veel bereikt. Zoals de aanjagende, vernieuwende en verbindende rol van de Regionale Taskforce Kindermishandeling op het thema, de investeringen in deskundigheidsbevordering in onder meer wijkteams en de start van verbindende samenwerking tussen wijkteams en Veilig Thuis. Ook de ontwikkeling van het integraal spoedplein bij acuut letsel, de multidisciplinaire aanpak in ernstige huiselijk geweld en kindermishandeling zaken en het expertisecentrum onder de noemer van het Centrum Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, hebben eraan bijgedragen dat huiselijk geweld en kindermishandeling hoog op de ambtelijke en bestuurlijke agenda staan. Dat is ook zo bij onze ketenpartners in het Bestuurlijk Platform Huiselijk geweld en Kindermishandeling waar vier keer jaar met bestuurders op het terrein van zorg en straf wordt gesproken en gehandeld op een sluitende aanpak op huiselijk geweld en kindermishandeling.

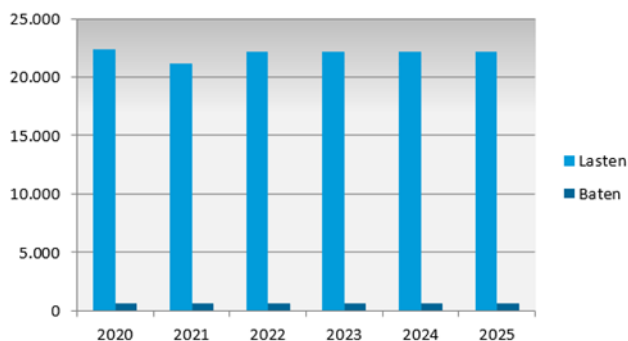
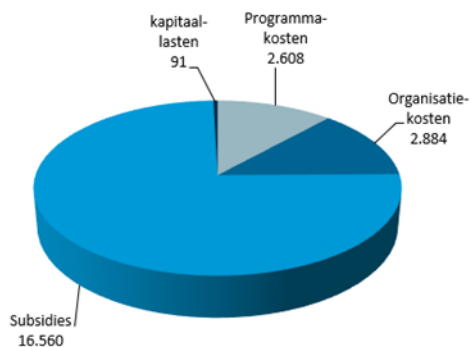
In 2022 zetten we die lijn voort met een aantal focuspunten. De activiteiten van de Taskforce Kindermishandeling worden geborgd in de maatschappelijke opgave voor het Centrum Huiselijk geweld en Kindermishandeling. Daarin worden kennis, deskundigheid, training en informatie gebundeld en laagdrempelig ter beschikking gesteld aan beroepskrachten en vrijwilligers die actief zijn op het terrein van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het Toekomstscenario Jeugd en Gezinsbescherming vormt uitgangspunt voor inzet van toekomstige ontwikkelingen.

Specifieke focuspunten voor 2022 zijn:

- Pilot acute aanpak Kindermishandeling met Letsel (verbonden aan het ETZ).
- Aandacht voor ouderenmishandeling. Aandacht voor implementeren Meldcode bij ouderenorganisaties.
- Aandacht voor seksueel geweld. Opnieuw inrichten van regionaal netwerk seksueel geweld. Aandacht functionarissen seksueel geweld binnen de lokale wijkteams.
- Handle with Care, waar scholen de volgende dag een 'dat-melding' ontvangen na een incident van huiselijk geweld of kindermishandeling de vorige dag.

Wat gaat het kosten – financiën

Ingrijpen bij crisis en onveiligheid x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	22.542	21.125	22.142	22.141	22.141	22.141
Baten	-1.499	-551	-647	-644	-644	-644
Saldo van lasten en baten	21.043	20.574	21.495	21.497	21.497	21.497
Toevoeging reserves	-135	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	2.066	-75	0	0	0	0
Saldo reserves	1.931	-75	0	0	0	0
Totaal	22.974	20.499	21.495	21.497	21.497	21.497

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
58. Vrouwenopvang (GF)	96 N	96 N	96 N	96 N
De verdeling van de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang is bij deze circulaire vanaf uitkeringsjaar 2021 geactualiseerd. Dit betekent een structurele verhoging van € 95.901. Dit is onder meer het gevolg van de herindeling van de gemeente Haaren wat extra werkzaamheden voor gesubsidieerde instellingen met zich meebrengt. De hogere ontvangst van de gemeentefondsuitkering wordt verantwoord bij het programma Samen en Dichtbij.				
59. Maatschappelijke opvang (GF)	109 N	109 N	109 N	109 N
De verdeling van de decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang is in de meicirculaire vanaf uitkeringsjaar 2021 geactualiseerd. Dit betekent een structurele verhoging van € 108.606. Met het oog op de toename van het aantal dak- en thuislozen en de fluctuaties in de instroom wordt voorgesteld dit toe te voegen aan het budget maatschappelijke opvang. De hogere ontvangst van de gemeentefondsuitkering wordt verantwoord bij het programma Samen en Dichtbij.				
60. Bijdrage begeleiding ex-gedetineerden	65 V	65 V	65 V	65 V
Wij ontvangen jaarlijks een bijdrage vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid voor trajecten op het terrein van wonen en werken voor begeleiding van (ex-)gedetineerden.				
61. Administratieve bijstellingen	310 N	310 N	310 N	310 N
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen. Op dit veld betreft het de overheveling van het budget WGGZ (zie Passende ondersteuning: WMO).				

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
62. Verlagen budget persoonsgerichte aanpak	75 V	75 V	75 V	75 V
Door slimmere inkoop van zorg, het strak sturen op uitgaven en het zoeken naar oplossingen binnen reguliere mogelijkheden wordt er minder gebruik gemaakt van het budget persoonsgerichte aanpak. Verlaging van het budget levert een besparing op van € 75.000.				

2.2 Duurzame stad

Inleiding

Onze inzet voor een meer duurzaam energiesysteem, klimaatadaptatie en een circulaire economie begint steeds meer vorm te krijgen. We stimuleren eigenaren en woningcorporaties om hun woningen te isoleren en verduurzamen, maar we zetten zelf ook stappen.

In 2021 is de Regionale Energie- en Klimaatstrategie (REKS) vastgesteld en leggen we de Transitievisie Warmte aan de raad voor ter vaststelling. Tegelijk starten we met de uitvoering hiervan. Voor de **aanleg van de energie- en warmtenetwerken** nemen we de regie en we zoeken we de juiste partners om ons hierbij te helpen. Voor de uitvoering van de REKS starten we een publiek ontwikkelbedrijf en een regionaal klimaatfonds. De uitvoering van de Transitievisie Warmte begint in Tilburg Zuid, waar we bouwen aan een vijfde generatie warmte-koudenet en waar we de behoefte aan een gemeentelijk warmtebedrijf onderzoeken. Het gebruik van aardwarmte is belangrijk voor de haalbaarheid en betaalbaarheid van het nieuwe warmtenet. We maken een leidraad voor hoe we omgaan met de verschillende belangen (drinkwater, boringen voor warmte) in de ondergrond.

Ook in andere wijken blijven we actief. Belangrijk is dat bij de overstap naar duurzame energie en warmte, de lusten en lasten worden verdeeld. Samen met de inwoners stellen we **wijkuitvoeringsplannen** op. Hierbij integreren we de andere vraagstukken in de wijken, -sociaal en fysiek - zoveel mogelijk, om onnodige overlast én energiearmoede te voorkomen. Hiervoor gebruiken we de **wijkagenda's**. Belangrijke instrumenten voor de financiering van deze grote transitie zijn lobby in Den Haag en aanvragen bij Europese, nationale en provinciale fondsen. We blijven werken aan de verduurzaming van woningen met adviezen, financiële regelingen en andere woningverbeteringsprogramma's. Dat doen we binnen het programma 'Aan de Slag Met je Huis'. We bieden onze inwoners één loket voor de diverse regelingen. De verduurzaming van bedrijventerreinen krijgt een impuls door een intensieve samenwerking met de Vitaalverenigingen (Solar Valley) en nieuwe Green Deals.

Gezonde leefomgeving

Onze inwoners maken steeds meer gebruik van de openbare ruimte, de coronacrisis heeft dit heel duidelijk laten zien. Denk aan de grote toestroom naar het Spoorpark. Een plek wordt vaak op verschillende manieren gebruikt: om te ontmoeten, bewegen, sporten en spelen. We werken aan een **gezonde fysieke leefomgeving** met een **aantrekkelijke openbare ruimte** die schoon, groen, heel en veilig is. Dit komt samen in het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR). Onze uitvoeringsorganisatie breiden we uit, zodat we meer projecten uit het Meerjarenprogramma (MJP) kunnen realiseren. We starten met de uitvoering van de nieuwe aanpak Bewegen, Ontmoeten, Sporten en Spelen (BOSS) waarin onze ambities op het gebied van gezondheid, welzijn, jeugd, ouderen, groen, spelen, bewegen, ontmoeten en wijkgericht werken samenkomen. De financiële vertaling is opgenomen in hoofdstuk inclusieve stad. Bij de vervangingsopgave van de speelplekken werken we aan de hand van de uitgangspunten van deze aanpak. We realiseren ons dat wijken onderling verschillen en het een uitdaging is om in te spelen op huidige behoeften én te anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. Hierbij maken we gebruik van informatiesystemen om de actuele informatie over ruimtelijke ontwikkelingen voor iedereen in beeld te brengen.

We vergroenen de binnenstad. In 6 straten in de binnenstad planten we bomen in goede groeiplaatsen en realiseren extra groenvakken. Op dit moment zijn daarvoor de werkzaamheden aan de WillemlII straat in volle gang, deze lopen door tot in 2022, daarna volgt een vergelijkbare aanpak voor de Stationsstraat. Voor zover mogelijk zijn de maatregelen gecombineerd met het vergroten van de waterberging en infiltratie en de noodzakelijke vervanging van gas- en waterleidingen en riolering. Daarnaast leggen we glasvezel aan.

Met de aanleg van het nieuwe Stadsforum, waarvan fase 1 grotendeels in 2022 gerealiseerd zal worden, en de aanpak van de cityring, realisatie 2022-2023, wordt de groenstructuur in de binnenstad fors versterkt. Alles bijeen komen er honderden bomen bij. De kwaliteit van de buitenruimte wordt verbeterd, hittestress verminderd en er ontstaat een aantrekkelijker verblijfsklimaat. Kunst krijgt hierin een plek. De jaren daarna staan in het teken van verdere vergroening, met de aanpak van het Stadspark Oude Dijk (2022-23), versnelde aanleg Stadsforum fase 2 (2023-24) en stadspark Koningswei, in samenhang met de bouwontwikkeling. Voor al deze projecten zijn de benodigde investeringsmiddelen in deze begroting gereserveerd. De stenige uitstraling van grote delen van onze binnenstad zal binnen 5 jaar verleden tijd zijn.

We zetten in op een duurzamere leefstijl en dat betekent ook aandacht voor duurzame mobiliteit (d.w.z. meer fietsen en openbaar vervoer, meer deelsystemen en minder autogebruik) en duurzame stadslogistiek. We vergroten het aandeel emissieloos vervoer. In de binnenstad en de Spoorzone gaan we het afval duurzaam inzamelen. Op de cityring gaat de snelheid terug naar 30 km per uur en brengen we het aantal motorvoertuigen terug tot maximaal 8.000 per dag. We starten in de eerste helft van 2022 met de werkzaamheden voor de verkeersmaatregelen en herinrichting. Er komt meer ruimte voor voetganger en fietser. Door de bestaande openbare verlichting versneld te vervangen door led-verlichting en de buitenreclame te digitaliseren maken we een extra verduurzamingsslag. Met de combinatie van veel meer bomen en groen, aanzienlijk minder autoverkeer en de inzet op duurzame mobiliteit, bereiken we een forse verbetering van de lucht- en

geluidskwaliteit in en rond de binnenstad. We bezien de mogelijkheid om in het kader van de monitoring in samenspraak met inwoners meer luchtkwaliteitsmeetpunten in te zetten.

Groen in en om de stad

Voor het **groen om de stad** richten we ons op de doorontwikkeling van landschapspark Pauwels, de verdere versterking van het stadsbos 013 en de groenstructuren aan de westkant van de stad, in en rond de Groene Kamer en Wijkevoort. De realisatie van de Reeshofweide (25 hectare nieuwe natuur) is net afgerond. We gaan door met het beekherstel in het Donge gebied, de Oude Leij, Groote Leij en Hultense Leij en voegen daarmee ca 22 ha nieuwe natuur toe. Met de omvorming van de Drasse Driehoek naar natuur realiseren we 25 ha. nieuwe natuur. In landschapspark Pauwels vormen we het voormalig als bedrijventerrein gedachte Zwaluwenbunders om tot in totaal ca. 100 - 170 ha. nieuwe natuur en ook natuurinclusieve landbouw. We realiseren samen met waterschap en provincie het recroduct onder de N261 en aansluitende EVZ tussen de natuurgebieden Huis ter Heide en De Brand, inclusief recreatieve (fiets)routes. De financiering voor dit project (6,5 miljoen) is nu rond, met een stevige bijdrage vanuit Tilburg. Op groter schaalniveau participeren wij met de regio Hart van Brabant en de B5 steden actief in de ontwikkeling van het Van Gogh Nationaal Park (in oprichting). Dit park biedt ons extra kansen om waardevolle natuur rondom de stad te realiseren. We gaan het groen óm de stad doortrekken tot midden **in de stad**. Met een integrale visie op dit thema zorgen we voor voldoende groen is in de omgeving van elke inwoner. Eén van onze grote uitdagingen is om deze opgave samen op te pakken met het bouwen van een groot aantal nieuwe woningen. Klimaatadaptie voeren we (op basis van een handboek) consequent door in ruimtelijke projecten. Eind 2021 zal het plan voor het borgen van natuurinclusief bouwen aan de Raad worden voorgelegd, evenals het voorstel voor vastleggen van een betere borging van ecologische randvoorwaarden in stedelijke gebiedsontwikkelingen. We gaan het beheersmatig vervangen van bomen anders aanpakken, waarbij bomen worden beschouwd als kapitaalgoederen. Langs deze weg kunnen we de structureel noodzakelijke vervanging van bomen ook structureel in onze begroting borgen. Een separaat voorstel daarvoor zal voor eind 2021 aan de Raad worden voorgelegd, waarbij de begrotingsconsequenties worden meegenomen in de eerstvolgende integrale afweging.

Circulaire economie

Na het vaststellen van het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie voeren we enkele interventies uit waaronder:

- hergebruik van bouwmaterialen,
- circulaire stedelijke ontwikkeling,
- circulaire ambachtscentra,
- het stimuleren van slimme retourlogistiek,
- verbetering van de gemeentelijke inkoop van circulaire producten en diensten.

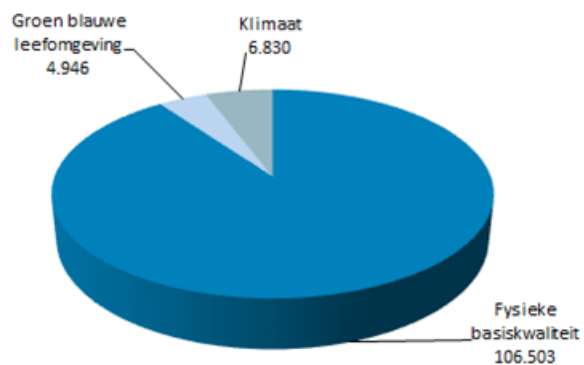
Eén van de eerste acties is het verbeteren van onze Milieustraat en het realiseren van een Circulair Ambachtscentrum. Bij hoogbouw gaan we afval ondergronds inzamelen en we willen het aandeel restafval verder verkleinen.

De samenwerking met bedrijven in Tilburg is noodzakelijk om de beweging naar een circulaire economie op gang te brengen. Midpoint Brabant speelt hier een belangrijke verbindende rol.

Financieel overzicht

Duurzame stad x € 1.000,-	Inclusief overhead			Exclusief overhead		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Fysieke basiskwaliteit	106.503	-31.383	75.120	91.915	-31.367	60.548
Groen blauwe leefomgeving	4.946	-1.147	3.800	4.440	-1.146	3.294
Klimaat	6.830	-4.786	2.044	5.937	-4.785	1.152
Totaal	118.280	-37.316	80.964	102.292	-37.298	64.994

Verdeling lasten Duurzame stad (x € 1.000)

2.2.1 Fysieke basiskwaliteit

Wat willen we bereiken

Tilburgers waarderen de openbare ruimte en deze voldoet aan de basiskwaliteit

De doelen en indicatoren hiervoor hebben we gebaseerd op de Waardenmonitor van het CROW, die bestaat uit de begrippen waardering, waarde en waardevol. Het waardevol zijn van de openbare ruimte zorgt voor een aantrekkelijke leefomgeving. Vandaar dat de indicatoren hiervoor zijn weergegeven bij het veld Aantrekkelijke leefomgeving binnen de Vitale Stad.

*De openbare ruimte krijgt **waardering***

Het oordeel van de Tilburgers is belangrijk, daarom hebben we de openbare ruimte in ons Bestuursakkoord benoemd als één van de grote transformaties. We willen dat onze inwoners de openbare ruimte beter waarderen. Ook als we voldoen aan alle technische eisen, dan kan er nog steeds sprake zijn van ontevredenheid. Daarom investeren we in een schone, hele, groene en veilige openbare ruimte, waarbij we samen met de buurt bepalen op welke onderdelen de meeste inzet nodig is. We willen ook slagkracht laten zien en de meldingen en klachten adequaat, snel en naar tevredenheid afhandelen. Daarvan verwachten we een positieve invloed op de waardering door de stad.

*De openbare ruimte heeft **waarde***

Onze openbare ruimte heeft een totale vervangingswaarde van ongeveer € 2 miljard. De technische waarde kan toenemen door bestaande kapitaalgoederen technisch te verbeteren en afnemen omdat ze onvoldoende worden onderhouden. We zetten in op een beheer dat over langere periode voorkomt dat we ineens geconfronteerd worden met grote investeringsbehoefte. Assets moeten onderhouden worden en ze vertonen soms storingen. Daardoor zijn ze niet altijd beschikbaar voor gebruik. Hoe hoger de beschikbaarheid, hoe hoger de effectiviteit van ons areaal. Hier kan dus een verschil in zitten met de waardering door onze inwoners, gebruikers enz. In een op B-niveau onderhouden wijk, kan toch zwerfafval liggen. Dit wordt niet altijd gewaardeerd, maar het voldoet wel aan de norm. Voor een aantal assets gebruiken we een indicator op basis van beeldkwaliteit (zoals groen en schoon), voor een aantal andere (als wegen, riolering, civiele kunstwerken) is de indicator gebaseerd op technische kwaliteit.

Indicatoren	bron	Streef- waarde 2022	2017	2018	2019	2020	Lange termijn 2024
Waardering *							
Oordeel Tilburgers over openbare ruimte ¹	Lemon	geen meting	6,5	-	6,5	-	6,8 (in 2023)
Oordeel Tilburgers over vervuiling buurt ¹	Lemon	geen meting	5,7	-	5,6	-	6,0 (in 2023)
Afhandeling meldingen: herstel bestaande situatie binnen 5 werkdagen	Fixi	85%	-	-	-	-	85%
Afhandeling meldingen: wijzigingen in areaal binnen 10 werkdagen	Fixi	85%	-	-	-	-	85%
Waarde *							
Asset voldoet aan de vastgestelde normen**: - Verharding ²	Beheersysteem	90%	-	100% D 91% C	-	91%	90%
- Riolering ³	Beheersysteem	99,9%	99%	99%	99,8%	97,9%	99,9%
- Groen ⁴	Apptimize	90%	-	90%	90%	94%	90%
- Schoon ⁵	Apptimize	90%	-	90%	90%	95%	90%
- Civiele kunstwerken (vast) ⁶ (beschikbaarheid)	Beheersysteem	99,9%	-	-	99%	99,9%	99,9%
- Verkeersregelinstallaties ⁷	Beheersysteem	90%	-	-	-	90%	91%
- Openbare verlichting ⁸ - betrouwbaarheid - beschikbaarheid	Beheersysteem	85% 99,83%	- -	- -	87% 99,93%	90% 99,95%	90% 99,9%

- * De indicatoren bij 'Waardering' zijn effectindicatoren, die aangeven welk effect onze inspanningen hebben gehad. De indicatoren bij 'Waarde' zijn prestatie-indicatoren, die aangeven welke inspanningen we hebben verricht.
- ** Het percentage geeft aan hoeveel van ons areaal aan de gestelde normen en eisen voldoet.
- 1 Het oordeel is gebaseerd op het Leefbaarheidsonderzoek (Lemon). Dit tweejaarlijks onderzoek wordt in 2022 niet gehouden.
- 2 Verharding: streefwaarde op basis van inspectie technische kwaliteit (C-niveau is ingrijpmoment o.b.v. in 2020 vastgesteld beleidsplan).
- 3 Riolering: hierbij hebben we aangenomen dat streefwaarde gelijk is aan in beleid vastgesteld technisch kwaliteitsniveau. Vaststelling indicator o.b.v. risicoscan i.c.m. kwaliteitsonderzoek. Gebreken worden binnen 1 jaar gerepareerd, renovaties/vervangingen binnen 5 jaar (via meerjarenprogramma openbare ruimte).
- 4 Groen: streefwaarde gesteld op basis van de beeldkwaliteit (verzorgend). Apptimize is een schouwmodule.
- 5 Schoon: streefwaarde gesteld op basis van de beeldkwaliteit (verzorgend). Apptimize is een schouwmodule.
- 6 Civiele kunstwerken (vaste): streefwaarde gesteld op basis van beschikbaarheid en technische kwaliteit.
- 7 Verkeersregelininstallaties: streefwaarde gesteld op basis van beschikbaarheid en op basis van het contract van 2019. Daarom geen gegevens uit verleden beschikbaar.
- 8 Openbare verlichting: twee streefwaarden: 1 op basis van betrouwbaarheid en 1 op basis van beschikbaarheid.

In Tilburg is de milieukwaliteit hoog

Schone lucht, een prettig omgevingsgeluid en een veilige omgeving dragen bij aan een gezonde leefomgeving. We vinden daarom een goede lucht- en bodemkwaliteit, een acceptabel geluidsniveau, een aanvaardbaar risiconiveau voor (vervoer van) gevaarlijke stoffen en een afname van de hoeveelheid restafval belangrijk. Daarbij volgen we de wettelijke normen en zoeken we lokaal de afwegingsruimte om ontwikkelingen mogelijk te maken.

Indicatoren	bron	Streef-waarde 2022	2017	2018	2019	2020	Huidige norm (EU)	WHO 2030
Luchtkwaliteit								
Voldoen aan Europese wetgeving m.b.t. stikstofdioxide	NSL monitoringstool	40	27,2*	25,1	23,9	22,5	40 µg/m ³	40 µg/m ³
Voldoen aan Europese wetgeving m.b.t. fijnstof PM10	NSL monitoringstool	40	19,2	19,9	18,9	19,2	40 µg/m ³	20 µg/m ³
Voldoen aan Europese wetgeving m.b.t. fijnstof PM2,5	NSL monitoringstool	25	11,7	12,3	11,2	11,9	25 µg/m ³	10 µg/m ³
* Genoemde waarden voor 2017 t/m 2020 zijn de gemiddelde waarden per jaar over de ruim 4000 rekenpunten in onze gemeente (https://www.nsl-monitoring.nl/)								

Indicatoren	bron	Streef-waarde 2022	2017	2018	2019	2020	Lange termijn 2024
Geluid:							
Aantal te isoleren woningen (obv saneringslijst / saneringsprogramma geluid)	monitor Actieplan Geluid	700	1390	1320	1269	1089	300
Percentage van de bevolking dat gehinderd wordt door omgevingsgeluid	Inwoners-enquête	n.n.b.*					n.n.b.*
Percentage van de bevolking dat gehinderd wordt door wegverkeerslawaaï	Inwoners-enquête	n.n.b.*					n.n.b.*
Bodem:							
Aantal spoedlocaties waarvan de sanering nog niet is gestart of de risico's zijn beheerst	Gemeente Tilburg	4	17	17	14	9	1
Afval							2025
Huishoudelijk restafval per inwoner (kg)	BAT	130	154	146	135	149	125

Totaal huishoudelijk afval per inwoner (kg)	BAT	418	406	404	394	427	411
Afvalscheidingspercentage (%)	BAT	69	62	64	66	65	70

*Resultaten inwonersenquête 2020 waren (a.g.v. Corona-lockdown) niet representatief om streefwaarde vast te stellen.

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Openbare ruimte

Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR)

- We ronden het IBOR af en bepalen daarbij het ambitieniveau voor de openbare ruimte in de komende jaren. In het verleden werkten we de beheerprogramma's uit in afzonderlijke beheerplannen voor wegen, riolering, groen, enzovoort. Het IBOR zorgt voor een betere samenhang tussen de verschillende beheerstromen.

Uitbreiden uitvoeringsorganisatie MJP en aftopping piekvolume komende jaren

- De komende jaren toppen wij de omvang van het Meerjarenprogramma af naar een volume van € 50 miljoen per jaar. Dit betekent dat een deel van de projecten in de tijd doorschuift ten opzichte van de huidige programmering. Dat is vooral een effect op papier omdat het op dit moment niet lukt om het volledige programma te realiseren. In werkelijkheid zullen er de komende jaren juist méér projecten gerealiseerd worden omdat we de uitvoeringscapaciteit met ca 14 fte ophogen. De kosten daarvan zijn reeds gedekt in de projectramingen. Een ander belangrijk effect is dat budget en realisatie weer op elkaar aansluiten.

Groen en bomen

- We passen meer ecologisch beheer toe op onze grasvelden door op kansrijke locaties het intensieve maaibeheer op beeldniveau aan te passen naar extensiever beheer. Zo leveren we meer bijdrage aan de biodiversiteit. We gaan vaker en duidelijker uitleg geven over het maaibeheer, zodat we onze inwoners er ook bij kunnen betrekken.

- Voor de 45 straten in het centrum werken we het groenontwerp uit. Vanaf het voorjaar starten we met de realisatie.

- De huidige noodzakelijke vervangingsopgave van bomen vanuit beheer is groot en neemt toe. We werken een voorstel uit om een deel van het jaarbudget voor het onderhoud van groen om te zetten naar een eenmalig investeringskrediet. Op die manier genereren we meer budget, vanaf 2022 structureel extra bomen kunnen vervangen en geen achterstanden meer ontstaan.

Leidingen centrum en meekoppelkansen

- We zetten de vervanging van gas- en waterleiding en riool in de binnenstad voort. Tevens verzwaren we de elektrakabels en leggen we glasvezel aan. Hiermee borgen we de stabiliteit, capaciteit en toekomstbestendigheid van deze basisvoorzieningen.

- Deze ingreep benutten we ook om de vergroening in de binnenstad en klimaatadaptatie verder in te vullen door onder andere de aanleg van nieuw groen en waterberging. De Willem II-sstraat leveren we in 2022 op en we starten met de werkzaamheden voor de Stationsstraat.

- Voor 4 straten (Heuvel-, Tuin-, en Nieuwlandstraat en Korte Heuvel) bestuderen we de mogelijkheden voor lokale vergroening, mogelijk met waterberging.

Riolering

- We combineren het uitvoeren van onderhoud aan de retentievijvers met een aantal ingrepen om meerwaarde te creëren op gebied van biodiversiteit, tegengaan van droogte en beleving van de openbare ruimte. We richten bijvoorbeeld oevers natuurlijker in door het verwijderen van beschoeiing en we leggen paaiplaatsen aan (waar vissen hun eitjes kunnen leggen).

- We voeren een pilot uit om van verschillende rioolproducten en rioolontwerpen de milieu-impact te berekenen (MKI-waarde). De MKI-waarde is vergelijkbaar met de CO₂-footprint, maar bevat meer milieueffecten. Hiermee kunnen we het rioolsysteem in de toekomst mogelijk duurzamer ontwerpen.

- We voeren een pilot uit om op basis van data de relatie tussen boomwortels en riolering beter in beeld te brengen. Doel hiervan is om te onderzoeken of we kunnen voorspellen waar boomwortels overlast geven in de riolering. De uitkomsten van de pilot implementeren we in het risicogestuurd onderhoudscontract voor riolering.

- Om droge voeten te houden leggen we blauwe aders aan die het regenwater op steeds meer plekken apart opvangen en transporteren naar plekken in Tilburg waar het kan infiltreren in o.a. waterparken. Daarnaast voeren we extra maatregelen uit afkomstig van de klimaatstresstest om ook bij extreme buien (als gevolg van klimaatveranderingen) onze wateroverlast te voorkomen. Deze maatregelen bestaan uit het aanpassen van het stedelijk watersysteem (riolering en oppervlakte water) waardoor regenwater zowel boven- als ondergronds wordt opgevangen, afgevoerd en geïnfiltreerd.

Openbare Verlichting en verkeersregelinstallaties

- De verlichting in de openbare ruimte vervangen we zo veel mogelijk door ledverlichting. Dit levert een bijdrage aan duurzaamheid en circulariteit en zorgt ook voor meer veiligheid op straat.
- We vervangen de publieke elektrakasten en stemmen deze af op de vraag van de gebruikers. We voorzien hiermee alle markten en evenementen van continu betrouwbare stroomlevering en dit zorgt voor meer veiligheid. Het principe hierbij is dat de gebruiker betaalt voor zijn eigen verbruik, waardoor de exploitatie budgetneutraal is.

Oneigenlijk grondgebruik

- Sommige stukken gemeentegrond wordt gebruikt door inwoners en bedrijven. Dit oneigenlijk grondgebruik levert steeds meer operationele en financiële risico's op. We werken een voorstel uit om dit oneigenlijk grondgebruik aan banden te leggen.

Parkeren

- Alle parkeergarages en fietsenstallingen krijgen ledverlichting.
- We dringen de parkeeroverlast in de woonwijken rond het centrum terug door het gereguleerd parkeergebied verder uit te breiden tot totaal 19.000 plaatsen: per 1 april voegen we de gebieden Groeseind, Hoefstraat en Loven Besterd toe.
- We verlagen het tarief van de vergunningen voor parkeren op straat in de gebieden buiten de binnenstad met 20% van 5 naar 4 euro per maand.
- Om het bezoek aan de binnenstad ook na coronatijd beter te spreiden, zal het tarief in de parkeergarages, dat we in verband met corona hadden aangepast, een permanent karakter krijgen. Om geen verschillen te laten ontstaan met de tarieven op straat, verhogen we in de binnenstad het weekendtarief voor kortparkeren op straat.
- We openen eind van het jaar de nieuwe parkeergarage Zwijsen in de Spoorzone. Deze wordt voorzien van een 'deelmobiliteitshub': een stalling voor voorzieningen voor deelmobiliteit zoals elektrische deelauto's, -scooters en -fietsen beschikbaar zijn. 20% van de parkeerplaatsen beschikt over een stroomoplaadpunt.
- We voorzien de NS- fietsenstalling Station Zuid van een elektronische toegangspoort (Bikelane). Hierdoor is tijdens piekuren minder menskracht nodig.

Vervangen speeltoestellen

- De eerste 70 speelplekken van de grote vervangingsopgave van speelplekken zijn klaar en worden uiterlijk in juni door de aannemers opgeleverd. In 2022 vervangen we nog veel meer speelplekken, waarbij we de uitgangspunten van de BOSS-aanpak volgen en onder meer de wijkbewoners betrekken. Samen zorgen we ervoor dat de speeltoestellen passen bij de speelbehoefte van de doelgroep in de wijk. Ook hebben we aandacht voor de thema's rondom spelen en ontmoeten, zoals bankjes om op te zitten, prullenbakken, vergroenen, maar ook ontstenen, schaduw en waterberging.

Milieukwaliteit

Luchtkwaliteit

- Op het gebied van houtstook voeren we een voorlichtingscampagne. Voorafgaand aan de stookseizoen geven we via diverse communicatiekanalen aan hoe de schadelijke effecten beperkt kunnen worden. De bevoegdheid van de gemeente om te reguleren is echter zeer beperkt.
- We volgen de vorderingen van de landelijke themagroep die de mogelijkheden van verschoning van werktuigen (zoals aggregaten, graafmachines en hijskranen) onderzoekt. Dit gaat over de beschikbaarheid van de schone (nul-emissie) werktuigen tot de mogelijkheden om het gebruik ervan te stimuleren via vergunningen en aanbestedingen. We scherpen onze emissie-eisen aan de werktuigen (zoals generatoren voor stroomvoorziening) die bij evenementen worden gebruikt aan.

Bodem

- We zorgen ervoor dat inwoners zo min mogelijk merken van de toenemende drukte (kabels, leidingen, bodemenergie, parkeerkelders, ondergrondse containers, boomwortels e.d.) in de ondergrond. Daarvoor ronden we de Leidraad Inrichting Ondergrond Tilburg (LIOT) af en doen we proefprojecten. Onze ervaringen gebruiken we om de leidraad en onze processen te verbeteren. Door weloverwogen keuzes te maken ontstaat meer ruimte voor initiatieven, bijvoorbeeld op het vlak van klimaatadaptatie en energietransitie (zoals blauwe aders, vergroening binnenstad, bodemenergie, warmtenetten).

Afval

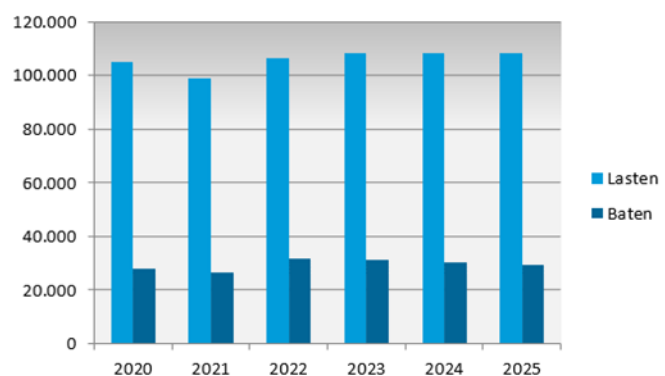
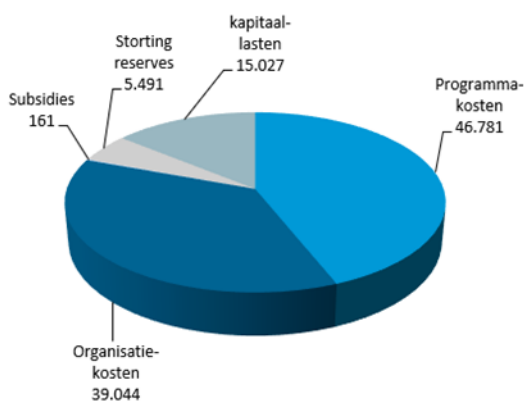
- Aanpassing/herinrichten Milieustraat, incl. oprichten Circulair Ambachtscentrum
We gaan de milieustraat herinrichten, het bordes vergroten en de op- en overslagactiviteiten verplaatsen naar een locatie elders. Hierdoor zullen de doorlooptijden, de wachttijden en overlast voor de omgeving verminderen. Daarnaast bouwen we een Circulair Ambachtscentrum met een zogenaamde drive thru en een demontagehal. Hierdoor halen we meer spullen/goederen uit het grof afval voordat het op de milieustraat komt. Deze spullen/goederen voegen we toe aan de winkelvoorraad van het kringloopbedrijf of demonteren we in de demontagehal in herbruikbare onderdelen of grondstoffen. Hiermee verbeteren we de afvalscheiding door hergebruik en recycling. Met een regionale samenwerking willen we dit versterken.

- **Duurzame inzameling Binnenstad/Spoorzone**
Door 1 inzamelsysteem met ondergrondse afvalcontainers voor huishoudelijk afval in te voeren in plaats van de huidige 3 systemen neemt het aantal vervoersbewegingen van zwaar vrachtverkeer af in dit dichtbevolkte gebied. Hierdoor ontstaat minder overlast van vrachtverkeer, van afvalcontainers op de openbare weg en verbetert de luchtkwaliteit. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden om de inzameling van bedrijfsafval aan te passen in dit gebied waardoor ook hier minder overlast van vrachtverkeer en bedrijfsafvalcontainers zal zijn.
- **Inzameling hoogbouw**
De huidige afvalscheiding in de hoogbouw loopt achter bij die van de laagbouw. Binnen de hoogbouw zijn er ook nog grote verschillen in afval(scheiding)prestaties. We zijn in 2021 gestart met de uitrol van GFT-inzameling in de hoogbouw. Daarnaast zorgen we voor meer inzicht in de prestatie per hoogbouwcomplex. Hiervoor gaan we de afvalcontainers chippen en de ledigingen registreren, daarna zullen we ook de gewichten per lediging gaan vastleggen. Hiermee krijgen we op complexniveau inzicht in de prestaties, waardoor we meer gericht maatregelen kunnen inzetten per complex. Dit zorgt voor een betere afvalscheiding in de hoogbouw.

Wat gaat het kosten – financiën

Fysieke basiskwaliteit x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	92.045	96.786	101.012	103.100	103.319	103.259
Baten	-20.248	-21.817	-26.357	-26.887	-26.847	-26.787
Saldo van lasten en baten	71.796	74.968	74.655	76.213	76.471	76.472
Toevoeging reserves	12.686	2.124	5.491	5.097	5.017	4.888
Onttrekking reserves	-7.617	-4.773	-5.027	-4.430	-3.083	-2.407
Saldo reserves	5.069	-2.649	465	667	1.934	2.481
Totaal	76.865	72.320	75.120	76.880	78.405	78.953

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
63. Semi autonome groei onderhoud openbare ruimte	172 N	178 N	177 N	362 N

Jaarlijks worden op basis van de woningbouwprognose de onderhoudsbudgetten bijgesteld. Omdat de gerealiseerde woningbouw in 2020 hoger was dan begroot geeft dit een structureel nadeel. De toerekening aan de afvalstoffen- en rioolheffing wordt hierdoor € 33.000 hoger. In 2025 is het nadeel groter omdat hier ook een nieuwe jaarschijf wordt toegevoegd. De toerekening aan de afvalstoffen- en rioolheffing bedraagt dat jaar € 68.000.

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
64. Bijzondere areaaluitbreidingen openbare ruimte	50 N	50 N	50 N	94 N
<p>Jaarlijks worden diverse bijzondere areaaluitbreidingen gerealiseerd als gevolg van o.a. het Meerjarenprogramma en Ruimtelijke Ontwikkelingsprojecten die na realisatie in beheer worden genomen. Het betreft hier uitbreidingen die geen directe relatie hebben met de ontwikkeling van de woningbouw (semi-autonome groei) en die op dit moment bij de beheerder bekend zijn.</p> <p>De extra kosten van onderhoud groen en recreatie en schoonhouden openbaar gebied kunnen niet binnen bestaande budgetten worden opgevangen. De bijzondere areaaluitbreidingen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Areaaluitbreiding bosareaal; - Geluidswallen Stappegoor en Dalem; - Uitbreiding Dongevallei / Reeshofweide (vanaf 2025). <p>Van deze kosten kan (vanaf 2025) € 13.400 worden toegerekend aan de afvalstoffenheffing en € 1.000 aan de Rioolheffing.</p>				
65. Actualisering autonome groei inzameling huishoudelijk afval	25 V	30 N	122 N	246 N
<p>Een bijstelling van de groeioprognose van het aantal inwoners leidt tot op termijn tot hogere autonome groei en daarmee hogere inzamelkosten voor de komende jaren. Deze budgetaanpassing wordt meegenomen bij de tariefbepaling voor de afvalstoffenheffing.</p>				
66. Mutatiesignalering BGT, BAG, WOZ	36 N	36 N	36 N	16 N
<p>Om aan de wettelijke eisen van het bronhouderschap (de basisregistraties BGT, BAG en WOZ) te voldoen is mutatiesignalering een vereiste. De methode van het opsporen van mutaties werkt door het vergelijken van luchtfoto's. Voor de eerste drie jaar hebben we incidenteel geld nodig om de achterstanden weg te werken. Daarna hebben we structureel geld nodig om de jaarlijkse mutatiesignalering bij te houden.</p>				
67. Versterking Omgevingsdiensten	-	-	-	48 V
<p>Voor de versterking van de Omgevingsdiensten worden (incidenteel) middelen beschikbaar gesteld vanuit het gemeentefonds. Deze middelen lopen tot en met 2024, waardoor het budget in 2025 verlaagd wordt.</p>				
68. Parkeerexploitatie:				
Lasten	744 N	1.928 N	1.958 N	1.978 N
Baten	3.460 V	4.470 V	4.620 V	4.510 V
Verrekening met reserve betaald parkeren	2.716 N	2.542 N	2.662 N	2.532 N
<p>Uw raad heeft op 15 juli 2021 besloten tot aankoop van de parkeergarage Zwijsen met 732 parkeerplaatsen. Deze nieuwe parkeergarage in de Spoorzone wordt in november 2022 geopend. De structurele lasten en baten die de aankoop en exploitatie voor de parkeerexploitatie met zich meebrengt verwerken we in deze programmabegroting. De kosten voor 2022 bedragen € 417.000 terwijl de opbrengsten € 150.000 bedragen. Voor 2023, 2024 en 2025 bedragen de kosten respectievelijk € 1.619.000, € 1.649.000 en € 1.669.000. Voor deze periode bedragen de opbrengsten respectievelijk € 1.040.000, € 1.190.000 en € 1.280.000. Over de eerste 6 jaren zal het exploitatieresultaat negatief zijn, daarna positief.</p> <p>De NS- fietsenstalling Station Zuid zal worden voorzien van een elektronische toegangspoort (Bikelane), waarmee bezuinigd wordt op bemensing tijdens de piekuren. Dit leidt tot een jaarlijkse bezuiniging van de fietsexploitatie van € 21.000.</p> <p>De uitbreiding van het gereguleerd parkeergebied wordt in 2022 voortgezet tot totaal 19.000 plaatsen. De gebieden Hasselt en Goirke worden per 1-11-2021 toegevoegd. De gebieden Groeseind, Hoefstraat en Loven Besterd worden per 1-4-2022 toegevoegd. Samen met de nog niet verwerkte structurele effecten van de uitbreidingen uit 2021 leidt dit tot een verwachte verhoging van inkomsten in 2022 van € 1.410.000 en daarna structureel € 1.530.000. De lasten stijgen in 2022 met € 348.000 en daarna structureel met € 330.000.</p> <p>Op basis van de huidig zichtbare ontwikkeling van het aantal opgelegde naheffingen is de verwachting dat inkomsten uit naheffingen met € 1,9 miljoen stijgen in 2022 met een afloop van jaarlijks € 0,2 miljoen vanaf 2025. Dit is voor een groot deel toe te schrijven aan de gebiedsuitbreidingen, terwijl de afname van het aantal naheffingen in de bestaande gebieden als gevolg van een hogere betalingsbereidheid trager verloopt dan eerder gedacht. De ontwikkeling van deze opbrengsten blijft lastig te voorspellen. Wij bewaken deze nauwgezet.</p>				

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Alle hierboven genoemde financiële effecten worden verrekend met de reserve betaald parkeren waarmee het effect op de exploitatie neutraal is.				
69. Administratieve bijstellingen	997 V	997 V	997 V	997 V
<p>Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.</p> <p>Op dit veld betreft het met name de overheveling van budgetten in verband met de kinderboerderijen. De verantwoordelijkheid voor de kinderboerderijen komt geheel in het sociaal domein te liggen, gelijk met de huidige taken rondom het dierenasiel en de zwervkatten.</p>				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
70. Actualiseren projecten openbare ruimte	287 V	596 V	923 V	1.128 V
<p>De realisatie van onderhoudsprojecten in de openbare ruimte leidt op basis van actuele inschattingen tot een budgettaire verschuiving. Doordat de capaciteit momenteel wordt uitgebreid is een omzet van totaal € 50 miljoen aan investeringen én exploitatiemiddelen het uitgangspunt. Projecten die later gerealiseerd worden dan nu geraamd zijn Burgemeestersbuurt, Beneluxlaan en Waalstraat verbreden lage bruggen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen komt niet in het gedrang door latere realisatie van deze projecten. Het gevolg hiervan is dat investeringskredieten vervallen, hetgeen leidt tot € 287.000 vrijval van kapitaallasten. € 208.000 hiervan heeft betrekking op rioolwerkzaamheden en wordt verwerkt in het tarief van de rioolheffing.</p> <p>Deze melding wordt op de velden Fysieke basiskwaliteit, Groen blauwe leefomgeving en Ruimte voor Wonen, werken en mobiliteit gedaan.</p>				
71. Aanpak inzameling hoogbouw	390 N	430 N	430 N	230 N
<p>Verminderen hoeveelheid restafval door aanpak van forse verschil in scheidingsprestaties tussen hoogbouw en laagbouw. Nader onderzoek naar de verschillen per hoogbouwlocatie is nodig om gerichte maatregelen te treffen om de afvalscheiding te verbeteren. Op dit moment zijn er ca. 700 hoogbouwlocaties. Dit aantal neemt de komende jaren aanzienlijk toe. Voor de maatwerkoplossingen bij de hoogbouw is een investering nodig van € 400.000 in inzamelmiddelen. Het chippen, wegen en registreren gaat gepaard met een investering van € 250.000. De jaarlijkse kapitaallasten bedragen € 80.000 (in 1e jaar de helft daarvan). De jaarlijkse kosten van coaching, communicatie met bewoners en handhaving op juiste afvalscheiding bedragen tot 2024 € 300.000, daarna jaarlijks € 100.000. De kosten van analyse, beheer dashboard en terugkoppeling bedragen € 50.000. Dekking ten laste van de Afvalstoffenheffing.</p>				
72. Milieustraat en Circulair Ambachtscentrum	2.430 N 2.270 V	320 N	320 N	320 N
<p>De huidige milieustraat heeft onvoldoende capaciteit en geeft lange wachttijden en overlast voor de omgeving. Herinrichting is noodzakelijk. Daarbij wordt rekening gehouden met de opstart van een circulair ambachtscentrum waarbij nu een drive-thru en demontagehal worden gerealiseerd. Voor de herinrichting van de milieustraat is een investering nodig van € 6.000.000. Bij certificatie rondes (2015 en 2021) van het vloestofdichte rioleringsstelsel op de milieustraat is gebleken dat een deel van het terrein een gedateerde en slechte vloestofdichte riolering heeft. Bij de herinrichting van de milieustraat zal ook het vloestofdichte rioleringsstelsel in zijn geheel vervangen moeten worden. De benodigde investering wordt geschat op een bedrag van € 750.000.</p> <p>De jaarlijkse beheerkosten zullen na de herinrichting ca. € 300.000 hoger zijn. Om de herinrichting mogelijk te maken zal de op- en overslaghal voor papier en PMD moeten worden afgebroken. De boekwaarde daarvan bedraagt eind 2021 nog ca. € 650.000. Verder wordt door de herinrichting voor een bedrag van ca. € 1.120.000 aan boekwaarde van bestaande activa (eerdere aanpassingen milieustraat) afgeboekt, waarvan ca. € 640.000 bij Vastgoedbedrijf. Tijdens de verbouwing van de milieustraat zal een tijdelijke voorziening moeten worden getroffen waarnaar inwoners hun afval kunnen brengen. De kosten van de tijdelijke milieustraat bedragen ca. € 500.000.</p> <p>Het bedrag 2022 bevat voor € 2.270.000 eenmalige kosten voor afboeken boekwaarde en tijdelijke milieustraat. Om een eenmalige tariefverhoging te voorkomen, worden deze kosten ten laste van de reserve Afvalstoffenheffing gebracht. De andere kosten komen ten laste van de Afvalstoffenheffing.</p>				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
73. Duurzame afvalinzameling Binnenstad en Spoorzone	174 N	348 N	348 N	348 N
<p>Door 3 verschillende inzamelsystemen voor huishoudelijk afval is er overlast door veel vrachtverkeer en door afvalcontainers op de openbare weg. Daarnaast rijden diverse inzamelaars van bedrijfsafval met vrachtwagens door dit gebied. We stellen voor om de inzameling van huishoudelijk afval naar 1 systeem om te bouwen en wel naar inzameling via ondergrondse containers. Hierbij zetten we in op inzameling met emissieloze voertuigen. Daarnaast gaan we zo mogelijk een collectieve inzameling van bedrijfsafval opstarten waardoor minder vrachtverkeer in dit gebied komt hetgeen de leefkwaliteit verhoogt in dit gebied.</p> <p>Op ca. 40 locaties worden ondergrondse containers geplaatst voor de inzameling van restafval, papier, PMD en GFT. Hiervoor zal geïnvesteerd moeten worden in ondergrondse containers (€ 2.000.000) en bijbehorende automatisering (€ 300.000). De kosten van projectbegeleiding zullen € 200.000 bedragen.</p> <p>De vervanging van een conventioneel inzamelvoertuig door een elektrisch aangedreven inzamelvoertuig gaat gepaard met een extra investering van € 400.000.</p> <p>De jaarlijkse kapitaallasten bedragen € 284.000 en de kosten van onderhoud € 64.000 (van beide in het 1e jaar de helft daarvan). Dekking ten laste van de Afvalstoffenheffing.</p>				
74. Toezicht en handhaving op zondagen	52 N	52 N	52 N	52 N
<p>De kosten voor ruimingen als gevolg van het afhandelen van meldingen op zondagen bedragen circa € 52.000. Zie de melding onder veld Openbare Orde en Veiligheid.</p>				
75. Bestrijding Eikenprocessierups	100 N	100 N	100 N	100 N
<p>Voor het bestrijden van de Eikenprocessierups is jaarlijks € 40.000 beschikbaar. Vanwege de grote overlast hebben we de afgelopen jaren een overschrijding op dit budget gemeld. Met € 100.000 structureel extra kunnen we één preventieve spuitronde uitvoeren en inventariseren we jaarlijks de nesten. Ook zullen we na de preventieve spuitronde de nesten wegzuigen. Twee acties die we in 2020 en 2021 wel hebben ingezet, een tweede preventieve spuitronde en deelname aan het landelijk onderzoek, zijn binnen dit extra budget niet mogelijk.</p>				
76. Onderhoud retentievijvers	695 N	40 N	585 N	100 N
<p>We brengen de komende jaren de retentievijvers op het gewenste kwaliteitsniveau door het uitvoeren van planmatig onderhoud. We nemen meekoppelmansen mee waardoor we meerwaarde te creëren, o.a. op het gebied van biodiversiteit en beleving: we richten oevers natuurlijker in door het verwijderen van beschoeiing en leggen paaiplaatsen aan (waar vissen eitjes leggen). Door het gelijktijdig uitvoeren van onderhoud in combinatie met deze extra maatregelen besparen we kosten.</p> <p>In de Uitvoeringsagenda van het Programma Water en Riolerings (PWR) hebben het cyclisch onderhoud van het stadswater opgenomen. Het benodigde budget was op dat moment nog onbekend, omdat er nog geen goed inzicht was in het areaal en benodigd onderhoud. Inmiddels is het areaal goed in beeld en is onderzoek naar de technische staat en kwaliteit van het stadswater afgerond. Dekking ten laste van de rioolheffing.</p>				
77. Stadsforum fase 0 en 1		42 N	84 N	84 N
<p>Het betreft een reservering voor de kapitaallasten van een investeringsbedrag van € 2,1 miljoen (deel dekking algemene middelen, deel dekking rioolheffing). De rest van het investeringsbedrag van Stadsforum fase 0 en 1 wordt gedekt uit reserves of overige bijdragen. Deze bedragen worden definitief in de begroting opgenomen na besluitvorming over het uitvoeringskrediet voor Stadsforum fase 0 en 1.</p>				
78. Stadsforum fase 2 nieuw		86 N	260 N	387 N
<p>Het betreft een reservering voor de kapitaallasten van een investeringsbedrag van € 9,6 miljoen (deel dekking algemene middelen, deel dekking rioolheffing). De rest van het investeringsbedrag van Stadsforum fase 2 en 3 wordt gedekt uit reserves of overige bijdragen. Deze bedragen worden definitief in de begroting opgenomen na besluitvorming over het uitvoeringskrediet voor Stadsforum fase 2 en 3.</p>				

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025		
79. Digitaliseren van analoge reclamevormen	20 N 40 V	30V	40 V	50 V		
We digitaliseren de huidige reclamevormen in de stad gedeeltelijk om daarmee een hogere opbrengst te realiseren. Om dit te realiseren formeren we een projectteam dat lopende contracten toetst en waar mogelijk aangepast. Ook bepalen we de randvoorwaarden omtrent digitaliseren voor nieuwe contracten.						
80. Uitbreiden reclamemogelijkheden	20 N 50 V	30 N 60 V	60 V	100 V		
Naast bestaande vormen van reclame zoeken we naar nieuwe vormen, om daarmee nieuwe inkomstenbronnen aan te boren. Ook breiden we het aantal locaties van bestaande reclamevormen uit, mogelijk in combinatie met digitalisering (zie boven). Om deze aanpassing goed vorm te geven, met oog voor eventuele negatieve effecten, en eventuele nieuwe concessies aan te besteden, voert het bovengenoemde projectteam ook deze opdracht uit.						
81. Grootchalige vervanging LED	150 N 51 V 129 V	250 N 85 V 215 V	350 N 119 V 301 V	450 N 153 V 387 V		
In 5 jaar tijd vervangen we versneld ongeveer 27.500 armaturen van de openbare verlichting door Led-verlichting, waardoor we jaarlijks besparen op energie-, beheer- en onderhoudskosten. Hiervoor is een initiële extra investering nodig van € 12.000.000 (€ 2.000.000 uit beschikbaar investeringsbudget, € 10.000.000 additioneel met dit voorstel). De nettobesparing loopt jaarlijks op, tot in 2026 de maximale besparing (€ 100.000) is bereikt.						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Kapitaallasten	150.000	250.000	350.000	450.000	500.000	500.000
Besparing energiekosten	129.000	215.000	301.000	387.000	430.000	430.000
Besparing Beheer en onderhoud	51.000	85.000	119.000	153.000	170.000	170.000
Besparing netto	30.000	50.000	70.000	90.000	100.000	100.000
De vervanging door slimme, interactieve led-verlichting levert na 5 jaar een besparing op van jaarlijks ongeveer 4.500.000 kWh. We besparen daarmee bovendien 2.000.000 kg CO ₂ uitstoot per jaar. Andere voordelen: het zorgt voor meer sociale en verkeersveiligheid omdat we op afstand kunnen communiceren en bijv. de verlichting kunnen aanpassen aan de omstandigheden (verkeersdrukte, bewegingen van fietsers). Monitoring en beheer van de interactieve Led-verlichting is flexibeler, efficiënter en betrouwbaarder, omdat dit een geautomatiseerd proces is. Dit reduceert de uitval en dus het aantal meldingen. We beschikken over meer en betere data en dit ondersteunt bij analyse en storingen.						

Wat weten we nog meer

Kengetallen:	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Raming 2021	Raming 2022
Tonnen afval	86.000	94.000	93.000	94.250
Bezoekers milieustraat	142.424	139.433	140.000	120.000

Als gevolg van de corona-maatregelen was het aantal bezoekers dat tegelijkertijd op het terrein/bordes werd toegelaten beperkt. De doorstroming was daardoor lager, met wachtrijen tot gevolg. Er zijn extra verkeersregelaars en meer personeel op het bordes ingezet om de doorstroming op het bordes van de milieustraat te bevorderen. In 2022 verlagen we het maximum aantal bezoeken en voeren we een reserveringssysteem voor de milieustraat in. Hierdoor zal naar verwachting het aantal bezoekers afnemen.

Waarstaatjegemeente.nl Indicatoren	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)*	139	126	n.b.	n.b.
Hernieuwbare elektriciteit**	5,4%	6,5%	7,8%	n.b.

* De definitie die door Waarstaatjegemeente.nl wordt gehanteerd wijkt af van de definitie die binnen Tilburg wordt gehanteerd onder 'Wat wilden we bereiken'.

** Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. Deze indicator geldt voor de hele gemeente (dus niet alleen voor de gemeentelijke organisatie).

2.2.2 Groen blauwe leefomgeving

Wat willen we bereiken

Onze lange termijn visie is om water, groen, biodiversiteit en landschap als volwaardig afwegingskader in te zetten bij de ontwikkeling van de stad. We zien de groenblauwe kwaliteiten van om de stad en in de stad als één geheel. Het vormt de basis waarbinnen we stedelijke ontwikkelingen mogelijk maken. Op die manier willen we de verstedelijkingsopgave van Tilburg samen/gelijkwaardig op laten lopen met de vergroening in de stad. Ons ecologisch kapitaal is te kostbaar om niet serieus te nemen. Het kwalitatief hoogwaardig blijven investeren is zelfs noodzakelijk om de leefbaarheid blijvend op orde te houden en een aantrekkelijke vestigingsfactor van betekenis te ontwikkelen.

Het watersysteem is kwantitatief en kwalitatief op orde

Kwantitatief

Het klimaat is aan het veranderen en leidt tot meer extremen. Het wordt natter, droger en warmer. Het (hemel) watersysteem en de afvalwaterketen moet de neerslag zo goed als mogelijk kunnen verwerken. Daarom werken we aan een robuust watersysteem in Tilburg.

Kwalitatief

Momenteel onderzoeken we de huidige staat van een aantal oppervlaktewateren in Tilburg. Hierbij kijken we ook naar de waterkwaliteit. We formuleren op dit moment de ambities. Daarna volgen de concrete maatregelen. Vervolgens bepalen we hoeveel we wanneer kunnen doen en welke indicatoren en streefwaarden kunnen worden gebruikt. Voor een meer uitgebreidere beschrijving verwijzen we naar het Programma Water en Riolerings 2020 - 2023.

Indicatoren	bron	Streef waard e 2022	2017	2018	2019	2020	2021	Lange termijn
Aandeel putten waar water op straat gemeten wordt bij Bui08 (monitor vindt een keer per 4 jaar plaats)*	gemeente	2,2%	-	2,5%**	2,5%	2,3%	n.n.b.	0% (2050)

* Bui08 is een door de stichting RIONED ontwikkelde ontwerpbui, waarmee Tilburg de riolering in computerberekeningen belast om te kijken waar de zwakke punten zitten.

** Situatie 1-1-2018

De natuur in en om de stad is kwalitatief hoogwaardig

Inwoners van Tilburg zijn niet de enige bewoners van de stad en dorpen, ook flora en fauna is overal. Die biodiversiteit zorgt voor schone lucht, fris water, een goede kwaliteit van de bodem en de bestuiving van gewassen. Het helpt om klimaatverandering te bestrijden en het vermindert de impact van natuurrampen. Het versterken en behouden ervan is daarom noodzaak en inmiddels urgenter dan ooit.

Het groen en de ecologie moet daarom voor iedereen beleefbaar, zichtbaar en dichtbij zijn. Dat doen we door de biodiversiteit te vergroten in zowel het landelijk als stedelijk gebied. In 2020 moet 50% van de nieuw aangeplante bomen en struiken een bijdrage leveren aan biodiversiteit. In de nota biodiversiteit staat dit als doelstelling genoemd.

We kunnen nu al het percentage ecologisch beheerd groen meten ten opzichte van de totale hoeveelheid openbaar groen en de beleving van het groen door bewoners. We zijn onlangs gestart met het monitoren van vleermuizen, vlinders, vogels, amfibieën en planten (0-meting). Ook kunnen we vanaf 2020 aangeven hoeveel nieuwe bomen jaarlijks zijn geplant vanuit de compensatieregeling Bomen.

Daarnaast hebben we momenteel twee pilots, op basis van de zogenaamde iTree-methode, om te onderzoeken of we op termijn wellicht nog beter kunnen monitoren en sturen op kwaliteit.

Indicatoren	bron	Streef waard e 2022	2017	2018	2019	2020	2021	Lange termijn
Percentage ecologisch beheerd groen (in % afgezet tegen totale hoeveelheid openbaar groen)	gemeente	78%	-	-	64%	74%	n.n.b.	80%

Het landschap om de stad is aantrekkelijk

Een kwalitatief hoogwaardig landschap maakt het wonen en werken in Tilburg aantrekkelijker. En het versterkt ons vestigingsklimaat op lokaal en (inter)nationaal niveau. We investeren daarom in groen om onze stad met een focus op onze drie stadsregionale parken; Stadsbos 013, Moerenburg/ Koningshoeven en Park Pauwels. Om aantrekkelijker te zijn werken we aan drie (sub)doelen: vergroten van de biodiversiteit, het toegankelijker maken van de gebieden en het versterken van de (ondernemende) waarden.

Daarnaast krijgen veel eigentijdse opgaven en uitdagingen een plek in het buitengebied. Denk alleen al maar aan klimaatmaatregelen tegen droogte en overstromingen, de ambitieuze maar noodzakelijke nieuw te ontwikkelen bossen en het versterken van onze Natura-2000 gebieden juist in de schil rondom die topnatuur.

Voor de ontwikkeling van de stadsregionale parken en de ecologische verbindingen werken we altijd samen met partners (bewoners, ondernemers en organisaties), in verschillende allianties. Dat vergt commitment, overleg en goede samenwerking. Deze participatieve aanpak zorgt voor draagvlak, steun en duurzame verankering van projecten en ontwikkelingen in onze stad. We moeten wel beseffen dat deze aanpak per definitie tijdrovender is.

Indicatoren	bron	Streef-waarde 2022	2017	2018	2019	2020	2021	Lange termijn
Gedefinieerde projecten uit de vier programmalijnen *)		100%	2/3 gereali-seerd		19	19	n.n.b.	
Realisatie nieuwe natuur (GOB-bod natuurnetwerk Brabant) (hectare) **)		5			0	0	n.n.b.	111
Realisatie Ecologisch verbindingszones (o.a B5-bod) (kilometer) ***)		9	5		6	9	n.n.b.	12,8

*) Vorstelijk Landschap is afgerond met de realisatie van de uitkijktoren.

**) Ontwikkeling van nieuwe natuur is voorbereid. De komende jaren wordt uitvoering ter hand genomen.

GOB = Groen Ontwikkelfonds Brabant

***) Realisatie van projecten Lange Rekken, Reeshofweide en Stadsakker (2021). Project Oude Leij is nog een majeure uitvoeringsopgave.

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

De ambitie voor de middellange termijn zijn drie zaken om door te ontwikkelen en steviger te positioneren;

- o Dat we geen wateroverlast, maar ook geen droogte en hittestress hebben.
- o Dat er genoeg verschillende inheemse dieren, insecten en beplanting zijn (vergroten biodiversiteit).
- o Dat we respectvol omgaan met ons landschap (inclusief erfgoed).

De opgave is om door te gaan met de huidige beleidslijnen en deze aan te vullen en te verrijken met de eigentijdse opgaven. Dat doen we door aanvullend en aangescherpt beleid te formuleren en in de processen scherper te zijn in afwegingen;

a) Met het **Programma Water en Riolerings 2020 - 2023** geven we invulling aan de wettelijke zorgplichten afval-, hemel- en grondwater. In het verlengde hiervan werken we binnen de reikwijdte van die zorgplichten aan klimaatadaptatie, biodiversiteit, duurzaamheid en een gezonde leefomgeving. Daarbij gaan we 'water' nog meer inzetten als inrichtingselement zowel in als om de stad. Voor de aantrekkelijkheid, het tegengaan van wateroverlast, tegen droogte, meer recreatief gebruik en het gevoel van een frisse stad. Begrippen als klimaat-adaptief en 'droge voeten' krijgen zo een bredere betekenis. In stedelijke projecten moet daarop meer worden getoetst en slimmer worden afgewogen, bijvoorbeeld dubbelgebruik. Die acties gaan over begrippen als identiteit en intimiteit en vergen een aansturing en uitvoering van (project)opgaven met gevoel voor ruimtelijke kwaliteit.

b) We gaan door met de **uitvoering van het groen- en biodiversiteitsbeleid**, waaronder de geactualiseerde Stadsnatuurkaart 2040 en de geactualiseerde nota biodiversiteit waarbij in 2040 75% van de aangeplante bomen en struiken in de openbare ruimte van het stedelijk gebied bijdragen aan biodiversiteit. Daarnaast richten we ons op natuur-inclusief bouwen, de gebiedsontheffing, ecologisch groenbeheer en het bestrijden van invasieve soorten. Daarnaast is de opgave om groen en biodiversiteit beter en scherper te positioneren. Dat doen we enerzijds door groen en biodiversiteit in processen meer gewicht te geven bij de afwegingen die we maken. Een leidraad kan helpen in het maken van de juiste keuzes per buurt. Ook

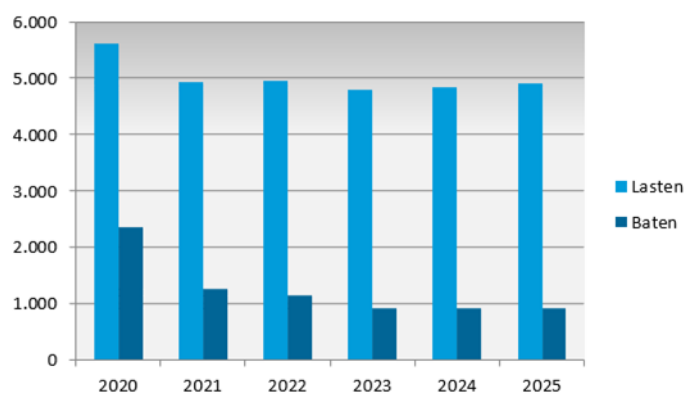
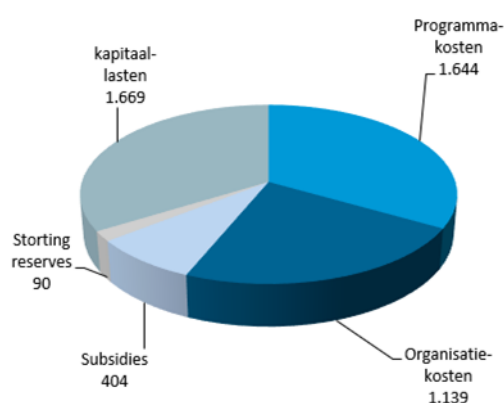

gaan we het groene landschap meer de stad in trekken. Groene stapstenen verbinden landschapspark Moerenburg/ Koningshoeven via bestaande en nieuw te ontwikkelen binnenstedelijke groene parkjes en de Piushaven naar het Forum/ Binnenstad. Het Stadsbos013 verbinden we via de Kennis-as (als groene long) naar Spoorpark/ Spoorzone013. Ook verbinden we Park Pauwels via PACT-aanpak Tilburg Noord beter aan de Oude stad, door groene aders zoals de Quirinustuinen, Quirijnstokpark en de Stokhasseltlaan kwalitatief hoogwaardig (door) te ontwikkelen. Als laatste mag je stellen dat iconische groenprojecten als het Spoorpark tot de verbeelding spreken en helpen om Tilburgers enthousiast te maken en besef te geven dat water en groen een echte verbetering betekent. Dat iconische gehalte of gevoel zouden we vaker of slimmer moeten toepassen.

c) De **drie stadsregionale parken** Stadsbos 013, Moerenburg/ Koningshoeven en Park Pauwels ontwikkelen we door. Een masterplan Park Pauwels en een Ruimtelijk Raamwerk voor Stadsbos013 zijn vastgesteld, evenals een koersdocument voor het Waterlandschap en helpen om adequater verschillende projecten van de grond te krijgen. Goede voorbeelden van projecten zijn onderdelen van het waterlandschap, een educatieve boerderij, sportlanes, MTB routes, Groeituin013 en omgeving, een recroduct, een uitkijktoren, verschillende EVZ's en natuurgebieden en ondernemende natuur. De opgave is om meer en verschillende partners als instellingen, ondernemers, bewoners, vrijwilligers en andere overheden mee te laten doen, verantwoording te laten nemen in de verdere ontwikkelingen en eigenaarschap te stimuleren. Daarnaast is het verkrijgen van positie op nationale en internationale schaal van belang om budgetten te mobiliseren en beleidsruimte te krijgen. Het Van Gogh Nationaal Park biedt dat podium tot in de haarvaten van de stad.

Wat gaat het kosten – financiën

Groen blauwe leefomgeving x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	4.211	4.843	4.856	4.696	4.753	4.814
Baten	-315	-226	-226	-225	-225	-225
Saldo van lasten en baten	3.895	4.617	4.630	4.471	4.528	4.589
Toevoeging reserves	1.412	90	90	90	90	90
Onttrekking reserves	-2.027	-1.026	-920	-693	-693	-693
Saldo reserves	-615	-936	-830	-603	-603	-603
Totaal	3.281	3.681	3.800	3.868	3.925	3.987

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
82. Administratieve bijstellingen	2.934 V/N	1.330 V/N	1.115 V/N	474 V/N
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
83. Actualiseren projecten openbare ruimte	4 V	5 V	7 V	9 V
De capaciteit voor projecten in de openbare ruimte wordt uitgebreid, tegelijkertijd wordt gestuurd op een volume van € 50 miljoen. Dit leidt tot een vrijval van kapitaallasten van € 4.000. Zie verder de toelichting op het veld 2.1 Fysieke basiskwaliteit.				
84. Stadspark Oude dijk	-	-	20 N	40 N
<p>Het project Herinrichting Stadspark Oude Dijk is erop gericht de huidige parkruimte aangenamer, toegankelijker en veiliger te maken. Tevens zorgt de herinrichting voor een betere verbinding met de naaste omgeving. Met de realisatie van waterbergingslocaties wordt (toekomstige) wateroverlast in de omgeving voorkomen.</p> <p>Het betreft een reservering voor de kapitaallasten van een investeringsbedrag van € 1,0 miljoen (deel dekking algemene middelen, deel dekking rioolheffing). De rest van het investeringsbedrag van Stadspark Oude dijk wordt gedekt uit reserves of overige bijdragen. Deze bedragen worden definitief in de begroting opgenomen na besluitvorming over het uitvoeringskrediet voor Stadspark Oude dijk.</p>				

2.2.3 Klimaat

Wat willen we bereiken

Samen met inwoners, ondernemers en organisaties in en buiten de stad werken we aan een klimaatneutraal, klimaatadaptief en circulair Tilburg.

Tilburg is klimaatneutraal in 2045

Indicatoren	bron	Streef waarde 2022	2017	2018	2019	2020	Lange termijn
Hoeveelheid CO2-uitstoot gebouwde omgeving (ton)	Klimaatmonitor		579.638	573.717	523.564	n.n.b.	0 in 2045
Energiebesparing *	Klimaatmonitor	2% per jaar	+0,6%	+1,7%	-1,1%	n.n.b.	50% besparing
Klimaatneutrale warmtevoorziening *	Klimaatmonitor	10 tot 15% per jaar	+0,3%	-0,4% **	n.n.b.	n.n.b.	100% in 2024
Klimaatneutrale energieopwekking elektra *	Klimaatmonitor	2% groei per jaar	+1,1%	+1,03%	+1,43%	n.n.b.	100% in 2040

* Het resultaat zal wisselend zijn per jaar. In de praktijk is de verwachting dat dit percentage in de eerste jaren lager is en daarna hoger (versnelling). Totale besparing van 5PJ (=50%) t.o.v. energieverbruik 2010.

** In de Klimaatmonitor wordt de verduurzaming van het Amernetwerk (Amercentrale) door middel van biomassa niet meegerekend. Nemen we deze wel mee, dan is het percentage in 2018 14%.

NB. De gegevens van de klimaatmonitor lopen gemiddeld 2 jaar achter ten opzichte van het actuele jaar

Tilburg is klimaatbestendig in 2040

Indicatoren	bron	Streef waarde 2022	2017	2018	2019	2020	2021 (prognose)	Lange termijn
Aandeel panden met risico op wateroverlast door intredend water bij klimaatbui T100*	gemeente	4,2%	-	-	4,8%	4,5%	4,3%	1% (2050)
Wateroverlast: Hoeveelheid waterberging in MJP projecten, uitgedrukt in hoeveel liter berging per m2 van de afwaterende openbare ruimte**			60 liter berging per m2 (behalve Reeshof en Blaak)					
Droogte: pm ***								
Hittestress: streefpercentage groen per wijktype			30% schaduw van bomen op het gedeelte van de straat waar gelopen wordt.					
Hittestress: Afstand tot koelteplekken****			In 2050 moet je vanuit iedere woning binnen een straal van 300m bij een koelteplek kunnen komen.					

*) T100 is een klimaatbui met een kans van voorkomen van 1% per jaar op een bepaalde plaats; is opgebouwd op basis van de statistiek 2014.

**) Als extra indicator kan nog aantal m3 per m2 per project dienen.

***) Als het gaat om tegengaan van droogte, gaan we samen met waterschap en Brabant Water kijken of we op basis van de gegevens van het grondwatermeetnet trends kunnen onderscheiden. Dit is op dit moment nog niet mogelijk, daarom wordt deze indicator vooralsnog als PM weergegeven.

****) gemeten op het heetste moment van de dag, rekening houdend met de zonstand in de zomer. Een koelteplek is min 200 m2 met groen ingericht

Tilburg is volledig circulair in 2045

Indicatoren	bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020	Lange termijn
Hoeveelheid CO2 uitstoot door grondstoffenwinning en de verwerking van materialen, brandstoffen en levensmiddelen in Tilburg (ton)							0 in 2045

De indicatoren voor circulaire economie worden gemonitord. Het opzetten van een monitor staat beschreven in het uitvoeringsprogramma Tilburg Circulair. Hier geven we de komende periode invulling aan.

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Energie

De weg naar een klimaatneutraal Tilburg in 2045 bestaat grofweg uit 2 sporen, namelijk het besparen en het duurzaam opwekken van energie. Binnen een aantal verschillende projecten lopen deze sporen op logische wijze door elkaar, waardoor er in de opsomming geen specifiek onderscheid is gemaakt. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste projecten en maatregelen die in 2022 een fase verder of tot uitvoer komen. De regionale samenwerking binnen de REKS wordt bij diverse onderwerpen ingezet.

- Uitvoering van REKS (REKS 2.0): inrichten uitvoeringsorganisatie en gebiedsontwikkeling van energiehubs Vossenbergh-Kraaiven, Wijkevoort, Spinder en De Baars.
- Uitvoering Transitievisiewarmte met de eerste wijkuitvoeringsplannen.
- Vervolg Proeftuin Aardgasvrije Wijk Kruidenbuurt en inzetten van de Rijksbijdrage Volkshuisvestingsfonds.
- Volgende stappen om te komen tot een warmte(koude)net Tilburg Zuid en in het verlengde daarvan onderzoek naar een gemeentelijk Warmtebedrijf.
- Verdieping op lokale bronnenonderzoek (o.a. asfaltwarmte, aquathermie) om te komen tot een Tilburgse bronnenstrategie.
- Sluiten van Green Deals Kantoren en een Green Deal Zorg, uitbreiden Green Deal Bedrijven naar andere bedrijventerreinen en opstellen Uitvoeringsplannen voor industrieterreinen.
- Continueren energiescans binnenstad en 'Aan de slag met je Huis'.
- Opstellen van integraal duurzaamheidsbeleid voor nieuwbouw.

Klimaatadaptatie

De Tilburgse klimaatadaptatiestrategie richt zich op het tegengaan van hittestress, wateroverlast en verdroging. Dit doen we door onze openbare ruimte, gebouwde omgeving en gedrag aan te passen aan het veranderende klimaat. We vergroenen, in combinatie met ruimte voor water gekoppeld aan de werkzaamheden in de openbare ruimte en bij stedelijke ontwikkeling. Daarnaast stimuleren we inwoners, corporaties en bedrijven om tuinen/percelen te vergroenen en anders om te gaan het regenwater om op die manier een bijdrage leveren aan het tegengaan van hittestress, wateroverlast en verdroging.

Activiteiten voor 2022 zijn:

- Via het Meerjarenprogramma werken aan een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte in de stad: vergroenen in combinatie met het maken van ruimte voor waterberging en het realiseren van koelteplekken moeten zorgen dat de openbare ruimte de gevolgen van het veranderende klimaat kan opvangen en Tilburg een leefbare stad blijft.
- Inbrengen van klimaatadaptatie bij stedelijke ontwikkelingsprojecten, via het nieuwe puntensysteem/rekentool.
- Verder stimuleren van inwoners en andere grondeigenaren om hun eigen omgeving klimaatbestendig in te richten en zelf het goede voorbeeld te geven als gemeente.
- Het evalueren van de subsidieregeling klimaatbestendige maatregelen aan het einde van het jaar en kijken of en zo ja hoe de regeling voort te zetten.
- Meewerken aan en verbinden van initiatieven uit de stad en aanvragen richting het klimaatfonds.

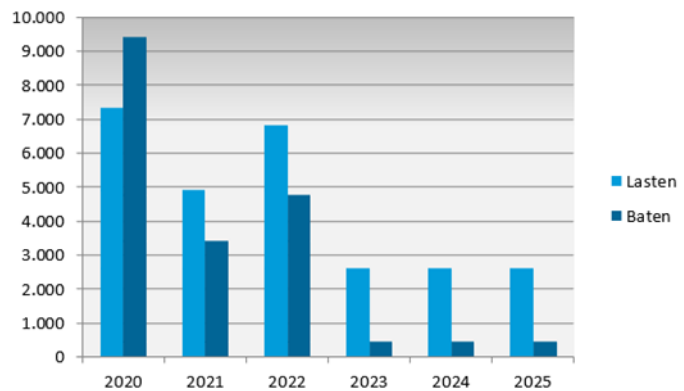
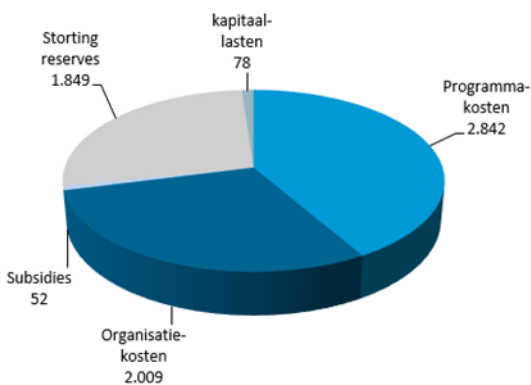
De activiteiten dragen bij aan de doelstellingen uit de Kadernota Duurzame Stad om in 2050 klimaatadaptief te zijn en de negatieve gevolgen van de klimaatverandering zo optimaal mogelijk op te vangen. Zo voorkomen we wateroverlast, verdroging en hittestress.

Circulaire economie

De gemeente Tilburg heeft hoge ambities op het gebied van circulariteit. In 2045 wil zij een volledig circulaire gemeente zijn, vijf jaar eerder dan de plannen van het Nederlandse kabinet. Voor de gemeente Tilburg staan hierbij vier sleutelsectoren centraal: Bouw & Infrastructuur, Biomassa & Voedsel, Maakindustrie en Textiel & Logistiek. (zie verdere toelichting in Vitale stad).

Wat gaat het kosten – financiën

Klimaat x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	5.689	3.413	4.981	2.575	2.586	2.586
Baten	-1.447	-1	-1.302	-21	-20	-18
Saldo van lasten en baten	4.242	3.412	3.679	2.554	2.566	2.568
Toevoeging reserves	1.629	1.500	1.849	19	18	16
Onttrekking reserves	-7.976	-3.415	-3.484	-428	-428	-428
Saldo reserves	-6.348	-1.915	-1.635	-410	-411	-412
Totaal	-2.106	1.497	2.044	2.145	2.156	2.156

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
85. Handhaving Energie Label C kantoren	18 N	18 N	18 N	18 N
Via het gemeentefonds worden structurele middelen toegevoegd voor handhaving energielabel C kantoren.				
86. Administratieve bijstellingen	56 N/V	-	-	-
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.				

2.3 Vitale stad

Inleiding

Schaalsprong in stedelijke ontwikkeling

Tilburg is meer dan ooit in trek en we gaan verder op deze ingeslagen weg met het versterken van de economische basis en we investeren in het zo aantrekkelijk mogelijk maken van Tilburg als stad om te wonen, werken en te recreëren. Nationaal ligt er een grote uitdaging om het grote woningtekort aan te pakken. Daarom bereiden we samen met Breda een verstedelijkingsakkoord met Rijk, provincie en Waterschappen voor om een deel van deze opgave in onze regio op te pakken. We staan daarmee aan de vooravond van een schaa sprong die we samen met de gemeenten binnen het Hart van Brabant en de Baronie vorm gaan geven. We kiezen hierbij voor het verder verdichten van de centrumsteden en woonkernen zodat we het omliggende open landschap kunnen blijven koesteren. Met deze nadrukkelijke verbinding tussen landschap en stad versterken we de kwaliteit van het bestaande mozaïek van stad, dorp en landschap. De verwevenheid met de duurzame stad is daarin vanzelfsprekend. Een aantrekkelijke leefomgeving is namelijk ook een klimaatbestendige en toekomstbestendige omgeving waarin de principes van circulariteit en duurzaamheid uitgangspunten vormen. De inclusiviteit van de stad wordt versterkt door passende woningen te realiseren in een aantrekkelijke leefomgeving. En door werk voor alle Tilburgers te creëren en onze openbare voorzieningen optimaal toegankelijk te maken. Dit alles draagt bij aan een gedeelde beleving van brede welvaart.

Voor ons als gemeente vraagt deze schaa sprong dat we in lijn met de nationale omgevingsvisie de beweging moeten maken naar een opgaven- en gebiedsgerichte aanpak met een effectieve werkorganisatie. We kunnen echter niet alles tegelijk oppakken. Daarom zullen we ook met betrekking tot stedelijke- en gebiedsontwikkelingen keuzes moeten maken. We zien ook dat de toenemende vraag een steeds grotere druk zet op de bouw- en bijbehorende arbeidsmarkt. Met de actualisatie van onze stedelijke ontwikkelingsstrategie brengen we in beeld welke ontwikkelingen op welke locaties mogelijk zijn en tot welke keuzes dat leidt. Met het Tilburgse Meerjaren Investerings Programma bereiden we deze keuzes voor en bepalen we hoe we onze ambities met een zo groot mogelijke maatschappelijke impact gaan realiseren. In welk tempo en met welke investeringen en daaraan gekoppelde cofinanciering. Ontwikkelingen waar we onder andere op inzetten zijn de vervolgstappen voor Stappegoor, Stadsforum/Koningswei, Kenniskwartier, de dubbel Duurzaam-wijkaanpak in Wandelbos Noord, Pauwels Oost en Mommerskwartier.

Om tijdig in te kunnen spelen op lokale initiatieven en de landelijke kansen en ontwikkelingen is continuïteit van kennis, expertise en financiering noodzakelijk. We verkennen daarom ook de meerwaarde van een investeringsfonds stedelijke ontwikkeling waarin bestaande structurele en incidentele middelen worden samengebracht om daarin effectief en flexibel te handelen naar de keuzes die zich voordoen. Met een gevarieerd aanbod van woonmilieus en toekomstbestendige werklocaties versterken we zo de samenhang in de stad en verstevigen we de economische basis voor een inclusieve stad. Een goed functionerend multimodaal mobiliteitsnetwerk zorgt er bovendien voor dat we ons op een comfortabele en veilige manier kunnen verplaatsen. Met de onlangs verschenen netwerkanalyse is een perspectief gegeven van hoe we bereikbaarheid (verkeer), ruimtelijke ontwikkeling en economische ontwikkeling van de stad op elkaar afstemmen.

Cultuur en evenementen

Met een rijk aanbod aan cultuur en evenementen en de kansen die dit biedt voor onze ondernemers en makers zorgen we voor een levendige stad. De Kermis, festivals als Kaapstad en Circolo, Museum De Pont, het Natuurmuseum en Textielmuseum, maar ook podia als Paradox, 013, De Nieuwe Vorst en Theaters Tilburg zijn onmisbare schakels in het vestigingsklimaat van onze stad. Daarnaast zijn makers, dans-, theater-, muziekgezelschappen, beeldende kunstenaars en presentatieplekken voor visuele kunsten cruciaal. Want zonder makers bestaat er geen kunst en cultuur en zou er geen culturaanbod zijn voor de inwoners van Tilburg en bezoekers van buiten de stad.

In de binnenstad zien we een verschuiving van een place to buy naar een place to be. De ontwikkeling van het Stadsforum draagt bij aan het toekomstbestendig maken. Samen met inwoners, ondernemers, eigenaren en cultuurinstellingen, vertegenwoordigd in het Binnenstad Management Tilburg, werken we aan een programma vol events, een gastvrijere en schonere binnenstad en het trekken van meer bezoekers door intensieve regionale branding en citymarketing. Hiernaast werken we aan de Agenda Binnenstad (de wijkagenda voor dit gebied) waarin we concrete gezamenlijke doelen voor de komende jaren benoemen, vastleggen en uitvoeren met de betrokken stakeholders in de stad. Dit gaat van klein tot groot zoals de verluwing van de cityring, waarbij de verbinding en de positieve impact op de binnenstad tussen de verschillende projecten voorop staat.

Als het op ons cultureel aanbod aankomt versterken we onze inzet op het Makersfonds, cultuureducatie, het stadslab, Cultuur in het Publieke Domein (Cupudo) en de Verhalen van Tilburg (erfgoed). Cultureel Tilburg staat in de belangstelling. Er is (inter)nationale erkenning voor het Textielmuseum dat opgenomen is in de landelijk basisinfrastructuur cultuur van het Rijk. Mede daarom zetten wij de voorbereiding van de ontwikkeling van het Mommerskwartier door en betrekken we de depotproblematiek bij de integrale afweging van deze begroting. Kunstenaars van Tilburgse oorsprong opereren wereldwijd en zijn zo ambassadeurs van onze cultuurstad. Meer dan de vorige vier jaar cofinanciert de provincie een aantal Tilburgse kunstproducenten en cultuurorganisaties, zoals Dans Brabant en Het Zuidelijk Toneel, het festival Roadburn, Circolo en anderen initiatieven. Dit alles levert een enorme bijdrage aan de woon- en verblijfsstad Tilburg. We willen blijvend de culturele impact versterken. Dit doen we door de focus op cultuur te verbinden met sociale impact, de economische impact en stedelijke en ruimtelijke ontwikkeling. Zo werken we aan een Arts & Health Centre: de opbouw van een multidisciplinair

netwerk op het gebied van kunst en gezondheid, gericht op onderzoek, het ontwikkelen van ‘kunst op recept interventies’. Daarin is er ruimte voor kwetsbare mensen om vanuit huis deel te nemen aan culturele gezondheidsprogramma's. Daarnaast vervult een weefsel aan ateliers, oefenruimtes, broedplaatsen en ‘regelloze ruimtes’ een belangrijke randvoorwaarde voor makers om te kunnen werken. Voor cultuureducatie en cultuur in de vrije tijd zijn Factorium en Artfact belangrijke schakels in de stad. Met de vaststelling van *Cultuur raakt ons; cultuurplan Tilburg 2021-2024* heeft de raad ingestemd met vier cultuurambities: culturele impact versterken, Focus op cultuur met sociale impact, Economische impact van cultuur en Stedelijke en ruimtelijke ontwikkeling met cultuur. Deze ambities zijn (SMART) uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma Cultuurplan dat in het voorjaar van 2021 is opgesteld en is gericht op activiteiten in 2021 en 2022. Zo realiseren wij onze cultuurambities. In 2022 gaan wij na of bijstelling nodig is voor de realisatie van de cultuurambities in de jaren 2023 en 2024.

Doorontwikkeling van de nieuwe stedelijke economie

We investeren in een weerbare en wendbare economie, die innovatief, duurzaam, circulair en inclusief is en die niet alleen op de korte termijn, maar ook op de langere termijn zorgt voor werkgelegenheid en welvaart voor Tilburgers op alle niveaus. Tijdens de corona crisis is er de nodige steun geweest voor ondernemers en sectoren, met als doel de crisis te overbruggen en werkgelegenheid te behouden. De lange termijn gevolgen van deze crisis is nog deels ongewis maar er is alle aanleiding om vooruit te kijken en met volle aandacht te werken aan een vitale economie en goed vestigingsklimaat voor ondernemers. Reden te meer om door te pakken met het economische herstel door middel van investeringen in een vitale economie en arbeidsmarkt. Met de schaa sprong voor stedelijke ontwikkeling bouwen we aan het bijbehorende economische langetermijnperspectief. De regio Breda-Tilburg is bij uitstek geschikt om zich in Europa economisch te profileren als “testbed for urban innovation”. Dat heeft te maken met de sterke kennisbasis die we hebben op het gebied van mens, gedrag en innovatie en de verbinding met toegepaste technologie. Als we die sterke basis en onze sterke economische sectoren koppelen aan stedelijke vernieuwing op het gebied van bijvoorbeeld wonen, werken en mobiliteit, dan kunnen we internationaal voorop gaan lopen. Vanuit Tilburg kunnen we aan de realisatie van deze visie een belangrijke bijdrage leveren.

Er ontstaan in onze stad al innovatie hotspots waar kennisinstellingen, creativiteit en bedrijfsleven elkaar steeds beter vinden. Denk hierbij aan de Spoorzone, de universiteitscampus Stappegoor en het Museumkwartier. Hier ontwikkelen we initiatieven zoals MindLabs, MakerSpace (innovatieportaal voor de circulaire economie) en de circulaire Textielhub, die belangrijke katalysators vormen voor de nieuwe economie. Verbonden met elkaar kunnen deze hotspots uitgroeien tot een echt innovatiedistrict van waaruit we innovaties en nieuwe bedrijvigheid op het snijvlak van technologie en gedrag kunnen aanjagen en realiseren. Die bedrijvigheid kan zich in de stad zelf ontplooiën, maar ook op innovatiecampussen in de regio zoals Gate2 (testlocatie voor de nieuwe digitale industrie) en Wijkevoort (innovatief werklandschap voor crossovers tussen kennisintensieve, duurzame maakeconomie, services en logistiek.).

Met de uitvoeringsagenda Next Economy geven we vorm aan deze beweging door digitalisering, verduurzaming en talentontwikkeling te versnellen. Ook bestaande bedrijvigheid laten we hierop meeliften. Samen met partners zoals Midpoint Brabant en Station 88 helpen wij ondernemers om de kansen die digitalisering, dataficering en verduurzaming bieden optimaal te benutten. We vragen ondernemers en bedrijven de komende jaren om in toenemende mate ook financieel partner te zijn in het doorontwikkelen van deze netwerkinfrastructuur. Circulariteit vormt een belangrijk uitgangspunt in ons economisch beleid. Daarin zetten we nu stappen met experimenten op het gebied van het benutten van retourlogistiek en het vergroenen van de chemische industrie. Voor een volledig circulair Tilburg in 2045 is echter meer nodig. Op basis van het Koersdocument Tilburg Circulair werken we aan een uitvoeringsprogramma, inclusief een programmatische aanpak voor het benutten van circulariteit als economische kans. In 2021 vindt er een overgang van experimenteren naar implementeren plaats, onder andere door hiervoor genoemde retourstromen in de logistiek beter te benutten en de chemische industrie te vergroenen. Wij dragen bij door in ons stedelijk en economisch beleid hier steeds de nadruk op te leggen en zelf het goede voorbeeld te geven bij de inkoop van producten en diensten.

De bijdragen van goederenstromen aan een regionale, gezonde economie, inclusief de impact op de leefbaarheid van sectoren met forse goederenstromen zijn onderdeel van het programma Goederenvervoercorridors. Duurzaamheid en veiligheid zijn daarin randvoorwaarden voor een samenhangende ruimtelijke ontwikkeling van knooppunten en bedrijvigheid. Met het geschikt maken van het Wilhelminakanaal tot de insteekhaven op Loven voor klasse IV schepen, de ontwikkeling van een trimodale overslag op Loven en het gezamenlijk met het bedrijfsleven toekomstbestendig maken van Loven dragen we hieraan bij.

Voor een vitale economie richten we ons ook op het binden en ontwikkelen van talent, leven lang ontwikkelen en het optimaal benutten van de arbeidsreserve. Daarbij houden we ook de doelstelling van de inclusieve stad in het oog met aandacht voor alle lagen van de arbeidsmarkt. We willen eenieder een perspectief op een volwaardige werkplek op de arbeidsmarkt kunnen bieden. Bij minder kansen op de arbeidsmarkt investeren we in scholing en ontwikkeling. Ten slotte blijven we inzetten op de vitaliteit en doorontwikkeling van het stadscentrum, onze wijkwinkelcentra, de Linten, onze markten, de horeca en de bestaande bedrijventerreinen. Dat kan alleen in goed partnerschap met ondernemers en het bedrijfsleven in vele samenwerkingsverbanden

Een veilig leefklimaat

In een vitale stad moet iedereen zich veilig kunnen voelen in en buitenshuis. Onze veiligheid is niet vanzelfsprekend, die moeten we blijven bewaken waarbij we nog meer aan de voorkant van de problematiek willen komen (preventie). Hier

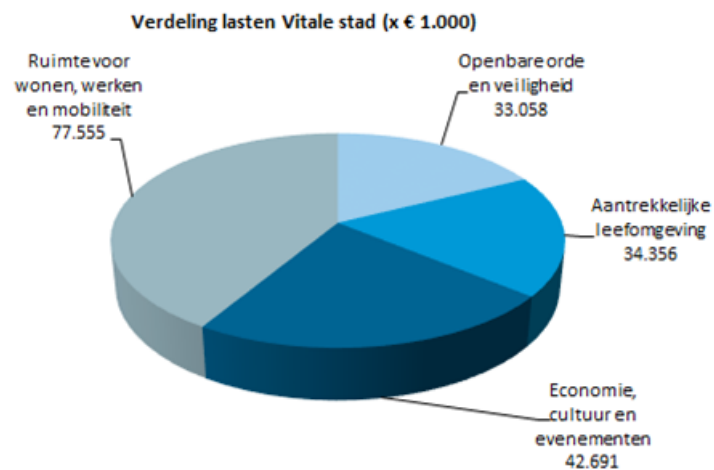

raken zorg en veiligheid elkaar. Voor onze kwetsbare (jeugdige) inwoners blijven we investeren in perspectief, vroegtijdig signaleren waar het fout dreigt te gaan en bijsturen waar dat mogelijk is.

Voldoende toezicht en handhaving vanuit 'de bedoeling' blijft een wezenlijk onderdeel van het bewaken van onze veiligheid en de openbare orde. In het centrum gebied zetten we ook op zondagen in op een structurele inzet van BOA's. De corona crisis – met een toenemende maatschappelijke onrust - bevestigt dat een goede crisisaanpak en -organisatie onontbeerlijk is. In geval van een crisis zijn de gezondheid en veiligheid van onze inwoners de allerhoogste prioriteit. We gaan door met de aanpak van ondermijning, mensenhandel, radicalisering, risicovolle jeugd(groepen) en 'high impact crimes' zoals inbraken, overvallen en straatroven. Het effectief bestrijden van cybercrime samen met onze partners is een nieuwe opgave voor de komende periode. Een weerbare overheid die fungeert als netwerkorganisatie en opereert als één overheid is bij dit alles een noodzakelijke randvoorwaarde. Ook hierop blijven we investeren en doorontwikkelen. Daarnaast betekent veiligheid ook omkijken naar elkaar. Respectvol met elkaar omgaan maakt het mogelijk om kwetsbaar te zijn en ruimte te delen in een veilige, leefbare stad.

Financieel overzicht

Vitale stad x € 1.000,-	Inclusief overhead			Exclusief overhead		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Openbare orde en veiligheid	33.058	-746	32.313	27.108	-740	26.368
Aantrekkelijke leefomgeving	34.356	-23.880	10.476	30.558	-23.876	6.682
Economie, cultuur en evenementen	42.691	-13.906	28.786	39.737	-13.903	25.834
Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit	77.555	-64.179	13.376	74.393	-64.173	10.220
Totaal	187.660	-102.710	84.951	171.796	-102.692	69.104

2.3.1 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken

Doel: Vergroten van de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners en bezoekers

We willen een veilige stad zijn, waar mensen gezond en gelukkig zijn en zich vrij kunnen bewegen. Om dit te bereiken houden we vast aan de ingezette koers zoals beschreven in ons Integrale Veiligheidsplan IVP 2019-2022. Om te voorkomen dat criminaliteit en overlast toenemen, blijven we:

1. inzetten op het realiseren van een goede verbinding tussen zorg- en veiligheidsprofessionals en tussen preventieve en repressieve interventies om sociale veiligheid te bevorderen;
2. werken aan een weerbare stad en organisatie tegen ondermijning;
3. zorgen voor “voelbare veiligheid” als randvoorwaarde voor het zijn van een vitale stad.

Daarnaast zetten we onverminderd in op het creëren van maatschappelijk bewustzijn, het vergroten van meldingsbereidheid, meer zicht op problemen en meer aandacht voor preventie, vroegsignalering en gedragsbeïnvloeding.

Aandachtsgebied 1: Goede verbinding tussen zorg en veiligheid

- We zetten in op veiligheid en leefbaarheid in de alledaagse woon- en leefomgeving, in de wijk, de buurt en de straat.
- We streven daarbij naar een inclusieve en veilige wijk: een wijk waarin ieders eigen verantwoordelijkheid centraal staat, maar waarbij dit er niet toe mag leiden dat mensen zich niet gehoord of geholpen voelen of dat mensen in de war raken, met als mogelijk gevolg dat zij zichzelf of anderen schade toebrengen.
- We richten ons – in het kader van het werken aan die inclusieve, veilige wijk – op het bieden van vindbare, toegankelijke en proactieve ondersteuning, hulp en zorg, zodat wij voorkomen dat (kwetsbare) mensen overlastgevend of crimineel gedrag vertonen.

Aandachtsgebied 2: Een weerbare stad en organisatie tegen ondermijning

Een van de grote gevaren voor onze samenleving is de vermenging van onder- en bovenwereld; ondermijning of georganiseerde criminaliteit. Ondermijning is op allerlei manieren vertakt met en ingebed in het dagelijks sociale leven van veel mensen. Het is niet ver van ons bed, maar georganiseerde misdaad is dichtbij. Dat tolereren we niet. Iedere burger en onderneming moet zich aan wetten, regels en verplichtingen houden. En zich veilig voelen in onze stad. Daarom zetten we in Tilburg hard in op de aanpak tegen de georganiseerde criminaliteit. We willen onze stad (wijken), haar bewoners en ondernemers en de onze eigen organisatie weerbaar maken tegen criminele invloeden.

Aandachtsgebied 3: Een vitale stad is een voelbaar veilige stad

- We zorgen dat de plekken waar mensen elkaar ontmoeten veilig, schoon, en opgeruimd zijn. In de binnenstad, maar ook in de woonwijken;
- We zorgen voor een verkeersveilige infrastructuur;
- We doen meer om overlast en criminaliteit terug te dringen die mensen in woongebieden ervaren (wijken, buurten, straten);
- In wijken waar relatief veel mensen aangeven zich onveilig te voelen gaan we samen met bewoners aan de slag om dit te verminderen binnen de wijkgerichte aanpak;
- We pakken onze rol om grootschalige evenementen veilig te laten verlopen;
- We dragen, vanuit onze gemeentelijke taakstelling, zorg voor brandveilige en bouwtechnisch solide gebouwen in onze gemeente.

Vergroten van de veiligheid en veiligheidsgevoel van bewoners en bezoekers

Subdoel: minder criminaliteit

Indicatoren	bron	Streefwaarde eind 2022	2017	2018	2019	2020	augustus 2020 t/m 29 juli 2021
Aantal misdrijven huiselijk geweld	politie	afname van 5% t.o.v. 2017	432	451	403	381	383
afname t.o.v. 2017				4%	-7%	-12%	-11%
Aantal misdrijven zeden		afname van 5% t.o.v. 2017	162	145	112	82	108
afname t.o.v. 2017				-10%	-31%	-49%	-33%
Aantal overige delicten*		afname t.o.v. 2017	8.912	8.638	8.688	8.682	8.541
afname t.o.v. 2017				-3%	-3%	-3%	-4%

* Onder overige delicten verstaan we o.a.: diefstal van brom-, snor-, fietsen, vernieling, fraude, winkeldiefstal, diefstal uit garage/tuinhuis, zakkenrollerij, drugshandel en mensenhandel etc.

Indicatoren	bron	Streefwaarde eind 2022	2017	2018	2019	2020	augustus 2020 t/m 29 juli 2021
Positie onveilige steden (AD misdaadmeter)	AD	uit top 20 blijven	22	24	*	*	*
Aantal woninginbraken	politie	afname van 5% t.o.v. 2017	659	474	381	354	374
afname t.o.v. 2017				-28%	-42%	-46%	-43%
Aantal overvallen		afname van 10% t.o.v. 2017	20	13	20	13	17
afname t.o.v. 2017				-35%	0%	-35%	-15%
Aantal straatroven		afname van 10% t.o.v. 2017	66	44	79	52	33
afname t.o.v. 2017				-33%	20%	-21%	-50%
Aantal geweldsincidenten (openlijke geweldpleging, bedreiging, mishandeling)		afname van 5% t.o.v. 2017	1.360	1.388	1.442	1.410	1.309
afname t.o.v. 2017				2%	6%	4%	-4%

*sinds mei 2019 is geen nieuwe versie van de misdaadmeter van het Algemeen Dagblad beschikbaar gekomen.

Subdoel: verminderen van de overlast

Indicatoren	bron	Streefwaarde eind 2022	2017	2018	2019	2020	augustus 2020 t/m 29 juli 2021
Aantal meldingen overlast van jongeren/jeugd	politie en CMP/Fixi	afname t.o.v. 2017	1.480	1.342	1.637	2.417	2.458
afname t.o.v. 2017				-9%	11%	63%	66%
Aantal meldingen overlast van een verward/ overspannen persoon		afname t.o.v. 2017	1.113	1.244	1.132	1.183	1.262
afname t.o.v. 2017				12%	2%	6%	13%
Aantal meldingen overlast zwervers		afname t.o.v. 2017	437	729	814	959	740
afname t.o.v. 2017				67%	86%	119%	69%
Aantal meldingen drugs-/drankoverlast		afname t.o.v. 2017	716	909	857	1.030	979
afname t.o.v. 2017				27%	20%	44%	37%
Overige overlast		afname t.o.v. 2017	1.058	1.273	1.065	1.503	1.491
afname t.o.v. 2017				20%	1%	42%	41%
Heeft u in uw buurt overlast (van het gedrag) van anderen? *	LEMON*	afname t.o.v. 2017	6,29	-	6,36	-	-

* dit betreft een rapportcijfer, hoe hoger de score, hoe positiever de reactie

** de leefbaarheidsmonitor LEMON wordt 1 x per 2 jaar gemeten.

Subdoel: verminderen onveiligheidsgevoelens

Indicatoren	bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020	augustus 2020 t/m 29 juli 2021
Gemiddeld rapportcijfer veiligheidsbeleving*	LEMON*		7,28	-	7,33	-	-
Denkt u dat de criminaliteit in de afgelopen 12 maanden is toegenomen of afgenomen? ***	LEMON*		5,38	-	5,25	-	-

Gemiddeld rapportcijfer voor vermijdingsgedrag****	LEMON*		7,29*	-	7,37*	-	-
--	--------	--	-------	---	-------	---	---

* dit betreft een rapportcijfer, hoe hoger de score, hoe positiever de reactie. Dit bestaat uit: hoe veilig voelt u zich overdag bij u in de buurt, hoe veilig voelt u zich 's avonds bij u in de buurt, hoe veilig voelt u zich in Tilburg?

** de leefbaarheidsmonitor LEMON wordt 1 x per 2 jaar gemeten.

*** bij deze score staat een 1 voor sterk toegenomen en een 10 voor sterk afgenomen, een score van 5 staat voor ongeveer stabiel gebleven.

**** dit betreft een rapportcijfer, hoe hoger de score hoe positiever de reactie. Dit bestaat uit: 's avonds de deur niet open doen, omlopen of omrijden om onveilige plekken te vermijden, hoe veilig voelt u zich als u 's avonds bij u in de buurt op straat loopt, hoe veilig voelt u zich als u 's avonds alleen thuis bent, bent u bang om zelf slachtoffer te worden van criminaliteit?

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Aandachtsgebied 1: Zorg en Veiligheid

We realiseren extra inzet op vijf thema's:

1. Terugdringen van (woon)overlast

- In de eerste helft van 2021 zagen we een grote stijging van meldingen jeugdoverlast die sterk corona gerelateerd was. Bij veel meldingen over jeugd ging het over het te dicht op elkaar zitten van meerdere personen. Dit soort meldingen wordt nu minder. We blijven in 2022 jeugdoverlast en problematische jeugd(groepen) actief volgen samen met de wijk. Samen met onze ketenpartners (jongerenwerk, politie, jeugdboa's en waar nodig OM) signaleren we pro-actief, pakken we meldingen op, zetten acties in en monitoren. We gaan verder met de jongerentafels in de wijken en hebben een stedelijke weegploeg jeugd om op te schalen (hier worden integrale aanpakken geregistreerd, waarbij ook het Zorg- en Veiligheidshuis wordt ingezet). Vanuit de jongerentafels onderhouden we pro-actiever contact met netwerkpartners in de wijk, waaronder ook de scholen. Deze structuur is vastgelegd conform het landelijk 7-stappenmodel. Voor de meldingen en integrale aanpakken gebruiken we één informatiesysteem om van daaruit effectief te monitoren en sturen.
- We blijven aandacht hebben voor het vergroten van de leefbaarheid in de directe omgeving door het aanpakken van woonoverlast, illegale prostitutie, hennepcultuur, dealpanden, verpaupering, en strijdigheid bestemmingsplan.

2. Terugdringen van criminaliteit met een persoonsgerichte aanpak

- Bij opvallend asociaal gedrag van jongeren proberen we te begrijpen waar dit gedrag vandaan komt en zetten we in op voorkomen van herhaling. Hulp vanuit het sociale systeem (iemand's gezin, buurt, sociale netwerk, school, sportvereniging) is een belangrijke factor naast correctie en repressie. Bij de integrale aanpak vanuit de weegploeg jeugd zetten we tijdig en actief coaches in op de jongeren om te proberen het verschil te maken in de context van hun gezin en leefwereld.
- Vanuit de Regiegroep Veilige School werken we, samen met scholen, verder aan een aanpak om (dreigende) criminaliteit onder scholieren en op en rond scholen tegen te gaan. Samen met het onderwijs en partners kijken we naar het hele beeld rond straatcultuur, wapenbezit, mensenhandel en jonge aanwas (drugs)criminaliteit. Het aanbod aan interventies, training en voorlichting stemmen we samen actief af op de behoefte en timing in de verschillende typen onderwijs in Tilburg. Datzelfde gaan we ook doen op het gebied van sociale onrust en maatschappelijke spanningen (zie punt 5 hieronder).

3. Optimaliseren van 'de acute keten', meldroutes en vroegsignalering

- Dit onderwerp beschrijven we bij het thema inclusieve stad onder ingrijpen bij crisis en onveiligheid.

4. Aanpak van mensenhandel

- We blijven veel aandacht vragen van professionals binnen de gemeente en bij netwerkpartners voor het herkennen en signaleren van mensenhandel. Dit doen we onder andere met workshops en aandacht op social media.
- De centrale positie van de zorgcoördinator Mensenhandel is verder uitgebouwd en steeds meer professionals uit zorg en veiligheid weten de zorgcoördinator te vinden om signalen te melden of advies te vragen. Hierdoor kunnen we meer slachtoffers helpen en krijgen we meer zicht op het fenomeen.
- We zijn nauw betrokken bij het Actieprogramma dat in ontwikkeling is voor de aanpak van mensenhandel in Zeeland-West-Brabant. Het Actieprogramma berust op 3 pijlers:
  - Pijler 1 Mensenhandel voorkomen
  - Pijler 2 Beschermen van slachtoffers
  - Pijler 3 Mensenhandel verstoren en daders stoppen
- In 2021 zijn we gestart met een pilot met integrale controles naar prostitutie. Deze controles zijn gericht op het tegengaan van misstanden binnen de seksbranche en sluiten daarmee aan op het prostitutiebeleid dat in 2019 is vastgesteld door de gemeenteraad. Deze controles vinden plaats in het kader van het IVP en het Regionaal Beleidsplan politie (RBP) omdat misstanden die bij de controles worden aangetroffen ons op het spoor brengen van mensenhandel en ondermijning.

5. Aanpak van polarisatie en radicalisering

- Ons Actieplan voorkomen radicalisering en polarisatie is nog leidend. Inhoudelijk is er altijd aandacht voor verandering in de aard van radicalisering en polarisatie en inzichten worden doorvertaald naar contacten in het netwerk en in trainingen. Hoofdzaak van de aanpak is dat professionals die met radicalisering en polarisatie te maken kunnen krijgen - in welke vorm dan ook - weten waar ze voor hulp en advies terecht kunnen. Het belangrijkste blijft de inzet op laagdrempelige netwerkvorming (elkaar weten te vinden, kunnen sparren). Dat netwerk geven we een nieuwe impuls door het te koppelen aan het netwerk vanuit de Veilige School.
- We blijven scherp op spanningen en bedreigingen in de samenleving; mensen kunnen teleurstelling voelen over sociaal-economische ontwikkelingen en mensen kunnen geïsoleerd raken door de gevolgen van de coronaopandemie. We monitoren polariserend gedrag uit meerdere invalshoeken, bijvoorbeeld ten aanzien van links en rechts activisme en complottheorieën. Samen met andere steden in de regio verspreiden we kennis door onder meer actuele trainingen. In preventief opzicht kijken we of er aansluiting is op ontwikkelingen vanuit inclusie en diversiteit (zie ook inclusieve stad).

Aandachtsgebied 2: Een weerbare stad en organisatie tegen ondermijning

In 2022 continueren we onze aanpak voor ondermijning. Deze omvat een combinatie van preventie en repressie. We zetten in op de verdere weerbaarheid van onze stad (wijken) en onze organisatie. We blijven daarbij aandacht houden voor de (regionale) thema's synthetische drugs, hennep, OMG's en het fenomeen witwassen. We zoeken de samenwerking op thema's die dwarsverbanden hebben met ondermijning zoals mensenhandel en zorgfraude. Maar ook in de preventieve aanpak met jeugd en onderwijs. We werken op districtelijk en regionaal niveau samen met onze RIEC partners om de criminelen die in beeld zijn optimaal te verstoren. We blijven werken aan meer actuele en snellere signalen om dit te realiseren.

1. Weerbare stad (wijken)

- *Intensieve leefbaarheidsaanpak (ILA)*: om de maatschappelijke weerbaarheid in de wijken te vergroten, gaan we in delen van de PACT-wijken Noord en Groenewoud door met onze meervoudige aanpak met de vier smaken zoet (positieve initiatieven, verleiden en belonen), zuur (uitstroom grootste probleemgezinnen), zout (voorwaardelijke hulp- en zorgtrajecten) en bitter (regulering instroom).
- *Voorkomen jonge aanwas*: we hebben speciale aandacht voor het weerbaar maken van (kwetsbare) jongeren. We willen voorkomen dat jongeren en jongvolwassenen (verder) afglijden naar de criminaliteit of verder opklimmen op de weg naar ondermijning. Onze preventieve aanpak in met name Tilburg Noord zetten we daarom voort. Maatregelen en interventies hebben we ingericht op basis van de pijlers thuis (integrale familie aanpak), straat/vrije tijd (We Are Urban Culture Europe-Urban Naschoolse Activiteiten (WAUCE-UNA) en wapens van de straat) en school (veilige scholen).
- *Gebiedsgerichte aanpak winkellinten*: we gaan verder met de aanpak van de winkellinten Korvel – Besterd om daar vermenging tussen boven- en onderwereld tegen te gaan. In de wijk Het Zand in Tilburg West gaan we bij enkele kleinere winkelstrips een buurt pionier inzetten om verdere verloedering, gesloten panden, leegstand en malafide bedrijvigheid tegen te gaan en om samen met bewoners en winkeliers de vitaliteit en leefbaarheid naar een hoger plan te trekken.
- *Weerbare branches*: ondernemers zijn regelmatig doelwit van criminelen. Sommige branches zijn extra kwetsbaar voor ondermijning en krijgen dan ook extra aandacht. We willen in een zo vroeg mogelijk stadium zicht krijgen op welke branches kwetsbaar zijn en smeden coalities om samen barrières op te werpen om te voorkomen dat criminelen er voet aan wal krijgen. We richten ons de komende tijd onder meer op de particuliere verhuur(bemiddelings)branche waarbij we gestart zijn met het Huurteam Tilburg om huurders bij te staan bij misstanden. Andere branches zijn o.a. de coffeshops, opslaglocaties voor particulieren, vastgoed en de autoverhuurbranche.

2. Weerbare overheid

Ook als organisatie bouwen we aan weerbaarheid. Gemeente Tilburg wil een betrouwbare en integere partner zijn. Wij hechten daarom niet alleen waarde aan de integriteit van onze eigen organisatie en medewerkers, maar ook aan de integriteit van partijen waarmee we als gemeente zaken doen. We maken onze processen en medewerkers zo weerbaar mogelijk tegen criminele invloeden door onder andere het maken van risico analyses en het onderzoeken van de mogelijkheid om functies te screenen. We willen de mogelijkheden die de wet BIBOB (Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) ons biedt volledig benutten. Daarnaast blijven we inzetten op bewustwording in onze organisatie ten aanzien van integriteit en ondermijning door nieuwe en bestaande medewerkers te trainen. We hebben onafhankelijke vertrouwenspersonen in onze organisatie.

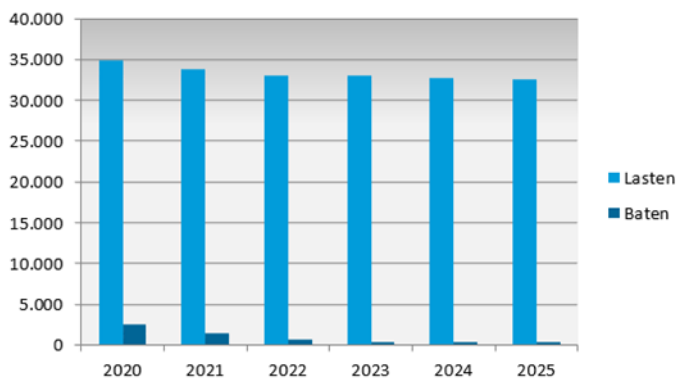
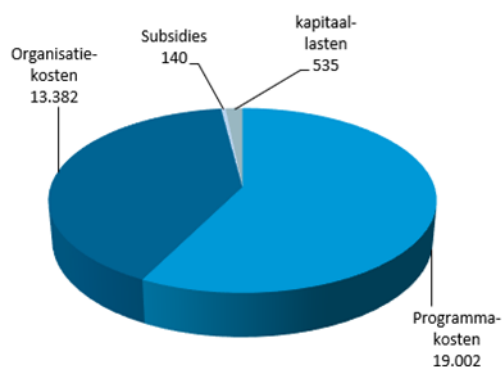
Aandachtsgebied 3: Een vitale stad is een voelbaar veilige stad

- *High Impact Crimes*: We blijven investeren in preventie om het aantal woninginbraken te voorkomen. We zetten, in samenwerking met de politie, gebiedsgebonden interventies in wanneer er pieken zijn waar te nemen in bepaalde wijken. Ook kijken we, samen met Interpolis en de politie, naar nieuwe ontwikkelingen zoals voorspellingen van woninginbraken op basis van data en intelligence (om daar de preventie op aan te passen), en toepassingen van nieuwe technieken om woninginbraken te voorkomen. Daarnaast intensiveren we, samen met politie en andere partners, de aanpak op auto-inbraken en fietsendiefstallen. Zo zetten we mobiele zenders in tegen auto-inbraken, intensiveren we de communicatie rondom preventie en maken we gebruik van gebiedsgerichte interventies, zoals bijvoorbeeld lokfietsen en extra controles.

- We investeren in de volle breedte in het bestrijden van intimidatie in alle verschijningsvormen; van intimidatie in huiselijke kring tot aan de aanpak van ondermijning. Straatintimidatie is een van de vormen waarvoor we een aanpak ontwikkelen; in de aanpak leggen we de nadruk op bewustwording en voorlichting, waarbij we veel aandacht hebben voor de wijze waarop slachtoffers en omstanders melding kunnen maken. We focussen op seksuele intimidatie van vrouwen en meisjes en op intimidatie van de LHBTIQ+-community. Bij het ontwikkelen van de aanpak trekken we lering uit de ervaringen in Rotterdam en andere steden.
- De Wet kwaliteitsborging (Wkb) voor het bouwen zal gelijktijdig met de Omgevingswet (naar verwachting in juli 2022) in werking treden. Taken die nu nog bij de gemeente liggen zullen dan naar private partijen verschuiven. We onderzoeken wat de komst van de Wkb betekent voor de rol van de gemeente. Aan de hand van pilotprojecten geven we vorm aan de veranderende rol, gewijzigde processen en benodigde inzet.
- We hebben blijvende aandacht voor bouwveiligheid en brandveiligheid van geprioriteerde (risico)gebouwen en voor de (brand)veiligheid en problematiek bij kamerverhuurpanden.
- Ook de Omgevingswet zal een andere rol van de gemeente vragen. De gewijzigde rol en impact hiervan op de gemeentelijke organisatie wordt op dit moment uitgewerkt door het programmteam Omgevingswet en naar verwachting geïmplementeerd op 1 juli 2022.

Wat gaat het kosten – financiën

Openbare orde en veiligheid x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	34.905	33.845	33.058	32.980	32.678	32.618
Baten	-1.488	-1.095	-382	-369	-369	-369
Saldo van lasten en baten	33.417	32.750	32.677	32.611	32.310	32.249
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-1.100	-364	-364	-40	-40	-40
Saldo reserves	-1.100	-364	-364	-40	-40	-40
Totaal	32.317	32.386	32.313	32.571	32.270	32.209

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
87. Loon- en prijscompensatie Veiligheidsregio MWB	132 N	132 N	132 N	132 N
Op basis van de begroting 2022 van de Veiligheidsregio Midden en West-Brabant (VRMWB) wordt de gemeentelijke bijdrage met de compensatie voor loon- en prijsontwikkeling voor een bedrag van structureel € 131.910,- bijgesteld. De loon- en prijscompensatie wordt volgens een vastgestelde methodiek berekend en jaarlijks als herijking in de begroting verwerkt.				
88. Actualisering bijdrage FLO Veiligheidsregio MWB	87 N	101 N	103 N	42 N
Tilburg draagt bij aan de Veiligheidsregio MWB voor medewerkers die gebruik mogen maken van het overgangsrecht voor Functioneel Leeftijdsontslag (FLO). Dit is een afspraak die in 2010 door het Algemeen Bestuur van de VR MWB is gemaakt bij de regionalisering van de brandweer. De werkelijk gemaakte kosten voor FLO komen ten laste van de gemeente waar de betreffende medewerkers tot 1 januari 2010 in dienst				

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
waren. In de begroting 2022 van de Veiligheidsregio MWB zijn de verwachte kosten voor FLO vanwege een aantal wijzigingen in wet- en regelgeving geactualiseerd, wat tot een hogere bijdrage leidt.				
89. Administratieve bijstellingen	3 V/N	3 V/N	3 V/N	3 V/N
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
90. Toezicht en handhaving op zondagen	98 N	98 N	98 N	98 N
Om handhavers (BOA's) structureel ook op zondagen in te kunnen zetten in het centrumgebied wordt de formatie met 1,5 fte uitgebreid. De kosten hiervan bedragen € 98.000. Om op zondagen ook direct meldingen over bijplaatsingen, illegale stortingen en afvaldumps uit te kunnen voeren zal er ook geruimd gaan worden. De kosten voor deze ruiming bedragen circa €52.000 per jaar en worden verantwoord onder het veld Fysieke Basiskwaliteit.				

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
91. Veiligheidsregio MWB	0	0	358 V	358 V
Betreft een bezuinigingsmaatregel van 2,5 % structureel op de bijdrage aan de Veiligheidsregio. Het daadwerkelijk doorvoeren van deze bezuinigingsmaatregel is mogelijk ná besluitvorming door het Algemeen Bestuur (AB) van de Veiligheidsregio. De maatregel heeft bij voorkeur en naar verwachting alleen effect op de uitvoering van de bovenwettelijke taken.				

Wat weten we nog meer

Waarstaatjegemeente.nl Indicatoren	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Verwijzingen Halt (per 1.000 jongeren)	31	27	30	20
Winkeldiefstallen (per 1.000 inwoners)	3,4	3,9	3,6	2,8
Geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners)	7,2	7,1	7,1	6,7
Diefstallen uit woning (per 1.000 inwoners)	3,1	2,2	1,8	1,6
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte, per 1.000 inwoners)	7,9	7,0	8,1	8,3

2.3.2 Aantrekkelijke leefomgeving

Wat willen we bereiken

De omgeving waarin we wonen, werken en recreëren draagt bij aan de vitaliteit, gezondheid en de veiligheid

De leefomgeving draagt bij aan het behalen van doelen op tal van terreinen, niet alleen aan de doelen binnen Vitale stad maar ook aan het realiseren van doelen binnen de Duurzame en Inclusieve stad. Andersom richten veel velden zich niet primair op het bevorderen van de aantrekkelijkheid van de leefomgeving maar dragen er wel aan bij. We zetten onze openbare ruimte in als middel ter verbetering van onder andere de gezondheid en het geluk van de Tilburgers. Met de uitvoering van onze projecten maken we de stad steeds veiliger en is de openbare ruimte meer en meer bestand tegen de gevolgen van klimaatverandering. Met de juiste inrichting bevorderen we de biodiversiteit, nodigen we uit tot spelen en ontmoeten en dragen we ook bij aan een aantrekkelijke stad voor bezoekers. De nadruk ligt op de aantrekkelijkheid, toegankelijkheid en beleving van de openbare ruimte en de relatie daarvan met de waardering die de gebruiker heeft voor die openbare ruimte. Indicatoren, die uitdrukken hoe ingrepen in de openbare ruimte bijdragen aan al deze onderliggende doelen, beschrijven we bij de velden Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit, en bij Fysieke basiskwaliteit. Voor de overige aspecten (zoals gezondheid, meedoen en welbevinden) werken we in 2021 indicatoren uit bij de doorontwikkeling van het Meerjarenprogramma Openbare Ruimte. Deze sluiten zoveel mogelijk aan bij de doelen en indicatoren uit het concept Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) dat in de loop van 2022 aan de raad wordt voorgelegd.

Ruimtelijk erfgoed draagt bij aan de herkenbaarheid, aantrekkelijkheid en identiteit van Tilburg

Met de zorg voor het ruimtelijk erfgoed (cultuurhistorisch en archeologisch) in de gemeente dragen we bij aan de herkenbaarheid én aantrekkelijkheid van de dagelijkse leefomgeving en aan de verschillende identiteiten van stad en dorpen. We dragen daarmee bij aan ruimtelijke kwaliteit en beleving voor en door onze burgers en bezoekers.

Indicatoren	bron	Streef-waarde 2022	2018	2019	2020	2021
Waardering van het ruimtelijk erfgoed door inwoners	Burgeronderzoek 2020		-	-	6,2	-

Gegevens komen uit de Inwonersenquête die elke twee jaar wordt uitgevoerd. Bij de volgende zal naar verwachting ook een streefwaarde bepaald worden bij deze indicator.

Gemeentelijk maatschappelijk vastgoed is toekomstbestendig, functioneel en toegankelijk

Indicatoren	bron	Streef-waarde 2022	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Onderhoudsscore van het gemeentelijke vastgoed	NEN 2767			3	3	3	3	3
Huurderstevredenheid*	Klanttevredenheids-onderzoek (KTO)			niet gemeten, onderzoek nog niet gereed	Nulmeting	6,5	6,5	7
Percentage gebouwen dat voldoende tot goed toegankelijk is	Inventarisatie Stichting Zet		61%	69%	75%	75%	75%	75%
Percentage CO2-reductie t.o.v. 2019	Erbis en Fastlane		**	-11,8%	-2%	-2%	-2%	-2%

Toelichting

KTO

Met een aantal in- en externe huurders is gesproken over de opzet van het klanttevredenheidsonderzoek. Door hen zijn de zaken benoemd die zij belangrijk vinden om jaarlijks te meten. In september/oktober 2021 starten we met de nulmeting. Als

streefcijfer gaan wij uit van een overall score van 7. We verwachten bij de nulmeting en het jaar erna dat we dit cijfer nog niet zullen behalen, daarom is voor 2022 een 6,5 opgenomen en vanaf 2023 een 7.

Toegankelijkheid

De raad heeft (in totaal) € 1,2 mln. beschikbaar gesteld om de toegankelijkheid van het gemeentelijk maatschappelijk vastgoed te verbeteren. € 0,3 mln. betrof quick wins, € 0,9 mln. de uitgebreidere maatregelen. Deze zijn inmiddels gerealiseerd waarmee 75% van onze gebouwen voldoende tot goed toegankelijk is. De 25% gebouwen die nog niet aan de norm van 'voldoende tot goed' toegankelijk voldoen, hebben ingrijpende verbouwingen nodig. Samen met TOG en Stichting Zet wordt gewerkt aan een plan van aanpak daarvoor en wordt een raming gemaakt van de bijbehorende kosten. Dit plan zal naar verwachting begin 2022 bestuurlijk worden voorgelegd.

CO2 reductie

De gerealiseerde besparing aan CO2 in 2020 lag ver boven de streefwaarde van 2%. Dit werd enerzijds veroorzaakt door de uitgevoerde duurzaamheidsmaatregelen, anderzijds door de gedwongen sluiting van gebouwen als gevolg van corona, waardoor er minder gas en elektra is verbruikt. Dit laatste effect is incidenteel, waardoor wij voor de komende jaren vooral uitgaan van CO2 reductie als gevolg van de uitvoering van de roadmap 2.0 (15 gebouwen in 5 jaar verduurzamen). We laten het streefcijfer daarom op 2% per jaar staan.

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Waardering openbare ruimte

Eind 2020 hebben we 13 verschillende experimenten in wijken uitgevoerd zoals o.a. ontstenen, realisatie van muurschilderingen, realisatie van groene entrees en de realisatie van vaste plantvakken. Daaruit bleek onder meer dat kleine en relatief goedkope ingrepen in de openbare ruimte veel impact kunnen hebben. Daarom is er in 2022 opnieuw budget vrijgemaakt voor kleine en verrassende initiatieven in de openbare ruimte. Ook het project muurschilderingen loopt door.

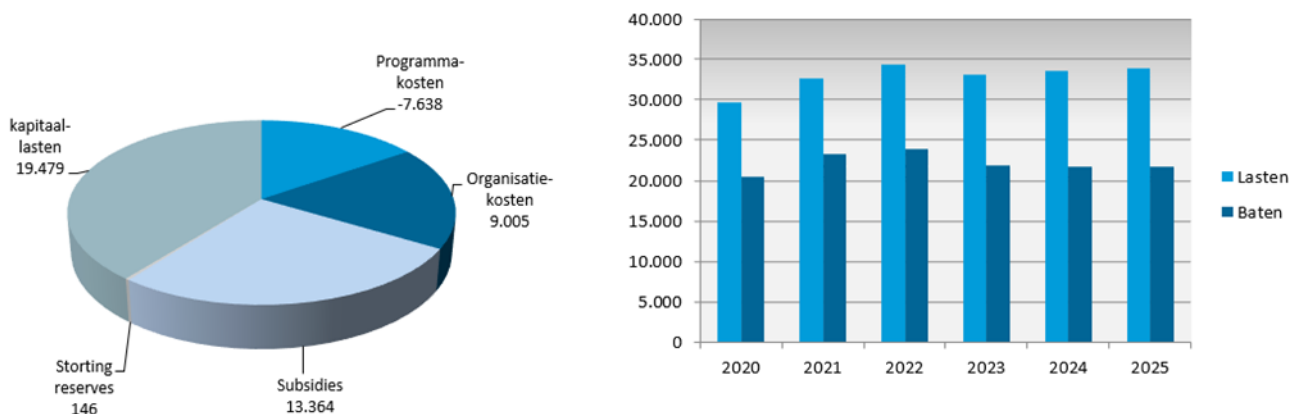
Ruimtelijke kwaliteit en erfgoed

In 2022 zal uitvoering worden gegeven aan het uitvoeringsprogramma voor ruimtelijk erfgoed en archeologie (routekaarten). Ons welstandsbeleid en de inzet van de integraal adviserende Omgevingscommissie zullen worden gecontinueerd. Dit betekent blijvende aandacht en zorg voor ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijk erfgoed binnen de bestaande budgetten.

Het accent ligt in 2022 op aanwijzing van monumenten (ongeveer 25 in 2022), de voorbereiding op de beleidsneutrale overgang naar de Omgevingswet, bijdragen aan publieksactiviteiten, zoals de Open Monumentendag, de Archeologiedagen en subsidiëren van de activiteiten van het Centrum voor Architectuur en Stedebouw Tilburg e.o. (CAST) en het afronden van de tijdelijke regeling gevelverbetering. CAST is verder gevraagd om in 2022 het publieksdebat te starten over de waardering en bescherming van architectuur van na 1965. Ook blijven we actief in gesprek met partners over de herbestemming van erfgoed, waarbij er bijzondere aandacht blijft voor het religieus erfgoed.

Wat gaat het kosten – financiën

Aantrekkelijke leefomgeving x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	29.308	32.681	34.210	33.007	33.414	33.780
Baten	-14.664	-16.618	-17.309	-17.320	-17.283	-17.290
Saldo van lasten en baten	14.644	16.063	16.902	15.688	16.131	16.490
Toevoeging reserves	390	46	146	146	146	146
Onttrekking reserves	-5.818	-6.727	-6.571	-4.569	-4.491	-4.491
Saldo reserves	-5.428	-6.681	-6.425	-4.424	-4.345	-4.345
Totaal	9.215	9.381	10.476	11.264	11.786	12.144

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025																														
92. Omgevingswet	650 N	400 N	400 N	400 N																														
<p>De Omgevingswet is in mei 2021 wederom uitgesteld. Niet 1 januari 2022, maar <u>1 juli 2022</u> is nu voorzien als nieuwe datum voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet.</p> <p>Dit leidt tot extra incidentele kosten voor het Programmateam, een implementatiemanager en de inzet van een projectleider voor een aantal ICT-projecten. Ook de kosten voor een extra functioneel beheerder en een coördinator Omgevingstafel zitten in de incidentele kosten.</p> <p>De structurele impact van de Omgevingswet wordt steeds duidelijker. De kosten gaan echter voor de baten uit. Dat betekent dat we nu moeten inzetten op een aantal nieuwe rollen en taken. Dit betreft het toevoegen van de volgende functies: een coördinator Omgevingsplan, een Coördinator Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), een regelanalist, functioneel beheerders VTH-systeem en een coördinator Omgevingstafel.</p> <p>De baten volgen uit keuzes die de gemeente Tilburg de komende jaren gaat maken.</p>																																		
93. Herijking kapitaallasten wijkbudget openbare ruimte	5 V	6 V	17 V	1 N																														
<p>Er is een structureel investeringsbudget van jaarlijks € 560.000 voor wijkbudget openbare ruimte. De kapitaallasten zijn bijgesteld op grond van gerealiseerde investeringen 2021 en toevoeging van de nieuwe aanschaf 2025.</p>																																		
94. Herijking kapitaallasten gebouwenexploitatie	791 V	1.073 N	1.313 N	1.666 N																														
<p>Het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) voor gebouwen is geactualiseerd. In dit onderhoudsplan zijn ook de (vervangings)investeringen opgenomen (curatief onderhoud). De stijging van de vervangingsinvesteringen is toegelicht in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. De afgelopen jaren is voor de afschrijvingslasten, bij de programmabegrotingen, ervan uitgegaan dat niet alle geplande vervangingsinvesteringen werkelijk worden uitgevoerd. Gebleken is dat de realisatie van de vervangingsinvesteringen in lijn is met de planning en er nagenoeg geen sprake meer is van onderuitputting. Daarom is de verwachting bijgesteld en worden de kapitaallasten voor de komende jaren hoger begroot. De herijking van de kapitaallasten is als volgt opgebouwd.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Verklaring verschillen</th><th>2022</th><th>2023</th><th>2024</th><th>2025</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Koepelkosten, kostprijsverhogende btw en SPUK</td><td>34</td><td>102</td><td>167</td><td>225</td></tr> <tr> <td>Hogere realisatie t.o.v. eerder begroot</td><td>318</td><td>461</td><td>611</td><td>611</td></tr> <tr> <td>Stijging MJOP</td><td>341</td><td>510</td><td>535</td><td>830</td></tr> <tr> <td>Vrijval kapitaallasten Stadswinkel</td><td>-1.484</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Totale mutatie kapitaallasten</td><td>-791</td><td>1.073</td><td>1.313</td><td>1.666</td></tr> </tbody> </table>					Verklaring verschillen	2022	2023	2024	2025	Koepelkosten, kostprijsverhogende btw en SPUK	34	102	167	225	Hogere realisatie t.o.v. eerder begroot	318	461	611	611	Stijging MJOP	341	510	535	830	Vrijval kapitaallasten Stadswinkel	-1.484				Totale mutatie kapitaallasten	-791	1.073	1.313	1.666
Verklaring verschillen	2022	2023	2024	2025																														
Koepelkosten, kostprijsverhogende btw en SPUK	34	102	167	225																														
Hogere realisatie t.o.v. eerder begroot	318	461	611	611																														
Stijging MJOP	341	510	535	830																														
Vrijval kapitaallasten Stadswinkel	-1.484																																	
Totale mutatie kapitaallasten	-791	1.073	1.313	1.666																														
95. Herijking onderhoud, overige goederen en diensten inclusief de BTW- en SPUK-effecten	1.592 N 1.569 V	93 N 56 V	186 N 20 V	200 N 27 V																														
<p>Vanaf begroting 2022 e.v. wordt de SPUK apart begroot en heeft de analyse op pand-niveau plaatsgevonden met het geldende BTW-/SPUK-regime, dit leidt tot een aflopend voordeel.</p> <p>Daarnaast is er sprake van enkele mutaties in de lasten, namelijk de herijking onderhoud en overige goederen en diensten, de begroting van de BTW per pand en een lagere onttrekking aan de voorziening onderhoud gebouwen. Dit leidt per saldo tot een nadeel.</p>																																		
96. Storting in voorziening onderhoud gebouwen	42 N	75 V	75 V	75 V																														

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Het MJOP is geactualiseerd, naar het prijspeil 2021. Hierbij is voor het preventieve onderhoud over een periode van 10 jaar beoordeeld wat de normstorting moet zijn in de voorziening onderhoud gebouwen. Ten opzichte van de begroting 2021 is in 2022 eenmalig een aanvullende storting noodzakelijk om al het onderhoud, gegeven het gewenste kwaliteitsniveau, uit te kunnen voeren. Deze aanvullende storting wordt vanaf 2023 evenredig in mindering gebracht op de normstorting.				
97. Panden Spoorzone in exploitatie	2.364 N 2.092 V	2.342 N 2.092 V	2.328 N 2.092 V	2.309 N 2.092 V
Bij het toekennen van de investeringskredieten voor de Broedplaats, Mindlabs en Hall of Fame, zijn deze gebouwen nog niet opgenomen in de gebouwenexploitatie. Omdat de gebouwen naar verwachting in 2022 (opnieuw) in gebruik worden genomen, nemen we deze nu op in de begroting, conform de opgestelde exploitatieberekeningen bij de raadsvoorstellen voor de beschikbaarstelling van krediet.				
98. Storting Reserve Bovenwijkse Voorzieningen van ontvangen bijdragen i.k.v. Bestemmingsplannen	100 N 100 V	100 N 100 V	100 N 100 V	100 N 100 V
Bij wijziging/afwijking van een bestemmingsplan wordt, indien daar op basis van de nota Bovenwijkse Voorzieningen een grondslag voor is, een bijdrage bovenwijks gevraagd aan de betreffende aanvragers. Deze wordt vervolgens gestort in de reserve Bovenwijkse voorzieningen. Deze bijdragen zijn tot op heden niet geraamd in onze begroting omdat het aantal en hoogte van de bijdragen op voorhand moeilijk zijn in te schatten. Op basis van de gemiddelde bijdragen over de afgelopen jaren wordt in het vervolg rekening gehouden met een jaarlijkse bijdrage van € 100.000. Deze wordt gestort in de Reserve Bovenwijkse Voorzieningen.				
99. Administratieve bijstellingen	910 N/V	1.192 N/V	1.192 N/V	1.206 N/V
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
100. Depot textielmuseum	0	200 N	200 N	200 N
Het aanbestedingstraject leidt naar verwachting in Q1 2022 tot gunning. Dan moet de betreffende marktpartij zekerheid hebben dat Mommers na realisatie van het depot de huur kan gaan betalen. Om die reden wordt voorgesteld deze structurele bijdrage aan Stichting Mommerskwartier ten behoeve van het depot op te nemen in de meerjarenbegroting. Het moment van realisatie van het depot is afhankelijk van de offerte van de marktpartij. Dat wordt volgend jaar duidelijk.				
101. Visies en verkenningen	800 N	-	-	-
Op het terrein van stedelijke ontwikkeling zullen een aantal visie- en verkenningstrajecten worden gestart en uitgewerkt, waarvoor we incidentele middelen (€ 800.000) reserveren. Concreet zal het om de volgende trajecten gaan: <ul style="list-style-type: none"> - Afronding en uitwerken van het verstedelijkingsakkoord regio Breda- Tilburg; - Uitvoering geven aan de actualisatie stedelijke ontwikkelingsstrategie. In 2022 starten we met het opstellen van ruimtelijke gebiedsperspectieven voor Tilburg-Noord en voor Groenewoud en met het uitwerken van een Koersdocument voor het gebied Pauwels Oost; - We doen in 2022 vooronderzoek naar benodigde aanpassingen Omgevingsvisie Tilburg 2040 in het kader van de omgevingswet; - Voortzetting van het kwartier maken Kenniskwartier en Museumkwartier in 2022. 				

2.3.3 Economie, cultuur en evenementen

Wat willen we bereiken

Economie, cultuur en evenementen dragen bij aan de brede welvaart in Tilburg

Tilburg versterkt haar economisch, sociaal-cultureel en ecologisch kapitaal in een goede balans met elkaar.

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020
Duurzaamheidsscore van Tilburg in de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten	Nationale Monitor Duurzame Gemeenten	Jaarlijkse stijging op de ranglijst van alle gemeenten	score: 47,9 rank: 308 (van 380)	score: 45,6 rank: 327 (van 380)	score: 48,3 rank: 275 (van 355)	score: 49,6 rank: 256 (van 355)

We realiseren de economie van de toekomst

De wendbaarheid en weerbaarheid van de Tilburgse economie nemen toe.

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020
Toegevoegde waarde per baan - alle banen	LISA	Groei t.o.v. jaar ervoor	€ 69.404	€ 68.823	€ 68.303	
Toegevoegde waarde per baan - banen in Smart Industry, Smart logistics en Smart Services	LISA	Groei t.o.v. jaar ervoor	€ 87.196	€ 86.291	€ 83.908	
Aandeel bedrijven dat investeert in digitalisering in geld en/of personeel	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt	Groei t.o.v. jaar ervoor				
Aandeel bedrijven dat investeert in verduurzaming in geld en/of personeel	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt	Groei t.o.v. jaar ervoor				
Datamaturiteit van MKB bedrijven	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt	Groei t.o.v. jaar ervoor				
Banen in smart services	LISA	Groei t.o.v. jaar ervoor	11.796	11.799	12.188	12.152
Beroepsniveau vacatures arbeidsmarktregio Midden-Brabant L = elementaire en lagere beroepen M = middelbare beroepen H = hogere en universitaire beroepen	UWV	Groei middelbaar en hoog t.o.v. jaar ervoor	L 27.028 M 3.513 H 4.545	L 25.921 M 3.236 H 4.359	L 25.671 M 3.676 H 4.383	L 22.850 M 3.600 H 4.400
Indicator(en) circulaire economie werken we in 2021 nader uit	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt					

We bestendigen en versterken onze economische en culturele basis

a. De werkgelegenheidsontwikkeling in Tilburg is in balans met de ontwikkeling van de beroepsbevolking.

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017		2018		2019		2020		
Verhouding tussen het aantal banen in Tilburg en de omvang van de beroepsbevolking	Banen: LISA beroepsbevolking: CBS (beiden via arbeidsmarkt-inzicht.nl)	Ontwikkeling aantallen gaat gelijk op	Banen: 113.620 (+2,36%)		Banen: 117.445 (+3,37%)		Banen: 120.985 (+3,01%)		Banen: 122.867 (+1,56%)		
			Beroepsbev.: 120.000 (+1,69%)		Beroepsbev.: 120.000 (0%)		Beroepsbev.: 123.000 (+2,5%)		Beroepsbev.: 125.000 (+1,63%)		
Ontwikkeling van arbeidsparticipatie op vmbo, mbo, hbo en wo-niveau	CBS via arbeidsmarktinzicht.nl	Percentages minimaal op het land. gem.		Tilb.	NL	Tilb.	NL	Tilb.	NL	Tilb.	NL
			Vmbo	52,0 %	51,5 %	54,5 %	51,9 %	53,8 %	52,5 %	53,7 %	51,4 %
			Mbo	76,3 %	74,0 %	75,9 %	74,0 %	77,4 %	74,5 %	75,6 %	73,8 %
	Hbo/Wo	86,8 %	83,0 %	82,6 %	83,5 %	84,7 %	83,7 %	85,5 %	83,8 %		

b. Bedrijven vinden in de stad de ruimte en de ondersteuning om zich toekomstbestendig te ontwikkelen

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020
Rapportcijfer in het bedrijvenpanel voor het vestigingsklimaat in Tilburg (algemeen en eigen bedrijventerrein)	Bedrijvenpanel gemeente Tilburg	Minimaal niveau 2019				
Gevestigde bedrijven bevelen Tilburg als vestigingsplaats aan (net promotor score)	Gemeente Tilburg	Score 35-40 in 2022	Nieuwe indicator per 2020	Nieuwe indicator per 2020	Nieuwe indicator per 2020	Nieuwe indicator per 2020
Arbeidsplaatsen per vierkante meter in Tilburg ten opzichte van andere Brabantse steden	Brabant atlas	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt				
Aanbod-opname ratio bedrijventerreinen	Dynamis, NVM	1,5				

c. Goede kwaliteit en bereik van ondernemersdienstverlening (lokaal en regionaal), ook voor ondernemers in de culturele sector.

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020
Bereik ondernemersadviesing (aantallen ondersteunde bestaande en startende MKB-bedrijven)	Gemeente Tilburg	n.v.t.	724	551	614	5.389 (hoog i.v.m. covid 19 pandemie)
Klantwaardering ondernemersadviesing (net promotor score)	Gemeente Tilburg	Minimaal een 8. Meting vanaf 2020	Nieuwe indicator per 2020	Nieuwe indicator per 2020	Nieuwe indicator per 2020	8.1

d. We houden koers met onze culturele basisvoorzieningen en de impulsen die we de afgelopen jaren hebben gegeven aan cultuur (Makersfonds, cultuureducatie, samenwerking Brabantstad), een gevarieerd pallet aan evenementen, onze vrijetijdseconomie en een fijnmazige en vitale detailhandelsstructuur en ontwikkelen deze door.

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020
Indicatoren voor cultuur worden nog heroverwogen in samenspraak met de stad	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt					
Percentage inwoners en bezoekers dat positief is over het evenementenaanbod	Gemeente Tilburg	Gelijk gebleven of gestegen in 2022 t.o.v. 2018	Nieuwe indicator per 2018	93,1%	Nieuwe meting in 2022	Nieuwe meting in 2022
Percentage detailhandel in de winkelstructuur (toename concentratie)		Stijging concentratie in 2022 ten opzichte van 2020	Nieuwe indicator per 2020	Nieuwe indicator per 2020	Nieuwe indicator per 2020	
Percentage deelname aan cultuureducatie door leerlingen in primair onderwijs	Cultuur in School Tilburg (CiST)	>85%	89%	93%	95%	89%*
Aantal ondersteunde ateliers in het atelier- en oefenruimtebestand stedelijke beheersorganisatie	Stichting Ateliers Tilburg (SAT)	200	185	231	236	242
Aantal door stedelijk servicepunt amateursector (Art-fact) ondersteunde amateurproducties	Art-fact	>600	660	666	650	85**

*Op een totaalaantal van 17.000 worden 15.130 Tilburgse leerlingen bereikt.

** Door corona is het culturele stilgevallen, vandaar het beperkte aantal amateurkunstactiviteiten die Art-fact heeft kunnen ondersteunen.

We zorgen voor een dynamisch en inspirerend ondernemings- en vestigingsklimaat

a. We creëren een dynamische binnenstad, met een toename van combinatiebezoek winkelen, horeca en cultuur en een langere verblijfstijd.

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020
Waardering aanbod binnenstad (rapportcijfer)	Strabo	Verbetering t.o.v. jaar ervoor	7,4	7,4	7,5	7,4
Combinatiebezoek binnenstad	Strabo	Groei t.o.v. jaar ervoor	5%	28%	15%	19%
Duur bezoek in minuten binnenstad	Strabo	Groei t.o.v. jaar ervoor	75	65	59	49
Net promotor score binnenstad	Strabo	Verbetering t.o.v. jaar ervoor	-13	-10	-8	-1

b. We ontwikkelen een innovatiedistrict als regionaal brandpunt voor innovatie en creativiteit.

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020
Partners en leden van onze innovatie communities (o.a. MindLabs)	MindLabs Station 88	Groei t.o.v. jaar ervoor	n.v.t.	15	40 12	19
Aantal kennisintensieve starters en groeiers (scale ups)	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt	Groei t.o.v. jaar ervoor				
Verdere indicatoren m.b.t. het innovatiedistrict als broedplaats van nieuwe bedrijvigheid worden in de loop van 2021 ontwikkeld	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt					

c. Tilburg is in Brabant een broedplaats en showcase van toonaangevende en innovatieve cultuur en evenementen.

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020
Aantal ondersteunde projecten vanuit het Makersfonds	Makersfonds	20	28	33	29	32*
Score vernieuwing evenementen	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt					
Citymarketing: trots op Tilburg neemt toe (net promotor score)	Gemeente Tilburg	Score 25-30 in 2022	Nieuwe indicator per 2020	Nieuwe indicator per 2020	Nieuwe indicator per 2020	+18
Indicatoren voor cultuur worden nog heroverwogen in samenspraak met de stad	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt	nog niet bekend				

* Makers hebben in plannen rekening gehouden met activiteiten die corona-proof dienden te zijn, zoals onder meer het streamen van voorstellingen en concerten.

d. Economie, cultuur en evenementen versterken in verbinding met elkaar de Tilburgse economische en culturele vitaliteit.

Indicator	Bron	Streefwaarde 2022	2017	2018	2019	2020
Functiemenging bijzondere stadsmilieus (wordt in loop van 2021 nader uitgewerkt)	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt					
Indicatoren voor cultuur worden nog heroverwogen in samenspraak met de stad	In ontwikkeling. Wordt in 2021/22 uitgewerkt	nog niet bekend				

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Werken aan een robuuste innovatieve economie

We werken de komende jaren verder aan een wendbare en weerbare economie en versnellen de digitalisering, verduurzaming en verslimming ervan.

Voor een beschrijving van het arbeidsmarktbeleid en onze HBO/MBO agenda verwijzen wij naar Inclusieve Stad, veld Passende Ondersteuning, subveld Werk en Inkomen en naar Inclusieve Stad, veld Persoonlijke Ontwikkeling en zelfredzaamheid.

We realiseren de economie van de toekomst

We rollen onze "next economy" aanpak, gericht op digitalisering, verduurzaming en talentontwikkeling in 2022 verder uit: We versnellen de digitalisering en dataficering van het innovatieve MKB. Daarom werken we in 2022 samen met Midpoint Brabant aan het regionale Smart MKB programma. De doelen zijn: 1) om bestaande mkb-sectoren (waaronder de industrie en de logistiek) in de regio Midden-Brabant meer datagedreven te maken, 2) een nieuwe sector van digitale toeleveranciers te ontwikkelen en 3) een voorwaardenscheppend ecosysteem te creëren. In 2022 gaat het om 112 MKB-bedrijven.

Als elementen van dit ecosysteem versnellen we de ontwikkeling van proeftuinen en innovatiehubs zoals Dali, Campione, de Cyber Physical Factory en een Virtual & Augmented Reality proeftuin voor de logistiek. Om massa te maken hebben we lokale/regionale investeringsmiddelen met landelijke en provinciale middelen gecombineerd via de Regio Deal en de MKB Deal met het Rijk.

Specifiek in de Spoorzone bouwen we verder aan een sterk en aantrekkelijk ecosysteem dat innovatie en nieuwe bedrijvigheid stimuleert in de sector smart services, waarin bedrijven product- en service-innovaties ontwikkelen met hulp van nieuwe technologie (data, AI en ICT). We gebruiken daarvoor het concept innovatiedistrict, een label voor een binnenstedelijk gelegen en goed bereikbaar gebied met een mix van innovatieve bedrijvigheid, kennisinstellingen, labs en andere faciliteiten en voorzieningen en geven daar samen met stakeholders, zoals TiU, een Tilburgse smoel aan. We trekken ook, samen met onze partners in de Spoorzone, meer kennisintensieve, datagedreven bedrijven aan door de uitvoering van het "Acquisitieplan Spoorzone".

In de Spoorzone is MindLabs in aanbouw, waarbij vrijwel de volledige 13.000 m² inmiddels is verhuurd. We werken samen met MindLabs aan het opschalen van projecten en het vinden van partners en we zorgen voor een sterke inbedding van MindLabs in de Spoorzone, met verbindingen naar de Start Up Kitchen (vestiging van start ups) en het Deprez gebouw (vestiging van scale ups).

De nieuwe smart services sector zetten we onder andere in om de industrie en de logistiek slimmer en duurzamer te maken. Daarvoor maken we verbindingen tussen de Spoorzone en Gate-2 en Wijkevoort. Het uitwerken van de businesscase voor Wijkevoort als toonaangevende innovatiecampus is in 2022 een belangrijke prioriteit.

De spoorzone is onderdeel van de kennisas Tilburg-Breda. Als onderdeel van het Verstedelijkingsakkoord voor de Regio Tilburg-Breda verzilveren we nieuwe economische kansen. We koppelen onze sterke kennisbasis op het gebied van mens, gedrag en innovatie én onze sterke economische sectoren aan stedelijke vernieuwing op het gebied van wonen, werken en mobiliteit. We willen de regio daarmee ontwikkelen en profileren als "European Testbed for Urban Innovation" (ETUI). We vertalen in 2022 de in 2021 opgestelde visie in een concreet plan van aanpak en maken afspraken met de provincie en het Rijk over gezamenlijke investeringen.

De gemeente Tilburg heeft hoge ambities op het gebied van circulariteit. In 2045 wil zij een volledig circulaire gemeente zijn, vijf jaar eerder dan de plannen van het Nederlandse kabinet. Voor de gemeente Tilburg staan hierbij vier sleutelsectoren centraal: Bouw & Infrastructuur, Biomassa & Voedsel, Maakindustrie en Textiel & Logistiek. Door het goede voorbeeld te geven met een circulaire gemeentelijke organisatie aan de ene kant en ondersteunend beleid aan de andere kant, wordt toegewerkt naar een 100% circulair Tilburg in 2045.

Binnen deze bredere context bevorderen we een circulaire economie: we maken de bestaande bedrijvigheid meer circulair en verzilveren nieuwe economische kansen die de circulaire economie biedt.

Op basis van het koersdocument Tilburg Circulair 2021-2025 wordt in november 2021 het Uitvoeringsprogramma Tilburg Circulair 2022-2025 aan de raad aangeboden. De 11 interventies uit dit programma met de hoogste prioriteit starten in 2022. We zetten onder andere de randvoorwaarden neer om structureel meer circulair in te kopen en bij alle projecten rond energietransitie worden de kansen voor circulariteit geïnventariseerd en afgewogen. Ook gaan we, samen met Midpoint Brabant en kennisinstellingen, circulaire innovaties in het bedrijfsleven en de financiering daarvan intensiever bevorderen en ondersteunen.

Er lopen ook activiteiten door: we werken in 2022 minimaal 1 business case uit voor retourlogistiek en implementeren een projectplan voor de vergroening van de chemische industrie (o.a. de sterk vertegenwoordigde kunststofindustrie in Tilburg).

Activiteiten voor 2022 zijn:

- Uitvoering geven aan het Uitvoeringsprogramma Tilburg Circulair (2021-2025) dat in november 2021 aan de raad is aangeboden. De 11 interventies uit dit programma met de hoogste prioriteit starten in 2022.
- Naast het voortzetten van al eerder gestarte interventies zoals retourlogistiek, ligt de focus op de onderwerpen circulair inkopen (op verschillende terreinen), op het vergroten van kennis over circulaire economie binnen en buiten de gemeente, en het koppelen van circulaire economie aan onder andere de energietransitie en aan proces van stedelijke ontwikkeling.

- We gaan samen met Midpoint Brabant en kennisinstellingen, circulaire innovaties in het bedrijfsleven en de financiering daarvan intensiever bevorderen en ondersteunen.
- Alle overige interventies worden concreter gemaakt richting 2023 en verder.

Veel van de interventies vragen inzet van de gemeente Tilburg. Op dit moment ontbreekt het vaak nog aan de benodigde kennis op het gebied van Circulaire Economie. Met de gekozen prioritering willen we deze kennis structureel binnenhalen om zo een robuust (intern) netwerk op te bouwen.

We gaan in 2022 met volle kracht met dit belangrijke onderwerp aan de slag: met het verder opbouwen en onderhouden van een sterk (intern en extern) netwerk, het opbouwen van kennis, het opzetten van monitoring maar vooral door aan de slag te gaan. Met de stad en met onze partners.

We versterken en bestendigen onze economische basis

1. We stimuleren ondernemerschap

We zorgen, onder andere via de inzet van Station88 en Midpoint/Braventure, voor een adequate informatievoorziening aan en ondersteuning van bestaande en startende MKB bedrijven in Tilburg en de regio. We bevorderen daarbij een goede samenhang en samenwerking tussen de ondersteunende organisaties. In 2022 werken we in het bijzonder aan de versterking van het start-up ecosysteem in Tilburg/Midden-Brabant.

We betrekken ook de accountmanagers en de adviseurs van Ondernemersadvies bij de samenwerking.

Naast de uitvoering van de BBZ ondersteunt Ondernemersadvies Tilburgse bedrijven (en dan vooral de kleinere bedrijven) op weg naar een nieuw perspectief na corona. De verwachting is dat hierop in 2022 door bedrijven een groot beroep op zal worden gedaan.

Grotere MKB-bedrijven worden aan een nieuw perspectief geholpen door samen met Midpoint een “rebuild & accelerate” aanpak uit te voeren, waarmee bedrijven worden geholpen hun businessmodel te vernieuwen of om te turnen.

2. We geven bedrijven (kwantitatief en kwalitatief) de ruimte om te ondernemen.

Er zijn in Tilburg (nagenoeg) geen kavels meer beschikbaar op de bestaande bedrijventerreinen en de leegstand is onder een gezond frictieniveau. Daarom is het belangrijk om zuinig met de ruimte voor bedrijvigheid om te gaan en onze bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken. Via een ondernemersgerichte aanpak bewegen we ondernemers om hier gezamenlijk aan te werken, met als prioriteiten in 2022:

- Uitvoering geven aan de Green Deal Bedrijventerreinen die eind 2021 wordt afgesloten
- Op minimaal 2 locaties op Loven samen met Vitaal Loven de planvorming voor een vitaliseringsopgave afronden, zodat ondernemers hun investeringsbeslissing kunnen nemen.
- Op de andere bedrijventerreinen samen met de vitaalverenigingen een aanzet tot vergelijkbare afspraken maken
- Uitvoering geven aan de ontwikkelstrategie voor de binnenwijkse bedrijventerreinen
- Op minimaal 1 binnenwijkse bedrijventerrein samen met betrokkenen (zoals eigenaren, gebruikers en omgeving) een plan van aanpak opstellen om de vitaliteit van het terrein in gezamenlijkheid op niveau te brengen, waarbij rekening wordt gehouden met opgaven op het gebied van energie en klimaatadaptatie.
- De verdere voorbereiding van de realisatie van de innovatiecampus Wijkevoort.

In 2022 hebben we speciale aandacht voor het Wilhelminakanaal en de trimodale overslag op Loven:

- Het beter bereikbaar krijgen van de insteekhaven op Loven en de toekomstige trimodale overslag op het terrein is een van de belangrijke pijlers om een grotere modal shift van het goederenvervoer te realiseren.
- In het BO MIRT van november 2021 worden er afspraken gemaakt met provincie en rijk op welke wijze er verder gewerkt zal gaan worden aan het beter bevaarbaar maken van het Wilhelminakanaal tussen de brug over de Dongenseweg en de insteek haven op Loven. Deze afspraken zullen in 2022 verder uitgewerkt worden. Er wordt in 2022 in overleg met de ondernemer die een trimodale overslag wil realiseren gestart met het omgevingsplan.

We werken aan een dynamisch en inspirerend ondernemings- en vestigingsklimaat

We bevorderen dat Tilburg een aantrekkelijke stad is voor burgers, bezoekers, bedrijven en talent/studenten.

We werken samen met inwoners, instellingen, pandeigenaren, ondernemers en overheden aan de agenda Binnenstad, waar vraag én aanbod van de verschillende partners samengekomen. Hiermee sturen we op de ontwikkeling van de binnenstad voor de komende 5 tot 10 jaar. Het opstellen van de agenda is een continu proces. De hoofdthema's zijn openbare ruimte, transformatie en toekomst vastgoed, identiteit, reisbeleving en wonen.

Prioriteit in 2022 is het opstellen van een brancheringsplan/vlekkenkaart van de binnenstad, waarbij profielen worden opgesteld om te komen tot een aantrekkelijke mix van stedelijke voorzieningen, third places en gemengde woon- en werkomgevingen. Daarnaast wordt in 2022 een nieuwe horecavisie opgesteld.

Tot slot gaan we werken aan placemaking voor het Stadsforum, om de aantrekkelijkheid van dit gebied nu al te laten zien.

We voltooien in 2022 de bestemmingsplanprocedure waarin niet gebruikte detailhandelsbestemmingen in de Oude Stad komen te vervallen en de definities voor detailhandel worden aangepast. We blijven in gesprek met de ondernemersverenigingen in de verschillende centra om met hen zo goed mogelijk in te spelen op de steeds veranderende consumentenbestedingen.

Ook worden in 2022 de resultaten verwacht van een groot interprovinciaal koopstromenonderzoek. Dit kan gebruikt worden om te beoordelen of beleidsaanpassingen wenselijk zijn, zeker omdat dit elke 3 jaar herhaald zal worden.

Met alles dat we in 2022 doen wegen we mee dat de binnenstad en de detailhandel en horeca in het algemeen hard zijn geraakt door Corona. De verwachting is dat de daadwerkelijke impact van de Corona-crisis pas duidelijk wordt wanneer de steunmaatregelen van het rijk worden afgebouwd.

Eén van de aandachtspunten is het stimuleren van digitalisering in de detailhandel, omdat juist die bedrijven hard zijn getroffen die geen online platform hadden om op terug te vallen.

We continueren het stimuleren van een gevarieerd aanbod aan evenementen voor inwoners en bezoekers, door middel van het opstellen van een evenementenkalender, het verstrekken van subsidie en advies over vergunningen. Uiteindelijk willen we duurzamere evenementen en we stellen daarom een richtlijn duurzame evenementen op.

We stimuleren nieuw talent en bieden nieuwe organisatoren van evenementen daarom ondernemersadvies, met handvatten voor een stevige evenementenorganisatie.

We stimuleren ook studentenevenementen en andere evenementen die worden georganiseerd met de hoger onderwijsinstellingen (zoals de Cobbenhagen Summit en mogelijk Tilburg Nationale Onderwijsstad 2022).

De nieuwe kermisorganisatiestructuur uit de toekomstvisie staat. Samen met de Kermiswerkgroep Stakeholders (KWS) bepalen we op welke speerpunten we in 2022 verder inzetten: binnenstad, festivalisering, inclusiviteit en/of duurzaamheid.

De taak van de nieuwe VVV is city hospitality. De VVV zit op een zichtbare plek en maakt deel uit van een beleavingsconcept met meerdere (markt)partijen. We werken in 2022 hiervoor een visie en businessplan uit.

Het huidige raamcontract voor City Marketing met Marketing Tilburg duurt tot eind 2022. We zetten verder in op het etaleren van de vestigingskwaliteiten, het merkconcept van de stad en een toename van bezoekers en bestedingen. We starten in 2022 met het formuleren van de uitgangspunten voor een nieuw raamcontract.

Cultuur

De gevolgen van de coronacrisis duren voort in 2022 en daardoor is het herstel van cultuur met onzekerheden omgeven. In ieder geval betekent dit dat instellingen met minder bezoekerscapaciteit moeten werken.

We realiseren in 2022 onderdelen van de Uitvoeringsagenda van *Cultuur raakt ons; cultuurplan Tilburg 2021-2024*. In het cultuurplan staan vier cultuurambities: culturele impact versterken, focus op cultuur met sociale impact, economische impact van cultuur, stedelijke en ruimtelijke ontwikkeling met cultuur. Deze zijn in de Uitvoeringsagenda (SMART) uitgewerkt in concrete activiteiten met te behalen resultaten. Per cultuurambitie zijn: *acties, wie, wanneer* en *resultaat* verwoord.

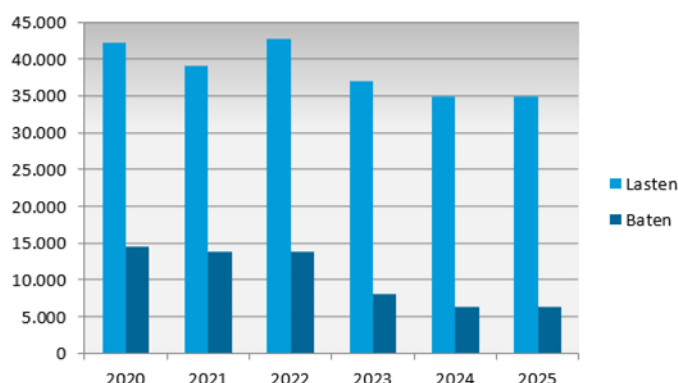
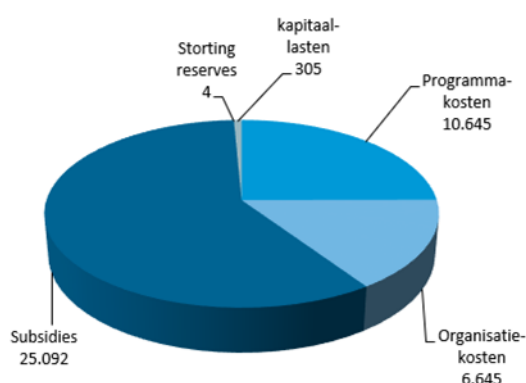
Ter illustratie:

Voor *Cultuur en bedrijfsleven* verbinden we het MediaLab Lochal en Mindlabs met de mediasector, richten we ons op de ontwikkeling van circulaire Textielhub Mommers en verkennen de opvolging van het Cultuurfonds Tilburg dat gericht was op crowdfunding. We doen dit met omroepen, Bibliotheek, mediabedrijven, TextielMuseum, WolKat, Midpoint Brabant, Kobra en ondernemers Tilburg. De beoogde resultaten zijn: sterkere verbindingen cultuur & creativiteit met ondernemerschap t.b.v. talentontwikkeling, innovatie en ontwikkeling cultureel ondernemerschap. Daarmee starten we in 2022.

Bij *Cultuur met sociale impact* is het doel om een Arts & Health Centre te realiseren, een netwerk dat fungeert als een multidisciplinair expertisecentrum op het gebied van kunst en gezondheid (m.m.v. cultuur, onderwijs, zorg & welzijn). De actie in 2022: promotie & lobby van dit centrum door het (mede)organiseren van een congres in Tilburg. Beoogde resultaten zijn: het programma 'kunst op recept' en het 'outsider art programma'.

Wat gaat het kosten - financiën

Economie, cultuur en evenementen x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	38.505	39.077	42.687	37.019	34.937	34.809
Baten	-8.238	-7.862	-6.902	-6.192	-6.158	-6.158
Saldo van lasten en baten	30.267	31.215	35.786	30.826	28.779	28.651
Toevoeging reserves	3.719	9	4	0	0	0
Onttrekking reserves	-6.362	-5.932	-7.004	-1.804	-169	-129
Saldo reserves	-2.643	-5.923	-7.000	-1.804	-169	-129
Totaal	27.624	25.293	28.786	29.022	28.610	28.522

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
102. Inwonersbijdrage Midpoint Brabant	12 N	12 N	12 N	12 N
De inwonersbijdrage aan Midpoint Brabant wordt verhoogd in lijn met de ontwerpbegroting van Regio Hart van Brabant 2022. Dit betekent voor Tilburg een structureel nadeel van € 12.343.				
103. BIZ Westermarkt en BIZ Piushaven	212 N 212 V	212 N 212 V	212 N 212 V	212 N 212 V
De huidige verordening bedrijveninvesteringszone Westermarkt Tilburg loopt af eind 2021 en krijgt een vervolg inclusief een uitbreiding vanaf 2022 voor 5 jaar. De nieuwe BIZ Piushaven Tilburg loopt eveneens 5 jaar vanaf 2022. De opbrengst van de BIZ-bijdragen maken wij onder aftrek van de perceptiekosten over aan de Stichting BIZ Westermarkt en Stichting BIZ Piushaven Tilburg die de activiteiten uitvoeren.				
104. Administratieve bijstellingen	2.111 N/V	150 N/V	-	40 V/N
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
105. Circulaire economie	301 N	397 N	296 N	305 N
De gemeente Tilburg heeft grote ambities op het gebied van circulariteit. In 2045 wil zij een circulaire gemeente zijn. De afgelopen jaren is al de nodige ervaring opgedaan, met de Aanpak Tilburg Circulair 2016-2020. Hierbij werd een learning by doing aanpak gehanteerd. In het vastgestelde Koersdocument Tilburg Circulair 2021-2025 is beschreven hoe de gemeente kan doorpakken op de lessen uit de periode 2016 tot en met 2020. Belangrijk onderdeel zijn de 29 interventies, die moeten bijdragen aan de circulaire doelstellingen van de gemeente. Het uitvoeringsprogramma werkt de interventies verder uit, en sorteert ze op prioriteit.				

<p>Om de uitvoering van de 29 interventies uit te kunnen voeren, wordt de formatie tijdens de periode van het uitvoeringsprogramma 2022 tot en met 2025 uitgebreid met 1,0 fte. Voor de programmatische aanpak van het opzetten, onderhouden en versterken van een intern netwerk, het organiseren van communicatie rondom de opgave, het koppelen van circulaire economie aan andere grote opgave, monitoring en voortgangsbewaking van de verschillende interventies is een ½ fte (PPI) in de periode van 2022 t/m 2025 aan inzet noodzakelijk.</p> <p>In het Uitvoeringsprogramma is een aantal interventies op p.m. gezet. Verdere uitwerking is nodig om helderheid te krijgen over eventueel benodigde extra kosten en mogelijke dekkingsmogelijkheden.</p>				
106. Extra ondersteuning wijk- en dorpscentra	25 N	25 N	25 N	25 N
De gezamenlijke centra hebben verzocht om verdere (financiële) ondersteuning van hun activiteiten. Wij zien hiervan het belang en gaan samen op zoek naar onderwerpen die voor zowel de centra als de gemeente een meerwaarde hebben.				
107. Hospitality LocHal	284 N	-	-	-
De bezoekersaantallen en het gebruik van het gebouw de LocHal vragen om een grotere inzet dan aanvankelijk gedacht van beheer en aan hospitality. Omdat niet ingeschat kan worden of deze kosten tijdelijk of structureel van aard zijn, hoe hoog de benodigde kosten zijn en hoe deze kosten opgevangen kunnen worden zijn deze kosten eenmalig opgenomen in de Begroting 2020 en 2021. De eerste twee jaren van de LocHal waren echter geen normale jaren (opstart & corona), terwijl duidelijk is dat hospitality en beveiliging structureel onderdeel uitmaken van de exploitatie van de LocHal. Met de Bibliotheek monitoren we de kosten op de middellange termijn, mede in het licht van (het effect van) de coronamaatregelen nadat deze zijn afgeschaald en bezien we of wat structureel nodig is voor Hospitality & Veiligheid LocHal en hoe deze kosten gedekt kunnen worden. Voor 2022 wordt opnieuw incidenteel extra budget opgenomen.				
108. Makersfonds	75 N	75 N	75 N	75 N
Vanaf de start van het Makersfonds in 2017 bleek deze in een grote behoefte van makers te voldoen. Makers krijgen hiermee de kans een project tot stand te brengen dat past bij hun artistieke ontwikkeling of de mogelijkheid biedt om andere artistieke wegen te verkennen. Het fonds staat open voor alle kunst disciplines. Een voorwaarde is dat er ook altijd een presentatie is van de resultaten in Tilburg. Het maximaal aan te vragen bedrag is € 7.500. Het succes blijkt onder meer uit de stroom aanvragen van tussen de 40 en 60 per aanvraagronde. Het beschikbare jaarbudget van € 150.000 loopt daarmee steeds meer uit de pas, omdat er gemiddeld 10 à 12 aanvragen gehonoreerd kunnen worden. Met een structurele verhoging tot een jaarbudget van € 225.000 kunnen er meer projecten worden ondersteund. Daarmee benadrukken we des te meer dat we #stadvanmakers en #stadvoormakers zijn.				

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
109. Inwonersbijdrage Midpoint Brabant	-	95 V	95 V	95 V
<p>Concrete activiteiten die worden uitgevoerd op het gebied van economie en arbeidsmarkt zijn economische ecosysteem ontwikkeling en programmaontwikkeling, opzetten en uitvoeren van projecten en begeleiden van startende en bestaande MKB bedrijven. Dit gebeurt onder andere door uitvoering te geven aan regionale economische uitvoeringsprogramma's voor logistiek, leisure, smart services en smart industry. De terugkomende dwarsverbanden in deze uitvoeringsprogramma's zijn arbeidsmarkt en duurzaamheid. De inhoudelijke onderlegger is de Strategische Meerjaren Agenda Hart van Brabant. De inwonersbijdrage wordt besteed aan de bedrijfsvoering van Midpoint.</p> <p>Naar mate de inwonersbijdrage verder wordt verlaagd nemen de gevolgen toe. Wat betreft de inwonersbijdrage grijpen budgetverlagingen direct in op de bedrijfsvoering.</p> <p>Het verlagen van het budget 10% is mogelijk op te vangen met efficiency maatregelen en door alle verbonden partijen in de regio effectiever en efficiënter met elkaar te laten samenwerken (denk aan het poolen van capaciteit t.bv marketing en communicatie van Marketing Tilburg, E&A, afdeling communicatie).</p> <p>De Gemeente Tilburg kan niet zelfstandig en/of eenzijdig beslissen om de bijdrage te verlagen. Het Algemeen Bestuur van Hart van Brabant beslist jaarlijks over de hoogte inwonersbijdrage. De gemeente Tilburg is onderdeel van het algemeen bestuur en kan via deze weg wel de maatregel voorstellen.</p>				
110. Verlagen budget en beëindigen subsidie Huis voor Ondernemerschap en Innovatie	-	-	9 V	106 V
Aan Stichting Huis voor Ondernemerschap en Innovatie, bekend als Station 88, is een meerjarige subsidie verleend t/m 2024. Hierin is reeds een geleidelijke afbouw van de overheidsbijdrage voorzien. Na 2024 beëindigen we deze subsidie. Gevolg hiervan is dat minder MKB bedrijven in Tilburg en de regio worden ondersteund. De functie van verdeelstation voor ondernemersvragen vervalt.				

111. Focus aanbrengen en uitbesteden van taken VVV	-	-	257 V	257 V
<p>De rol van de VVV bezien we in het licht van de huidige en toekomstige ontwikkelingen. We brengen focus aan en strepen taken weg. Hierbij sluiten we aan op de belevingswereld van de bezoeker en inwoner en het DNA van Tilburg. De verkenning hiervoor is gestart door het opzetten van een nieuw "belevingsconcept". Samen met ondernemers, creatieve industrie en andere partijen worden de mogelijkheden verkend en uitgewerkt in concrete voorstellen. Dit levert een structurele kostenbesparing (zowel personeel als exploitatie) op maar vraagt mogelijk ook om een eenmalige investering (€ 100.000).</p> <p>Uitbesteden van taken door digitale informatie en hospitality onder te brengen bij andere partijen. We integreren het digitale informatiemanagement (VVV site en socials) bij een externe partij (Bijv. site VVV en Ticket to Tilburg integreren). Het fysiek gastheerschap, hospitality, zetten we als opdracht uit in de markt. Hiermee houden we hospitality in stand en we houden regie. Alle overige zaken (verkoop producten, bezoek events) zetten we stop. Personele kosten, huisvesting en werkbudget vallen volledig weg, evenals de verkoopwinst van de VVV-artikelen. De uitbesteding kost € 150.000 per jaar. Er wordt rekening gehouden met een uitfaseringsscenario van 50%, 75%, 100%.</p>				
112. Beëindigen subsidie Japanse School	-	-	46 V	46 V
<p>Als gevolg van het beëindigen van de subsidie zal de Japanse School het tekort op haar begroting moeten oplossen. We hanteren een overgangperiode en kunnen helpen bij het vinden van alternatieve financieringsbronnen, b.v. bij Japanse bedrijven in Tilburg. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat er maar een gering aantal Japanse bedrijven in Tilburg is gehuisvest.</p> <p>Het stoppen van de subsidie geeft mogelijk geen goed signaal af richting Japanse bedrijven die gevestigd zijn in Tilburg en heeft mogelijk impact op de relatie met o.a. Fuji Film en Iris Ohyama. Het kan gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het internationale vestigingsklimaat in Tilburg.</p> <p>Daarnaast heeft het mogelijk impact op de ouderbijdrage. Stoppen kan als gevolg hebben dat de Japanse school zich elders gaat vestigen of stopt.</p>				

Wat weten we nog meer

Kengetallen:	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Raming 2021	Raming 2022
Ingeschreven leners bibliotheek	45.055	44.087	40.000	40.000
Bezoekers bibliotheek	1.370.436	679.472	1.200.000	1.200.000
Digitale bezoekers bibliotheek*	4.347.845	3.863.643	2.500.000	2.500.000
Bezoekers Natuurmuseum Brabant	88.353	47.329	77.000	77.000
Bezoekers Textielmuseum	74.764	39.826	60.000	60.000
Bezoekers Schouwburg, Concertzaal	135.246	40.967	130.000	130.000
Bezoekers Paradox	25.329	8.103	23.000	23.000
Bezoekers NWE Vorst (culturele activiteiten)	28.423	7.537	22.500	22.500
Bezoekers 013 Poppodium	261.555	70.282	285.000	285.000

* Aantal geldt voor het gehele werkgebied van Bibliotheek Midden-Brabant. Door het inrichten van lokale Facebookpagina's per vestiging is er een enorme groei van het aantal digitale bezoekers.

Het is nu moeilijk te voorspellen wat de effecten zijn van corona op de omvang van de activiteiten van de culturele instellingen en op de beoogde bezoekersaantallen. Omdat de versoepelingen die het kabinet toelaat met regelmaat ook weer aangescherpt worden, blijft het onduidelijk voor de instellingen hoeveel activiteiten zij en onder welke voorwaarden kunnen realiseren in 2022. Elke raming kan door een maatregel van het Rijk op elk moment achterhaald blijken. Daarom wordt hier in de raming 2022 uitgegaan van de aantallen die idealiter gerealiseerd worden op basis van de ramingen voor 2021 die door de culturele instellingen zijn aangeleverd.

We hebben het voornemen een Tilburgse Waarde van Cultuur op te zetten. Zodat wij in 2022 en 2024 meer informatie kunnen opnemen over de culturele, sociale en economische waarde van cultuur in Tilburg. Bovenstaande kengetallen geven een beperkt deel van de culturele werkelijkheid weer, want zij betreffen alleen de gesubsidieerde culturele sector.

Waarstaatjegemeente.nl Indicatoren	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Funciemenging *)	54,0%	54,5%	54,8%	54,9%
Aantal banen (per 1.000 inwoners van 15-64 jaar)	767,7	786,8	802,3	811
Aantal vestigingen (van bedrijven) (per 1.000 inwoners van 15-64 jaar)	116,3	123,4	129,2	136,3

*) Funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

2.3.4 Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit

Wat willen we bereiken

We maken werk van passende en voldoende woningen, dat is nodig door een veranderende bevolkingsopbouw en druk op de woningmarkt. We blijven ons richten op voldoende en aantrekkelijke werklocaties. De mobiliteit is duurzaam, gezond, veilig en slim en daarin zetten we volgende stappen.

Er is een passende woning voor elke Tilburger

Indicatoren	bron	Streef-waarde 2022	2017	2018	2019	2020
Kwaliteit van de woning (cijfer)*	Lemon (tweejaarlijks)	7,5	7,7	-	7,6	-
Aantal nieuwe woningen (conform de actuele regionale woningbouwafspraken 2016 t/m 2025, gemiddeld per jaar)	CBS	1500*1	1.377 waarvan 967 nieuw- bouw	1.392 waarvan 1.097 nieuw- bouw	1.414 waarvan 1.243 nieuw- bouw	1.465 waarvan 1.177 nieuw- bouw
Aandeel sociale voorraad onder aftoppingsgrens	Monitor Convenant Wonen	Band-breedte 85-93%	25.312 87%	25.624 87%	26.120 87%	26.194 87%
Sociale voorraad in 2025 onder liberalisatiegrens	Monitor Convenant Wonen	31.399	29.018	29.383	29.949	30.048
Omvang woningbouwprogramma in 2025	Woningbouw-programma	16.250*2				
Waarvan harde plannen	Woningbouw-programma	5.000				

*1 Dit is de streefwaarde op basis van de update stedelijke ontwikkelingsstrategie die in december 2021 ter besluitvorming aan de raad wordt voorgelegd. De streefwaarde is op dit moment 950 woningen per jaar.

*2 Nog afhankelijk van besluitvorming update stedelijke ontwikkelingsstrategie.

Voldoende ruimte voor economische ontwikkeling en werken

Indicatoren	bron	Streef-waarde 2022	2017	2018	2019	2020
Logistieke hotspot	www.logistiek.nl		2	3	1	1
Rapportcijfer van het bedrijvenpanel voor het vestigingsklimaat in de gemeente Tilburg*	Bedrijvenpanel		-	7,2	-	**

Zie ook de indicatoren bij het doel 'aanpassingsvermogen en vernieuwingskracht van bedrijven neemt toe' en 'toename van economische duurzaamheid'

* Dit wordt eens in de twee jaar gemeten.

** De gemeente heeft het bedrijfsleven in 2020 veelvuldig gesproken en bevraagd in het kader van corona (hoe gaat het met de bedrijven, wat hebben ze nodig?) Daarom is ertoe besloten om ze niet ook nog met onze tweejaarlijkse vragenlijst te belasten.

Mobiliteit in Tilburg vindt plaats op een gezonde, slimme, veilige, duurzame en inclusieve wijze

Indicatoren	bron	Streef-waarde 2022	2017	2018	2019	2020
Aantal openbare laadpalen	Beheer & Ruimte		-	200	300	380

Aantal verkeersdoden	VIA-stat data		5	7	8	4
Aantal verkeersgewonden	VIA-stat data		196	195	177	155
Oordeel bereik bus (belangrijker bestemmingen)	Burgeronderzoek 2 jaarlijks		-	73,2%	-	81,4%
Rapportcijfer autobereikbaarheid binnenstad	Burgeronderzoek 2 jaarlijks		-	7,2	-	6,5
Aantal slimme verkeerslichten (i-VRI's)	Beheer op basis van vervangings-opgave		-	2	23	23

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Doel: Er is een passende woning voor elke Tilburger

- We werken samen met onze partners en maken afspraken over voldoende, betaalbaar en aantrekkelijk woonaanbod voor alle doelgroepen in onze gemeente.
- We zetten ons in om gemaakte afspraken onder andere in het Convenant Wonen 2020-2025 uit te voeren. Dit doen we aan de hand van thema's uit de Woonagenda 2020-2025.
- Op basis van de huishoudensprognoses is versnelling nodig in de realisatie van de woningbouwopgave. Dit is vastgelegd in de stedelijke ontwikkelingsstrategie wonen 2021 en de in 2021 gewijzigde afspraken in het Convenant Wonen 2020-2025. We hebben onze indicatoren en streefwaarden hierop bijgesteld.
- We volgen de Uitvoeringsagenda Wonen 2020-2025 en komen in aanvulling daarop onder andere met een voorstel over kamerverhuurbeleid in samenhang met opkoopbescherming en een (regionale) woonzorg analyse.
- Naast de actualisatie van de stedelijke ontwikkelingsstrategie, werken we (boven)regionaal en met het Rijk samen aan een verstedelijkingsstrategie Brabant en verstedelijkingsakkoord voor de stedelijke regio Breda-Tilburg (SRBT). Hierin maken we brede opgaves en investeringen concreet om de woningbouwopgave integraal aan te pakken. Deze zetten we om in afspraken over investeringen. Hierbij gaat het dus ook over de nieuwe economie, duurzame energie, slimme en gezonde mobiliteit, een groen-blauw leefomgeving en inclusieve gebiedsontwikkeling. De Regionale Omgevingsagenda (ROA) en Regionale Investeringsagenda (RIA) betrekken we hierbij.

Doel: Er is voldoende (kwalitatief goede) ruimte voor economische ontwikkeling en werken

- We maken samen met Rijk, Provincie en vitaalverenigingen plannen om de bestaande grotere bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken, waarbij we de planvorming voor Loven afronden
- We geven uitvoering aan de Green Deal Bedrijventerreinen die eind 2021 wordt afgesloten
- We geven uitvoering aan de ontwikkelstrategie voor de binnenwijkse bedrijventerreinen
- We bereiden de realisatie van de innovatiecampus Wijkevoort verder voor.

Doel: Mobiliteit in Tilburg vindt op een gezonde, slimme, veilige, duurzame en inclusieve wijze plaats

We maken impact door het slim combineren van mindware (gedragsbenadering), software (inzet van techniek), orgware (samenwerken, we doen het niet meer alleen) en hardware (het beter inzetten van bestaande infrastructuur). Hieraan geven we richting door adaptief te programmeren en dwarsverbanden te leggen, onder andere door relaties met de actualisatie van de stedelijke ontwikkelingsstrategie.

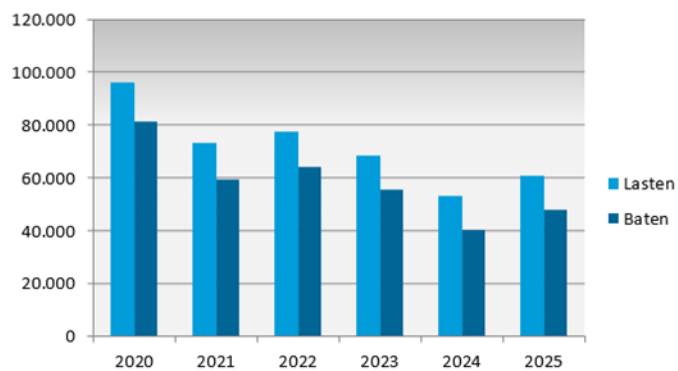
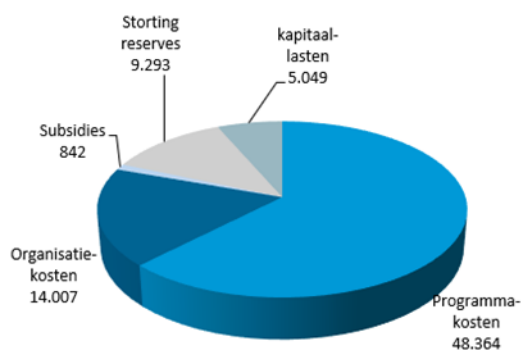
We doen dit door:

- Het opstellen van een OV agenda naar aanleiding van de naderende nieuwe concessie in 2024 en de actualisatie stedelijke ontwikkelingsstrategie.
- Er komt een Mobiliteitsagenda013 (de koepel waar alle afzonderlijke agenda's onder vallen).
- We maken werk van een Deelagenda als onderdeel van de nieuwe parkeervisie.
- Er komt een ontwikkelstrategie voor de NS-stations Berkel-Enschot en Tilburg Universiteit.
- We stellen een ruimtelijke visie Cityring op in relatie tot verluwing en verdichting.
- Een dashboard stedelijke mobiliteit gaat ons ook helpen om nog data-gericht(er) te werken.
- We komen met een uitwerking regionale snelfietsroutes Eindhoven, Berkel-Enschot en Goirle.
- De raad kan een actualisatie verwachten op de indicatoren over mobiliteit in de programmabegroting 2023.
- We actualiseren de Netwerkanalyse na de actualisatie van de stedelijke ontwikkelingsstrategie en zo mogelijk de Brabantse verstedelijkingsstrategie en verstedelijkingsakkoord met de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT).
- Er komt een (gedeeltelijke) actualisatie van de verkeersveiligheidsagenda.

Wat gaat het kosten – financiën

Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	48.626	67.974	68.262	60.612	46.113	49.326
Baten	-16.723	-33.815	-44.563	-43.028	-30.611	-37.195
Saldo van lasten en baten	31.903	34.159	23.699	17.584	15.502	12.131
Toevoeging reserves	47.183	5.325	9.293	7.740	6.943	11.202
Onttrekking reserves	-64.635	-25.682	-19.615	-12.626	-9.680	-10.484
Saldo reserves	-17.452	-20.357	-10.323	-4.886	-2.737	718
Totaal	14.451	13.802	13.376	12.698	12.765	12.848

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
113. Bijstelling grondexploitatie	7.553N 7.553V	7.359N 7.359V	9.872N 9.872V	15.418N 15.418V
Voor de begroting 2022 zijn de grondexploitaties geactualiseerd (zie paragraaf Grondbeleid). Dit leidt tot mutaties in lasten- en batenramingen. Per saldo zijn de mutaties budgettair neutraal				
114. Sint Annahof Reserve Herstructurering Dekking Reserve Herstructurering Erfpachtomzettingen	27 N 27 V			
Afronding van de (gebieds)ontwikkeling rondom de voormalige brandweerkazerne St. Annahof vindt in 2022 plaats. Abusievelijk is een bedrag van € 26.500 van de huidige projectraming financieel niet afgedekt. De onrendabele top van deze investering is eerder ten laste van de reserve Herstructurering gebracht. Het ontstane tekort wordt - in lijn van deze eerdere dekking - in 2022 eveneens ten laste van deze reserve gebracht.				
115. Administratieve bijstellingen	4.788 N/V	830 V/N	35 N/V	4.862 N/V
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
116. Emissieloos vervoer	185 N	207 N	207 N	207 N
Deze structurele middelen zijn randvoorwaardelijk om invulling te geven aan onze ambities op het vlak van duurzame (deel)mobiliteit. Specifiek worden deze middelen de komende jaren ingezet voor verbreding van onze infrastructuur van laadpalen. Daarnaast dienen zij voor de handhaving van de milieuzone. Voor 2022 wordt rekening gehouden met een incidentele last van € 75.000 voor de begeleiding van de				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
aanbestedingsprocedure openbare laadinfra in gemeentelijke parkeergarages. Uw raad heeft eerder middelen vrijgemaakt voor ambtelijke capaciteit op het vlak van emissieloos rijden (tot en met 2022). Met het beschikbare stellen van deze structurele middelen is ook de personele ondersteuning voor 2023 en volgende jaren geborgd.				
117. Actualiseren projecten openbare ruimte	16 V	25 V	34 V	44 V
De capaciteit voor projecten in de openbare ruimte wordt uitgebreid, tegelijkertijd wordt gestuurd op een volume van € 50 miljoen. Dit leidt tot een vrijval van kapitaallasten van € 16.000. Zie verder de toelichting op het veld Fysieke basiskwaliteit.				
118. Actualisatie Parkeerbeleid	340 N	340 N		
Bijdrage Provincie Noord – Brabant	158 V	157 V		
Bijdrage Reserve Betaald Parkeren	182 V	183 V		
In november 2021 wordt een voorstel aan uw raad voorgelegd voor actualisatie van het parkeerbeleid. Uitgangspunt is een viersporenbeleid. Beter en slimmer benutten van de huidige parkeercapaciteit en faciliteren van deelmobiliteit staan hierin centraal. Wij gaan voor de uitvoering uit van een projectraming van € 680.000 waarvan € 315.000 gedekt wordt via een provinciale bijdrage en overige gedeelte via de reserve parkeren. Deze middelen worden met name ingezet voor de ontwikkeling van een hoogwaardig deelmobiliteitssysteem (platform van integraal aanbod en digitale ontsluiting).				
119. Voorbereidingsbudget Volkshuisvestingsfonds Wandelbos	500 N			
Subsidie bijdrage Rijk	100 V			
Bijdrage reserve herstructurering erfpachtomzettingen	400 V			
Met succes is dit jaar een aanvraag ingediend bij het Rijk voor een bijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds. Dit heeft geleid tot een totale subsidie toekenning van € 11,9 miljoen. Tezamen met gemeentelijke inzet van middelen van € 5,6 miljoen leidt dit tot een totaal budget van € 17,5 miljoen dat ingezet gaat worden voor onze “dubbel Duurzaam” wijkgerichte aanpak in Wandelbos. Het betreft in eerste instantie het faciliteren van energetische maatregelen van de goedkoopste segment particuliere koopwoningen. Wij gaan voorsnog uit van een uitvoeringstermijn van 5 jaar (2022 – 2026). Voorbereiding en projectinrichting geschiedt in 2022. Daadwerkelijke uitvoering van het programma wordt voorzien vanaf 2023. Wij nemen een voorbereidingsbudget op binnen deze begroting van € 500.000 voor 2022. Een separaat voorstel voor het beschikbaar stellen van het benodigde uitvoeringsbudget 2023 - 2025 wordt later aan de gemeenteraad voorgelegd.				
120. Initiatieffase Spoorknoop - Ringbaan Oost	150 N 150 V			
In de uitvoeringsagenda van de vastgestelde netwerkanalyse is het opstarten van de reconstructie Spoorknoop-Ringbaan Oost meegenomen. In 2021 worden de voorbereidingen getroffen om een project te kunnen starten. De projectkosten voor 2022 worden geraamd op een bedrag van € 150.000. Voorgesteld wordt deze te dekken uit de Reserve Bovenwijkse Voorzieningen (deze maatregel is opgenomen binnen de nota Bovenwijks).				
121. Raming 2e geldstroom Reserve Herstructurering Erfpachtomzettingen	1.600 N 1.600 V	1.400 N 1.400 V	1.200 N 1.200 V	1.000 N 1.000 V
Wij ontvangen jaarlijks vergoedingen van corporaties op moment dat (voormalige erfpacht) huurwoningen door hen worden verkocht. Deze bijbetaling noemen we de 2e geldstroom. Deze wordt bepaald door het verschil van de actuele grondwaarde van een koopwoning t.o.v. een sociale huurwoning. Deze vergoedingen komen allereerst terecht in de Reserve beleggingsfonds 2000 van de gemeente en bij gebleken noodzakelijkheid worden deze doorgestort naar de reserve Herstructurering. Binnen de ramingen van de reserve Herstructurering wordt vanaf 2022 rekening gehouden met deze jaarlijkse bijdragen. De ramingen zijn gebaseerd op de gemiddelde inkomsten van de afgelopen jaren. Wij houden rekening met een jaarlijkse afname van deze bijdragen. Het "woningpotentieel" dat verkocht kan worden neemt binnen de corporaties immers af. Het voorgaande betekent dat deze bijdragen vanaf 2022 niet meer geraamd worden en opgenomen worden binnen de Reserve Beleggingsfonds 2000 (zie ook melding binnen programma "Samen en Dichtbij").				
122. Bijdrage realisatie deelgebied 8 Koningsoord	475 N			
Reserve herstructurering	225 V			
Algemene reserve grondexploitatie	250 V			

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
In deelgebied 8 hebben we samen met TBV en Heijmans de ambitie om een integraal plan te ontwikkelen dat toeziet op duurzame huisvesting voor (zorgbehoevende) ouderen, een integraal kindcentrum dat tegemoet komt aan het nijpend tekort van onderwijshuisvesting in Berkel-Enschot en een gevarieerd en inclusief woningbouwprogramma naar de behoefte van de (lokale) woningmarkt. De ontwikkeling vormt zowel in maatschappelijk als fysiek opzicht de verbindende schakel tussen de bestaande woonbuurten en het nieuwe winkelcentrum Koningsoord.				

TMIP Projecten

Voor de programmabegroting 2022 is gesteund op het instrumentarium Tilburgs Meerjaren Investerings Programma (TMIP) (zie ook bijlage 14), waarmee in beeld is gebracht wat de projecten met de hoogste prioriteit zijn en bijdragen aan de beleidsdoelen van gemeente en andere overheden. Daarbij is tevens in beeld gebracht wat hiervan in grote lijnen de kosten zijn en hoe deze gedekt kunnen worden, waarbij ook de te verwachten ontwikkeling van reserves de komende jaren geraamd is.

In deze begroting reserveren we voor enkele projecten vanuit verschillende dekkingsbronnen. De dekking kan definitief worden toegewezen op het moment dat voor deze opgaven een voorbereidingskrediet en later een uitvoeringskrediet bij uw raad opgehaald wordt. Op dat moment zijn ook de geraamde kosten en de werkelijk beschikbare dekkingsmiddelen meer uitgewerkt. Voor gemeentelijke grondexploitaties loopt dit - na het openen van de grondexploitatie - mee in de jaarlijkse bijstelling van deze grondexploitatie in de programmabegroting en jaarrekening.

Het betreft de volgende opgaven:

Let op! Voor onderstaande ramingen worden nu alleen reserveringen opgenomen. Zodra projecten in voorbereiding of uitvoering gaan, wordt hiervoor een separaat voorstel voorgelegd aan de raad.

Reserveringen projecten (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Raming Stappegoor WBI	6.000 N	7.500 N	6.000 N	6.000 N
Reserveringen:				
Grondopbrengst	500 V	1.500 V	5.100 V	5.000 V
WBI Bijdrage	3.000 V	3.000 V	2.000 V	1.000 V
Reserve herstructurering	1.500 V	1.500 V	700 V	2.000 V
Bestemmingsreserve Betaald parkeren		500 V	1.900 V	
Algemene Reserve Grondexploitatie	1.000 V	1.000 V	2.000 N	
Saldo	0	0	1.700 V	2.000 V
<p>Invulling geven aan de stedelijke ambities zoals vastgelegd in het Koersdocument Stappegoor, en bijdragen aan de ambitie om de woningbehoefte, met name ten aanzien van sociale en middeldure huur, versneld aan te pakken. Dit draagt bij aan de ambities uit ons Bestuursakkoord Gezond & Gelukkig 2018-2022 en meer specifiek de ambities zoals die geformuleerd zijn in de recent vastgestelde Woonagenda.</p> <p>In februari 2021 heeft de gemeente een subsidie van € 10,2 mln. verkregen in het kader van de Woningbouwimpuls (WBI) om versneld circa 1.000 woningen te realiseren in gebied Stappegoor en het openbaar gebied opnieuw in te richten. Randvoorwaarde hierbij is een gemeentelijke cofinanciering van €10,6 mln. Dit voorstel voorziet in de reservering van de benodigde dekking voor het project.</p> <p>Het project start in 2022 en loopt naar verwachting door tot en met 2028. Over de gehele looptijd sluitend.</p>				
Raming inpassing atletiekbaan Stappegoor	800 N	2.100 N	2.100 N	
Reserveringen:				
Bijdrage consortium		650 V	650 V	
ARGE (opbrengst Kazerneterrein)			350 V	
SPUK	100 V	300 V	300 V	
ARGE	700V	1.000 V	600 V	
Saldo	0	150 N	200 N	
<p>De inpassing van de atletiekaccommodatie vindt plaats als gevolg van de realisatie van het semi openbaar Stappegoorpark. Het Stappegoorpark is opgenomen in het Koersdocument (nov 2019). Op basis van de huidige ramingen leidt de inpassing van de atletiekaccommodatie tot een onrendabele top van 2,3 mln. Dit voorstel voorziet erin om dit tekort te dekken. In de WBI subsidie én de bijbehorende cofinanciering door gemeente is een bedrag van € 3,4 mln. opgenomen. De bijdrage van de ontwikkelaars bedraagt € 1,3 mln.</p> <p>Het project start in 2022 en loopt naar verwachting door tot en met 2028. Over de gehele looptijd sluitend.</p>				
Raming hub t.b.v. atletiek Stadsbos		1.000 N		

Reserveringen projecten (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Reservering: Reserve Incidentele Opgaven (RIO)		1.000 V		
Om de boslopers van Attila, maar ook van de Tilburg RoadRunners te faciliteren onderzoeken we de mogelijkheid om een passende douche- verkleed- en verblijfsruimte (hub) in het stadbos013 te realiseren. Er zijn verschillende stadsboscentra benoemd die als zo'n startpunt zouden kunnen dienen en waar een hub inpasbaar wordt geacht. Realisatie van een hub sluit aan bij de doelstelling om Stadsbos013 toegankelijk en beleefbaar te maken. Deze insteek komt voort uit onze ondersteuning van ongebonden sporten door middel van een slimme inrichting van de openbare ruimte. Voor de realisatie van de hub wordt in de Reserve Incidentele opgaven (RIO) een bedrag van € 1,0 mln. gereserveerd.				
Raming Volkshuisvestingsfonds Wandelbos		4.250 N	4.250 N	4.250 N
Reservering:				
Subsidie bijdrage Rijk		2.150 V	2.350 V	3.650 V
Bijdrage reserve herstructurering erfpachtomzettingen		800 V	600 V	600 V
Bijdrage reserve investeringsfonds klimaat		800 V	800 V	0
Bijdrage reserve Co-financieringsfonds		500 V	500 V	0
Zie voor de toelichting onder "Nieuw beleid". Het voorbereidingsbudget wordt bij deze begroting aangevraagd en voor de uitvoering wordt een separaat voorstel voor het beschikbaar stellen van het benodigde uitvoeringsbudget 2023 - 2025 wordt later aan de gemeenteraad voorgelegd.				
Raming herinrichting Olympiaplein		700 N		
Reservering:				
Reserve herstructurering		700 V		
De kernopgave van de aangenomen motie was: <i>kom samen met de ondernemers op Stappegoor tot een voorstel om het Olympiaplein te veraangenamen</i> . In samenspraak met de Ondernemersvereniging Stappegoor is gewerkt aan, en gekomen tot een gedragen plan (Schetsontwerp) voor de herinrichting van het Olympiaplein. Dit ontwerp zet in op het veraangenamen van de openbare ruimte, door een herinrichting met functionele (zit)objecten op het plein en vergroening. Hiermee wordt onder andere hitte-stress tegengegaan en worden bezoekers uitgenodigd langer in Stappegoor te verblijven. Hiervoor zijn twee varianten uitgewerkt, te weten de variant "Minimaal(=Basis)" en "Optimaal". Eind 2020 is in een vergadering van de Ondernemersvereniging de variant "Basis" als meest gewenste en daarmee gedragen schetsontwerp vastgesteld. De investerings- en exploitatiekosten (beheer en onderhoud) van dit plan in beeld gebracht, en afgestemd met de WBI plannen. Voor de herinrichting van het plein wordt ten laste van de Reserve Herstructurering een bedrag van € 0,7 mln. gereserveerd.				
Raming Stadspark Oude Dijk	750 N	750 N		
Reservering:				
Bijdrage MJP/PWR	250 V	250 V		
Saldo	500 N	500 N		
Het project Herinrichting Stadspark Oude Dijk is erop gericht de huidige parkruimte aangenamer, toegankelijker en veiliger te maken. Tevens zorgt de herinrichting voor een betere verbinding met de naaste omgeving. Met de realisatie van waterbergingslocaties wordt (toekomstige) wateroverlast in de omgeving voorkomen. Het betreft een reservering van de bijdragen uit MJP en PWR. Voor een investeringsbedrag van € 1,0 mln. worden de kapitaallasten (deel dekking algemene middelen, deel dekking rioolheffing). Deze zijn budgettair opgenomen als post onder Nieuw beleid.				
Raming Koningswei	1.200 N	5.000 N	5.700 N	6.200 N
Reserveringen / geraamde dekking:				
Grondopbrengsten:		3.100 V	4.000 V	3.000 V
Reserve herstructurering	1.200 V	1.900 V	1.300 V	2.200 V
Algemene Reserve Grondexploitatie				1.000 V
Klimaatfonds			400 V	
Met de kaders en de uitgangspunten van de raad uit december 2019 is het onderdeel Koningswei samen met ontwikkelaars Amvest en TBV Wonen verder uitgewerkt. Er ligt nu een stedenbouwkundig plan dat het richtinggevend kader wordt voor de verdere ontwikkeling van Koningswei een centrum stedelijk woongebied in een groene omgeving. Afhankelijk van de besluitvorming van de drie partijen in Q4 2021, zal in 2022 een bestemmingsplan worden uitgewerkt.				

Reserveringen projecten (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
<p>Naast de investering is er sprake van een extra risicoreservering in de reserve Risico's grondexploitatie. Deze wordt gevoerd uit de Algemene reserve grondexploitatie. De mutatie tussen deze reserves is hier niet opgenomen.</p>				
Raming Stadsforum fase 0 en 1	3.600 N	3.600 N	1.300 N	
Reserveringen:				
Budget KWG	2.600 V	500 V		
Bijdrage MJP/PWR	600 V	1.000 V		
ARGE	400 V	2.100 N	1.300 V	
Saldo	0		0	
<p>Het Stadsforum bestaat uit fasen 0 t/m 3. Het 'Stadhuisplein' (fase 0) is gereed en aangelegd vanuit verantwoordelijkheid Kernwinkelgebied. Het 'Willemsplein' (fase 1) is op dit moment in voorbereiding. Eind 2021 wordt het uitvoeringsbudget voorgelegd, zodat de uitvoering in 2022 kan starten. Naar verwachting is het 'Willemsplein' (fase 1) in het begin van 2023 gereed.</p> <p>Het betreft een reservering van de bijdragen uit de reserves. Voor een investeringsbedrag van € 2,1 mln worden de kapitaallasten gedekt (deel dekking algemene middelen, deel dekking rioolheffing). Deze zijn budgettair opgenomen als post onder Nieuw beleid.</p>				
Raming Stadsforum fase 2 nieuw		4.800 N	5.800 N	
Reserveringen:				
Bijdrage MJP/PWR		500 V	500 V	
Saldo		4.300 N	5.300 N	
<p>Voor het uitvoeren van fase 2 van het stadsforum zal eind 2021 een uitvoeringskrediet aangevraagd worden. De fasering van het Stadsforum is gewijzigd. Dit komt mede door de keuze van ingreep in de cityring voor variant 3, afknippen Bisschop Zwijsenstraat (zie raadsbesluit Cityring (d.d. 04-10-2021)). Voor het bestendigen van het verluwen van het verkeer, worden er op de Heuvelring, het Stadhuisplein, Paleis-, Schouwburch- en Noordhoekring maatregelen uitgevoerd. Deze ingrepen zijn gereed vóór 2024. Dit leidt tot een versnelling in realisatie, waarbij de oude 'Paleisring' (fase 2) en 'Schouwburchring' (fase 3) kunnen worden samengevoegd in één nieuwe fase 2 'Paleisring en Schouwburchring'. De laatste fase 'Schouwburchpromenade', afhankelijk van herontwikkeling Schouwburchpromenade / Louis Bouwmeesterplein, wordt hierdoor fase 3. Momenteel wordt de ruimtelijke en financiële haalbaarheid van deze herontwikkeling onderzocht. De fase 3 'Schouwburchring' volgt daarom later.</p> <p>Het betreft een reservering van de bijdragen uit MJP en PWR. Voor een investeringsbedrag van € 9,6 mln worden de kapitaallasten gedekt (deel dekking algemene middelen, deel dekking rioolheffing). Deze zijn budgettair opgenomen als post onder Nieuw beleid.</p>				

Bezuinigingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
123. Verhoging legestartief adviesverzoeken		50 V	50 V	50 V
<p>Toelichting</p> <p>Wij hanteren tot op heden een laag legesbedrag voor de (eerste globale) toets op de haalbaarheid van gewenste bouwinitiatieven. In eerste instantie om de dienstverlening laagdrempelig te houden en ontwikkelaars op die wijze uit te nodigen om met bouwinitiatieven te komen. Wij gaan in 2022 onderzoeken in hoeverre de tarieven naar een meer kostendekkend niveau getrokken kunnen worden zonder daarbij geweld aan te doen aan het uitgangspunt van laagdrempeligheid. Eerste inschatting is dat een verruiming van de leges van € 50.000 (structureel) mogelijk moet zijn.</p>				

Wat weten we nog meer

Waarstaatjegemeente.nl Indicatoren	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
Gemiddelde WOZ-waarde (in duizenden euro's)	185	194	209	227	n.b.
Aantal nieuw gebouwde woningen (per 1.000 woningen)	10,1	11,3	12,5	11,7	n.b.
Demografische druk *)	60,7%	60,7%	60,6%	60,3%	59,8%

*) Het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder, in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

2.4 Samen en dichtbij

Inleiding

Algemeen

De netwerksamenleving ontwikkelt zich in een hoog tempo. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties verwachten een gemeente die hen begrijpt, transparant is en snel inspeelt op ontwikkelingen. Een gemeente die meedenkt in oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en die samenwerkt aan oplossingen. Dat vraagt wederzijds begrip en vertrouwen. De ander weet wat je van de gemeente kunt verwachten. Alleen samen kom je verder. Dit vergt van de gemeente ook bestuurlijke vernieuwing en soms onorthodoxe aanpakken. Goede voorbeelden zijn het Vertrouwensexperiment, de pilot 'Doe Mee', impactgericht subsidiëren, wijk- en dorpsagenda's, buurtexperimenten in de openbare ruimte en de intensieve leefbaarheidsaanpak in de 3 wijken met een PACT-aanpak (bijvoorbeeld de community school).

We zien twee dominante bewegingen:

1. Meer aandacht voor de dagelijkse leefwereld van onze inwoners. In de wijken en buurten komen onze opgavegerichte inzet en maatwerk voor een gezonde, veilige en groene leefomgeving en inclusiviteit samen. Participatie van inwoners is daarbij cruciaal. En we werken intensief samen met onze partners, sluiten nieuwe gelegenheidscoalities en verwerven steun bij andere overheden voor de uitvoering van onze ambities.
2. Een schaa sprong in de stedelijke ontwikkeling naar het stadsregionale 'daily urban system' als het gaat om keuzes rond wonen, werken, infrastructuur, klimaat en energie en delen van het sociaal domein. We werken zo goed mogelijk samen als één overheid met Rijk, provincie, buurtgemeenten en waterschappen om tot een krachtige uitvoering te komen. De netwerksamenwerking beperkt zich niet tot het Hart van Brabant, maar strekt zich uit tot Breda en de Baroniegemeenten, in opmaat naar een verstedelijkingsakkoord met het Rijk voor de komende 20 jaar.

Samen werken aan vertrouwen

Wij vinden vertrouwen en een betrouwbare overheid van groot belang voor onze samenleving. Wij werken daar iedere dag aan. Maar het vertrouwen in de overheid, en ook in onze gemeente, staat onder druk, onder andere door problemen of fouten in regels, systemen en organisaties van de overheid. Mensen raken hierdoor soms in de knel. Herstel van vertrouwen tussen gemeenten en burger is een stevige opdracht. We moeten er samen aan werken.

Als eerste overheid dicht bij de burger willen we zichtbaar en benaderbaar zijn, maatwerk kunnen leveren in onze (persoonlijke) dienstverlening en (beter) passende oplossingen. Klantgedreven dus en vanuit vertrouwen. Digitalisering is een investering in onze dienstverlening, goede informatieverstrekking en transparantie vormen basiswaarden in onze besluitvorming. We experimenteren in kleine stappen, bij succes schalen we op.

Ook spannen we ons in om te komen tot gezonde financiële en bestuurlijke verhoudingen tussen Rijk en gemeenten. Dat is nodig om als één overheid maatschappelijke opgaven op het gebied van gezondheid, zorg, arbeidsmarkt, kansengelijkheid, klimaat en energie, economie, wonen en digitalisering aan te pakken. Met oog voor de uitvoering (kwaliteit en kracht) en uitvoerbaarheid van wet- en regelgeving vanuit het Rijk.

Bestuurlijke vernieuwing

Wij willen maatwerk aan onze inwoners kunnen leveren met voldoende beleids- en regelruimte. Goede bestuurlijke verhoudingen met Rijk, provincie en in de regio zijn daarom belangrijk; we willen immers geen platte uitvoeringsorganisatie van het Rijk zijn. Het vraagt ook vernieuwing in het openbaar bestuur om goed te kunnen handelen en richting te geven aan de nieuwe dynamiek in bestuurlijk en maatschappelijk Nederland. Werken als één overheid vergt veel vertrouwen en écht gelijkwaardig partnerschap. Alleen dan kunnen we gezamenlijke oplossingen vinden en werken aan de toekomst.

We herijken de regionale samenwerking in onze regio Hart van Brabant op basis van de uitkomsten van het governancetraject. En we intensiveren de netwerksamenwerking met Breda (en de beide regio's Hart van Brabant en De Baronie), waarbij we samen werken vanuit inhoud, ambitie en kansen, niet omdat 'het moet' vanuit bestaande regionale structuren. We zoeken de ruimte om in maatwerk rond concrete opgaven de meeste geëigende samenwerkingspartners en het best passende schaalniveau te vinden. Ook de samenwerking met ondernemers en onderwijsinstellingen of andere organisaties zien wij vaak als randvoorwaarde voor een krachtige uitvoering.

Wij zijn continu in gesprek met bewoners, bedrijven en instellingen. Weten wat er speelt is nodig om steun te verlenen, partijen tot investeringen te bewegen en nieuwe initiatieven – waar nodig en mogelijk – te ondersteunen of faciliteren. Nieuwe vormen van digitale medezeggenschap en (omgevings)dialogoog zijn door de coronacrisis in een stroomversnelling gekomen en bieden de mogelijkheid om verschillende doelgroepen te bereiken. Digitale participatie is zeker geen vervanging van een goed gesprek, maar digitale vormen van interactie beschouwen we als waardevolle aanvulling op onze

instrumentenkoffer om met inwoners, ondernemers en organisaties continu in gesprek te zijn en ideeën, initiatieven of knellende zaken die de mensen bezighoudt op te halen.

Het levert ook weer nieuwe netwerken of samenwerkingen op. Digitale besluitvorming in onze gemeenteraad heeft een volgende fase bereikt. Wij verwachten dat een hybride (fysieke + digitale) vorm van informatie, debat en beraadslaging blijvend onderdeel uitmaakt van het besluitvormingsproces in de gemeenteraad.

Regionalisering en governance vraagstukken

De rol van de regio neemt toe. Opgaven houden zich niet aan bestuurlijke grenzen en we worden steeds vaker verplicht om op regionaal niveau samen te werken, denk aan de jeugdzorg, de Regionale Energie- en Klimaatadaptatiestrategie of op het gebied van wonen, werken en mobiliteit. Echter, de randvoorwaarden voor deze toenemende regionalisering zijn niet altijd goed geborgd. Het gaat dan om (het ontbreken van) voldoende middelen, de juiste bevoegdheden en andere benodigde instrumenten voor een goede uitvoeringspraktijk. Ook de democratische legitimatie (in besluitvorming) vraagt aandacht. We werken toe naar een robuuste governance voor onze regio Hart van Brabant. Met ingang van 2022 ligt er met een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling een goede basis voor een effectieve en bij de tijdse samenwerking in onze regio met een nog betere verankering van de positie van de gemeenteraden in de samenwerking. Alphen-Chaam en Baarle-Nassau treden dan toe tot de Gemeenschappelijke Regeling Hart van Brabant.

Netwerksamenwerking Breda

Door de schaa sprong die we maken op het gebied van duurzame en gezonde verstedelijking krijgt de samenwerking met Breda een verdere impuls. In 2022 wordt het Verstedelijkingsakkoord voor de Stedelijke regio Breda-Tilburg met het Rijk, de provincie Noord-Brabant en de waterschappen gesloten. Een gezamenlijk ontwikkeld economische perspectief, net als de regionale Investeringsagenda en omgevingsagenda zijn belangrijke bouwstenen voor de toekomstige samenwerking en de aanpak van concrete opgaven.

De 'tweestedenregio' Tilburg-Breda krijgt meer massa en positie om als serieuze partner op (inter-)nationaal niveau een rol van betekenis te spelen. Dit vraagt ook een sterke triple helix samenwerking.

Het biedt ook kansen voor de samenwerking (op basis van nieuwe dynamiek door de sterkere gezamenlijke positie van Tilburg en Breda) in Brabantstad en grensoverschrijdend voor de samenwerking in Vlaanderen (bijvoorbeeld op het gebied van natuur, leisure, ondermijnende criminaliteit, mobiliteit en logistiek). Ook de samenwerking met onze strategische kennispartner Tilburg University bekijken we in dit verband.

Wijkgericht werken en PACT-aanpak

Ons werk begint en eindigt in de buurten, wijken en dorpen. Samen met inwoners hebben we voor elke wijk een dynamische wijkagenda opgesteld. Het is een instrument om continu in gesprek te zijn met inwoners en over en weer afspraken te maken wat we van elkaar kunnen verwachten. Participatie en medezeggenschap dus. Uitvoering van de agenda's maakt het verschil voor een wijk én haar inwoners.

Met veel mensen gaat het goed. We zien echter dat een aantal wijken extra aandacht nodig heeft. Door de coronapandemie staat de leefbaarheid in deze kwetsbare wijken extra onder druk. Veel mensen hebben geen buffers om de negatieve gevolgen van deze crisis op te vangen en problemen stapelen zich verder op. Veerkracht wordt op de proef gesteld en naar vermogen een steentje bijdragen is niet voor iedereen weggelegd. We willen de groeiende sociale tweedeling en kansenongelijkheid tegengaan. Versterken van bestaanszekerheid in onzekere tijden is hard nodig. Voor Tilburg Noord, West en Groenewoud zijn we in een coalitie met lokale partijen (woningcorporaties, scholen, politie, OM, gezondheidsinstellingen) aan de slag met de PACT-aanpak. We willen een kentering teweegbrengen in de negatieve spiraal van opeenstapeling van problematiek (zoals schulden, werkloosheid, armoede, slechte gezondheid en criminaliteit) bij kwetsbare bewoners. Samenhang in fysieke en sociale investeringen waarbij gezondheid, leefbaarheid, veiligheid en duurzaamheid centraal staan, is ons vertrekpunt. De PACT-aanpak moet uiteindelijk gaan samenvloeien met de wijkaanpak en inwonersparticipatie. De geleerde lessen komen terecht in onze reguliere manier van werken in de wijken. Zo zouden bijvoorbeeld de methoden rondom de 'doorbraakinitiatieven' gebruikt kunnen worden in gebiedsontwikkelingen. Ondanks de moeilijke tijden houden we vast aan de eerder afgesproken en politiek gedragen ambities om met de PACT-aanpak langjarig te investeren in Noord, West en Groenewoud.

Richting het Rijk hebben we samen met 14 andere steden en ondersteund door een brede coalitie van maatschappelijke partners een pleidooi gehouden ('Dicht de kloof!') voor een integrale, langjarige wijkaanpak, een extra investeringsimpuls (additionele en ontkokerde middelen) en meer uitzonderingswetgeving (vernieuwen Wet maatregelen grootstedelijke problematiek) en ruimte voor onorthodoxe maatregelen. Want vaak liggen op de grensvlakken tussen bijvoorbeeld school, werk en hulpverlening, of tussen veiligheid en de fysieke leefomgeving kansen tot verbetering. Een Nationaal Herstel- en Perspectiefprogramma 'Leefbaarheid en Veiligheid' is hard nodig om leefbare en veilige wijken te laten ontstaan en talent van de jeugd te ontplooien. We zijn aan de slag met integrale 'stedelijke vernieuwing' om de leefbaarheid in deze kwetsbare gebieden te vergroten en de sociale en economische veerkracht van de inwoners te versterken. Steun van het Rijk is onmisbaar.

Lobby

We zijn actief op alle schaalniveaus (Europa, Rijk, provincie) om steun te verwerven voor de uitvoering van onze ambities en om voldoende beleids- en experimenteerruimte te organiseren. Binnen de nieuwe Europese kaders (Europese Meerjarenbegroting 2021-2027 en Next Generation EU (economisch herstelplan voor de coronacrisis)) proberen we kansen te verzilveren voor onze stad en regio. In het kader van Next Generation EU zetten we bijv. activiteiten uit PACT Noord (EU-project ForwArt) in om op Europese schaal aandacht te geven aan onze integrale wijkaanpak. Richting het Rijk zetten wij ons blijvend in om -via onze koepelorganisaties zoals VNG en G40- de herijking van het Gemeentefonds en sociaal domein gunstig te beïnvloeden. Het behouden van relevante netwerkposities en actieve inzet horen daarbij. Ook zijn we via diverse gelegenheidscoalities (bijvoorbeeld via de Manifeststeden, Nederlandse AI-coalitie, met Breda voor de verstedelijkingsambities en met vele partners in Van Gogh National Park) actief om steun te krijgen voor sectorale ambities.

Met de provincie en de B5 steden trekken we samen op om een duurzaam perspectief ná corona te schetsen. Op korte termijn zetten we in op herstel en groei van de lokale en regionale economie en aandacht voor sociaal-economische vraagstukken (tweedeling, kansengelijkheid, eenzaamheid, welzijn en gezondheid) en duurzaamheid (over de inrichting van de openbare ruimte en meer groen op straat).

Voor de middellange termijn zetten we in op een gezamenlijke strategische kennisagenda en een nieuwe stedelijke agenda BrabantStad; belangrijke bouwstenen voor de volgende bestuursperiode na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.

Datagedreven werken

Bij het schrijven van ons bestuursakkoord spraken we de ambitie uit om datagedreven te gaan werken en daarmee onze keuzes en besluiten te baseren op data uit en gesprekken met de stad. We doen dit om onze ambities - zoals wijkgericht werken, excellente dienstverlening en de energietransitie – met data en informatie te kunnen realiseren én om onze inwoners in een veilige digitale omgeving van dienst te kunnen zijn.

Begin 2022 ronden we de organisatorische doorontwikkeling af en is de digitale infrastructuur ingericht, waarmee het fundament voor de datagedreven organisatie staat.

Als onderdeel van datagedreven werken en de uitvoering van motie 44, implementeren we de monitor

Gezond & Gelukkig in Tilburg, een dashboard waarin de doelen en indicatoren uit de kadernota's per veld uit de begroting een plaats krijgen en waarin realisatiecijfers digitaal beschikbaar zijn op basis van de meest recente metingen. Zo maken we inzichtelijk in welke mate onze beleidskeuzes leiden tot de gewenste impact in de stad.

Tegelijkertijd blijven wij werken aan het borgen van informatieveiligheid en privacy. Dat is logisch gezien de veranderende maatschappij waarbij de afhankelijkheid van digitalisering cruciaal is geworden. Het algemene beeld is dat de informatieveiligheid voldoende geborgd is. Tegelijkertijd zijn er ontwikkel- en verbeterpunten waar wij aan werken. Dat is logisch aangezien werken aan informatieveiligheid en privacy een continu proces is.

Publieke dienstverlening

In de Kadernota Publieke Dienstverlening hebben we samen met de raad vastgelegd in welke richting de gemeentelijke organisatie zich zal ontwikkelen op het gebied van dienstverlening. Door middel van onder meer de inzet van klantreizen, het integraal klantbeeld, het structureel meten van de kwaliteit van onze dienstverlening en procesoptimalisatie ontwikkelen we een sterke klantgedreven dienstverlening waar de hele organisatie aan bijdraagt.

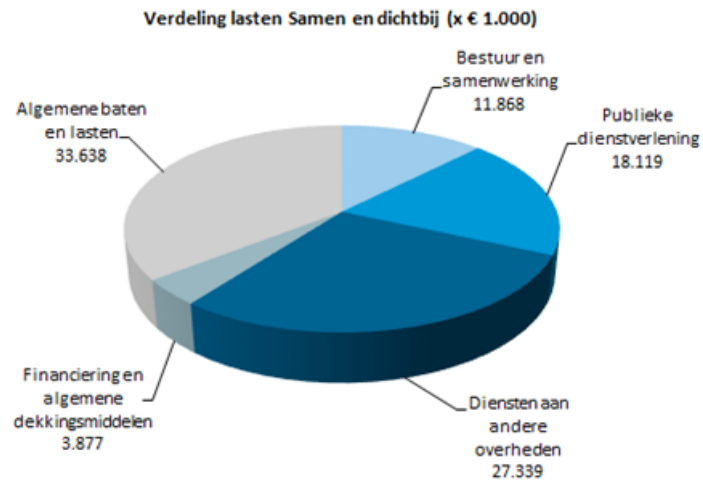
Na corona weer terug naar kantoor

Het uitbreken van de coronacrisis heeft een grote impact gehad op onze (interne) organisatie. We hebben onze bedrijfsvoering aangepast aan de snelle ontwikkelingen. Nu het grootste deel van de crisis achter de rug lijkt zijn we gestart met de terugkeer naar de situatie waarin onze medewerkers voor 50% in de kantoren werkzaam zijn en 50% elders, thuis of in de stad.

Financieel overzicht

Samen en dichtbij x € 1.000,-	Inclusief overhead			Exclusief overhead		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en samenwerking	11.868	-1.037	10.830	9.722	-1.035	8.687
Publieke dienstverlening	18.119	-9.583	8.536	11.385	-9.577	1.808
Diensten aan andere overheden	27.339	-27.582	-244	26.508	-27.582	-1.073
Financiering en algemene dekkingsmiddelen	3.877	-616.331	-612.454	3.050	-616.331	-613.280
Algemene baten en lasten	33.638	-18.319	15.320	31.839	-18.315	13.524
Totaal	94.841	-672.853	-578.012	82.504	-672.839	-590.335

2.4.1 Bestuur en samenwerking

Wat willen we bereiken

Bestuurlijke vernieuwing

Tilburgerschap is een belangrijke inspiratiebron voor bestuurlijke vernieuwing. Tilburg werkt continu aan bestuurlijke vernieuwing door:

- participatie en medezeggenschap om beter tegemoet te kunnen komen aan de wensen van de Tilburgers;
- ontwikkeling van sturingsarrangementen op maat rond een maatschappelijke opgave;
- ontwikkeling en organisatie van vernieuwing in werkwijzen en instrumenten voor interbestuurlijk samenwerken (als één overheid) bij de (integrale) aanpak van (regionale) maatschappelijke opgaven.

Tilburg is een succesvolle netwerkstad

- Efficiënt en effectief uitvoeren (wettelijke) taken hogere overheden
- Versterken strategische samenwerking op alle niveaus voor aanpakken bovenlokale opgaven
- Verwerven van externe steun
- Efficiënt en effectief uitvoeren dienstverlening voor andere overheden

Wijkgericht werken samen met de stad

Wijkgericht werken samen met de stad

We werken aan een stad waar de inwoners gezond en gelukkig kunnen zijn. Dat kunnen we alleen doen door samen met onze partners goed in verbinding met inwoners en ondernemers te zijn. Zowel in onze regionale en stedelijke aanpak, maar zeker ook in onze wijkaanpak. Aanwezig zijn en dichtbij werken, in verbinding staan, luisteren naar bewoners wat zij belangrijk vinden, initiatieven ondersteunen, goed communiceren en samenhangend in de wijken werken: dat zijn elementen die bijdragen aan meer impact in wat we willen bereiken. Tegelijkertijd kan dit het vertrouwen in ons als overheid versterken.

We weten inmiddels dat wijken en hun bewoners heel verschillend zijn. Dat betekent dat dichtbij en present werken belangrijk is om maatwerk toe te passen en de goede resultaten te bereiken. We weten inmiddels ook dat heel veel stedelijke aanpakken gebaat zijn bij een sterke wijkaanpak: voorbeelden zijn de aanpak ondermijning, aanpak van sociale problematiek, de energietransitie, aanpak van de openbare ruimte, de invoering van de nieuwe Omgevingswet, etc. Voor 2022 hebben we de volgende doelstellingen:

1. Een betere balans in onze stedelijke (sectorale) aanpak en de (integrale) wijkaanpak. Dit betekent dat de gemeentelijke organisatie flexibeler mee beweegt op de dynamiek van de wijken en het stedelijke belang niet meer altijd doorslaggevend zal zijn. Iedere afdeling die direct in contact met bewoners staat, zal zich steviger tot de wijken gaan verhouden. Daar waar het relevant is, zullen we ook onze netwerkpartners hiertoe stimuleren.
2. Wij werken met de inwoners en partners in de wijken verder aan de wijk- en dorpsagenda's, waarmee we in 2020 gestart zijn. Deze agenda's bevatten de belangrijkste wensen uit de wijken/ dorpen en opgaven die wij als gemeente zelf in de wijk hebben. De hierin opgenomen thema's verbinden we aan onze jaarlijkse begrotingscyclus.
3. De boegbeelden van de gemeente in de wijken zijn onze omgevingsmanagers en wijkregisseurs. Bestuurlijk zijn dit de wijkwethouders. Om onze slagkracht te bevorderen, versterken we het mandaat van de omgevingsmanagers en wijkregisseurs.
4. We brengen meer samenhang in het wijkgericht werken, de PACT-aanpak, inwonerparticipatie en Tilburgerschap, waarbij de gezamenlijke opgaven centraal staan. In de relatie wijkaanpak – PACT-aanpak is de wijkaanpak leidend en zorgt de PACT-aanpak voor innovatie en voor het aanjagen van doorbraakinitiatieven.
5. We werken zowel op basis van datagedreven werken (daartoe passen we bestaande wijktoets aan om dit instrument beter te benutten), als door op vele manieren in verbinding te staan met inwoners en partners in de stad en de dorpen (digitale en fysieke netwerken en andere vormen van samenwerking).

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

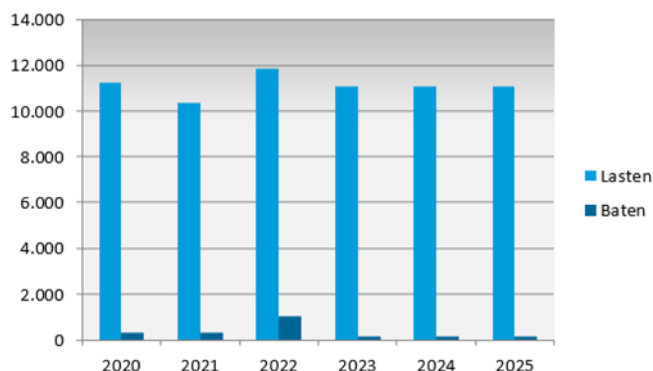
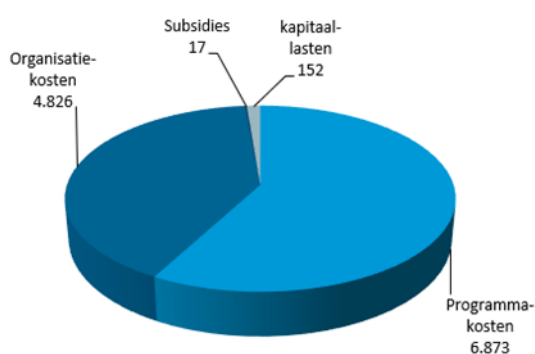
- De schaa sprong in onze stedelijke ontwikkeling bestendigen we in 2022 met het sluiten van een Verstedelijkingsakkoord Stedelijke Regio Breda-Tilburg met het Rijk.
- Voor de groei van brede welvaart en kwaliteit van leven in de stedelijke regio Breda-Tilburg borgen we de kracht van de netwerksamenwerking met Breda in de volgende bestuursperiode (overdrachtsdossier) en we zetten in op een 'tweestedenregio' Tilburg-Breda die op (inter)nationaal niveau een rol van betekenis kan spelen.
- We zijn continu op zoek naar vernieuwende samenwerkingsarrangementen. Als voorbeeld van bestuurlijke vernieuwing (in Nederland) willen we voor de netwerksamenwerking met Breda gedragen door arena's met andere partijen (multihelix) de status van een Thorbecke-experiment verkrijgen van het Rijk. We voeren actief het gesprek

hierover met BZK en laten het Rijk kennismaken met de samenwerkingsambities en uitdagingen en mogelijkheden in onze regio.

- We investeren in een duurzame samenwerking in de regio Hart van Brabant. De nieuwe governance-afspraken leiden in 2022 tot besluitvorming over een kern- en keuzeagenda in de regio. Met de nieuwe Gemeenschappelijke Regeling Hart van Brabant 2022, inclusief de toetreding van Alphen-Chaam en Baarle-Nassau tot de GR Hart van Brabant ligt er een stevige basis voor de toekomstige regionale samenwerking. Met de regionale raadadviescommissie waarin alle 11 regiogemeenten vertegenwoordigd zijn, is er een stevigere borging van de raden binnen de samenwerking in Hart van Brabant. De Tilburgse raadswerkgroep Regiozaken kan een verbindende rol vervullen tussen regionale zaken en de gemeenteraad.
- We geven de (meerjaren) Kernagenda Hart van Brabant 2022-2026 mede vorm en leveren een actieve en stevige bijdrage op de inhoud en het proces.
- De herijking van de governance van Midpoint Brabant voor een stevige triple helix samenwerking in onze regio vraagt ook onze actieve inzet om de funding meer in balans te krijgen (vanuit kennispartners en ondernemers).
- Met Tilburg University leiden hernieuwde samenwerkingsafspraken en een gezamenlijk onderzoeksprogramma tot een relevante samenwerkingsrelatie voor de aanpak van de maatschappelijke opgaven waar we in onze stad en regio voor staan.
- De samenwerking met Vlaanderen (o.a. Turnhout en Mechelen) geven we concreet invulling op een aantal thema's: burgerschap, veiligheid & inclusiviteit en duurzame verstedelijking.
- Binnen de kaders van het Europees Meerjarig Financieel Kader en het economisch herstelplan Next Generation EU voor de coronacrisis:
  - profileren we met PACT Noord (ForwArt) op zowel politiek als ambtelijk niveau om extra steun te verwerven voor de wijkaanpak;
  - beïnvloeden we samen met het ENGAGE consortium van Tilburg University het EU-beleid voor een betere wisselwerking tussen wetenschap (theorie) en maatschappij (praktijk);
  - ontsluiten we Europese projectfinanciering o.a. voor de energietransitie in de wijk.
- Wij werken met de inwoners en partners in de wijken verder aan de wijk- en dorpsagenda's, waarmee we in 2020 gestart zijn.
- De PACT-aanpak voor Tilburg Noord, Tilburg West en Groenewoud continueren wij samen met onze partners in de wijken. Met steun van het Rijk geven wij zo mede invulling aan het interbestuurlijk programma Leefbaarheid & Veiligheid voor NoordWest, dat wij krachtig uitvoeren. De doorbraakinitiatieven schalen wij waar mogelijk op/ uitrollen en wij integreren (op onderdelen) de vernieuwende werkwijze binnen de reguliere vormen van wijkgericht werken;
PACT staat voor People Acting in Community Together. Of anders gezegd: In Tilburg doen we het samen! Een belangrijk uitgangspunt van PACT is het hervinden en versterken van sociale structuren om daarmee weerbaarheid en veerkracht van bewoners te bevorderen.
- De lobby van de 15 manifeststeden richting het Rijk blijven wij krachtig ondersteunen en voeden wij met ervaringen vanuit onze Tilburgse PACT-aanpak.
- Wij opteren voor een goede vertegenwoordiging vanuit Tilburg in relevante netwerkposities in VNG Bestuur en VNG commissies en in het G40 Stedennetwerk, na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022.
- Lobby voor goede financiële en bestuurlijke verhoudingen (via VNG) blijven we ondersteunen en actief in participeren.
- Naar aanleiding van de kabinetsformatie en de vorming van een nieuw kabinet integreren wij kansen voor Tilburg en het verkrijgen van steun voor onze ambities en uitvoering van opgaven in de dynamische lobbyagenda.
- Wij geven mede uitvoering aan de nieuwe Stedelijke Agenda BrabantStad 2022-2026 ter ondersteuning van onze lokale/ regionale stedelijke ambities.

Wat gaat het kosten - financiën

Bestuur en samenwerking x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	11.227	10.370	11.868	11.072	11.072	11.072
Baten	-89	-254	-154	-150	-150	-150
Saldo van lasten en baten	11.138	10.115	11.713	10.922	10.922	10.922
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-214	-47	-883	0	0	0
Saldo reserves	-214	-47	-883	0	0	0
Totaal	10.924	10.068	10.830	10.922	10.922	10.922

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
124. Inwonersbijdrage regio Hart van Brabant	12 N	12 N	12 N	12 N
De inwonersbijdrage aan de Regio Hart van Brabant wordt verhoogd met € 0,07 volgens overeengekomen indexatie. Daarnaast is er een groei van inwonersaantallen, enerzijds autonome groei anderzijds opsplitsing van gemeente Haaren waardoor Biezenmortel bij gemeente Tilburg is toegevoegd. Dit betekent voor Tilburg een nadeel van € 12.000. De bijdrage voor 2022 wordt hiermee € 4,34 per inwoner.				
125. Administratieve bijstellingen	883 N/V	-	-	-
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
126. Professionele fractieondersteuning	144 N	236 N	236 N	236 N
Op 2 oktober 2017 is de verordening tegemoetkoming raadsfracties 2017 vastgesteld. Vanuit de huidige verordening krijgen alle in de raad vertegenwoordigde raadsfracties in de gemeente Tilburg een jaarlijkse financiële bijdrage. Deze bijdrage wordt besteed om de volks-vertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol van de raad te versterken. Een gemeenteraad is hierbij geholpen met een professionalisering van de fractieondersteuning, die past bij de schaalgrootte van de gemeente. Naar aanleiding van een verzoek van het presidium is door de griffie onderzoek gedaan naar het verhogen van het huidige fractiebudget alsmede de wijze waarop fracties het budget in kunnen zetten ten behoeve van professionele fractieondersteuning. Door deze verhoging van het budget is het mogelijk om in plaats van vrijwilligers een betaalde fractieondersteuner aan te nemen. Daardoor worden raadsleden ontlast, zodat zij zich meer kunnen richten op hun taak als raadslid. Hiervoor is aan de raad het raadsvoorstel tegemoetkoming raadsfracties 2021 voorgelegd. De ingangsdatum is per 1 april 2022, na de gemeenteraadsverkiezingen 2022.				

2.4.2 Publieke dienstverlening

Wat willen we bereiken

Verbeteren klanttevredenheid van de gemeentelijke dienstverlening

Indicatoren	Bron	2019	Streefwaarde 2022
De klant is tevreden over de dienstverlening van de gemeente Tilburg (rapportcijfer).	KCM	8	8
De dienstverlening sluit aan bij de behoeften en verwachting van de klant (percentage). 0-meting vindt plaats in 2021.	KCM	-	Afhankelijk van 0-meting
De klant wordt binnen de servicenormen die geldt voor het gevraagde product of dienst geholpen. De servicenormen worden jaarlijks door de raad in de programmabegroting vastgesteld.	Voor de dienstverlening gebruikte applicaties.	-	100%
% Van onze klanten dat het contact met de gemeente als persoonlijk beoordeelt.	KCM	-	85%
De klant is tevreden over de 2 ^e lijns bereikbaarheid van de gemeente Tilburg	Onderzoek telefonische bereikbaarheid (Telan)	4,2 (cijfer laatste meting 2018)	6

Op 7 juni 2021 heeft de raad de kadernota klantgedreven dienstverlening vastgesteld. Klantgedreven dienstverlening verlegt ons perspectief van de interne processen naar de ervaring van de klant. Het stelt ons in staat om de organisatie af te stemmen op de veranderende leefwereld van mensen en eigentijdse, excellente dienstverlening in te richten. Om aan de verwachtingen en behoeften van de klant te voldoen is onze dienstverlening **toegankelijk**, **efficiënt** en **innovatief**. Op deze drie sporen richten we alle klantinteracties in.

TOEGANKELIJK BEGRIJPELIJK, PERSOONLIJK EN GASTVRIJ

Als organisatie streven we naar dienstverlening zonder drempels die gemakkelijk is af te nemen voor iedereen. De klant staat centraal en krijgt persoonlijke dienstverlening, passend bij zijn situatie. Iedere medewerker is intrinsiek gemotiveerd om naar de klant te luisteren en deze te helpen.

EFFICIËNT TRANSPARANT, BETROUWBAAR EN PASSEND We helpen snel en efficiënt zonder overbodige uitvraag en onnodige processtappen. Gebruiksgemak en behoefte van de klant zijn leidend. Onze dienstverlening is betrouwbaar en passend. Onze afwegingen zijn transparant en we werken als één organisatie. Zo dragen we bij aan een betaalbare organisatie.

INNOVATIEF EIGENTIJD, PROACTIEF EN DATAGEDREVEN

Als organisatie gaan we mee met onze tijd en investeren we in innovatie, vernieuwing en ontwikkeling. We spelen vroegtijdig in op trends in de samenleving, wetgeving en (digitale) technologie en zorgen dat deze binnen onze organisatie op elkaar aansluiten.

De verwachtingen en behoeften van klanten, worden ingegeven door de wereld waar wij in leven. We sluiten aan bij die verwachtingen. Hierbij gaan we uit van de zelfredzaamheid van onze inwoners en ondersteunen we op het moment dat dit nodig is. Mensen zijn steeds meer gewend aan persoonlijke dienstverlening.

Omnichannel - als leidraad om klantinteractie te organiseren - speelt een grote rol in Klantgedreven Dienstverlening. Een belangrijk element is het integraal klantbeeld: een overzicht met alle informatie van, over en voor de klant. Hierdoor herkennen en begrijpen we de klant en is onze benadering altijd persoonlijk - zelfs als de interactie digitaal is. De klant heeft zelf ook inzicht in het integraal klantbeeld en de informatie die daarin is opgenomen.

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Om Klantgedreven Dienstverlening te leveren moet de organisatie weten wat er bij een klant speelt en op basis hiervan handelen. Dit vraagt van ons een andere manier van werken, altijd met de klant in gedachten. Om dit te bereiken werken we vanuit drie verbeteracties uit: ons Dienstverlenings-DNA, Omnichannel dienstverlening en Innovatie van Dienstverlening.

Ons Dienstverlenings-DNA

Klantgedreven werken vraagt om sterk gedeelde principes en passende houdings- en gedragscomponenten die voor iedereen in onze organisatie gelden. Deze principes zijn samen, transparant, gelijkwaardig en wederkerig. We willen dat de Programmabegroting 2022 gemeente Tilburg

klant de gemeente als één organisatie ervaart. Iedereen in de organisatie kijkt op dezelfde manier naar klanten. Dit bepaalt hoe we met hen omgaan en hoe zij ons ervaren.

Wat gaan we doen?

- We informeren de organisatie actief over klantgedreven dienstverlening.
- We leveren bouwstenen aan onze collega's om bewustwording te creëren over de lijnen weten, willen en kunnen.
  - Weten: we laten zien wat de mogelijkheden zijn en welke voordelen klantgedreven dienstverlening biedt in het dagelijks werk.
  - Willen: we inspireren en motiveren medewerkers om klantgedreven te werken.
  - Kunnen: we stellen medewerkers in staat klantgedreven te werken. Het gaat hierbij om het leren en ontwikkelen van medewerkers.
- We betrekken onze klanten actief bij de verbetering van onze dienstverlening: We monitoren de kwaliteit van onze dienstverlening en breiden de klanttevredenheidsonderzoeken uit.
- We onderzoeken de telefonische bereikbaarheid van onze organisatie op individueel niveau.
- We voeren klantreizen uit op onze dienstverlening.

Omnichannel dienstverlening

Onder omnichannel dienstverlening verstaan we klantgedreven en kanaalafhankelijke dienstverlening. Het richt zich op het beheer van interactie en relatie tussen klant en gemeente. Klanten staan hierin centraal.

Wat gaan we doen?

- We zetten de basis neer van een klantinteractiesysteem (CRM: Customer Relation Management systeem) en organiseren benodigde randvoorwaarden.
- We starten met het gebruik van een klantinteractiesysteem bij de afdelingen Economie & Arbeidsmarkt en Dienstverlening en we maken een plan voor de verdere gemeentelijke uitrol. We beginnen met de implementatie van het CRM bij meerdere afdelingen conform het plan.
- We implementeren een telefonieoplossing voor het Klantcontactcentrum.
- We starten met het ontwikkelen van een klantbeeld voor klanten en medewerkers en organiseren benodigde randvoorwaarden.
- We organiseren het gesprek op het gebied van privacy en ethiek rondom klantgedreven werken in een gesprekstafel.

Innovatie van Dienstverlening

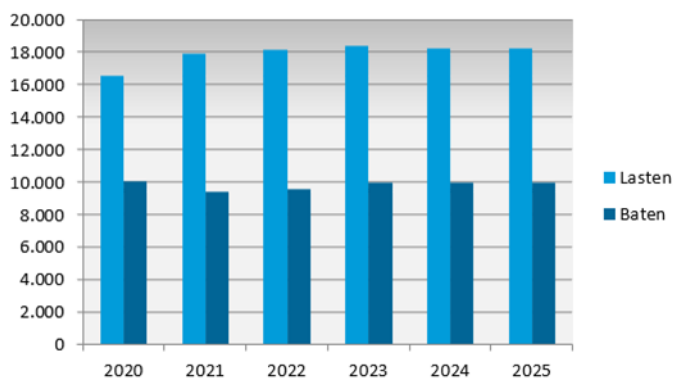
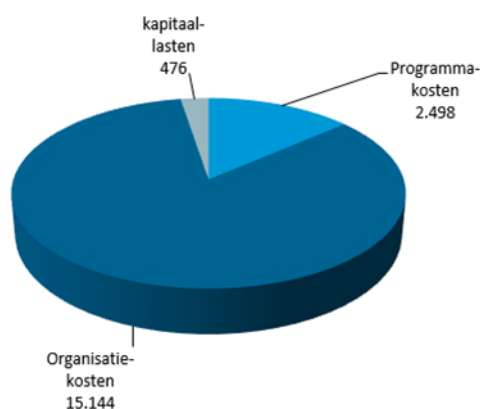
Een snel veranderende wereld noodzaakt ons om innovatief en wendbaar te zijn. Dit vraagt om een goed toegeruste organisatie die de dagelijkse praktijk monitort, analyseert en constateert waar kansen en (potentiële) problemen zich voordoen. Tegelijkertijd zijn we erop gericht nieuwe werkwijzen, nieuwe technieken en trends te onderzoeken. Succes ontstaat door kansen voor de klanten en de organisatie te verbinden aan de juiste passende oplossing.

Wat gaan we doen?

- We starten een team om een aantal werkprocessen te optimaliseren.
- We richten een User Experience Lab (UX Lab) in.
- We doen een proef met videobellen met klanten.
- We nemen deel aan de (door)ontwikkeling van de overheidsbrede virtuele assistent Gem.

Wat gaat het kosten - financiën

Publieke dienstverlening x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	16.542	17.933	18.119	18.345	18.225	18.205
Baten	-10.024	-9.405	-9.583	-9.961	-9.961	-9.961
Saldo van lasten en baten	6.517	8.528	8.536	8.384	8.264	8.244
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Ottrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal	6.517	8.528	8.536	8.384	8.264	8.244

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
127. Indexering Regionaal Archief Tilburg	18 N	18 N	18 N	18 N
De gemeente heeft een dienstverleningsovereenkomst met het Mommerskwartier over het archiefbeheer. Op basis van deze overeenkomst worden de kosten jaarlijks o.a. geïndexeerd conform de consumentenprijsindex en index macro economische verkenning.				
128. Reisdocumenten en rijbewijzen	147 V 626 N	-	-	-
De aanpassing van de verwachte aantallen reisdocumenten en rijbewijzen leidt tot een nadeel van € 479.000. Er worden minder reisdocumenten verwacht wat leidt tot een nadeel van € 92.000. Het aantal uit te geven rijbewijzen wordt flink lager verwacht wat leidt tot een nadeel van € 387.000. Het structurele effect voor komende jaren wordt meegenomen zodra het nieuwe formatiecalculatiemodel gereed is, zowel de baten als lasten worden dan aangepast.				
129. Formatiecalculatiemodel Vergunningen	471 N	471 N	471 N	471 N
Als gevolg van toegenomen aantallen wordt de formatie verhoogd met 5,7 FTE. Een groot deel van de stijging is gerelateerd aan de omgevingsvergunningen. De nieuw verwachte aantallen en de effecten die hieruit voortvloeien worden meegenomen in de doorrekening van de legesverordening 2022.				
130. Omgevingsvergunningen	1.048 V	731 V	731 V	731 V
In de toe te rekenen kosten worden ook voor 2022 meer kosten voor handhaving toegerekend, dit komt nog steeds door het uitstel van de Omgevingswet en het hiermee samenhangende bouwtoezicht. Daarnaast wordt een stijging verwacht in het aantal aanvragen, hiermee nemen de kosten toe en vanwege het streven naar 100% kostendekkendheid levert dit structureel een voordeel op van € 731.000.				
131. Mutatiesignalering BGT, BAG, WOZ	35 N	35 N	35 N	15 N
Deze herijking valt samen met de herijking vermeld onder fysieke basiskwaliteit.				
132. BRK 2.0	61 N	13 N	13 N	13 N
<p>Het Kadaster heeft een nieuw informatiemodel ontwikkelt (BRK 2.0) waarmee ze voldoet aan gewijzigde Kadaster wetgeving.</p> <p>Doorgevoerde aanpassingen in Kadaster wetgeving:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Toevoegen indicatie geheim adres ▪ Afschaffen duale stelsel publiekrechtelijke beperkingen. <p>Om kadaster mutaties te kunnen blijven verwerken in de WOZ administratie is aanpassing nodig van onze software. Zonder deze aanpassing kunnen we niet voldoen aan de Wet Waardering Onroerende Zaken wat tot gevolg heeft dat er geen aanslagen onroerendezaakbelastingen opgelegd kunnen worden.</p>				
133. WEP Wet Elektronische publicaties	30 N	30 N	30 N	30 N
Vanaf 1 juli 2020 moeten documenten die aan derden ter beschikking worden gesteld, geanonimiseerd worden. Voor de afdeling Dienstverlening (DVL)/Vergunningen betreft dit ruim 75.000 pagina's per jaar. Handmatig anonimiseren betekent een inzet qua uren van ongeveer 7.000 uren per jaar. Dat is niet wenselijk. Bij DVL/Vergunningen wordt gebruik gemaakt van een taak specifieke applicatie voor het waarmaken van documenten, te weten DigEplan. Deze leverancier heeft de mogelijkheid om te anonimiseren geïntegreerd in de aanwezige software. Deze integratie levert behalve een financieel voordeel ook voordelen op voor de gebruiker. Dit werkt met één interface voor een aantal handelingen. Op 1 juli 2022 gaat de wet WOO in en				

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
gaan we een nieuw platform PLOOI gebruiken. Daar komen gepubliceerde documenten bij besluit voor lange termijn op te staan (automatisch). Vanuit dat oogpunt is het gebruik van de anonimiseringssoftware zeker nodig. De kosten hiervan bedragen € 30.000.				
134. Huwelijken	7 V	7 V	7 V	7 V
Aanpassing naar nieuwe tarieven en lichte stijging in het aantal huwelijken leidt tot een toename van de verwachte opbrengsten van € 7.388.				
135. Naturalisaties	21 V	21 V	21 V	21 V
De verwachte toename in het aantal naturalisaties leidt tot een verhoogde opbrengst van € 86.000. De afdracht aan rijksleges hierbij bedraagt € 65.000.				
136. Uittreksels	118 N	118 N	118 N	118 N
Bijstelling van verwachtte aantallen voor de komende jaren op basis van realisatie in het verleden en verwachting voor 2022 en verder leidt tot een daling opbrengsten van € 117.975. In dit bedrag is zowel de verminderde opbrengst als de verminderde afdracht aan rijksleges meegenomen.				

Wat weten we nog meer

Kengetallen:	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Raming 2021	Raming 2022
Aantal reisdocumenten	19.444	12.729	13.710	9.333
Aantal rijbewijzen	22.343	20.028	19.888	14.093
Aantal uittreksels	16.605	12.568	14.099	13.300
Aantal bezoekers stadswinkel	120.803	81.061	96.944	66.790
Aantal vooradviezen Wabo	770	684	740	492
Aantal aanvragen Wabo	1.042	1.757	1.413	1.499
Aantal Bibob-toetsen	103	89	105	95
Aantal aanvragen Huisvestingsverordening	110	94	211	269
Aantal aanvragen evenementenvergunningen (APV)	289	84	325	325
Aantal aanvragen Drank- en horecawet en exploitatievergunning	184	147	279	223
Aantal aanvragen staanplaatsvergunning	40	40	35	34
Aantal aanvragen aanwezigheidsvergunning (Wet op de kansspelen)	40	26	25	26
Aantal meldingen Woningwet	801	816	847	816
Aantal meldingen Wet milieubeheer	167	121	250	257
Aantal aanvragen ontheffing sluitingstijd	43	17	46	44
Aantal bezwaarschriften WOZ	1.906	1.449	2.000	2.000
Aantal sociale bezwaarschriften	1.077	1.015	1.225	1.150
Aantal algemene bezwaarschriften	777	674	800	700
Aantal meldingen aansprakelijkheid	503	573	700	450

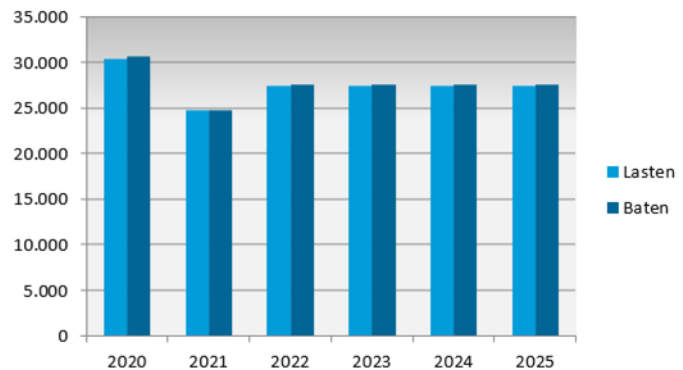

2.4.3 Diensten aan andere overheden

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Wat gaat het kosten - financiën

Diensten aan andere overheden x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	30.298	24.696	27.339	27.337	27.337	27.337
Baten	-30.745	-24.671	-27.582	-27.581	-27.581	-27.482
Saldo van lasten en baten	-448	26	-244	-244	-244	-146
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	61	0	0	0	0	0
Saldo reserves	61	0	0	0	0	0
Totaal	-387	26	-244	-244	-244	-146

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
137. Administratieve bijstellingen	217 V/N	217 V/N	217 V/N	217 V/N
<p>Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.</p>				

2.4.4 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Wat willen we bereiken

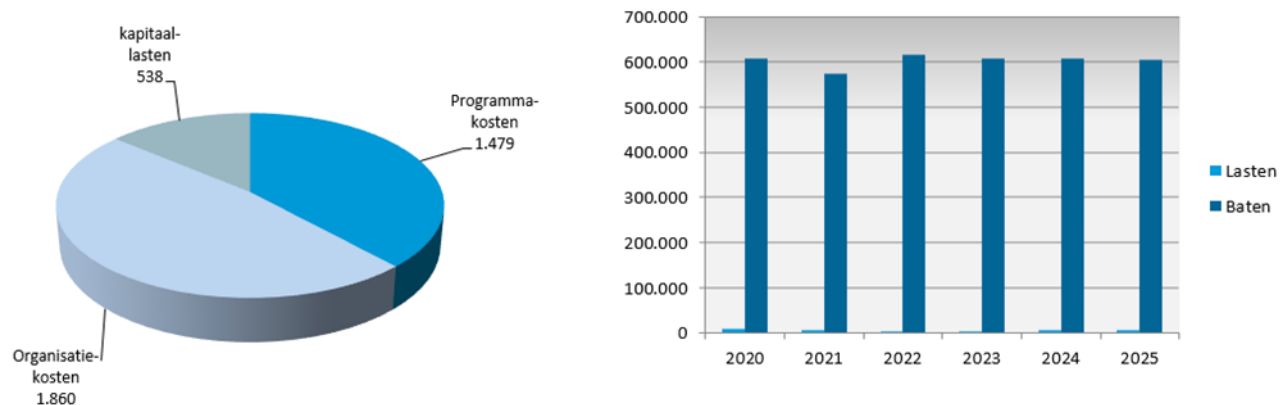
Handhaven positie als grote gemeente met lage woonlasten

Indicatoren	Bron	Streefwaarde	2018	2019	2020	2021
Positie ranglijst van woonlasten (meerpersoonshuishoudens) grote gemeenten	COELO *)	Behoud lage positie	2	4	2	1

*) rapport kerngegevens belasting grote gemeenten van het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden). Betreft ranglijst van woonlasten van een meerpersoonshuishouden met een eigen woning, 1 = laagste woonlasten.

Wat gaat het kosten – financiën

Financiering en algemene dekkingsmiddelen x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	3.395	3.302	3.877	4.344	4.877	5.599
Baten	-598.596	-565.985	-610.394	-601.871	-600.491	-599.983
Saldo van lasten en baten	-595.201	-562.683	-606.516	-597.528	-595.614	-594.384
Toevoeging reserves	6.156	3.570	0	0	0	0
Onttrekking reserves	-8.885	-8.210	-5.938	-5.736	-5.534	-5.332
Saldo reserves	-2.728	-4.640	-5.938	-5.736	-5.534	-5.332
Totaal	-597.930	-567.322	-612.454	-603.263	-601.147	-599.716

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
138. Uitkering gemeentefonds	21.589 V	16.698 V	15.825 V	15.305 V

Op basis van de meicirculaire 2021 heeft bijstelling plaatsgevonden van de algemene uitkering en van de integratie- en decentralisatie-uitkeringen. Conform onze systematiek zijn de diverse maatstaven, zoals aantal inwoners, bijstandsgerechtigden, aantal woonruimten e.d. geactualiseerd naar peildatum 1 januari 2022 (V 0,9 miljoen). Belangrijke ontwikkelingen zijn verder het bijstellen van accressen (V € 8,5 miljoen), verwerking van tranche 2025 in verband met lagere apparaatskosten (opschaling) (N € 1,7 miljoen) en verhoging plafond BTW compensatiefonds (V € 0,6 miljoen). In afwijking van voorgaande jaren is het BTW compensatiefonds voor 100% (i.p.v. 50%) in de raming opgenomen (V € 1,25 miljoen). Hiertegenover is de geraamde bijstelling van voorgaande uitkeringsjaren komen te vervallen (N € 0,5 miljoen).

Met betrekking tot de integratie- en decentralisatie-uitkeringen zijn bij de meicirculaire 2021 middelen toegekend in verband met loon- en prijsbijstelling en volume-groei beschermd wonen (V € 2,1 miljoen). Met

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
<p>betrekking tot de integratie-uitkering Voogdij/18+ is loon- en prijsbijstelling 2021 toegekend en is rekening gehouden met nieuwe woonplaatsbeginsel per 1 januari 2022 (V € 1,1 miljoen).</p> <p>Vooruitlopend op verwerking in de septembercirculaire is het positieve structurele effect van de uitname WLZ opgenomen (V € 3,0 miljoen) en is rekening gehouden met het bevriezen van de opschalingskorting in 2022 (incidenteel V € 3,6 miljoen).</p>				
139. Reservering middelen gemeentefonds	401 N	436 N	471 N	506 N
<p>Via het gemeentefonds hebben we middelen ontvangen waarvan de inzet nog voorbereiding vraagt. Vandaar dat deze middelen vooralsnog centraal gereserveerd worden. Het betreft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Versterking van gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen (structureel € 91.000). Een gedeelte van deze middelen zal ingezet worden in het kader van de Beleidsnota Inclusie; dit betreft het wegvallen van middelen door het stoppen van rijksprogramma's voor de Regenboogsteden (€ 20.000 voor de gemeente Tilburg, vanaf 2023) en voor Veilige Steden (eveneens € 20.000, vanaf 2022). Voor het restant van de middelen volgt t.z.t een bestedingsplan ter bestrijding van discriminatie. • Implementatie en uitvoering Wet open overheid (Woo). Incidenteel voor de periode 2022 tot en met 2026 € 168.000,- per jaar en structureel € 142.000 in 2022 oplopend naar € 278.000 vanaf 2026. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen en de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals genoemd in de Woo, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van systemen. <p>Deze middelen zullen in ieder geval ingezet gaan worden voor hogere kosten anonimiseer- en redigeer software (€ 5.000) en een uitbreiding van de formatie met een contactpersoon Woo/Wob coördinator (1 fte).</p>				
140. Stelpost extra rijksmiddelen Jeugd	18.495 V	11.000 V	10.000 V	8.900 V
<p>Op 2 juni 2021 zijn er afspraken gemaakt tussen het rijk en de VNG over een Hervormingsagenda voor het Jeugdstelsel. Als onderdeel van de afspraken komt er voor het jaar 2022 een bedrag van € 1.319 miljoen extra beschikbaar, bovenop de eerder toegezegde € 300 miljoen. Voor Tilburg betekent dit een bedrag van € 18,495 miljoen. Voor 2023 e.v. jaren is het toegestaan, om in het kader van behoedzaamheid, 75% van de bedragen te hanteren voor de omvang van de stelpost. Dit betekent in 2023 € 15,3 miljoen, in 2024 € 14,3 miljoen en in 2025 € 13,2 miljoen. In de huidige ramingen is reeds een structurele stelpost van € 4,3 miljoen opgenomen.</p>				
141. Stelpost herverdeling Gemeentefonds	-	3.500 V	3.500 V	3.500 V
<p>Naar verwachting wordt per 1 januari 2023 het nieuwe verdeelmodel gemeentefonds ingevoerd. Op basis van de meest recente uitkomsten leidt het nieuwe model voor Tilburg tot een voordelig herverdeeleeffect van € 103 per inwoner. Dit is nog een voorlopig effect. Na definitieve besluitvorming over de invoering van het verdeelvoorstel zal met de dan bekende gegevens nog een actualisatie plaatsvinden naar 1 januari 2023. Vooruitlopend op de definitieve besluitvorming houden wij vanaf 2023 rekening met een voordelig effect van € 3,5 miljoen.</p>				
142. Opbrengst Hondenbelasting	57 V	57 V	57 V	57 V
<p>Op basis van de begroting 2022 stijgen de toe te rekenen kosten aan hondenbelasting met € 57.000. De opbrengst wordt met een zelfde bedrag verhoogd.</p>				
143. Autonome bijstelling Afvalstoffenheffing	191 V	191 V	191 V	391 V
<p>Op basis van de raming van de autonome ontwikkelingen van de woningvoorraad zijn de jaarschijven geactualiseerd. Dit levert een structureel voordeel op van € 191.000 in 2022 tot € 391.000 in 2025.</p>				
144. Opbrengst Afvalstoffenheffing	662 V	1.153 V	1.247 V	969 V
<p>De kosten die toegerekend worden aan de afvalstoffenheffing zijn gestegen. Dit komt enerzijds door loon- en prijsontwikkelingen, hogere verwerkingskosten afval en bijstelling kapitaallasten. Daarnaast stijgen de kosten als gevolg van het project Duurzame afvalinzameling Binnenstad en Spoorzone, de aanpak van inzameling hoogbouw en de nieuwe milieustraat en het Circulair ambachtscentrum Tilburg. Omdat we uitgaan van 100% kostendekking stijgt de opbrengst.</p>				
145. Autonome bijstelling Rioolheffing	73 V	73 V	73 V	150 V
<p>Op basis van de raming van de autonome ontwikkelingen van de woningvoorraad zijn de jaarschijven geactualiseerd. Dit levert een structureel voordeel op van € 73.000 in 2022 tot € 150.000 in 2025.</p>				

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
146. Opbrengst Rioolheffing	404 V	381 N	460 N	262 N
De toename van de opbrengst wordt met name veroorzaakt door extra onderhoud aan de retentievijvers. Het actualiseren van de projecten openbare ruimte heeft tot gevolg dat de toe te rekenen kapitaallasten dalen. Uitgaande van 100% kostendekking stijgt de opbrengst per saldo met € 404.000.				
147. Autonome bijstelling OZB	153 V	153 V	153 V	545 V
Op basis van de raming van de autonome ontwikkelingen van de woningvoorraad zijn de jaarschijven geactualiseerd. Dit levert een structureel voordeel op van € 153.000 in 2022 tot € 545.000 in 2025.				
148. Nominale bijstelling OZB	739 V	746 V	753 V	759 V
Naast de autonome herijking van de OZB is ook een nominale bijstelling van toepassing voor de OZB. De prijsontwikkeling voor 2022 is bepaald op 1,6%. Deze aanpassing wordt gebruikt voor de berekening van de belastingtarieven 2022.				
149. OZB besluiten	470 V	470 V	470 V	470 V
Door een afname in de besluiten, zijnde afwaarderingen bezwaren WOZ, wordt structureel een voordelig resultaat verwacht van totaal € 470.000.				
150. Confrontatiesoftware LVWOZ	15 N	15 N	15 N	15 N
Om te voldoen aan de wet Waardering Onroerende Zaken is deze module noodzakelijk. Als bronhouder WOZ is de gemeente verantwoordelijk voor een juiste registratie van de brongegevens in de LV WOZ (Landelijke Voorziening WOZ). Het niet voldoen aan deze verantwoordelijkheid leidt tot verscherpt toezicht van de Waarderingskamer, schadeclaims van afnemende partijen en een niet juiste berekende belastingcapaciteit door het CBS. De belastingcapaciteit is één van de verdeelmaatstaven bij de algemene uitkering uit het Gemeentefonds.				
151. Bedrijfsplan WOZ	135 N	135 N	135 N	135 N
In 2014 is voor het laatst naar de werklust van de taxateurs belast met de taxaties voor de Wet waardering onroerende zaak (WOZ) gekeken. Na 2014 is de woningvoorraad in de stad en het aantal bezwaren (met name de complexere ingediend door no cure no pay partijen) zodanig gestegen dat het werk met de huidige bezetting niet meer tijdig kan worden afgerond. Daarnaast ontbreekt een kwaliteitsmedewerker voor de basisregistratie WOZ. Om risico's (verscherpt toezicht) en extra kosten (dwangsommen, kostenvergoedingen) te voorkomen is structurele formatie (1,74 fte) benodigd.				
152. Budgetten treasury	77 V	27 V	103 N	558 N
Bij de Tussenrapportage 2021 zijn de rentelasten bijgesteld o.b.v. een actuele raming van de benodigde omvang aan langlopende leningen voor de jaren 2021 t/m 2025. In de huidige meerjarenraming is rekening gehouden met een rentepercentage van gemiddeld 0,50% op langlopende leningen. Vanuit de banken en de kapitaalmarkt wordt verwacht dat de rente de eerste jaren nog op een laag niveau zal blijven. Dit vanwege het ruime monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) en de stimulering vanuit de Europese overheden en Europa om de economie weer aan te laten trekken na de COVID-19 crisis. De verwachting is echter ook dat op het moment dat de economie weer normaliseert en de stimulering door de ECB en de Europese overheden wordt afgebouwd de rente weer zal gaan stijgen. Daarom houden we vanaf 2024 rekening met een hoger rentepercentage van 0,75%. Dit betekent aanvullende rentelasten van € 130.000 in 2024 en € 383.000 in 2025. Daarnaast is in jaarschijf 2025 de jaarlijkse verlaging van de bijdrage aan de algemene middelen vanuit de Beleggingsreserve Bouwfonds (N 52) en reserve Beleggingsfonds 2000 (N 150) verwerkt, zijn de renteopbrengsten vanuit verstrekte leningen geactualiseerd (V 34), zijn de hogere bankkosten i.v.m. het toegenomen gebruik van ideal/QR-code verwerkt (N 7) en is voor 2022 rekening gehouden met negatieve rente op kasgeldleningen (V 50).				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
153. Raming 2e geldstroom Reserve Herstructurering Erfpachtomzettingen	1.500 V 1.500 N	1.500 V 1.500 N	1.500 V 1.500 N	1.500 V 1.500 N
Zie voorstel nieuw beleid bij programma Vitale stad, veld Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit.				

Ruimtescheppende maatregelen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
154. Extra verhoging OZB	1.000 V	1.000 V	1.000 V	1.000 V
<p>We willen € 1,0 miljoen extra inkomsten via de OZB genereren. Twee argumenten brengen ons tot deze keuze. We willen een stad zijn met een hoog voorzieningenniveau dat ten goede komt aan alle inwoners. Het is redelijk om de instandhouding ervan mede te financieren vanuit de gemeentelijke inkomsten, te meer omdat de groeiende aantrekkelijkheid van de stad zich vertaalt in snel groeiende vastgoedwaardes. Daarnaast hebben we als stad een lage OZB belasting. Van de grote gemeenten is Tilburg de goedkoopste. Dit blijkt ook uit het Cebeon onderzoek. Na bovengenoemde verhoging is dit op basis van de huidige ranglijst nog steeds het geval.</p>				

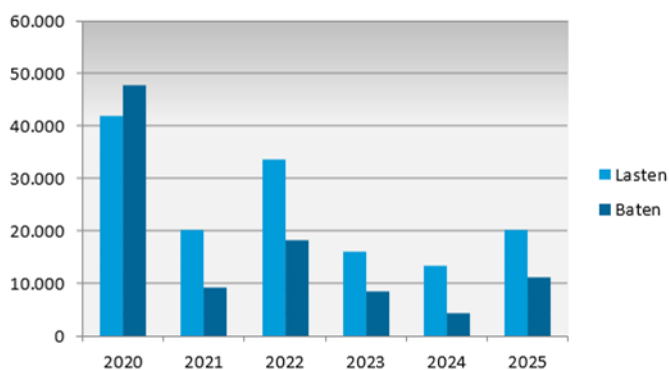
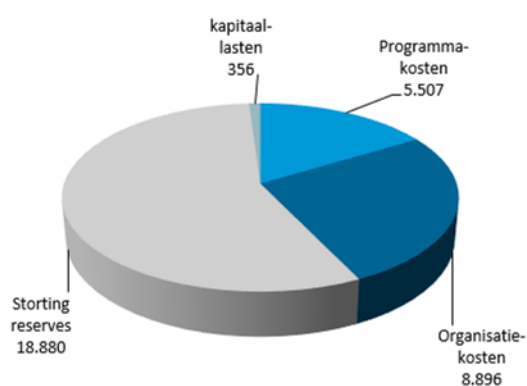
Wat weten we nog meer

Waarstaatjegemeente.nl Indicatoren	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021
Gemeentelijke woonlasten:				
* Eenpersoonshuishouden	€ 532	€ 572	€ 573	€ 571
* Meerpersoonshuishouden	€ 556	€ 599	€ 603	€ 598

2.4.5 Algemene baten en lasten

Wat gaat het kosten – financiën

Algemene baten en lasten x € 1.000	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Lasten	1.499	-2.149	14.759	14.159	12.068	11.169
Baten	-4.159	13.146	-211	-302	-302	-302
Saldo van lasten en baten	-2.660	10.998	14.548	13.857	11.766	10.867
Toevoeging reserves	40.387	22.242	18.880	1.961	1.326	8.900
Onttrekking reserves	-43.474	-22.210	-18.108	-8.081	-4.062	-10.741
Saldo reserves	-3.088	33	772	-6.120	-2.736	-1.841
Totaal	-5.747	11.030	15.320	7.737	9.030	9.026

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
155. Licenties Microsoft 365	150 N	150 N	150 N	150 N
Het aantal Microsoft 365 licenties is de afgelopen periode gestegen ten opzichte van de oorspronkelijke aantallen. Deze zijn bij de initiële aanschaf te laag ingeschat waardoor we vanaf nu voor meer licenties moeten betalen.				
156. Nominale bijstelling budgetten	6.912 N	6.912 N	6.912 N	6.912 N
Op basis van onze nominale uitgangspunten vindt structurele bijstelling van de budgetten plaats. Het betreft bijstelling loongevoelig budget met 2,7% (€ 4,2 miljoen), prijsgevoelig budget met 1,9% (incl. interne huren) € 1,5 miljoen en gesubsidieerde instellingen met 1,51% (€ 1,2 miljoen).				
157. Afboeken taakstelling vermindering taken	875 N	1.500 N	2.000 N	2.000 N
In de programmabegroting 2020 en 2021 zijn taakstellingen opgenomen voor het verminderen van taken. De invulling hiervan is betrokken bij de totale opgave voor de begroting 2022. Deze taakstellingen worden daarom afgeboekt.				
158. Kapitaallasten Salesforce/omnichannel	26 V	26 V	26 V	26 V
De verlaging van het investeringskrediet en omzetting kapitaallasten Salesforce naar exploitatiebudget in de Najaarsbijstelling 2021 leidt tot een voordeel van € 26.000 op jaarbasis tot en met juni 2026.				
159. Implementatie Omnichannel	100 V	100 V		
In de Najaarsbijstelling zijn hogere implementatiekosten Omnichannel van € 200.000 in 2021 gemeld. Hier tegenover staan voordelen van € 100.000 per jaar in 2022 en 2023. Per saldo geen hogere kosten.				
160. WEP, Wet Elektronische Publicaties	20 N	13 N	13 N	13 N

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Op 1 juli 2021 is de WEP (wet elektronische bekendmakingen) in werking getreden die een structurele uitbreiding van de publicatieplicht van beleidsregels betekent. Tevens moeten medio 2022 alle bestaande beleidsregels online gepubliceerd zijn.				
161. Verlaging stelpost herindeling Haaren	20 V	20 V	20 V	20 V
Deze verlaging compenseert de subsidie aan Contour de Twern t.b.v. dorpsondersteuner/mantelzorgconsulente (zie Inclusieve stad).				
162. Administratieve bijstellingen	7 V	7 V	7 V	7 V
Naast de begrotingsvoorstellen worden in de begroting ook administratieve correcties verwerkt. De administratieve correcties hebben geen beleidsmatige consequenties en zijn of op veldniveau of gemeentebreed budgettair neutraal, maar moeten wel formeel worden vastgesteld om aan het budgetrecht te voldoen.				

Nieuw beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
163. Inzet op projecten Onttrekking Reserve ROI	990 N 990 V			
<p>De CIO (Chief Information Officer) van de organisatie besluit jaarlijks aan welke projecten de ROI (Reserve Ontwikkeling Informatisering) middelen worden toegekend voor dat jaar.</p> <p>In 2022 is € 990.299,- beschikbaar waarvan € 260.000,- gereserveerd is voor Smart Mobility. De mate van daadwerkelijke besteding en doelmatigheid wordt periodiek getoetst. Op basis van de programmabegroting is de richtlijn voor verdeling van de ROI middelen verhoudingsgewijs als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 30% Bedrijfsvoering • 30% Gemeentebrede dienstverlening • 15% Innovatie • 10% Sociale domein • 10% Ruimtelijk domein • 5% Vrijhouden voor overig / andere innovaties 				
164. PACT	1.000 N	1.000 N	1.000 N	-
<p>Onderstaande tekst is integraal opgenomen in de Perspectiefnota 2022:</p> <p><i>“Voor Tilburg Noord, West en Groenewoud zijn we in een coalitie met lokale partijen (woningcorporaties, scholen, politie, OM, gezondheidsinstellingen) aan de slag met de PACT-aanpak. We willen een kentering teweegbrengen in de negatieve spiraal van opeenstapeling van problematiek (zoals schulden, werkloosheid, armoede, slechte gezondheid en criminaliteit) bij kwetsbare bewoners. Ondanks de moeilijke tijden houden we vast aan de eerder afgesproken en politiek gedragen ambities om met de PACT-aanpak langjarig te investeren in Noord, West en Groenewoud.”</i></p> <p>De bedoeling van de PACT-aanpak is dat in 2040 de leefbaarheid in Tilburg Noord, West en Groenewoud op het niveau is gebracht van het stedelijk gemiddelde. In de afgelopen drie jaar is de aanpak opgestart en in 2020 zijn de eerste ‘doorbraakinitiatieven’ vastgesteld. Dit zijn initiatieven die op concrete plekken in de drie wijken zijn gestart en waar partners en bewoners samenwerken aan nieuwe integrale antwoorden voor hardnekkige problemen. Deze initiatieven zijn ook verankerd in de wijkagenda's. Om deze initiatieven verder te kunnen ontwikkelen is vervolfinanciering nodig. Voor deze doorontwikkeling worden daarom de komende drie jaar additionele middelen vrijgemaakt. Tegelijkertijd wordt deze periode van drie jaar ook gebruikt om structurele mechanismen te ontwikkelen om toekomstige initiatieven uit de wijken, die vaak meerdere beleidsdomeinen bestrijken, tijdig uit reguliere middelen te financieren.</p>				
165. Verrekening met Algemene reserve	2.000 N	1.000 V	1.000 V	-
In 2022 wordt een bedrag van € 2 miljoen toegevoegd aan de Algemene reserve. Dit bedrag wordt in twee tranches onttrokken in 2023 en 2024.				

Ruimtescheppende maatregelen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
166. Afdracht uit reserve betaald parkeren	1.000 V	1.000 V	1.000 V	1.000 V
De parkeerexploitatie is een gesloten exploitatie. Binnen deze exploitatie worden alle kosten en opbrengsten van parkeren verwerkt inclusief de fietsenstallingen. Het resultaat wordt verrekend met de bestemmingsreserve Betaald parkeren.				

Ruimtescheppende maatregelen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
De parkeerexploitatie en de stand van de reserve bieden op dit moment voldoende ruimte voor een structurele afdracht van € 1 miljoen naar de algemene middelen om de begroting sluitend te maken. Dit komt bovenop de huidige structurele afdracht van € 1,03 miljoen. Deze afdracht heeft geen invloed op de parkeertarieven. Deze ruimte in de reserve ontstaat door voordelen in de parkeerexploitatie als gevolg van uitbreidingen van het gereguleerd parkeergebied en een hogere betalingsbereidheid door het inzetten van scanauto's. Meer inkomsten uit naheffingen dragen incidenteel bij aan de ruimte, maar omdat deze kostenneutraal moeten zijn, leveren deze geen structurele ruimte op.				

3. Bedrijfsvoering

Wat willen we bereiken

1. Wij zijn bereikbaar, toegankelijk, herkenbaar, benaderbaar en begrijpelijk

Bij de uitvoering van onze overheidstaken zijn wij in het contact met inwoners, partners en ondernemers benaderbaar en communiceren we begrijpelijk. Voor hen zijn wij de meest nabije overheid, bereikbaar en toegankelijk. Onze mensen zijn daarom net zo divers als de stad. Wij zijn nabij via onze digitale kanalen én we zijn fysiek aanwezig in de stad. Onze locaties zijn open en uitnodigend. Wij zijn steeds bezig onze dienstverlening te verbeteren.

2. Wij zijn een betaalbare organisatie die in control is

De inwoners, partners en ondernemers in onze stad en regio rekenen er op dat we efficiënt werken. Zodat zo veel mogelijk van de ingezette middelen bijdragen aan de stad. Daarom letten we scherp op de kosten van mensen en middelen. Zien wij kansen om iets efficiënter te doen? Dan pakken we die, waar mogelijk in samenwerking. Uiteraard altijd met oog voor de inhoudelijke opgaven in de stad.

3. Wij baseren onze keuzes op data, kennis, expertise en het gesprek met inwoners, partners en ondernemers

De beschikbaarheid van nieuwe (big) databronnen en analyse- en visualisatiemogelijkheden biedt kansen om onze bedrijfsvoering en dienstverlening aan de stad te verbeteren. Het stelt ons in staat om, samen met partners in de stad, verbanden te vinden in data en nieuwe inzichten te verkrijgen. Zo kunnen we, gebaseerd op de inzichten uit data, de opgaven helpen realiseren. Daarbij ondersteunen we onze collega's bij het voeren van het juiste gesprek in de stad en bij het benutten en toepassen van de juiste gegevens, kennis en expertise. Op die manier kunnen wij samen blijven leren en innoveren met het vizier op de stad.

Wij zijn bereikbaar, toegankelijk, herkenbaar, benaderbaar en begrijpelijk

Indicatoren	bron	Streefwaarde 2022	2018	2019	2020	2021 (begroot)
Opstelling gemeente en samenwerking met inwoners						
De gemeente: - werkt samen met inwoners - betreft inwoners bij plannen, activiteiten en voorzieningen - luistert naar inwoners - stelt zich flexibel op - ziet toe op naleving van regels - doet wat ze zegt - biedt ruimte voor initiatieven	Inwoners-onderzoek % respondenten dat het (helemaal) eens is met de stelling	n.n.b.	-	-	28,7% 35,0% 25,5% 25,4% 22,9% 22,2% 30,0%	(nul meting najaar 2020)
Opstelling gemeente en samenwerking met ondernemers						
De gemeente: - is voldoende betrokken bij ondernemers - doet wat ze zegt - stelt zich flexibel op (als dat nodig is)	Ondernemers-peiling*	n.n.b.	-	-	-	-
Communicatie en voorlichting						
% Respondenten dat het (helemaal) eens is met de stelling: - De gemeente gebruikt heldere taal - Benodigde gemeentelijke informatie is verkrijgbaar	Inwoners-onderzoek	n.n.b.	-	-	49,1% 53,1%	(nul meting najaar 2020)

* De peiling is voor onbepaalde tijd opgeschort i.v.m. 3-maandelijke corona-uitvraag.

De detailresultaten uit het inwonersonderzoek zijn te vinden op: <https://www.tilburg.nl/onderzoek/>

Wij zijn een betaalbare organisatie die in control is

Indicatoren	bron	Begroot 2022	2018	2019	2020	2021 (begroot)
BBV indicatoren						
Formatie per 1.000 inwoners	gem. Tilburg	9,0	8,8	8,7	8,8	8,6
Bezetting per 1.000 inwoners	gem. Tilburg	8,6	7,6	7,6	8,2	7,9
Apparaatskosten per inwoner	gem. Tilburg	€ 846	€ 791	€ 778	€ 819	€ 802
Externe inhuur *)	gem. Tilburg					
- bedrag		-	€ 35,2 mln.	€ 34,1 mln.	€ 31,6 mln.	-
- in % t.o.v. loonsom + inhuur		-	22,8%	20,9%	18,0%	-
- % inhuur fte t.o.v. totale formatie		-	21,2%	19,1%	14,1%	-
Overhead (% van totale lasten)	gem. Tilburg	9,3%	8,8%	8,7%	8,3%	9,15%

*) De kosten van inhuur worden niet begroot waardoor er geen streefwaarde voor deze indicator is berekend.

Wij baseren onze keuzes op data, kennis, expertise en het gesprek met inwoners, partners en ondernemers

Voor dit doel zijn geen specifieke indicatoren geformuleerd.

Waarmee/hoe bereiken we impact in de stad

Organisatieontwikkeling

Gemeenten bewegen zich in een omgeving die voortdurend verandert door technologische ontwikkelingen en verandering van gemeentelijke taken. Wat dit vraagt van medewerkers is daarmee constant aan verandering onderhevig. Bovendien zien we door de forse opgaven, grote ambities en beperkte middelen een toenemende werkdruk. De coronacrisis heeft dit nog verder versterkt.

Onze belangrijkste “productiemiddelen” zijn onze medewerkers, zij zorgen dat er daadwerkelijk impact gemaakt kan worden in de stad samen met onze inwoners, partners en bedrijven. Investeren in onze medewerkers en goed personeelsbeleid- en instrumenten is dus cruciaal om dit te borgen, nu en in de toekomst.

Met behulp van strategische personeelsplanning kijken naar wat we in de toekomst nodig hebben. Hierbij hanteren we tevens de resultaten uit de verschillende benchmarks die we in 2021 hebben laten uitvoeren.

Daarnaast onderzoeken we in hoeverre de oplopende werkdruk een structureel of incidenteel karakter heeft en in hoeverre dit een extra impuls vraagt voor het versterken van de organisatie.

Inhuur

We besteden extra aandacht aan de inhuur in onze organisatie, zodat we het streefcijfer van 15% inhuur ten opzichte van de formatie blijven behalen. Dit doen we onder andere door een nieuwe aanbesteding op inhuur en door te (blijven) kijken naar taken en termijnen waarvoor ingehuurd wordt. Daarnaast voeren we continu het gesprek op managementniveau over vacature-invulling (inhoud, noodzaak, type dienstverband).

Vitaliteit

We investeren in duurzame inzetbaarheid, zelfontwikkeling en vitaliteit van onze medewerkers. Hiermee dragen we bij aan optimale inzetbaarheid van medewerkers zodat we impact kunnen maken in de stad en de dienstverlening aan inwoners, partners en ondernemers in de gemeente zo goed mogelijk kunnen uitvoeren.

Inclusieve organisatie

We vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen, zowel in de samenleving als in onze eigen organisatie.

We willen daarom blijven investeren in de thema's diversiteit en inclusie. Het vraagt echter wel tijd en continue aandacht om veranderingen in deze thema's te realiseren. De komende tijd gaat meer aandacht uit naar het versterken van de inclusieve organisatiecultuur en het veilige werkklimaat waarin medewerkers zichzelf kunnen zijn, zich op hun plek voelen, zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen. We gaan met elkaar in gesprek over wat inclusief leiderschap inhoudt, wat we kunnen doen om inclusie binnen teams te vergroten en welke ondersteuning hierbij nodig is. Eerder doorgevoerde acties op het gebied van werving en selectie zoals de e-learning over waarde vrij selectiegesprekken voeren blijven daarom ook in 2022 en daarna onder de aandacht. Op deze manier breiden we de aandacht voor inclusie uit naar steeds meer onderdelen: vanaf de werving en selectie en de gesprekken van de continue dialoog tot het samenwerken binnen teams en inclusief leiderschap.

Communiceren met aandacht

Tijdens de coronacrisis leerden wij hoe we zowel fysiek als online in contact staan met inwoners. Wij investeren in het gebruik van e-tooling en een ondersteunende Toolbox inwonerparticipatie. Deze instrumenten zijn een randvoorwaarde voor de samenwerking met de stad. Het is belangrijk dat we een goede en betrouwbare bron van informatie zijn voor inwoners. Ook is het belangrijk dat er iets gebeurt met wat in de stad door inwoners, partners en ondernemers wordt gezegd. Het vraagt altijd een (re)actie van ons. Naast ophalen en benoemen is het dus ook relevant dat we daadwerkelijk iets doen met wat gezegd is. Dit is relevante data. Een aanvulling op de datagedreven manier van werken. Want, cijfers zijn maar cijfers, ze zeggen niets over wat dit voor mensen betekent, hoe hun levens eruitzien en wat voor hen belangrijk is. Dit is een eerste stap om het vertrouwen van inwoners te bevestigen.

Werken in verbinding

Werken in verbinding betekent samen aan de slag met de stad en dichtbij zijn waar nodig. Om dit te realiseren stimuleren we het tijd- en plaatsafhankelijk werken. Onderdeel hiervan is het besluit om een flexfactor van 0,5 te hanteren in de kantooromgeving van de gemeente. Dit betekent dat medewerkers gemiddeld de helft van hun werkweek op kantoor en de andere helft op afstand werken, bijv. in de wijken, thuis of op een andere locatie in de stad. Om medewerkers in deze transitie te ondersteunen, bieden we naast voorzieningen (laptop e.d.) ook een begeleidingstraject aan over de manier waarop medewerkers in de verschillende omgevingen samen en op afstand met elkaar en de stad kunnen (samen)werken. Daarnaast verstevigen we de vernieuwde digitale werkomgeving en dragen deze voor verdere ontwikkeling over aan de reguliere beheersorganisatie. In 2022 gaan we ook verder met de ontwikkeling van de toekomstige Stadswinkel. Dit gebouw wordt momenteel gerenoveerd. Samen met de toekomstige bewoners van dit gebouw gaan we kijken naar de inrichting en het gebruik, zodat we het in de loop van 2023 in gebruik kunnen nemen.

Digitalisering

Digitalisering van diensten, producten, werkprocessen, en het gebruik van data-analyse bij de voorbereiding van beleid en strategische keuzes zijn niet meer weg te denken uit ons dagelijks werk. De werkelijkheid van de huidige technologische ontwikkelingen is dat deze ons opleggen hoe we werken, communiceren en onze gegevens, documenten en beeldmateriaal opslaan. De recente ontwikkeling dat onze medewerkers een groot deel op afstand vanuit thuis werken vraagt komend jaar extra aandacht voor digitale vaardigheden, veiligheid en het waarborgen van de privacy.

De instandhouding van het huidige niveau van de ICT dienstverlening vraagt om continue aanpassingen in het achterliggende ICT landschap. In toenemende mate wordt voor de informatievoorziening gebruik gemaakt van externe clouddiensten. Ook komend jaar zal deze technologische gedreven transitie zich verder doorzetten

Bestuurlijke ambities en digitalisering gaan hand in hand; datagedreven werken is onderdeel van het bestuursakkoord, en de organisatie en de stad verwachten dat we met de Tilburgse ICT efficiënt en veilig werken. Andere bestuurlijke ambities zoals wijkgericht werken, excellente dienstverlening, de transformaties / hefbomen in het sociale domein en de energietransitie vragen ook om verregaande digitalisering binnen de gemeentelijke organisatie.

Ondersteunend aan deze ambities van de organisatie worden samen met de gebruikers continue verbeteringen doorgevoerd. Bijvoorbeeld zal de implementatie van een klantinteractie (CRM) systeem de organisatiebrede ambitie om professionele dienstverlening volgens de omnichannel-aanpak vorm te geven, gaan faciliteren. Een ander voorbeeld zijn de aanpassingen die benodigd zullen zijn voor de gefaseerde implementatie van de omgevingswet. Een landelijk probleem voor softwareleveranciers is het lokaal werkend krijgen van het Digitale Stelsel Omgevingswet en de daarmee samenhangende aanpassingen in de software een complexe operatie. Deze aanpassingen vragen ook continue aandacht en extra inspanningen van onze organisatie.

Informatieveiligheid

Het Nationaal Cyber Security Centrum geeft aan dat voor overheden het risico op verstoring van de ICT als gevolg van een cyberaanval hoog is en verder toeneemt. Om op het gebied van informatieveiligheid en cybersecurity weerbaarder te worden en dit te blijven volgen we de speciaal voor de overheid ontwikkelde 'Baseline Informatiebeveiliging Overheid' (BIO). Deze baseline bevat een set van verplichte organisatorische- en technische maatregelen en biedt ruimte om op basis van een eigen risico afweging aanvullende maatregelen te nemen om de weerbaarheid te versterken.

Privacy

Zowel de uitvoering van de taken als de ambities van de gemeente Tilburg vragen de nodige inspanning en aandacht wanneer het gaat om een aantoonbaar, zorgvuldige omgang met de persoonsgegevens van onze burgers. Dit is een continu proces van ontwikkeling, evaluatie en verbetering. Vraagstukken rondom data-analyse en de beweging naar samenwerkingsverbanden en integrale aanpak vereisen extra aandacht voor de privacy aspecten. Als vervolg op de in 2021 ingezette koers werken we in 2022 aan de verdere ontwikkeling van organisatorische inrichting, beleid, inzicht in de verwerking van persoonsgegevens en het verwerkingsregister.

Geschillenbeslechting

Vanwege de coronapandemie hebben we in het algemeen juridisch domein achterstanden opgelopen rondom bezwaar en beroep. In najaar 2021 en 2022 werken we hard om deze achterstanden in te lopen.

Daarnaast blijven we zeer actief (als koploper in Nederland) m.b.t. informele geschilbeslechting. Met budget van en samen met het ministerie van Veiligheid en Justitie en Divosa gaan we een project uitvoeren om ook bij complexe casuïstiek maatwerk en informele geschilbeslechting toe te passen. De ontwikkeling waarbij we vroegtijdig bij projecten of majeure dossiers aan tafel zitten heeft een versnelling gekregen vanwege corona (en het coronaforum). Deze manier van werken gaat ook in de toekomst meer en vaker toegepast worden. Daarmee wordt de interne juridische dienstverlening verbeterd.

Inkoop

Eind 2021 professionaliseren we de inkooporganisatie t.b.v. de Vitale stad en de Duurzame stad. Daarmee zijn alle inkoopcategorieën van start. Begin 2022 worden de ICT inkoopmodules geïmplementeerd. Daarmee kunnen we vanaf 2022 realtime eigen spendanalyses uitvoeren.

Wat gaat het kosten - financiën

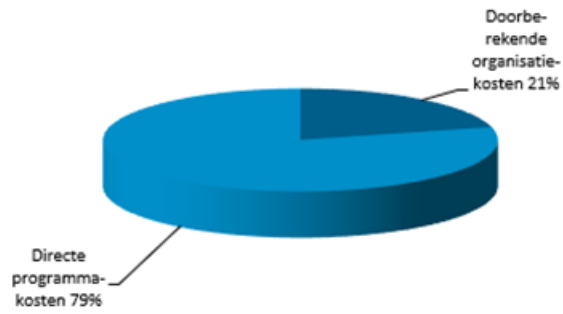
Kostensoort x € 1.000	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Salarissen en inhuur	154.697	150.523	156.542
Afdelingsoverhead	5.985	5.946	5.996
Personeel & organisatie	4.273	6.302	6.085
Informatisering & automatisering	8.036	8.259	11.604
Financiën & basisregistraties	691	719	597
Communicatie	180	263	271
Faciliteiten & huisvesting	12.940	13.800	15.184
Juridisch	556	544	562
Materieel / werkplaatsen	3.107	3.506	3.976
Overige organisatiekosten	707	-1.164	-1.568
Organisatiekosten totaal	191.173	188.698	199.250
Dekking tijdschrijven	-45.307	-40.561	-41.795
Organisatiekosten totaal na tijdschrijven	145.865	148.137	157.454
Totaal organisatiekosten	145.865	148.137	157.454

De organisatiekosten worden volledig toegerekend aan de programma's/taakvelden (waaronder het taakveld 0.4 overhead).

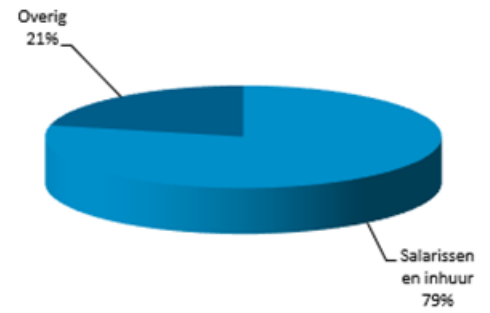
De organisatiekosten bestaan uit lasten (€ 211,8 mln.) en baten (€ 12,5 mln.). De baten betreft vooral specifieke toerekening aan de programma's.

Nadat de specifieke toerekening heeft plaatsgevonden, wordt het resterende saldo op de organisatiekosten (€ 199,3 mln.) toegerekend op basis van allocatie tegen voorcalculatorische percentages (€ 157,5 mln.) dan wel tijdschrijven tegen voorcalculatorische uurtarieven (€ 41,8 mln.).

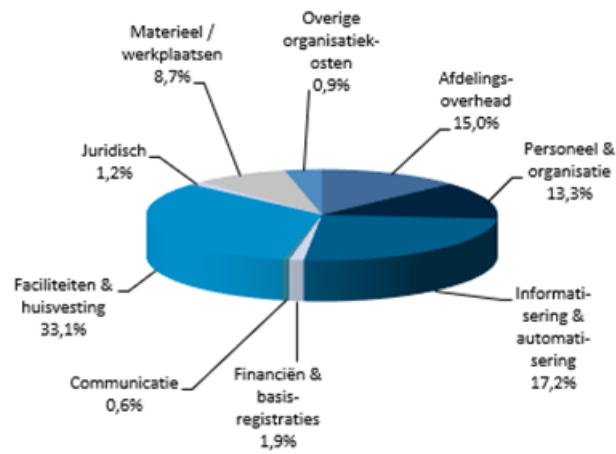
Totale programmakosten € 949 mln.

Organisatiekosten € 199 mln.

Specificatie organisatiekosten niet zijnde salarissen en inhuur € 43 mln.

4. Paragrafen

4.1 Grondbeleid

In deze paragraaf beschrijven wij de visie op het gemeentelijk grondbeleid en geven we een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie. In de nota grondbeleid en deze paragraaf is vastgelegd op welke wijze de gemeente Tilburg de tot haar beschikking staande publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instrumenten inzet om de doelstellingen van de programma's te realiseren. De inzet van dit instrumentarium leidt tot projecten waarin de gemeente een actieve en/of faciliterende rol speelt. In deze paragraaf geven wij inzicht in de financiën en risico's van deze projecten. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat de raad jaarlijks de herziening van de grondexploitaties vaststelt. Tegelijk met deze programmabegroting stelt de raad dan ook de grondexploitaties zoals aangeven in het projectenoverzicht vast.

Cijfers van de begroting

Ten behoeve van de begroting zijn de exploitatieberekeningen opnieuw geactualiseerd. Dat betekent dat ze zijn doorgerekend tot het einde van de looptijd van het project, en dus naar eindwaarde zijn doorgerekend. Aan de hand van deze actualisatie zijn plannen, daar waar wenselijk, opnieuw gefaseerd qua uitvoering. Voor grondexploitatieprojecten die een positief (eind)resultaat laten zien, is voor het per 31 december 2020 gerealiseerde deel binnen de Algemene Reserve Grondexploitatie het onderdeel winstneming gevormd. Dit gebeurt op basis van de Percentage of Completion (POC)-methode, conform de voorschriften van het BBV. Voor de grondexploitatieprojecten met een verwacht negatief (eind)resultaat is, op basis van de geactualiseerde gegevens, een voorziening gevormd voor het verwachte verlies. Dit eveneens conform de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen.

Visie gemeentelijk grondbeleid

In de Nota Grondbeleid wordt het grondbeleid gezien als een middel om gemeentelijke ambities uit andere beleidsterreinen te realiseren. Doelstellingen van het grondbeleid zijn:

- het faciliteren en sturen van bestuurlijk en maatschappelijk gewenste ruimtelijke ontwikkelingen;
- het rechtvaardig verdelen van kosten en opbrengsten tussen gemeente en grondeigenaren;
- het transparant maken en beheersen van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen en projecten.

De doelen die uit de ruimtelijke ambities voortkomen vallen grotendeels onder de programma's Duurzame en Vitale stad. In het afwegingskader voor het grondbeleid stellen we ons de vraag in hoeverre een ruimtelijke ontwikkeling bijdraagt aan de realisatie van deze doelen. Tilburg kiest daarbij in plaats van ondernemend/actief grondbeleid voor situationeel grondbeleid waarbij per ontwikkeling wordt bepaald welke rol de gemeente inneemt.

Samenvatting Resultaat

De vrij besteedbare ruimte van de Algemene reserve grondexploitatie is als volgt opgebouwd:

(x € 1 mln.)	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
Beschikbare reserves en voorzieningen	134,2	116,2
Totaal resultaat exploitaties incl. risico	-103,3	-71,0
Totaal overige mutaties	-0,3	-11,2
Totaal gereserveerd voor toekomstige claims	-18,5	-20,6
Onderbandbreedte ARGE	-5,0	-5,0
Vrij besteedbare Algemene reserve Grondexploitatie	7,1	8,4

Ten opzichte van de jaarrekening 2020 is de vrij besteedbare reserve toegenomen met ca. € 1,3 miljoen. De stand van de ARGE zal zich op basis van de huidige plannen als volgt ontwikkelen:

(x € 1 mln.)	JR 2020	2021	2022	2023	2024	2025
Beschikbare reserves en voorzieningen	7,1	8,4	8	7,3	5,4	10,1
<i>Winstneming plannen (POC)</i>						
Charlotteoord			0,5			
Tradepark 58 Noord			1,6	0,4		
Overige plannen			0,03		0,3	
Dekking grond algemeen			-1	-1	-1	-1
Incidentele verkopen			1	1	1	1
Stand ARGE na mutaties	7,1	8,4	10,6	8,8	5,1	4,2

<i>Te dekken ambities</i>						
Stadsforum fase 0 en 1			-0,4	-1	-1,3	
Koningswei				-1	-1	-2
Vorbereidingskrediet Stappegoor			-0,3			
Stappegoor WBI			-1	-1	2	
Stappegoorpark met semi-openbare atletiekacc.			-0,7	-1	-0,6	0
Stand ARGE per einde jaar	7,1	8,4	8,5	4,8	4,2	2,2

Programma

Wonen

Voor de woningbouw wordt op basis van de concept stedelijke ontwikkelingsstrategie Wonen uitgegaan van toevoeging van ten minste 1.500 woningen per jaar. Het woningaantal is naar boven bijgesteld omdat op basis van de laatste bevolkingsprognoses de behoefte aan woningen sterker stijgt dan aanvankelijk was aangenomen. De plannen worden bijgesteld om dit doel te halen.

Bedrijven

In het RRO-overleg worden regionaal afspraken gemaakt over de programmering van bedrijventerreinen. Hierbij is vraaggericht ontwikkelen het centrale uitgangspunt. In de gemeentelijke grondexploitaties gaan we uit van een gemiddelde grondverkoop van circa 9 Ha per jaar.

Overige

De planning van de uitgifte van kantoren en gronden voor bijzondere doeleinden hangt af van de voortgang van de individuele plannen. Deze ontwikkelingen zitten verwerkt in de desbetreffende grondexploitaties.

Parameters en uitgangspunten

De prognose van de resultaten van de grondexploitatie wordt beïnvloed door plan specifieke en algemene uitgangspunten. Onderstaand zijn de gehanteerde uitgangspunten (parameters) op een rij gezet.

Parameters	Jaarrekening 2020	Begroting 2022	Bron
Rentepercentage BIE	0,161%	0,161%	Op basis van voorschriften BBV.
Kosten verwerving, bouw- en woonrijp maken (indexering)	2,0%	2,0%	Op basis van Prijsontwikkeling GWW afgelopen 10 jaar en gemiddelde CPI vanaf 1985.
Opbrengststijging (indexering):			
-Tot en met 2021	2,0%	2,0%	Ontwikkeling netto besteedbaar huishoudinkomen en voorzichtigheidsprincipe BBV na 10 jaar.
-Na 2021	1,5%	1,5%	
-Na 10 jaar	0,0%	0,0%	

Totaal overzicht grondexploitaties

Het resultaat van de grondexploitaties is weergegeven in onderstaande tabel.

Beschikbare reserves en voorzieningen (x € 1 miljoen)	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
Algemene reserve grondexploitatie (ARGE)	17,5	9,0
Reserve Tussentijdse winstneming	17,0	21,6
Totaal Algemene Reserve grondexploitatie	34,5	30,6
Voorziening verliesgevende plannen	47,9	43,1
Reserve risico's grondexploitatie	51,7	42,5
Beschikbare reserves en voorzieningen	134,2	116,2
Voorziening verlies BIE Spoorzone	-28,3	-27,0
Voorziening verlies BIE overige plannen	-14,7	-13,7
Mutatie voorziening verlies FG overige plannen	-0,1	0,1
Afsluiting plannen eind jaar	-17,6	13,4

Beschikbare reserves en voorzieningen (x € 1 miljoen)	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
Resultaat BIE en FG	-60,8	-27,2
Benodigde risicoreserve grondexploitatie	-42,5	-43,8
Totaal resultaat exploitaties inclusief risico	-103,3	-71,0
Mutatie winstneming	4,6	-12,9
Resultaat MVA	0,8	0,2
Resultaat grondbank	0,5	0,0
Resultaat beheer grondbedrijf	0,5	-0,3
Gemeentelijke bijdrage gedurende 2020	1,4	2,4
Afdracht aan RBV gedurende 2020	-1,0	-0,6
Mutatie nieuw beleid	-7,1	0,0
Totaal overige mutaties	-0,3	-11,2
Algemene reserve grondexploitatie (ARGE)	30,6	34,0
Reservering incidentele effecten Koningsoord	-1,1	-1,1
Reservering Parkeren voor ARGE	-0,9	-0,9
Reservering voor Multimodale gebiedsontwikkeling	-0,3	-0,3
Te ontvangen gemeentelijke bijdragen vanaf resp 2021 e.v.	4,2	2,5
Af te dragen aan RBV vanaf 2021 e.v.	-2,7	-2,5
Risico MVA en erfpacht	-5,0	-5,0
Nieuw beleid	-13,1	-13,1
Reservering voorfinanciering Wijkevoort Groen om de stad	-0,5	-0,5
Reservering Hall of Fame	-0,1	-0,1
Vrijval Piushaven uit reserve Gebiedsontwikkeling	1,0	1,0
Haalbaarheidsonderzoek Museumkwartier	0,0	-0,2
Koningsoord Deelgebied 8	0,0	-0,3
Totaal gereserveerd voor toekomstige claims	-18,5	-20,6
Onderbandbreedte ARGE 5 mln.	-5,0	-5,0
Vrij besteedbare Algemene reserve Grondexploitatie	7,1	8,4

Toelichting op tabel

Beschikbare reserves en voorzieningen

Tot de beschikbare middelen van grondexploitatie worden de Algemene Reserve Grond Exploitatie, de Reserve Winstneming, de Voorziening verlies en Risicoreserve gerekend.

Totaal resultaat exploitaties inclusief risico

Voorziening verlies BIE Spoorzone en overige plannen

In het overzicht van plannen zijn de resultaten (zie onderdeel grondexploitatieprojecten) aangegeven van alle lopende gemeentelijke grondexploitaties (BIE). Op basis van deze resultaten is een voorziening verlies benodigd van in totaal € 43,1 mln.

Onderstaand volgt een toelichting op de afzonderlijke plannen (BIE en faciliterend), waarbij het resultaat meer dan € 0,2 miljoen afwijkt van de Jaarstukken 2020 of waarvoor een specifieke afwijking geldt.

Piushaven Spinaker (+ € 0,5 mln.)

In het plan Spinaker worden meer woningen gerealiseerd dan in het (bijgestelde) plan vanuit werd gegaan. Dat betekent dat er ook meer exploitatiebijdrage in rekening wordt gebracht bij de ontwikkelaar. Dit zorgt voor een positiever saldo van het plan.

Enschotsebaan (+€ 0,5 mln.)

Voor de Enschotsebaan is een nieuwe anterieure overeenkomst afgesloten, waarin een hogere exploitatiebijdrage is overeengekomen met de ontwikkelaar. Dit zorgt voor een verbeterd plansaldo.

Wijkevoort (+ € 19,7 mln.)

Het exploitatiegebied van Wijkevoort is uitgebreid. Er wordt meer ha uitgegeven ten opzichte van het originele plan. Daarnaast is de getaxeerde m2 prijs hoger. Dit zorgt voor een forse verbetering van het plansaldo. In dit resultaat zijn echter de gevolgen bij het nog vast te stellen besluit voor het handhaven van de weg in het gebied en het verlagen van de winst nog niet meegenomen. Het resultaat kan daarin in de jaarrekening nog substantieel dalen.

Hoge Hoek (- € 0,3 mln.)

Voor de realisatie van de rotonde aan de Molenstraat is alg gevolg van extra voorbereidingskosten en uitvoeringskosten een tekort op het budget ontstaan dat direct effect heeft op het resultaat van de grex.

Nieuwe projecten

Bij de begroting 2022 worden de volgende plannen geopend:

- Pater van den Elsenplein Huisartsenpost - Bouwgrond in exploitatie. De grondexploitatie is op 14 juni 2021 door de Raad geopend.
- Bergeijkstraat - Bouwgrond in exploitatie - De grondexploitatie is op 07 juni 2021 geopend.
- Het Laar Zorgcentrum - Bouwgrond in Exploitatie- de grondexploitatie is op 29 maart 2021 geopend.
- Smariuskade - faciliterend plan. De overeenkomst is op 28 juli 2021 getekend.

Mutatie voorziening verlies FG overige plannen

Indien de kosten die de gemeente voor een faciliterend plan verwacht te maken hoger zijn dan de te ontvangen exploitatiebijdrage, wordt voor het toekomstig tekort een voorziening gevormd. Deze voorziening komt ten laste van de algemene middelen.

Wijziging van het resultaat van de Faciliterende plannen die eind 2016 al in uitvoering zijn worden via de ARGE verrekend. Het totaal aan mutaties over deze plannen leidt tot een verbetering van € 0,1 mln.

Afsluiting plannen eind jaar

De volgende projecten worden naar verwachting in 2021 afgesloten:

Af te sluiten plannen	Resultaat (x € 1 mln)	Afsluitresultaat naar
Piushaven Wolstad	205 V	ARGE
Tradepark 58 Zuid	3.894 V	ARGE
Vossenbergh West II	9.982 V	ARGE
Albionstraat	- 426 N	ARGE
Mahlerstraat	-486 N	ARGE
Witbrand de Gaas	226 V	ARGE
Totaal	13.395 V	

Benodigde risicoreserves grondexploitatie

Twee keer per jaar (bij de jaarrekening en programmabegroting) actualiseren we de risicoanalyses. In de Jaarrekening 2020 hebben we de benodigde risicoreserve grondexploitatie vastgesteld op € 42,5 mln..

In totaal komt de risicoreservering in de programmabegroting 2022 uit op € 43,8 mln. Deze toename wordt onder meer veroorzaakt door een hogere risicoreservering van Wijkevoort door uitbreiding van het plangebied.

Overige mutaties

Mutatie winstneming

In artikel 16 lid c van het BBV is opgenomen dat de paragraaf grondbeleid een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie moet bevatten. Jaarlijks worden de verwachtingen met betrekking tot kosten en opbrengsten in de grondexploitaties bijgesteld. De verzamelde Tilburgse grondexploitaties kennen een doorkijk van 10 jaar (tot 2030). De tussentijdse winstneming is gebaseerd op "The percentage of completion" methode: percentage kostenrealisatie x percentage opbrengstrealisatie x verwachte winst. De tussentijdse winstneming wordt vanuit het exploitatieresultaat van het plan gestort in de Algemene Reserve Grondexploitatie, onderdeel winstneming lopende plannen. Voor een specificatie van de verwachte winstneming wordt verwezen naar het Overzicht van plannen (zie overzicht grondexploitatieprojecten).

In 2021 worden ook een aantal plannen afgesloten waarbij in het verleden reeds winst genomen is. De totale tussentijdse winstneming wordt nu geraamd op ca. € 8,8 miljoen. Bij de jaarrekening 2020 was dit € 21,6 miljoen. De winstneming is met € 12,9 miljoen afgenomen als gevolg van het afsluiten van de plannen.

Resultaat MVA

Materiële Vaste Activa (MVA) zijn gronden met een vaste bestemming die niet in een transformatieproces zitten. Dit zijn bijvoorbeeld gronden die anticiperend en strategisch zijn aangekocht maar waarbij (nog) geen sprake is van een raadsbesluit met de vaststelling van een grondexploitatiecomplex. In de algemene grondexploitatie wordt er vanuit gegaan dat er jaarlijks voor € 0,2 miljoen aan grond verkocht wordt. Positieve of negatieve resultaten en eventuele incidentele verkopen worden in de Jaarrekening 2021 verwerkt.

Resultaat grondbank

Onder de grondbank worden de door de gemeente te verkopen gronden opgenomen die niet door de gemeente zelf ontwikkeld worden en waarbij met marktpartijen een verkoopprijs is overeengekomen. Na verkoop zullen de marktpartijen deze gronden ontwikkelen. Voor het jaar 2022 wordt uitgegaan van een neutraal resultaat. Positieve of negatieve resultaten en eventuele incidentele verkopen worden in de Jaarrekening 2021 verwerkt.

Resultaat beheer grondbedrijf

In het saldo beheer grondbedrijf worden de kosten en opbrengsten verantwoord die het grondbedrijf maakt buiten de grondexploitaties (erfpacht, landbouwbedrijf etc.). Voor 2022 wordt een tekort verwacht van ca. € 0,3 miljoen. Dit tekort bestaat voornamelijk uit plan- en apparaatskosten. Eventuele verkopen zullen in de Jaarrekening 2021 worden verwerkt en kunnen nog invloed hebben op het resultaat.

Gereserveerd voor toekomstige claims

Reservering incidenteel effect Koningsoord (-1,1 mln)

Voor de realisatie van het geluidsscherm is sprake van een budgetoverschrijding waartoe in de Programmabegroting 2020 een voorstel nieuw beleid is opgenomen, zodat de gemeente in staat is zonder vertraging een verplichting aan te gaan met Prorail. In totaal is er € 1,1 miljoen gereserveerd. Naar verwachting levert Prorail eind 2022 het geluidsscherm op. Dit betekent dat in de 2e helft van 2022 de eindafrekening kan worden opgesteld.

Reservering parkeren Wagnerplein (-0,9 mln)

Een bedrag van € 0,9 miljoen wordt voorgefinancierd als dekking van het tekort op de parkeerexploitatie Wagnerplein. In het collegebesluit d.d. 17 december 2019 is de parkeerovereenkomst met de VVE vastgesteld voor het parkeren op Wagnerplein. De te ontvangen jaarlijkse bijdrage komt vervolgens terug in de ARGE.

Reservering voor Multimodale gebiedsontwikkeling Loven (-0,3 mln)

In de begroting 2020 is rekening gehouden met een bedrag van € 0,3 miljoen in 2021 en € 0,5 miljoen in 2022 voor de Multimodale gebiedsontwikkeling Loven. Omdat in 2020 al voorbereidingswerkzaamheden worden gedaan heeft de raad een voorbereidingskrediet vastgesteld ten laste komt van de ARGE. Deze wordt in 2021 verrekend met de gereserveerde bedragen uit de Algemene Middelen en komt te vervallen.

Tegelijkertijd is geconstateerd dat bij de uitvoering van het project (de Raad moet hiervoor nog wel besluit nemen om uitvoeringskrediet beschikbaar te stellen) vanuit de gemeente een bijdrage vanuit de ARGE nodig is van € 0,3 mln. Voorgesteld wordt om de reservering die oorspronkelijk is opgenomen in de ARGE als voorbereidingskrediet en welke nu vrijvalt in te zetten voor de uitvoering van dit project

Reservering voorfinanciering Wijkevoort Groen om de stad (-0,5 mln)

Er is op basis van het raadsbesluit (Toekomstbestendige Werklocaties) m.b.t. Wijkevoort een bijdrage van € 0,5 mln. gereserveerd voor de realisatie van Klein Tilburg. Hiermee wordt vooruitlopend op de ontwikkeling een deel van het groen reeds gerealiseerd.

Reservering Hall of Fame (-0,1 mln)

Op basis van het Raadsvoorstel is € 0,146 mln. vanuit de ARGE gereserveerd ter dekking van de tijdelijke invulling van de Atelierruimte.

Vrijval Piushaven uit reserve Gebiedsontwikkeling (+1,0 mln)

Door voortvarende uitvoering is een deel van de budgetten openbare ruimte in de Piushaven niet volledig nodig. Sommigen budgetten vallen vrij ten gunste van de reserve gebiedsontwikkeling en vervolgens afgewikkeld met de ARGE. Dit levert een voordeel op ten gunste van de ARGE van + € 0,5 mln. Daarnaast is uit onderzoek gebleken dat gereserveerde saneringskosten voor de havenbodem niet meer nodig is, omdat de havenbodem veilig is voor huidig gebruik. Dit bedrag valt ook vrij en leidt tot een voordeel van + € 0,5 mln.

Haalbaarheidsonderzoek Museumkwartier (-0,2 mln)

Ter verdere onderbouwing van de haalbaarheid van de planontwikkeling Museumkwartier en herbestemming Drogepand zijn er middelen nodig om van een schetsontwerp naar een voorlopig ontwerp te gaan. Een deel van de dekking voor deze kosten, komt uit de ARGE.

Koningsoord Deelgebied 8 (-0,3 mln)

In deelgebied 8 is de ambitie om een integraal plan te ontwikkelen dat toeziet op duurzame huisvesting voor (zorgbehoevende) ouderen, een integraal kindcentrum dat tegemoet komt aan het nijpend tekort van onderwijshuisvesting in Berkel-Enschot en een gevarieerd en inclusief woningbouwprogramma naar de behoefte van de (lokale) woningmarkt. Vanwege dit ambitieuze programma en de complexiteit van de locatie ontstaat er een tekort op de ontwikkeling van dit deelgebied. De gemeente is mede initiatiefnemer in deze ontwikkeling vanwege de geplande onderwijshuisvesting. In de ARGE is 0,3 mln. gereserveerd voor de gedeeltelijke dekking van dat tekort.

Onderbandbreedte ARGE (€5 mln.)

Om risico's te beperken is in de nota grondbeleid 2020 een onderbandbreedte ingevoerd van € 5 mln. Deze bandbreedte is verwerkt in het overzicht. Het restant kan worden gezien als vrij besteedbare ruimte voor de grex.

Overzicht grondexploitatieprojecten

In het overzicht van alle grondexploitaties staan de geactualiseerde cijfers naast de resultaten uit de paragraaf grondbeleid van de Jaarstukken 2020 (bijlage 10). Zo zijn per plan de wijzigingen zichtbaar. Het resultaat van de plannen is aangegeven in eindwaarde per 31 december 2021.

Onderscheid in programma

De plannen in het totaaloverzicht zijn ingedeeld naar BIE, FG of overige en, binnen de categorieën, naar programma. De programma's zijn:

- Spoorzone
- Piushaven
- Bedrijvenhuisvesting, waaronder ook kantoren en overige voorzieningen
- Wonen

De resultaten van de afzonderlijke plannen komen ten laste (of ten gunste) van de Algemene Reserve Grondexploitatie (en ten laste van de algemene middelen). De plannen voor herstructurering worden in principe gedekt door middelen uit de Reserve Herstructurering (RH).

Winstneming en voorziening verlies

Geraamde winstneming:

Winstneming op meerjarige grondexploitaties gebeurt op basis van het percentage of completion methode die de commissie BBV met ingang van 2017 voorschrijft: naar rato van zowel de gerealiseerde kosten als de gerealiseerde opbrengsten kan nu de winst worden genomen. Dit is alleen van toepassing op BIE plannen. Bij FG is geen sprake van winstneming.

Voorziening verlies voor BIE (kolom K):

Bij een geprognosticeerd verlies wordt een afboeking of voorziening ter grootte van dit volledige verlies direct verwerkt. Bij alle verliesgevende plannen (ongeacht de fase), wordt het planresultaat op eindwaarde opgenomen in de voorziening verlies.

Voorziening verlies voor FG en afboekingen (kolommen I, J):

Indien de kosten die de gemeente voor het faciliterend plan verwacht te maken, hoger zijn dan de te ontvangen exploitatiebijdrage, wordt voor het toekomstig tekort een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt gevuld vanuit de algemene middelen of de ARGE (Kolommen I, J). Voor een aantal plannen geldt dat voor de dekking van het toekomstig tekort al gemeentelijke bijdragen zijn ontvangen. In feite is er dan sprake van vooruit ontvangen gemeentelijke bijdragen. Het is echter verplicht het toekomstige tekort volledig als verliesvoorziening te presenteren. Deze voorziening wordt gevuld met de vooruit ontvangen gemeentelijke bijdrage en, indien nodig, een aanvullende onttrekking uit de ARGE.

In Bijlage 10 is een overzicht van alle grondexploitatieplannen opgenomen.

4.2 Subsidies

We voeren het gemeentelijk beleid deels uit via subsidieverstrekingen aan organisaties in de stad. In totaal hebben we in 2022 bijna € 94 miljoen aan subsidiebudget beschikbaar.

De door de gemeenteraad vastgestelde Kadernota subsidiebeleid 2017-2020 is de basis voor het verlenen en vaststellen van de subsidies. Dit subsidiebeleidskader wordt in een cyclus van vier jaar geëvalueerd, indien nodig aangepast en vastgesteld. Op het moment van schrijven van dit stuk loopt de evaluatie nog.

De Algemene Subsidieverordening gemeente Tilburg (ASV) is gebaseerd op de uitgangspunten van deze kadernota. In de ASV is geregeld dat het college bevoegd is te besluiten over het verstrekken van subsidies met inachtneming van de in de gemeentebegroting opgenomen financiële middelen en de door de Raad vastgestelde beleidskaders. Een groot deel van de subsidieverlening is binnen deze beleidskaders en financiële middelen gemandateerd aan de afdelingshoofden.

Naast het wettelijk kader waar de subsidieverlening in Tilburg aan moet voldoen geeft de gemeenteraad vanuit haar kader-stellende rol ook een specifiek karakter aan het subsidiebeleid in Tilburg.

In 2020 is de eerste pilot afgerond met impactgericht subsidiëren. In 2021 is gestart met de doorontwikkeling die in 2022 verder vorm krijgt. Dit is een nieuwe werkwijze waarbij een maatschappelijk opgave wordt geformuleerd en de aanbieder op een impactgerichte wijze beschrijft hoe bijgedragen wordt aan de maatschappelijke opgave en hoe wordt samengewerkt met andere relevante partijen. Deze werkwijze leidt tot meer impact, een betere betaalbaarheid en een effectievere manier van werken met onze partners. Behalve een efficiëntere werkwijze proberen we vooral een groter maatschappelijk effect te realiseren waardoor, Tilburgers nog beter mee kunnen doen in de Tilburgse gemeenschap.

Samenvatting budget per veld

Algemeen:

- De budgetten van 2022 zijn inclusief 1,51% Loon en prijscompensatie.
- Dit is de situatie op 17 augustus 2021. Besluiten en mutaties zijn tot en met half augustus verwerkt. Besluiten na die tijd genomen zijn in dit stuk niet verwerkt.
- In het najaar 2021 volgt een advies over de toepassing van subsidieregelingen bij impactgericht subsidiëren en worden de onderwerpen mededinging en meerjarig subsidiëren binnen de methodiek van impactgericht subsidiëren voorbereid ter advisering.
- De Hefboom impactgericht subsidiëren heeft in 2021 tot €271.625 minder subsidie geleid en structureel tot €17.838 minder subsidie. Eind 2021 worden de subsidies 2022 voor diverse maatschappelijke opgaven voorgelegd voor besluitvorming. Dan wordt de openstaande taakstelling op subsidies verder omlaag gebracht voor 2022 en verder.
- In 2021 zijn diverse extra corona gerelateerde subsidies verstrekt voor extra steun aan diverse organisaties en instellingen in de stad. Daarnaast zijn er incidentele (Rijks)bijdragen als subsidie verleend in 2021. Hierdoor ontstaan er op onderdelen afwijkingen in de beschikbare budgetten voor 2022 t.o.v. 2021. Deze grootste verschillen worden onder de tabel toegelicht.

Veld (budget stand op 17 aug 2021)	Budget 2021	Budget 2022
1 - Inclusieve stad	€ 65.017.147	€ 53.771.809
1.10 - Sociaal en veerkrachtig	€ 20.697.398	€ 17.419.917
1.20 - Pers. ontwikk. & zelfredzaamh.	€ 20.130.306	€ 16.526.090
1.30 - Passende onderst Toegang	€ 1.759.125	€ 1.566.086
1.31 - Passende onderst Werk&inkomen	€ 204.033	€ 4.033
1.32 - Passende onderst WMO	€ 1.663.118	€ 1.761.494
1.33 - Passende onderst Jeugdhulp	€ 559.001	€ 185.149
1.40 - Ingrijpen crisis onveiligheid	€ 20.004.167	€ 16.309.039
2 - Duurzame stad	€ 929.541	€ 843.772
2.10 - Fysieke basiskwaliteit	€ 375.627	€ 381.299
2.20 - Groen blauwe leefomgeving	€ 403.576	€ 409.670
2.30 - Klimaat	€ 150.338	€ 52.803
3 - Vitale stad	€ 45.850.766	€ 38.723.942
3.10 - Openbare orde en veiligheid	€ 383.305	€ 141.632
3.20 - Aantrekkelijke leefomgeving	€ 13.632.943	€ 13.565.460
3.30 - Economie, cultuur en evenem.	€ 30.992.201	€ 24.172.671
3.40 - Ruimte voor wonen, werken, mobil	€ 842.316	€ 844.179
4 - Samen en dichtbij	€ 16.971	€ 17.227
4.10 - Bestuur en samenwerking	€ 16.971	€ 17.227
Eindtotaal	€ 111.814.425	€ 93.356.750

Onderstaand een korte toelichting op de belangrijkste verschillen (velden met > € 0,5 mln. verschil):

Inclusieve stad (€10,9 mln. minder t.o.v. 2021)

In 2022 is er voor inclusieve stad € 53.771.809 subsidiebudget beschikbaar. Dit is € 11.245.338 minder dan in 2021. Medio augustus 2021 was er voor 2021 € 65.017.147 aan subsidiebudget beschikbaar.

De verschillen per veld zijn op hoofdlijnen als volgt:

- **Voor sociaal en veerkrachtig** is er in 2022 € 17.419.917 beschikbaar. Dat is ca. € 3.277.481 minder dan in 2021. N.a.v. de jaarlijkse indexering is er € 249.364 budget bij gekomen. Daarnaast zijn de beschikbare budgetten € 3.526.845 minder dan in 2021. Dat zit hoofdzakelijk in een in 2021 eenmalig ontvangen subsidie vanuit de Europese Unie inzake Forwart van € 1.969.906 een minder beschikbaar budget van € 537.295 voor de publieke gezondheid doordat de GIDS middelen lopen tot en met 2021. Door incidentele coronasteun in 2021 is er in 2022 € 226.677 minder voor sociaal werk, voor jongeren € 257.619 minder en € 200.000 minder voor binnensport. (Top ijshockey Tilburg coronasteun € 200.000). Verder is er voor urban sports (-€ 10.000), doorontwikkeling sportaccommodaties (-€ 10.000), schuldenoffensief (-€ 350.000), en ouderenbeleid (-€ 210.207) minder subsidiebudget beschikbaar.
- **Voor Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid** is er in 2022 € 16.526.090 beschikbaar. Dat is € 3.675.186 minder dan in 2021. N.a.v. de jaarlijkse indexering is er € 70.970 budget bij gekomen. Naast de indexering is het budget € 3.675.186 minder dan in 2021. Bij onderwijshuisvesting is € 2.374.831 minder beschikbaar omdat in 2021 de eenmalige rijkssubsidie regeling ventilatie schoolgebouwen is opgenomen. Voor onderwijsbeleid is er € 886.759 minder beschikbaar omdat in 2021 incidentele coronamiddelen zijn opgenomen ten behoeve van welzijn jongeren en jongeren in een kwetsbare positie en voor vreemdelingen is er € 339.281 minder beschikbaar.
- **Voor ingrijpen crisis en onveiligheid** is er in 2022 € 16.309.039 beschikbaar. Dat is € 3.695.127 minder dan in 2021. N.a.v. de jaarlijkse indexering is er € 213.843 budget bij gekomen. Daarnaast is er voor opvang-verslavingszorg € 15.636.719 beschikbaar. Dat is € 3.462.050 minder dan in 2021. Verder zijn de volgende budgetten minder dan in 2021:
  - de Traverse nieuwbouw; deze wordt in 2021 afgerond (-€ 720.854),
  - de incidentele Blokhuismiddelen (-€ 673.000); deze worden naar verwachting nog dit jaar ingezet voor o.a. huisvesting bijzondere doelgroepen,
  - de kazerne; deze is niet langer in gebruik voor noodopvang daklozen door Traverse (-€ 360.000),
  - de Landelijke functies in de vrouwenopvang 2022; deze moet nog ingediend worden (-€ 1.808.561),
  - de incidentele rijkssubsidie voor het Transforensisch maatwerkarrangement; deze eindigt in 2021 (-€ 240.000,-).

Vitale stad (€7,1 mln. minder t.o.v. 2021)

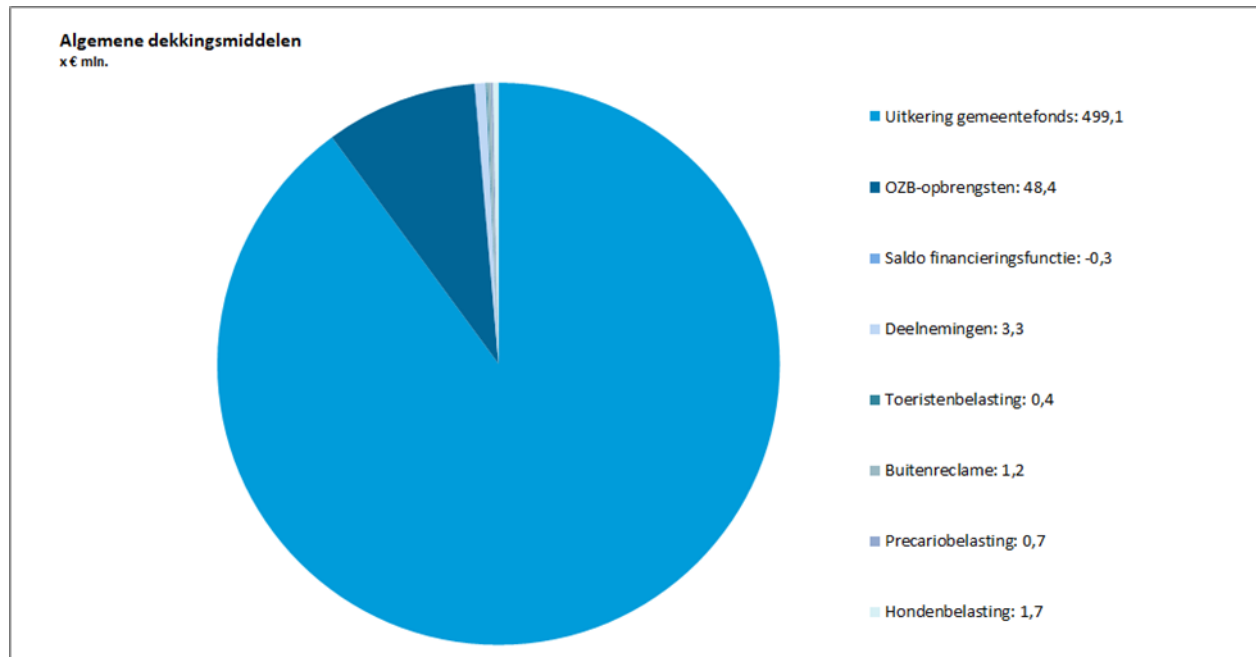
In 2022 is er voor vitale stad € 38.723.942 subsidiebudget beschikbaar. Dit is € 7.126.824 minder dan in 2021. Medio augustus 2021 was er voor heel 2022 € 45.850.766 aan subsidiebudget beschikbaar. De verschillen zijn op hoofdlijnen als volgt:

- **Voor economie, cultuur en evenementen** is in 2022 € 24.172.000 beschikbaar. Dat is € 6.819.530 minder dan in 2021. N.a.v. de jaarlijkse indexering is er € 326.939 budget bij gekomen. € 4.437.281 van het verschil met 2021 betreft de regio deal. Hiervan wordt eind van het jaar de stand opgemaakt en komt het restant beschikbaar in 2022. Daarnaast resteert er dan een verschil van € 2.709.188. Dat bestaat uit € 230.000 voor handel en ambacht en € 505.188 uit industrie. De financiering hiervan komt uit leges en andere rechten. Eind van het jaar wordt hiervan de stand opgemaakt i.r.t. de te heffen leges etc. Tot slot is er bij cultuur overig in 2022 € 1.250.000 minder beschikbaar. Dit betreft incidentele subsidies in 2021 vanuit het makers fonds plus i.v.m. coronaondersteuning.

4.3 Algemene dekkingsmiddelen

In deze paragraaf geven we een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen. Dit zijn die inkomsten die geen specifiek bestedingsdoel hebben. Als belangrijkste algemene dekkingsmiddelen kennen we de uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengst OZB.

De hier gepresenteerde algemene dekkingsmiddelen wijken af van de definitie van het BBV. Zo zijn de opbrengsten van de toeristenbelasting vrij besteedbaar, maar horen deze volgens de BBV niet als Algemene dekkingsmiddelen opgenomen te worden. Daarnaast horen reclamebelasting en opbrengsten Bedrijven Investeringszones volgens BBV wel tot de algemene dekkingsmiddelen, maar merken wij deze niet als zodanig aan omdat deze opbrengsten, onder aftrek van gemaakte kosten, doorbetaald worden aan de betreffende stichtingen.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

(x € 1.000,-)	Jaarrekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Uitkering gemeentefonds	507.185	474.290	499.126
OZB-opbrengst	44.868	45.608	48.356
Hondenbelasting	1.583	1.644	1.701
Toeristenbelasting	335	442	442
Precariobelasting	225	723	723
Buitenreclame	1.068	1.127	1.247
Opbrengst deelnemingen	4.859	4.331	3.271
Saldo financieringsfunctie	1.020	-260	-300
Totaal	561.143	527.905	554.566

4.4 Lokale heffingen

Deze paragraaf geeft inzicht in de geraamde opbrengsten van de lokale heffingen, het beleidskader, de gehanteerde (financiële) uitgangspunten en de (lokale) lastendruk voor de inwoners van Tilburg. Ook lichten we in het kort ons kwijtscheldingsbeleid toe.

Opbrengsten lokale heffingen

De belangrijkste opbrengsten van de lokale heffingen zijn in onderstaande tabel opgenomen. De verantwoorde opbrengsten in de jaarrekening zijn inclusief de effecten van voorgaande belastingjaren.

Heffing (x € 1.000,-)	Jaarrekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Onroerendezaakbelasting (OZB)	44.868	45.608	48.356
Hondenbelasting	1.583	1.644	1.701
Precariobelasting	225	723	723
Reclamebelasting	919	875	875
Bedrijveninvesteringszone (BIZ)	302	326	457
Toeristenbelasting	335	442	442
Afvalstoffenheffing	27.286	26.269	27.746
Rioolheffing	11.842	12.899	13.638
Omgevingsvergunning (onderdeel bouw)	7.253	6.589	7.329
Totaal	94.613	95.375	101.267

Beleidskader/uitgangspunten

De belastingtarieven worden in principe geïndexeerd op basis van de BBP-index. Uitzondering hierop is de hondenbelasting waarbij we uitgaan van 100% kostendekkendheid (incl. de eerder afgesproken extra te realiseren opbrengst van € 270.000,-).

De afvalstoffen- en rioolheffing mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. De tarieven worden bepaald door de toe te rekenen directe kosten te verhogen met een opslag voor overhead en fictieve btw. De overhead wordt op basis van begrote c.q. werkelijke uren toegerekend. Kostencomponenten die niet toegerekend mogen worden zijn geëlimineerd. Het dekkingspercentage voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt geraamd op 100%.

Het dekkingspercentage van de totale legesverordening mag (wettelijk) maximaal 100% bedragen. Waar mogelijk en toegestaan passen we kruissubsidiëring toe, o.a. binnen het onderdeel bouwen omdat de tarieven daar gebaseerd zijn op de genormeerde bouwsom. De kostendekkendheid van de leges komt in 2022 uit op 75,6% (begroot 2021 78,8%).

De opbrengsten van de reclamebelasting en BIZ worden, na aftrek van de door de gemeente gemaakte kosten, doorbetaald aan de betreffende stichtingen. Het bedrag in 2022 is hoger vanwege de verlenging en uitbreiding van de BIZ Westermarkt Tilburg en de nieuwe BIZ Piushaven Tilburg.

Kwijtscheldingsbeleid

Ons kwijtscheldingsbeleid is gebaseerd op de wettelijke regelgeving. Indien de belastingplichtige een minimumloon heeft en weinig vermogen, wordt in principe kwijtschelding verleend. Kwijtschelding kan worden verleend voor afvalstoffenheffing, rioolheffing, OZB en hondenbelasting.

4.5 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen van de gemeente is het vermogen om incidentele financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee de gemeentelijke structurele taken te kunnen voortzetten. We bepalen het weerstandsvermogen door de relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de risico's die we als gemeente lopen en waarvoor op onze balans geen voorzieningen zijn getroffen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeentelijke begroting is.

Weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen van de gemeente is het vermogen om incidentele financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee de gemeentelijke structurele taken te kunnen voortzetten. We bepalen het weerstandsvermogen door de relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de risico's die we als gemeente lopen en waarvoor op onze balans geen voorzieningen zijn getroffen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeentelijke begroting is.

In onze Financiële beheersverordening 2020 hebben wij aangegeven wat wij tot onze weerstandscapaciteit rekenen. De weerstandscapaciteit bestaat uit:

- de reservecapaciteit bestaande uit de vrije ruimte in: de Algemene Reserve (AR), de Reserve Incidentele Opgaven (RIO), de bedrijfsreserves van gesloten exploitaties (grondbedrijf en parkeren) en de egalisereserves (Rioolheffing, Afvalstoffenheffing en Transformatiebuffer Sociaal Domein);
- de onbenutte belastingcapaciteit;
- een eventueel begrotingsoverschot (alleen bij begroting).

De weerstandscapaciteit bedraagt per 1-1-2022 naar verwachting € 164,9 miljoen. Per ultimo 2020 was de weerstandscapaciteit € 169,9 miljoen. Hieronder is de opbouw weergegeven.

Verwachte stand per 1-1-2022 (x € 1 miljoen)	Incidenteel	Structureel	
Reserve capaciteit			
Algemene reserve	44,0		
Reserve Incidentele Opgaven (RIO)	10,5		
Algemene bedrijfsreserves:			
- Grondexploitatie (vrij besteedbaar deel)	8,4		
- Risico's grondexploitatie	43,8		
- Betaald parkeren	14,7		
Egalisereserves:			
- Rioolheffing	9,0		
- Afvalstoffenheffing	11,4		
Totaal reservecapaciteit	141,8		
Onbenutte belastingcapaciteit:		20,4	
Onroerende zaakbelastingen			
Rioolheffing			
Afvalstoffenheffing			
Totaal onbenutte belastingcapaciteit	-	20,4	
Begrotingsoverschot 2022	2,7		
Totaal	144,5	20,4	164,9

De verwachte daling van de weerstandscapaciteit van € 5,0 miljoen ten opzichte van de jaarrekening 2020 is met name het gevolg van een lagere stand van de Reserve Incidentele opgaven die afneemt met € 16,3 miljoen als gevolg van voorgenomen bestedingen. De reserve transformatiebuffer Sociaal Domein is bij de Tussenrapportage opgeheven waardoor de weerstandscapaciteit met € 7,8 miljoen afneemt t.o.v. ultimo 2020. De Algemene reserve neemt daarentegen toe met per saldo € 7,6 miljoen door bestemming van de resultaten van de jaarrekening 2020, tussenrapportage 2021 en najaarsbijstelling 2021. De reserve betaald parkeren is € 3,0 miljoen hoger en het begrotingsoverschot in deze begroting leidt tot een hogere weerstandscapaciteit.

Risico's

Het totaal van de gekwantificeerde specifieke risico's bedraagt € 73,4 miljoen en is in onderstaande matrix samengevat. Hier is bij risico's met een minimum- en maximumbedrag uitgegaan van het hoogste bedrag. De specifieke risico's worden in het vervolg van deze paragraaf uitgebreid toegelicht.

Ten opzichte van de jaarstukken 2020 is het risicobedrag toegenomen met € 18,4 miljoen. Belangrijkste oorzaak hiervan is: de nieuw opgenomen risico's inzake de hefboomen sociaal domein (€ 3,7 miljoen), inkoopstrategie Wmo/Jeugd (€ 8,5 miljoen), klimaatmiddelen (€ 5 miljoen) en afschaffing hondenbelasting (€ 1,7 miljoen). Verder het nu gekwantificeerde risico inzake Beschermd wonen (€ 2 miljoen). Het risico rioolboring Enschtsestraat (€ 3,2 miljoen) is vervallen.

Indien wij de weerstandscapaciteit van € 164,9 miljoen afzetten tegen de gekwantificeerde risico's van € 73,4 miljoen achten wij het weerstandsvermogen voldoende in relatie tot de aanwezige risico's (ratio: 2,25)

Risico's: (x 1 mln.)	Incidenteel	Structureel	Totaal	Aantal
Risico-klasse:				
1: > € 5 mln.	43.846	13.500	57.346	3
2: > € 1 mln. < € 5 mln.	5.443	8.400	12.543	8
3: < € 1 mln.	1.743	500	22.43	4
onbekend	0	0	0	11
Totaal	51.032	22.400	73.432	26

Financiële kengetallen BBV

Onderstaande kengetallen geven in samenhang informatie over de financiële positie van de gemeente. Het BBV geeft geen landelijke normering voor de kengetallen. De kengetallen zijn een weerspiegeling van het gevoerde beleid binnen een gemeente. De kengetallen moeten zodoende in samenhang worden beoordeeld, wat ook de onderlinge vergelijkbaarheid met andere gemeenten bemoeilijkt.

Verloop kengetallen	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Netto schuldquote	21%	52%	67%	74%	76%	75%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	17%	48%	63%	70%	72%	71%
Solvabiliteitsratio	67%	55%	48%	45%	45%	45%
Structurele exploitatieruimte	1,4%	-0,7%	1,3%	-0,1%	-0,1%	-0,4%
Grondexploitatie	2%	3%	4%	4%	3%	1%
Belastingcapaciteit	78%	73%	77%	77%	78%	79%

Beschouwing

Voor de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balanspositie als naar de exploitatie wordt gekeken. De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans. De kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit laten zien of we over voldoende structurele baten beschikken en welke mogelijkheid we hebben om de structurele baten op korte termijn te vergroten.

Op basis van deze vijf kengetallen concluderen we dat onze financiële positie solide is. Ook landelijk gezien vallen wij in de categorie van minst risicovolle gemeenten.

Onze financieringsstructuur is zodanig dat we veel met eigen vermogen financieren en daardoor weinig schulden hebben. We beschikken dan ook over een gezonde financieringspositie.

Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid. Doorrekening van ons huidige ambitieniveau in combinatie met het geprognosticeerde moment van realisatie laat een flinke daling zien van de solvabiliteitsratio van 67% in 2020 aflopend naar 45% in 2025. In lijn hiermee stijgt ook de netto schuldquote oplopend van 21% in 2020 naar 75% in 2025. Ondanks de ervaring dat de prognoses in de tijd gedeeltelijk naar latere jaren verschuiven, is dit wel het huidige toekomstbeeld van onze gemeente.

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering en de opbrengst OZB. Een negatief percentage bij de structurele exploitatieruimte betekent dat onze structurele baten niet toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken.

In de nota Financiële positie geldt dan ook als uitgangspunt voor duurzaam financieel beleid dat er structureel niet meer geld wordt uitgegeven dan dat er binnenkomt. We zien dat onze structurele exploitatieruimte cijfermatig in 2022 uitkomt op 1,3% positief, echter wel in de veronderstelling dat de hefboomen en taakstellingen worden gerealiseerd. Voor de latere jaren

blijft dit wel een aandachtspunt. Een positief percentage betekent dat we structureel niet meer uitgeven dan wat er structureel binnenkomt.

Onze grondpositie, hier gedefinieerd als de waarde van de grond ten opzichte van onze baten, is met 4% in 2022 beperkt, waardoor we ook een beperkt risico lopen.

De belastingcapaciteit geeft de mate aan waarin de lokale lasten, en hiermee de gemeentelijke baten, eventueel kunnen worden verhoogd om financiële tegenvallers op te kunnen vangen of om ruimte voor nieuw beleid te creëren. Onze woonlasten van meerpersoonshuishoudens bedragen in 2022 77% van het landelijk gemiddelde. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde hebben we dus nog voldoende ruimte om de woonlasten te verhogen. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat feitelijk alleen het onderdeel OZB verhoogd kan worden, omdat wij bij de tariefstelling voor riool- en afvalstoffenheffing uitgaan van 100% kostendekkendheid.

Algemene risico's

I. Ontwikkeling gemeentefonds

status: gewijzigd

Herijking verdeling gemeentefonds

De actualisatie van het verdeelvoorstel naar peiljaar 2019 is afgerond op 12 augustus jl. en aangeboden aan de ROB en de VNG, met het verzoek deze informatie mee te nemen in de advisering en consultering. Het voorlopige effect voor Tilburg komt uit op voordelig € 103,- per inwoner.

Na definitieve besluitvorming over de invoering van het verdeelvoorstel zal met de dan bekende gegevens nog een actualisatie plaatsvinden naar 1 januari 2023, het beoogde moment van invoering van de nieuwe verdeling. Deze laatste actualisatieslag zal inzicht geven in de definitieve herverdeeldeffecten voor gemeenten.

Compensatie tekorten jeugdzorg

Op 2 juni 2021 zijn er afspraken gemaakt tussen het rijk en de VNG over een Hervormingsagenda voor het Jeugdstelsel. Als onderdeel van de afspraken komt er voor het jaar 2022 een bedrag van € 1.319 miljoen extra beschikbaar, bovenop de eerder toegezegde € 300 miljoen. Voor Tilburg betekent dit een bedrag van € 18,5 miljoen. Voor 2023 e.v. jaren is het toegestaan, om in het kader van behoedzaamheid, 75% van de bedragen te hanteren voor de omvang van de stelpost. Een nieuw kabinet zal moeten besluiten over noodzakelijke aanpassingen aan het jeugdstelsel en de structurele financiën.

Evaluatie normeringssystematiek

De keuze om de omvang van het gemeentefonds te laten meebewegen met de rijksuitgaven, wordt de normeringssystematiek of trap-op-trap-af genoemd. Dit leidt echter tot ongewenste schommelingen. Daarom is de normeringssystematiek geëvalueerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft op 2 juni 2021 zijn advies gepubliceerd.

In het advies trekt de ROB de discussie over de normering in een breder perspectief. Uitgaande van de huidige wet- en regelgeving en stelselafspraken, doet de ROB als hoofdaanbeveling een brede koppeling op basis van het meerjarig rijksuitgavenkader inclusief de geraamde investeringsuitgaven van het Nationaal Groeifonds zoals die bij het opstellen van het Regeerakkoord gelden. Dit betekent in feite een volumeafpraak voor de duur van een kabinetsperiode. Hierbij is het wel van belang om afspraken te maken over de spelregels voor onvoorziene gevallen, en die afspraken tweezijdig te borgen. De redenen voor deze keuze zijn gelegen in stabiliteit (en dus niet actualiteit), evenredigheid, eenvoud en transparantie.

Uiteindelijk is het aan een nieuw kabinet om in overleg met de medeoverheden besluiten hoe in de toekomst met het accres om te gaan.

II. Drie decentralisaties

A. Landelijk budget en verdeelmodel inkomensvoorzieningen (BUIG), Participatiebudget en WSW status : gewijzigd

Met de invoering van de Participatiewet (P-wet) per 1 januari 2015 hebben gemeenten de verantwoordelijkheid gekregen voor re-integratie van bijstandsgerechtigden en voor mensen die als gevolg van hun beperkingen niet volledig inzetbaar zijn (voormalige Wajongers). De inkomensvoorziening en re-integratie voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt valt daarmee integraal onder het financieringsregime van de Participatiewet. Hieraan zijn een aantal risico's verbonden:

- Het Rijk verdeelt zowel het macro uitkeringsbudget BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen aan Gemeenten) als het Participatiebudget over de gemeenten middels objectieve verdeelmodellen. Hierdoor lopen de budgetten voor gemeenten niet noodzakelijkerwijs in de pas met de uitgaven die ze moeten doen voor de uitkeringen en de re-integratie van uitkeringsgerechtigden. De voortdurende landelijke discussie over de omvang en verdeling van de landelijke budgetten en de aanpassingen in de verdeelmodellen maken dat de omvang van beide budgetten onzeker is. Gemeenten kunnen hier ook niet op sturen. Beïnvloeding is wel mogelijk aan de kostenkant door een combinatie van instroom beperkende maatregelen en preventie, handhaving en re-integratieactiviteiten.

- In 2022 verwachten we een stijging van de werkgelegenheid en we verwachten een daling van het aantal bijstandsgerechtigden. Toch blijft het een uitdaging om onze doelgroep te plaatsen op de beschikbare vacatures. Bij de re-integratie van bijstandsgerechtigden is de gemeente in hoge mate afhankelijk van de vacatures die het bedrijfsleven heeft en de kansen die het wil en kan bieden aan de doelgroep van de Participatiewet. Het komende jaar blijven we dan ook veel investeren om bij bedrijven het vraagstuk van inclusie op de agenda te houden. Daarom is het goed en belangrijk dat we in de regio Hart van Brabant hard hebben gewerkt aan het involveren van bedrijven, onder andere via het Ondernemersakkoord en de werkgeversdienstverlening WerkHart. Tot slot zal scholing en omscholing (naar kansrijke sectoren) nog belangrijker worden om te voorkomen dat mensen inactief worden en om er voor te zorgen dat ze meer wendbaar zijn in hun loopbaan, zodat ze minder risico lopen op minder bestaanszekerheid.
- Op 1 juli 2019 heeft de raad het Kader nieuw re-integratiemodel vastgesteld. Hiermee sturen we los van de inhoudelijke beweging in belangrijke mate op de kostenkant van beide budgetten.
- Per 2017 heeft het Rijk de inzet van het instrument "Beschut Werk" voor gemeenten verplicht gesteld. Dit betekent dat gemeenten nu verplicht zijn om mensen die een indicatie "beschut" krijgen van het UWV, ook daadwerkelijk een beschutte werkplek aan te bieden. De gemeente heeft maar beperkte invloed op de aanvragen voor deze indicaties, waardoor ook de inzet van het instrument slechts beperkt beïnvloedbaar is. Het Rijk stelt middelen beschikbaar op basis van een contingent per gemeente. Deze middelen zijn hiervoor echter niet toereikend. Bovendien kiest Tilburg ervoor dat iedere inwoner die beschikt over een indicatie van het UWV in aanmerking komt voor een beschutte werkplek. We limiteren het aantal beschutte plekken niet tot de landelijke taakstelling.

Impact op BUIG

De coronacrisis heeft in 2021 een negatief effect op de uitgaven van de BUIG. Hiervan is de verwachting dat de meerkosten gecompenseerd zullen worden vanuit het Rijk. De verwachting voor 2022 is dat het uitkeringsbestand geleidelijk zal dalen door de versoepeling van de corona maatregelen. Dit zal ook in 2022 leiden tot hogere uitgaven van de BUIG dan voor de corona crisis (na-ijl effect). Het is nog onzeker of deze meerkosten in 2022 ook volledig gecompenseerd zullen worden vanuit het Rijk. Daarnaast wordt het budget voor loonkostensubsidies (dat onderdeel uitmaakt van het BUIG-budget) vanaf 2022 verdeeld op basis van de historische uitgaven. Het is nog niet bekend wat de financiële effecten hiervan zijn van deze nieuwe systematiek.

Doelgroep voormalige Wet sociale werkvoorziening (WSW) en Diamant-groep

De meerjarenbegroting 2022-2025 van de Diamant-groep laat een tekort zien voor de jaren 2022 en 2023 (2022: nadeel € 1.053.000,-, 2023: nadeel € 537.000,-). Vanaf 2024 laat de begroting een licht positief resultaat zien van €33.000,- en in 2025 een positief resultaat van €114.000.

Het bestuur van de Diamant-groep heeft de nieuwe strategische visie vastgesteld waarin nieuwe ideeën en innovatieve concepten zijn opgenomen om de bestaande WSW-plaatsen betaalbaar te houden en tegelijkertijd de uitstroom uit de Participatiewet te bevorderen.

Het risico bestaat dat de genomen maatregelen uit de strategische visie niet voldoende zijn om het tekort volledig op te vangen. De deelnemende gemeenten hebben met ingang van het boekjaar 2020 de bijdrage aan de Diamant-groep structureel moeten verhogen om het tekort te dekken. Het Tilburgse aandeel hierin bedraagt ruim 75%. Dit wordt vooralsnog gedekt middels een uitkering uit het weerstandsvermogen van de Diamant-groep.

Voor 2020 en 2021 is het niet nodig gebleken om een aanvullende bijdrage te doen, gezien het resultaat over deze jaren.

B. Wmo en Jeugdhulp

Status: Gewijzigd

Wmo en Jeugdhulp zijn wetten met een open einde: Tilburg moet een antwoord geven op hulpvragen voor het beschikbare budget. Een open einde brengt extra risico's met zich mee:

1. *Het totale volume is onzeker.*
De vraag naar hulp in zowel Jeugd en Wmo is groter dan voorzien en stijgt. De stijging van het aantal cliënten gaat niet gepaard met een ophoging van budget. Rijksoverheid compenseert binnen het accres via een algemene index voor autonome prijs- en volumegroei.
2. *De uitvoering is complex en dat geeft een extra risico op onvoorziene kosten.*
Die complexiteit wordt versterkt door verandering in inkoopafspraken, hogere instroom, gewijzigde regelgeving, en de arbeidsmarkt.
3. *Geen volledige sturing op de toewijzing en indicering van jeugdhulp.*
Omdat ook derde partijen (huisartsen en gecertificeerde instellingen) kunnen verwijzen naar jeugdhulp kan de gemeente onvoldoende sturen op doelmatigheid. Op dit risico zijn inmiddels diverse beheersmaatregelen uitgerold maar daarmee is er nog geen volledige sturing.
4. *Verdeelmodellen.*
Herziening van verdeelmodellen kan grote invloed hebben op de gemeentelijke inkomsten. Vanaf 2023 zal naar verwachting een nieuwe verdeling voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang gelden met grote gevolgen voor de Tilburgse financiën. Onder de specifieke risico's worden de risico's met betrekking tot de budgettaire ontwikkelingen binnen beschermd wonen nader toegelicht.
5. *Rijksbeleid dat ingrijpt in het gemeentelijk domein.*
Rijksbeleid kan grote invloed hebben op de kosten voor gemeenten. Zo heeft het rijk besloten om een abonnementstarief in te voeren voor de Wmo. De extra kosten vanwege een terugval in de eigen bijdragen worden

gedekt door een hogere rijksbijdrage; extra kosten door een aanzuigende werking die de invoering van het abonnementstarief met zich meebrengt, zijn vooralsnog niet gecompenseerd. Ook geeft het Rijk richtlijnen voor tarieven of worden er cao's afgesloten die financieel ongunstiger uitpakken, zonder dat gemeenten hiervoor adequaat gecompenseerd worden. Onderzoek naar volumeontwikkeling en kosten jeugdhulp laat zien dat het volume fors is gestegen. Gemeenten zijn gedeeltelijk gecompenseerd voor de kosten van groei van het aantal jongeren dat gebruik maakt van de Jeugdzorg t/m 2022. Rijk en VNG hebben zich gecommitteerd aan de Hervormingsagenda om een structureel houdbaarder jeugdstelsel te realiseren op termijn. De stelpost biedt geen budgettaire garantie. Tilburg blijft een stevige lobby richting het rijk voeren voor structurele financiële middelen voor jeugdhulp en Wmo

C. Invoering woonplaatsbeginsel jeugdhulp

Status: Nieuw

Op 1 januari 2022 wordt het woonplaatsbeginsel ingevoerd. Het huidige woonplaatsbeginsel is gebaseerd op de woonplaats van de gezagsdrager van een jeugdige. Het nieuwe woonplaatsbeginsel gaat uit van de woonplaats waar de jeugdige staat ingeschreven op het moment van de zorgvraag. Dit sluit beter aan bij de uitgangspunten van de Jeugdwet. De oorspronkelijke gemeente blijft verantwoordelijk en wordt gestimuleerd te investeren in preventie. De invoering brengt ook met zich mee dat de verdeling van het budget voor jeugdigen met een voogdijmaatregel en jeugdigen van 18 jaar of ouder verandert. Deze ontwikkelingen kunnen extra kosten met zich meebrengen.

III. Corona crisis

Status: gewijzigd

Wij hebben uw raad via de monitors ‘Tilburg onder corona’ en het bijbehorende dashboard in 2020 en 2021 geïnformeerd over gevolgen van de coronacrisis voor Tilburg. De monitor gaf inzicht in de actualiteit van de crisis, de mogelijke handelingsperspectieven en financiële gevolgen. Nu we in de eindfase van de crisis zijn aanbeland, kijken we vooruit en denken we na over de impact van Corona voor de middellange termijn. Dat doen we door middel van scenario denken. De gemeente Tilburg zoekt hierbij zowel landelijk als regionaal de verbinding en maakt gebruik van de expertise die er al is op het gebied van scenario denken. Daarbij tekent zich af dat er met name effecten zijn op sociaal maatschappelijk en sociaal economisch gebied.

Hoewel de samenleving momenteel richting 'normaal' terugkeert, blijven de ontwikkelingen rondom de corona pandemie onzeker. Daarbij lopen we als gemeente ook financiële risico’s. Bijvoorbeeld bij het innen van debiteurenvorderingen. Of bij verleend uitstel van betalingen, voor bijvoorbeeld huur gemeentelijk vastgoed, wat als gevolg van een verslechterde financiële positie van debiteuren kan leiden tot oninbaarheid. Ook bij het terugbetalen van leningen aan de gemeente, bij door de gemeente verleende garanties of ten aanzien van verbonden partijen lopen we een mogelijk risico. Hoewel wij hier op dit moment nog geen concrete signalen over hebben kan dit risico zich voor gaan doen in de komende periode.

Specifieke risico's

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Status
Inclusieve Stad					
1.	Gemeentelijk minimabeleid	Midden	S	Onbekend	Ongewijzigd
De regelingen die vallen onder het beleid Bestaanszekerheid hebben een open eind karakter. Bij stijging van het aantal minimahuishoudens (bron: CBS), het nieuwe ingezette beleid van het bieden van maatwerk (waarbij inzet van de regelingen) bestaat het risico van toenemende kosten omdat mogelijk meer minima gebruik gaan maken van de armoederegelingen.					
2.	Ontoereikende SPUK uitkering Sport i.v.m. BTW	Midden	S	0 - 500	Ongewijzigd
Vanaf 1 januari 2019 is de btw-vrijstelling op sport verruimd. Dat wil zeggen dat de BTW op alle uitgaven inzake gelegenheid geven tot sport niet meer in aftrek kan worden genomen. Dit leidt bij gemeenten tot een nadeel op deze uitgaven. Daarnaast wordt de kostprijsverhogende btw op indirecte uitgaven (corporate overhead; uitgedrukt in het gemeentebrede mengpercentage) hierdoor ook hoger. Om deze nadelen te compenseren kunnen de gemeenten een subsidie aanvragen op grond van de regeling specifieke uitkering sport (SPUK). De aanvraag geschiedt op basis van de begroting en wordt na afloop van het jaar op basis van de werkelijke cijfers afgerekend (en verantwoord in de SiSa). De afrekening wordt echter gemaximeerd op de begroting, daarnaast wordt er naar rato uitgekeerd wanneer de landelijke aanvraag het landelijke plafond overschrijdt. Inmiddels is 2019 afgerekend door het ministerie en is Tilburg voor dat jaar volledig gecompenseerd. Over de uitputting ten opzichte van het landelijke plafond 2020 zijn nog geen cijfers bekend. Voor 2020 bedraagt het risico maximaal € 0,5 miljoen. Voor 2021 is het plafond voorlopig vastgesteld op 76,94% dat betekent een risico van maximaal € 0,7 mln. ten opzichte van de aanvraag. De eerste inschatting voor 2022 zal pas medio 2022 bekend zijn. Het risico van een tekort speelt bij Sport, Vastgoed (sportaccommodaties en renovatie stadskantoren) en op de bedrijfsvoering (corporate overhead).					
3.	Slechte bodemgesteldheid sportvelden	Midden	I	Onbekend	Ongewijzigd
Er is een reëel risico ten aanzien van de waterdoorlatendheid en bodemgesteldheid van bestaande kunstgrasvelden naar aanleiding van ervaringen met vervanging van de top laag bij SV Reeshof. Bij vervanging van een top laag wordt de					

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Status
	<p>onderlaag gekeurd. Bij SV Reeshof zijn in 2018 een lage waterdoorlatendheid en verhoogde waarden van zink en PCB's geconstateerd in het onderbouwzand (onderlaag). In de laag daaronder (cunetbodem) niet. De oorzaak van beide constatering is niet vast komen te staan. Het is echter mogelijk dat deze problemen zich op meerdere plekken kunnen gaan voordoen, met extra kosten tot gevolg.</p>				
4.	Gebruik polymetrische infill	Midden	I en S	Onbekend	Gewijzigd
	<p>Op 6 april 2020 heeft uw raad besloten te investeren in extra noodzakelijke maatregelen om de verspreiding van polymetrische infill (o.a. rubber en TPE) naar de omgeving van kunstgrasvelden te beperken en de eventuele verontreiniging van het milieu tegen te gaan. Zodoende wordt voldaan aan de zorgplicht. Hiermee is echter de discussie rondom dit onderwerp nog niet van tafel. Het is onduidelijk of we onze 24 kunstgrasvelden komende jaren zonder meerkosten kunnen blijven gebruiken. Er woedt een discussie over de milieugevolgen van de rubberkorrels die in deze velden worden ingestrooid. Ook staat op Europees niveau toepassing van microplastics (het infill-materiaal) ter discussie. Vervanging van de bestaande rubber- en TPE korrels door een ander infill-materiaal zoals bijvoorbeeld kurk of door velden zonder infill materiaal is niet eenvoudig. Waarschijnlijk moet dan ook de onderlaag van de velden worden vervangen. Kosten zullen variëren van 5 ton tot een miljoen per veld.</p> <p>De bespeelbaarheid van kunstgras is 2,3 keer zo hoog als van een natuurgrasvoetbalveld. Mochten kunstgrasvelden helemaal niet meer toegepast kunnen worden dan zijn de gevolgen daarvan nu moeilijk te becijferen. Er zullen vervangende én 31 extra grasvelden moeten worden aangelegd om dezelfde speelduur mogelijk te maken.</p>				
5.	Ontwikkelingen Beschermd wonen	Hoog	S	2.000	Gewijzigd
	<p>Er zijn een aantal ontwikkelingen m.b.t. beschermd wonen die in potentie een forse budgettaire impact kunnen hebben. Een fors risico betreft de autonome groei van het aantal cliënten beschermd wonen. Het open einde karakter van de Wmo en de huidige inkoop voor Beschermd Wonen maken het moeilijk om de autonome groei te voorspellen, laat staan beheersen. Voor het risico van verdere autonome groei nemen we daarom een risico op van € 2 miljoen</p> <p>Naast de autonome groei zijn de risico's met betrekking tot de nieuwe objectieve verdeling van de integratie-uitkering beschermd wonen en de doordecentralisatie nog actueel. De nieuwe uitgangspunten van de doorverdeling leiden tot een budget wat in tien jaar tijd (vanaf 2023) zal teruglopen met € 13,7 miljoen ten opzichte van het huidige budget. Met deze ontwikkeling is in onze begroting al rekening gehouden. Als gevolg van de doordecentralisatie zullen de budgetten naar de gemeenten verdeeld gaan worden op basis van het woonplaatsbeginsel. Hoe deze ontwikkelingen precies budgettair zullen uitpakken is, zoals bij elke wijziging in verdelingssystematiek, een risico dat zowel voordelig als nadelig kan uitvallen voor de gemeente.</p> <p>Met betrekking tot het eerder gemelde risico van de uitname WLZ is inmiddels duidelijk dat de gemeente Tilburg een voordeel heeft op de nacalculatie. Dit voordeel is gemeld in deze begroting in het programma Samen en Dichtbij.</p>				
6.	Hefbomen	Onbekend	S	3.700	Nieuw
	<p>In de (meerjaren)begroting 2022 staat het nog te realiseren rendement van 17 hefbomen in 2022 ingeboekt op € 3,6 miljoen. Ondanks onze inspanningen om de kosten te beheersen en een zo groot mogelijke maatschappelijk en institutioneel effect te hebben, is er over het algemeen jaarlijks sprake van grotere autonome prijs- en volumestijgingen. Deze prijsstijgingen kunnen meerdere redenen hebben, namelijk stijgingen door loonafspraken in cao's en/of door inflatie (het duurder worden van diensten en producten). Een voorbeeld van de autonome volumestijgingen is de vergrijzing van de bevolking in Nederland. Daarnaast ontstaan prijsverschillen ook door een veranderde vraag naar zorgzwaarte. Deze veranderende vraag kan het gevolg zijn van beleid of het gevolg zijn van demografische ontwikkelingen. Ten derde kunnen externe ontwikkelingen, waar de gemeente Tilburg geen directe invloed op heeft, leiden tot kostenstijgingen. Het beleid vanuit de transformatie is zoveel als mogelijk gericht op meer impact en betaalbaarheid van het Sociaal Domein maar kan deze risico's van kostenstijging ten gevolge van reguliere en autonome groei niet volledig ondervangen.</p>				
7.	Aanvalsplan Arbeidsparticipatie / Klantregie	Midden	S	Onbekend	Nieuw
	<p>We blijven structureel investeren in klantregie voor iedereen. We proberen hiervoor zoveel als mogelijk structurele beschikbare re-integratie middelen in te zetten, maar het is nu niet zeker of dit toereikend is. Het moet hoe dan ook een gezonde investeringsbalans voor samenhangend beleid/uitvoering zijn anders heeft deze investering in klantregie geen nut. Hoe de ontwikkeling van de kosten van structurele inzet van klantregie (als onderdeel van een breder bestedingsplan gekoppeld aan samenhangend beleid/uitvoering) er de komende jaren uitziet, kunnen we beter aangeven als we de rendementen van klantregie kunnen koppelen aan de uitkomsten van de formatiecalculatie bij de afdeling Werk & Inkomen. We verwachten in het eerste kwartaal van 2022 hier meer over te kunnen zeggen. We zetten overigens sinds jaar en dag een formatiemodel neer dat mee ademt met de ontwikkelingen van het klantenbestand. We zullen dat ook in de eerste helft van 2022 adviseren als we alle informatie hebben en een beeld kunnen schetsen van de benodigde structurele kosten/investeringen.</p>				

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Status
8.	Nieuwe inkoop WMO/Jeugd	Midden	S	8.500	Nieuw
<p>Er wordt in 2022 een nieuwe inkoopstrategie ontwikkeld die tot goede zorg in combinatie met een betere beheersing van kosten moet leiden. In deze begroting is rekening gehouden met een besparing op Wmo en Jeugd die door de nieuwe inkoop gerealiseerd moet worden. Hoewel de berekeningen met een zekere voorzichtigheid zijn gemaakt bestaat er een risico dat de beoogde besparingen niet (volledig) kunnen worden gehaald.</p>					
Duurzame stad					
9.	Volumeplicht huishoudelijk afval	Midden	I	1.300 (negatief)	Gewijzigd
<p>De gewesten / gemeenten in de provincie Noord-Brabant hebben met Attero Zuid B.V. contracten afgesloten over het jaarlijks aanbieden van 510kTon brandbaar huishoudelijk restafval (HRA) met een looptijd tot 1 februari 2017. In 2019 heeft het Nederlands Arbitrage Instituut (NAI) een bindende uitspraak gedaan inzake de naheffing 2015 -2017. Als gevolg hiervan hebben alle gewesten / gemeenten facturen van Attero ontvangen en in 2019 voldaan. Binnen onze regio hebben alle gemeenten ervoor gekozen om naar aanleiding van het vonnis van het NAI een vernietigingsprocedure te starten, onder leiding van de Vereniging van Contractanten, bij het Gerechtshof in Den Haag. Dit omdat in het laatste vonnis anders is besloten dan in de eerdere arbitragezaak inzake de naheffing 2011 - 2014. Het hof heeft in de vernietigingsprocedure op 29 juli 2021 de arbitrale vonnissen uit de hiervoor genoemde arbitrage vernietigd. Wij hebben Attero verzocht om - de in 2019 - betaalde bedragen terug te storten. Het Tilburgs aandeel wordt gestort in de egaliseringsreserve afvalstoffenheffing. Attero heeft eind september 2021 een cassatieberoep ingediend bij de Hoge Raad. Een eventuele verrekening zal - in het geval de mogelijke cassatieprocedure negatief uitvalt voor onze gemeente - ten laste komen van de egaliseringsreserve afvalstoffenheffing.</p>					
10.	Lekkage den Ophef	Hoog	I	85	Vervallen
<p>In 2013 is het beweegbare civiele kunstwerk Den Ophef in de Piushaven gerealiseerd. Tijdens een inspectie in 2018 is in de stalen kokerconstructie een lekkage geconstateerd, die is gekenmerkt als een verborgen gebrek. We hebben de bouwer aansprakelijk gesteld en de kwestie aanhangig gemaakt bij de Raad van Arbitrage. Met de bouwer zijn onderhandelingen gevoerd en het onderhoud wordt uitgevoerd. Hiermee kan het risico vervallen.</p>					
11	Rioolboring Enschtsestraat	Hoog	I	3.250	Vervallen
<p>Mbt de hogere kosten van de rioolboring Enschtsestraat rapporteerden wij een risico in de programmabegroting. In de Tussenrapportag 2021 is het definitieve bedrag van € 3,25 miljoen gemeld en heeft uw raad hiervoor aanvullend krediet gevoterd met dekking uit de voorziening rioolheffing. Hiermee kan dit risico vervallen.</p>					
12.	Klimaatgelden vanuit het Rijk	Midden	S	3.000 - 5.000	Nieuw
<p>Uw raad heeft voor de uitvoering van het klimaatprogramma - tot en met 2022 - jaarlijks € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld. Deze middelen worden o.a. ingezet voor het project aan de slag met je huis en voor voorbereidende werkzaamheden in kader van de transitievisie warmte, de wijkuitvoeringsplannen, het uitwerken van de energiehubs en het opstellen en uitzetten van de bedrijvenaanpak. De verdere uitrol van implementatie van deze ontwikkelingen vraagt de komende jaren om miljoeninvesteringen. Deze lasten (en dekking) zijn voor 2023 en volgende jaren niet binnen deze begroting opgenomen. Wij zijn voor de dekking van deze opgave afhankelijk van bijdragen van het Rijk. Eerdere berekeningen (op basis van een rapport van de Raad Openbaar Bestuur) kwamen voor onze gemeente uit op een jaarlijkse vergoeding van tussen de € 3 - 5 miljoen per jaar. Het risico bestaat dat deze middelen pas later en/of in onvoldoende mate richting de gemeenten komen</p>					
Vitale stad					
13.	LED-schermen NS-plein	Laag	I	700	Vervallen
<p>De gemeente was gedagvaard door de Nederlandse Handelsunie (NHU) in verband met schade die zou zijn geleden door het optreden tegen de LED-schermen op het pand aan het NS-plein 10 en door het standpunt van de gemeente dat daar ook in de toekomst geen LED-schermen worden toegestaan.</p> <p>NHU kan daarom haar plannen met dit pand niet uitvoeren en stelt flinke omzetschade te lijden. In de dagvaarding werd gevraagd een voorschot op de definitieve schade toe te kennen van circa € 700.000. De rechter en het Hof hadden de vordering afgewezen waarna de NHU in cassatie was gegaan bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft het cassatieverzoek afgewezen bij arrest van 9 april 2021. Hiermee komt dit risico te vervallen.</p>					
14.	Gate 2	Midden	I	0 - 1.893	Gewijzigd
<p>Voor de vastgoedontwikkeling Aerospace Maintenance Park heeft Gate2 Vastgoed BV (100% dochter van Gate2 BV) een leningsovereenkomst met de gemeente Tilburg van € 5.523.332,- waarop jaarlijks wordt afgelost. Hiervan is € 3.423.332,- ter beschikking gesteld door de provincie Noord-Brabant vanuit de subsidieregeling Samen Investeren middels een lening aan de gemeente Tilburg. Tot op heden loopt de aflossing op de lening in lijn met de actuele aflossingsafspraken.</p>					

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Status
Overeengekomen is dat beide partijen ieder zelf het risico van mogelijke oninbaarheid van de resterende leningsom dragen. Het openstaande leningsdeel waarover de gemeente Tilburg risico loopt bedraagt € 1.893 015,-.					
15.	Achtervangfuncties WSW en WEW <i>Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)</i> Het WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) en de Autoriteit woningcorporaties (Aw), die optreedt als onafhankelijke toezichthouder, en het ministerie informeren ons college jaarlijks over de (financiële) situatie van de in Tilburg werkzame corporaties. Op basis van deze bevindingen voeren wij gesprekken met de corporaties waarin we ons nader laten informeren. Gemeenten en Rijk vervullen in het kader van de WSW slechts de derde achtervangfunctie en dat ieder voor 50%. De kans dat een gemeente op grond van deze achtervangfunctie daadwerkelijk aangesproken wordt, is daarmee erg klein. De Tilburgse corporaties, die het overgrote deel van de sociale woningen in onze gemeente in bezit hebben, voldoen allen aan de geldende normen. We zien dat de waarde van het bezit fors hoger ligt dan de omvang van de afgegeven garantstelling. <i>Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)</i> Met het Rijk en gemeenten als achtervang, staat het WEW borg voor verstrekte hypotheek met nationale hypotheekgarantie. Als het WEW niet kan voldoen aan haar verplichtingen, treedt de achtervangfunctie in werking. De gemeente vervult een achtervangfunctie voor 50% van de hypotheekgaranties die in Tilburg zijn afgegeven vóór 1 januari 2011. Vanaf 2011 vervult het Rijk de achtervangfunctie voor 100%. Op de achtervangfunctie is tot nu toe geen beroep gedaan. WEW verwacht op basis van de liquiditeitsprognose dat dit de komende jaren evenmin aan de orde zal zijn. Het gemeentelijke risico is uiterst beperkt.	Laag	I	Onbekend	Ongewijzigd
16.	Specifieke risico's grondexploitatie Binnen de grondexploitatie spelen veel risico's. De omvang hiervan wordt bepaald met behulp van de Risman-methode. Wij berekenen het totale risico over alle grondexploitaties op een bedrag van € 43,8 miljoen. Dit bedrag is beschikbaar in de Reserve Risico's Grondexploitaties. Bij deze risicobepaling is rekening gehouden met voorziene risico's als afzetvertraging en prijsdaling. Twee keer per jaar (bij jaarrekening en begroting) actualiseren wij de risicoanalyses. Aan de hand van het uiteindelijke resultaat wordt de reserve verhoogd of verlaagd. Deze reserve maakt onderdeel uit van het totale weerstandsvermogen (bedoeld om financiële risico's op te vangen).	Midden	I	43.846	Gewijzigd
17.	Piushaven In 2008 is geconstateerd dat het slib van de Piushaven is vervuild met met name zware metalen door de activiteiten in en aan de oude industriehaven van weleer. In 2018 is opnieuw onderzoek gedaan. De vervuilingsgraad (met name cadmium) is stabiel maar in delen van de havenarm boven de interventiewaarde. Het water van de Piushaven wordt regelmatig bemonsterd en geconcludeerd is dat het schoon is. Vanaf de draaibrug richting Wilhelminakanaal is het water minder schoon. Het betreft hier vooral biologische verontreinigingen waardoor bijv. blauwalg kan ontwikkelen. Ook de vaste kanaalbodem onder het slib is schoon. Risico's ontstaan door het opwervelen van de bodem als gevolg van (zware) scheepvaart (bijvoorbeeld bij Marivin of Piushaven Ahoi) en belemmeren verdere ontwikkeling van zwemevenementen. Er zijn diverse mogelijkheden om hier mee om te gaan, van het accepteren van deze situatie en proberen te zorgen voor voldoende bezinkingstijd door afstemming van evenementen en vaaractiviteiten (geldt niet voor op eigen risico recreatief zwemmen) tot het volledig uitbaggeren van de haven. De kosten van volledig saneren worden op maximaal € 1,5 miljoen geschat. In 2019 is de mate van verontreiniging van het slib in de toeloop en de Piushaven opnieuw onderzocht. De mate van verontreiniging is nauwelijks gewijzigd. Tevens is bij de GGD nagevraagd welke volksgezondheidsrisico's er zijn als mensen in aanraking komen met het bodemslib. Uit het advies van de GGD blijkt dat er geen volksgezondheidsrisico's zijn voor zwemmers en spelende kinderen in het Piushavenwater. Rijkswaterstaat heeft aangegeven dat de Piushaven nooit de status van openbaar zwemwater kan krijgen zolang er sprake is van scheepvaartverkeer. Het risico zou daarmee kunnen vervallen. Echter in delen van de Piushaven voldoet de waterdiepte door aanwezigheid van slib niet aan de wettelijke norm van 2,10 meter. Op enkele plekken is de waterdiepte nog maar 1,60 meter. Het risico bestaat dat boten vastlopen of niet (meer) van hun plaats kunnen komen. De kosten voor gedeeltelijk saneren worden geschat op € 750.000.	Hoog	I	750	Gewijzigd
18.	Kernwinkelgebied Het kernwinkelgebied maakt geen onderdeel uit van de grondexploitatie. Het betreft een groot en complex project met tussentijdse scopewijzigingen. Het project omvat het aanleggen van nieuwe verbindingen, de ruimtelijke begeleiding van initiatieven van marktpartijen en de herinrichting en vergroening van de openbare ruimte. Het Kernwinkelgebied is geen grondexploitatieproject omdat het primair gaat om de aanpassing en inrichting van de openbare ruimte. Dit betekent dat	Midden	I	0 - 1.250	Ongewijzigd

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Status
-----	---------------------	-------------------	-------------------------	--------------------	--------

er geen aparte reserve risico's aanwezig is voor het afdekken van risico's, maar dat tegenvallers ten laste van het algemene weerstandsvermogen van de gemeente komen. De belangrijkste en meest actuele risico's betreffen:

- lagere verkoopopbrengst van panden en gronden, totaal risicobedrag van € 750.000;
- overige onvoorziene kosten, stelpost € 350.000,-.

19.	Verruiming Wilhelminakanaal	Onbekend	I	Onbekend	Vervallen
-----	-----------------------------	----------	---	----------	-----------

Besluitvorming sluis II heeft inmiddels plaatsgevonden. Uitwerking van de plannen en bijbehorende besluitvorming over fase 1,5 moeten nog plaatsvinden en bevatten nog veel onzekerheden. We hebben nog alle ruimte voor het doen keuzes, derhalve kan het risico vervallen.

20.	Stikstofaankpak	Hoog	I	Onbekend	Ongewijzigd
-----	-----------------	------	---	----------	-------------

De landelijke stikstofproblematiek kan effect hebben op uit te geven vergunningen en voorgenomen ontwikkelingen. Momenteel worden in Tilburg plannen en projecten in overeenstemming met de Wet natuurbescherming gebracht. We blijven in verbinding met de landelijke en provinciale uitwerking van dit vraagstuk, en lokaal en regionaal onderzoeken we de mogelijke consequenties en oplossingen.

21.	Regionaal Uitvoeringsprogramma (Verkeer en Vervoer)	Onbekend	S	Onbekend	Gewijzigd
-----	---	----------	---	----------	-----------

De gemeente ontvangt jaarlijks subsidiebijdragen van de Provincie Noord-Brabant die worden ingezet voor mobiliteitsprojecten. Tot en met 2020 zijn dit subsidiebijdragen van 50% van de (subsidieerbare) projectkosten. Deze subsidie wordt beëindigd omdat de provincie af wil van de projectgerichte subsidiëring per gemeente. Zij wil overgaan tot een vorm van bijdragen die zijn gebaseerd op de realisatie van programma's. Op basis van laatste gesprekken met de provincie is duidelijk geworden dat het accent van subsidieverlening meer dan voorheen komt te liggen op het aspect verkeersveiligheid. Een risicowaarschuwing is er voor subsidies op fietsprojecten die los staan van snelfietsroutes. Over de haalbaarheid van grotere projecten als fietsbrug Waalstraat en de fietstunnel Heikantlaan, die wat verder in de toekomst liggen, is de gemeente nog in overleg met de Provincie.

Samen en dichtbij

22.	Rekenrente pensioenrechten (voormalig) wethouders	Hoog	I	Onbekend	Gewijzigd
-----	---	------	---	----------	-----------

Om de hoogte van de voorziening voormalig bestuur te bepalen worden jaarlijks actuariële waardeberekeningen inzake pensioenrechten en wachtgeld van (voormalige) wethouders opgemaakt. Voor deze berekening wordt een voorgeschreven rekenrente gehanteerd, te weten de geldende rente uit de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur voor verplichtingen met een looptijd van 25 jaar per 1 oktober. Als deze rente daalt dan moet de voorziening worden aangevuld ten laste van het resultaat. Bij de najaarsbijstelling zijn de gevolgen van de gestegen rente berekend en is een gedeelte van de voorziening vrijgevallen. Maar in 2021 kan door een rentedaling een aanvullende storting weer aan de orde zijn.

23.	Leges n.a.v. diverse juridische procedures	Laag	I	773	Ongewijzigd
-----	--	------	---	-----	-------------

Momenteel lopen er nog vijf beroepsprocedures tegen opgelegde aanslagen leges met een totaal risico van € 773.000. Twee van deze procedures hebben een totaal risico van € 693.000. Omdat in soortgelijke procedures inzake de verbindendheid van de legesverordening wegens schending van de opbrengstlimiet, de gemeente in het gelijk gesteld is, is het risico in deze twee zaken laag. Gelet op bovenstaande blijft de classificatie van het totale risico derhalve laag.

24.	Rente aan te trekken leningen	Midden	S	Onbekend	Gewijzigd
-----	-------------------------------	--------	---	----------	-----------

Met name door een hoog investeringsniveau en dekking van kosten vanuit reserves zijn de uitgaven de komende jaren hoger dan de inkomsten. Om dit verschil te financieren moeten leningen worden aangetrokken waardoor de rentelasten toenemen. De rente op aan te trekken leningen is op dit moment historisch laag. Dit vanwege het ruime monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) en de stimulering vanuit de Europese overheden en Europa om de economie weer aan te laten trekken na de COVID-19 crisis. Voor de jaren 2022 en 2023 zijn wij dan ook uitgegaan van een gemiddelde rente van 0,50%. De verwachting is echter ook dat op het moment dat de economie weer normaliseert en de stimulering door de ECB en de Europese overheden wordt afgebouwd de rente weer zal gaan stijgen. Daarom houden we vanaf 2024 rekening met een hoger rentepercentage van 0,75%. Omdat de daadwerkelijke ontwikkeling van de rente altijd een onzekere factor is hebben we hieronder een positief scenario (rente wordt lager dan verwacht) en een negatief scenario (rente wordt hoger dan verwacht) weergegeven.

Positief scenario: Rente daalt geleidelijk naar 0% in 2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Rente %	0,500%	0,375%	0,250%	0,125%	0,000%

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Status
	Rentelasten - 50 V 200 V 630 V 1.300 V				
Negatief scenario: Rente stijgt geleidelijk naar 1,5% in 2025					
	2021 2022 2023 2024 2025				
	Rente % 0,500% 0,750% 1,000% 1,250% 1,500%				
	Rentelasten - 100 N 410 N 870 N 1.500 N				
25.	tRom Chroom 6	Hoog	I	Onbekend	Gewijzigd
<p>Deelnemers en medewerkers aan het re-integratietraject tROM, waarbij museumtreinen werden opgeknapt, zijn mogelijk blootgesteld aan Chroom-6, een stof die schadelijk kan zijn voor de gezondheid. Het RIVM heeft in opdracht van de onderzoekscommissie Tilburg Chroom-6 onderzoek hiernaar gedaan. Op 31 januari 2019 hebben de onderzoekscommissie en het RIVM de onderzoeksresultaten bekend gemaakt. Het RIVM onderzoekt en houdt actuele medische ontwikkelingen continu bij. Op het moment dat dit tot nieuwe inzichten leidt wordt daarop de ziektelijst met aan Chroom-6 gerelateerde ziektes aangepast en openbaar gemaakt. Op basis daarvan is In 2020 de ziektelijst uitgebreid met de ziekte strottenhoofdkanker.</p> <p>De gemeente heeft op 4 maart 2021 een dagvaarding ontvangen van het OM. De gemeente wordt strafrechtelijk vervolgd voor de periode 1 maart 2009 tot en met 31 december 2010 vanwege het overtreden van de Arbeidsomstandighedenwet en de Wet milieubeheer bij de uitvoering van het tROM-project. De eerste zitting heeft plaatsgevonden op 14 september 2021.</p> <p>Daar heeft de rechtbank besloten om nog een aantal getuigen te laten horen door de rechter-commissaris. De inhoudelijke behandeling van de zaak is op z'n vroegst in de zomer van 2022.</p>					
26.	Gemeentelijke huisvesting	Midden	I	0 - 1.000	Gewijzigd
<p>De gerechtelijke procedure met de aannemer van het Stadhuis is met gesloten beurs afgerond. De aanbesteding voor de renovatie van de Stadswinkel is binnen budget afgerond. Voor het opvangen van alle risico's in het project is een budget van 5% onvoorzien voor de bouw beschikbaar. De ervaringen bij de renovatie van het Stadhuis en van andere grootschalige renovatieprojecten, heeft geleerd dat dit uitermate beperkt is. De voortgang en risico's worden nauwlettend gevolgd en er wordt frequent beoordeeld of de post onvoorzien toereikend is</p>					
27.	Rioolheffing				Vervallen
<p>In de verordening rioolrecht is een kerkenvrijstelling opgenomen. Op 26 februari 2021 heeft de rechtbank Rotterdam geoordeeld dat het vrijstellen van kerken strijdig is met het gelijkheidsbeginsel. Het gevolg hiervan was dat er een fors aantal bezwaren zijn gemaakt tegen de heffing rioolrecht. Op 6 augustus 2021 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan inzake de kerkenvrijstelling en geoordeeld dat het gelijkheidsbeginsel niet is geschonden. Op basis van deze uitspraak zijn de ingekomen bezwaren tegen de heffing rioolrecht ongegrond verklaard en kunnen de aanslagen voor bedrijven over 2021 opgelegd worden. Hiermee is het risico komen te vervallen.</p>					
28.	Opbrengst hondenbelasting	Onbekend	S	1.700	Nieuw
<p>Middels moties is de regering gevraagd om met een wetswijziging te komen waarin de wettelijke grondslag voor de hondenbelasting uit de Gemeentewet wordt geschrapt en om te onderzoeken wat de financiële gevolgen voor gemeenten zijn. De hondenbelasting die gemeenten mogen heffen, gaat nog niet verdwijnen. De Tweede Kamer stemde dinsdag 15 juni 2021 tegen een motie van Groep-Van Haga, Partij voor de Dieren, PVV en SP om deze belasting uit de wet te halen. Wel verzoekt de Kamer het kabinet om met de gemeenten te onderzoeken of de hondenbelasting kan worden afgeschaft en wat de financiële gevolgen daarvan zouden zijn. Mogelijk kan deze belasting op het bezit van een hond na een overgangstermijn alsnog verdwijnen. Een VVD-motie hiertoe kreeg ruime steun.</p> <p>In de Programmabegroting 2022 wordt vooralsnog uitgegaan van een oplegging van aanslagen hondenbelasting. De opbrengst hondenbelasting 2022 is geraamd op € 1,7 miljoen.</p>					
29.	Buitenreclame - VPB aanslag	Laag	I	220	Nieuw
<p>Op 1 april 2021 heeft de belastingdienst ons medegedeeld dat ze de aanslag vennootschapsbelasting (Vpb) 2016 gaat corrigeren. De belastingdienst is van mening dat de opbrengsten buitenreclame moeten worden opgenomen in de aangifte en heeft derhalve de aangifte gecorrigeerd met € 923.800,-. De Vpb-last voor 2016 hierbij bedraagt ca € 220.750,-. Wij zijn het hier niet mee eens en hebben bezwaar gemaakt tegen de gecorrigeerde aanslag. De belastingdienst heeft inmiddels gevraagd of zij de uitspraak op het bezwaar mag aanhouden totdat uitspraak is gedaan in procedures die momenteel door diverse gemeenten worden gevoerd voor de rechtbank en zien op dit onderwerp. Het standpunt van de belastingdienst hierin wordt landelijk bestreden.</p>					

Nr.	Omschrijving risico	Kans van optreden	Incidenteel Structureel	Bedrag (x € 1.000)	Status
30.	Cyberaanval	Hoog	I	onbekend	Nieuw
Het risico op schade door een mogelijke cyberaanval neemt toe. Het Nationaal Cyber Security Centrum geeft aan dat voor overheden het risico op verstoring van de ICT als gevolg van een cyberaanval hoog is en verder toeneemt. Een incident van enige omvang brengt direct hoge schade met zich mee.					
31.	Stijgende energielasten	Hoog	S	500 - 1.000	Nieuw
Binnen het gemeentelijk energiecontract voor elektriciteit wordt op verschillende momenten elektriciteit ingekocht op de energiemarkt om te voorzien in de energiebehoefte voor de komende jaren. Zo is op dit moment voor 2022 reeds 70 % en voor 2023 reeds 45 % van de verwachte afname ingekocht. We worden nu echter geconfronteerd met sterk stijgende inkooprijzen die door zullen werken in de kostprijs voor het nog in te kopen volume. Hoe groot dit effect uiteindelijk is weten we pas op het moment dat het laatste gedeelte van de elektriciteit voor een bepaald jaar ook daadwerkelijk is ingekocht. Wel is reeds duidelijk dat dit aanzienlijke meerkosten met zich mee gaat brengen, waarvan de voorzichtige schatting is dat dit tussen de € 0,5 mln. en € 1 mln. per jaar zal bedragen. Omdat er op dit moment zoveel beweging is in de energietarieven is een betere raming op dit moment niet te maken en zitten er ook verschillen tussen de kalenderjaren.					

4.6 Onderhoud kapitaalgoederen

Binnen de gemeente is voor ongeveer twee miljard euro geïnvesteerd in kapitaalgoederen zoals wegen, openbare verlichting, riolering, groen en gebouwen. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van cruciaal belang voor het functioneren van de gemeente op het terrein van vervoer, recreatie en huisvesting van de gemeentelijke diensten en instellingen. Goed onderhoud draagt daarnaast bij aan het behouden van de waarde van de kapitaalgoederen. Het totale bestand aan kapitaalgoederen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is, duiden we aan met de term 'areaal'. Het onderhoud baseren we op de door de raad gemaakte keuzes over het onderhouds- en kwaliteitsniveau.

Deze paragraaf gaat in op de staat van onderhoud en de onderhoudslasten. Per soort kapitaalgoed is beschreven:

- het beleidskader waarop het onderhoud van de kapitaalgoederen is gebaseerd;
- het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau van onderhoud;
- de actuele staat van onderhoud;
- de in de begroting opgenomen onderhoudsbudgetten.

Doelstelling:

Het beheren en onderhouden van de kapitaalgoederen volgens het vastgestelde beleidskader. Dit doen we binnen de beschikbare budgetten en op het kwaliteitsniveau dat de raad heeft vastgesteld. In 2022 leggen we een geactualiseerd Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) ter besluitvorming aan de raad voor.

Meerjarenprogramma Openbare Ruimte (MJP)

De openbare ruimte heeft vele raakvlakken met de behoeften en ambities van de stad. Een aantrekkelijke buitenruimte draagt bij aan het woongenot van onze inwoners, verhoogt de aantrekkelijkheid voor bedrijven om zich te vestigen, lokt bezoekers naar de stad, etc. Het MJP is een middel om de keten van strategie-beleid-uitvoering te versterken en daarmee invulling te geven aan de ontwikkeling en toekomstige behoeften van de inwoners en bedrijven in de gemeente Tilburg.

Het MJP is een belangrijke waarborg voor efficiënte instandhouding van de kapitaalgoederen en functioneert bovendien als afstemmingsinstrument met de nutsbedrijven. Bovendien draagt het in belangrijke mate bij aan doelstellingen op het gebied van o.a. klimaatadaptatie, mobiliteit en circulaire economie. Alle wensen en behoeften voor aanpassing of onderhoud van de openbare ruimte worden optimaal samengevoegd tot integrale projecten om daarmee de overlast voor de stad tot een minimum te beperken en de beschikbare financiën effectief in te zetten.

Het MJP geeft inzicht in de ingrepen die in een periode van 4 jaren in uitvoering komen en wordt afgestemd met wijkraden en externe partijen (zoals Enexis en Brabant Water). Het programma is daarmee een communicatiemiddel naar de stad.

Wegen

Beleidskader

De gemeenteraad heeft in mei 2020 het beleidsplan voor wegverhardingen vastgesteld. Dit 'Beleidsplan Wegen 2021-2025' heeft een looptijd van 5 jaar.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Het door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveau voor wegverhardingen is voor alle functiegebieden hetzelfde en betreft niveau C.

Actuele staat van onderhoud

Eind 2020/begin 2021 hebben we een globale wegininspectie over het totale areaal verhardingen (11,8 miljoen m2) uitgevoerd. Daaruit blijkt dat 90% van de verharding op een B-niveau of hoger zit, 1% op C-niveau en 9% op een D-niveau. Een nadere analyse naar de soort verharding laat zien dat de asfalt- en betonverhardingen het hoogste scoren. De gemiddelde kwaliteit van de elementenverhardingen ligt duidelijk lager. Dit betreft dan vooral de woongebieden (trottoirs en parkeervoorzieningen) en de werkgebieden (rijbanen). Het meest voorkomende schadebeeld binnen de woongebieden betreft oneffenheden ten gevolge van wortelopdruk (ruim 15.000 locaties).

Van het areaal op D-niveau hebben we inmiddels ruim 150.000 m2 aangepakt. De komende jaren werken we vanuit de reeds geprogrammeerde projecten binnen het MJP nog zo'n 400.000 m2 weg. Ook pakken we met gericht correctief onderhoud de meest urgente locaties aan.

Beschikbare onderhoudsbudgetten

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	4.442	5.022	3.952	4.898	4.783	4.778
Investerings	7.665	10.336	18.412	12.935	8.706	10.048
Totaal	12.087	15.358	22.364	17.833	13.489	14.826

Civiele kunstwerken

Beleidskader

De gemeenteraad heeft in mei 2020 het beheer-beleidsplan voor civiele kunstwerken vastgesteld. Dit 'Beheer-beleidsplan Civiele kunstwerken 2020-2025' heeft een looptijd van 5 jaar.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Met de vaststelling van het beheer-beleidsplan heeft de raad voor civiele kunstwerken gekozen voor de kwaliteitsambitie 'veilig en duurzaam'. Hierbinnen is gekozen voor een optimale verhouding tussen kosten en kwaliteit (kwaliteitsniveau B, basis). In het plan is géén budget gereserveerd om de civiele kunstwerken te vervangen aan het einde van de levensduur. Als vervanging aan de orde is, brengen we via de reguliere budgetcyclus een voorstel tot vervanging in.

Actuele staat van onderhoud

In 2020 zijn de civiele kunstwerken op het kwaliteitsniveau B, basis gebracht en dit niveau handhaven we in een continu proces van inspectie en bijsturing, zoals herstel van schades en onderhoud. De inspecties betreffen visuele inspecties, daarnaast zijn er voor de kunstwerken met een hoog risicoprofiel instandhoudingsinspecties uitgevoerd. Ingrijpend is het onderhoud aan Den Ophef, hier zal een definitief herstel worden uitgevoerd van de schade in 2021 en een aanpassing worden doorgevoerd om herhaling te voorkomen.

Beschikbare onderhoudsbudgetten

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	2.234	2.182	1.578	1.590	1.601	1.601
Investerings	449	592	90	40	0	0
Totaal	2.683	2.774	1.668	1.630	1.601	1.601

Wegmeubilair

Beleidskader

Er is geen vastgesteld beleidskader voor wegmeubilair. Er is wel landelijke wet- en regelgeving waaraan we moeten voldoen.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Voor bebording en belijning is geen kwaliteitsniveau vastgesteld. Het onderhoudsniveau voor belijning houden we op het niveau 'basis'. In verband met de verkeersveiligheid kan dit niveau niet omlaag. Voor bebording hanteren we tevens het onderhoudsniveau 'basis'. Het onderhoud voor het overige wegmeubilair is grotendeels gebaseerd op correctief onderhoud, schade en molest.

Actuele staat van onderhoud

De afgelopen jaren is de belijning op het kwaliteitsniveau 'basis' gebracht en dit onderhoudsniveau continueren we. De bebording is de afgelopen jaren per wijk gesaneerd (completeheid en juridisch kloppend). Deze werkwijze continueren we de komende jaren waarbij we de hoofdstructuur jaarlijks inspecteren en op orde houden.

Beschikbare onderhoudsbudgetten

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	970	1.446	1.127	1.120	1.090	1.095
Investerings	60	0	0	0	0	0
Totaal	1.030	1.446	1.127	1.120	1.090	1.095

Openbare verlichting

Beleidskader

Er is geen vastgesteld beheer- of beleidsplan openbare verlichting. We sluiten nu aan bij de bestuurlijke doelen op gebied van klimaattransitie, energiebesparing, veilige openbare ruimte en circulaire economie.

Binnen het nieuwe Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) werken we in 2022 een beheerplan openbare verlichting uit.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Omdat we geen vastgesteld beheer- of beleidsplan openbare verlichting hebben is er ook geen vastgesteld kwaliteitsniveau waaraan we het areaal kunnen toetsen. De kwaliteit sluit wel aan bij de bestuurlijke doelen: we vervangen de conventionele

verlichting zoveel mogelijk door slimme duurzame ledverlichting. Dit zorgt voor meer veiligheid, duurzaamheid en circulariteit.

Actuele staat van onderhoud

Jaarlijks inspecteren we veiligheid, verlichtingsniveau en duurzaamheid van de lichtmasten. Het gaat dan om lichtmasten van 30 jaar of ouder of waarover veel meldingen binnenkomen. Hiermee waarborgen we de veiligheid van het areaal. We zien een daling in het aantal meldingen, ondanks dat er tegenwoordig veel meer mogelijkheden zijn om een melding te doen (via Fixi, Twitter, connectiviteit van het armatuur zelf). In de afgelopen jaren hebben we geïnvesteerd in slimme ledverlichting en voor 2022 en verder vervangen we de overige openbare verlichting door led-verlichting. Een gevolg van deze investering is dat de energiekosten en het aantal meldingen dalen. Op deze manier blijft de staat van onderhoud van het kapitaalgoed openbare verlichting op orde en sluiten we op een slimme manier aan bij de bestuurlijke doelen.

Beschikbare onderhoudsbudgetten

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	1.803	1.380	1.261	1.233	1.206	1.172
Investerings	4.074	1.690	3.859	3.453	3.394	3.406
Totaal	5.877	3.070	5.119	4.686	4.601	4.579

Verkeersregelinstallaties

Beleidskader

Het mobiliteitsplan 2040 is het beleidsstuk waaraan het vakgebied Verkeersregelinstallaties een bijdrage levert. Dit dient als leidraad voor de ontwikkelingen en doelen. Per weggebruiker stellen we nieuwe prioriteiten voor in een algehele regelstrategie. Binnen het nieuwe Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) werken we in 2022 een beheerplan Verkeersregelinstallaties (VRI's) uit.

Vastgesteld kwaliteitsniveau / Actuele staat van onderhoud

Het VRI areaal voldoet aan het vastgestelde kwaliteitsniveau 'sober'. Om de kwaliteit te behouden monitoren we de beschikbaarheid van alle VRI's continu per stuk en inspecteren we het gehele areaal elke 3 jaar tijdens een beheer- en onderhoudsronde. De technologische ontwikkelingen in innovatieve systemen en toepassingen gaan snel: weggebruikers, borden naast en boven de weg, camera's, verkeerscentrales en verkeerslichten communiceren met elkaar of gaan in de nabije toekomst met elkaar communiceren. Deze ontwikkelingen leveren een bijdrage aan de verkeersveiligheid en bereikbaarheid en zijn onontbeerlijk voor een veilige bereikbare stad. De nadruk komt steeds meer op de exploitatie (software en firmware) van deze systemen te liggen. We nemen meer diensten af die noodzakelijk zijn om onze kapitaalgoederen naar behoren te laten functioneren en vooral om ze te laten communiceren. Dit nemen we op in het nieuwe beheerplan, waarin we ook de financiële consequenties beschrijven in samenhang met de andere kapitaalgoederen.

Actuele, op de individuele eindbestemming afgestemde reisinformatie die waardevol en noodzakelijk is voor iedere weggebruiker is een basisvoorwaarde. Concreet betekent dit dat we nu en in de toekomst snellere en betrouwbaardere verbindingen via bijvoorbeeld glasvezelverbindingen tot stand moeten gaan brengen. Dit heeft als gevolg dat we niet meer alleen in VRI's investeren, maar steeds vaker ook in het communicatienetwerk en in de ondersteunende hardware. Daarnaast hebben we de elektrische installaties steekproefsgewijs geïnspecteerd. Uit de inspectie blijkt dat deze aan vervanging toe zijn en waar noodzakelijk zorgen we hier direct voor.

Beschikbare onderhoudsbudgetten

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	1.080	1.289	1.159	1.159	1.159	1.159
Investerings	869	1.791	1.402	1.311	1.193	1.193
Totaal	1.949	3.080	2.561	2.470	2.352	2.352

Riolering en waterhuishouding

Beleidskader

In het 'Programma Water en Riolering 2020-2023' (PWR) hebben we het beleid geformuleerd ten behoeve van het beheer en onderhoud van het bestaande riolerings- en waterhuishoudingssysteem (watersysteem). De raad heeft het PWR 2020-2023 in november 2019 vastgesteld. Binnen het nieuwe Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) werken we in 2022 een beheerplan riolering en beheerplan oppervlaktewater uit. Dit geeft inzicht in de omvang en kwaliteit van het areaal, de onderhoudsbehoefte en de daarmee gepaarde kosten.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Riolering

We beheren de riolering sinds 2017 risicogestuurd. Op basis van risico-profielen toetsen we jaarlijks een deel van het rioolstelsel op kwaliteit. Als vastgestelde schadebeelden de ingrijpmaatstaf overschrijden, plannen we benodigd onderhoud in.

Met betrekking tot het MJP stellen we ons leidend op als de restlevensduur van de riolering op basis van de kwaliteit 0-10 jaar bedraagt. Voor riolering met een restlevensduur van 10-25 jaar, waar vanuit kwaliteit geen opgave is, stellen we ons volgend op. Waar het doelmatig is, koppelen we mee met andere projecten. Voor riolering met een restlevensduur van meer dan 25 jaar zien we vanuit kwaliteit geen opgave en koppelen we in principe niet mee in verband met een te groot kapitaalverlies. Een bijkomend positief gevolg van het doelmatig meekoppelen is dat hierdoor de vervangingspiek (vanaf 2030) afgevlakt wordt.

Water

Om voldoende berging van regenwater te behouden dienen we vijvers en singels uit te baggeren. In het PWR 2020-2023 hebben we vastgelegd welk oppervlaktewater we binnen het watersysteem in deze planperiode moeten baggeren.

Uitvoering van de baggerwerkzaamheden gaat in nauwe samenwerking met het waterschap.

We starten met de uitvoering van het opgestelde meerjarenonderhoudsprogramma voor de retentievijvers. Hiervoor is in deze begroting extra budget beschikbaar gesteld voor de komende jaren. Dit is noodzakelijk om verdere achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen.

Actuele staat van onderhoud

Riolering

Het areaal is op orde. Voor het PWR 2020-2023 hebben we, op basis van levensduurberekeningen en resultaten vanuit inspecties uit het verleden, de benodigde vervangingsinvesteringen geprognoseerd. Uit de jaarlijkse inspectie (o.b.v. een risicomatrix) bepalen we de daadwerkelijke onderhoudstoestand en de kwaliteit. Riolering die niet aan het gestelde kwaliteitsniveau voldoet, programmeren we afhankelijk van de urgentie of in het Meerjarenprogramma (MJP) (vervanging/renovatie) of nemen we direct op in een reparatieplan (reparatie).

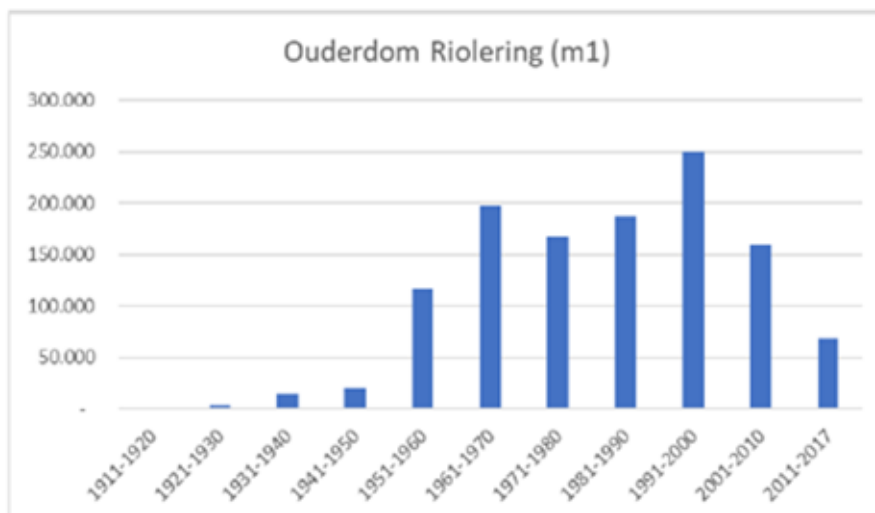
Water

Het areaal is op orde. Conform de planning uit het PWR 2020-2023 baggeren we vijvers en singels. Aan sloten en singels voeren we, buiten het baggeren, op dit moment nog enkel correctief onderhoud uit. Voor het totale beheer van sier- en retentievijvers stellen we een meerjarenplan op om inzichtelijk te maken wat voor onderhoud er in de komende jaren noodzakelijk is.

Ontwikkelingen

Riolering

Met een theoretische levensduur van 80 jaar vervangen we nu de riolen die in de jaren 40 aangelegd zijn. Vanaf de jaren 50 zijn heel veel riolen aangelegd, waardoor we er rekening mee moeten houden dat er over ongeveer 10 jaar een grote vervangingspiek komt die veel geld gaat kosten. We denken na over de wijze waarop we met deze vervangingspiek willen omgaan en nemen dit op in een toekomstig PWR.

Oppervlaktewater

We ronden de inhaalslag om het areaal compleet in beeld te krijgen af. In 2022 hebben we dan een compleet beeld van de totale onderhoudsbehoefte en de daarmee gepaarde kosten. Dan moet blijken of het totale onderhoud bekostigd kan worden met de in 2022 beschikbaar gestelde middelen. Deze kosten waren tot nu toe nog niet goed in beeld omdat er onvoldoende inzicht was in het areaal en benodigd onderhoud.

Beschikbare onderhoudsbudgetten

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	2.777	2.641	3.427	2.783	3.343	2.858
Investerings	9.259	16.972	25.636	28.561	23.458	24.311
Totaal	12.036	19.614	29.063	31.344	26.801	27.169

Openbaar groen

Beleidskader

Het beheerbeleidsplan 'Groenbeheer op niveau' is in 2016 vastgesteld. In aanvulling daarop hebben we in het Bestuursakkoord vastgelegd dat we extra investeren in schoon, heel, groen en veilig voor een vitale stad. We voeren hiervoor diverse experimenten uit, die we bij gebleken succes inbedden in het reguliere werk. In 2022 actualiseren we het beheerbeleidsplan uit 2016 binnen het nieuwe Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR).

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Voor het grootste deel van Tilburg hebben we een sober kwaliteitsniveau C (conform beeldkwaliteit van CROW) vastgesteld. Het hogere kwaliteitsniveau A, geldt voor het groen in het centrumgebied, winkelgebieden en stedelijk groengebieden (dit zijn de parken met een belang voor heel Tilburg).

Actuele staat van onderhoud

In 2019 hebben we een nieuwe kwaliteitsmeting uitgevoerd. Hieruit blijkt dat we met de incidentele investeringsbudgetten voor het wegwerken van de achterstanden in het groen, een deel van de achterstand, die we in het beheerbeleidsplan hebben geconstateerd, hebben ingelopen. Door ouderdom en gebruik is echter ook weer groen in kwaliteit achteruit gegaan. De komende jaren hebben we nog steeds een achterstand in de kwaliteit van het groen ten opzichte van de vastgestelde ambitie. We continueren in 2022 onze inzet op de inhaalslag 'groen in de wijk', op diverse locaties in de stad, naast de vernieuwingsaanpak via het meerjarenprogramma. Het lijkt erop dat de omvang van de inhaalslag in de kwaliteit van het groen niet incidenteel maar (deels) structureel van aard is. In het IBOR onderzoeken we mogelijkheden om nieuwe en bestaande budgetten te benutten, zowel interne als externe mogelijkheden.

Vanuit de boomveiligheidscontroles zien we steeds meer noodzaak bomen met een veiligheidsrisico of verhoogde gevaarzetting te kappen. Oorzaken hiervan zijn vaak verminderde vitaliteit, ouderdom en de droogte van 2019 en 2020. We streven ernaar om de herplant binnen de geldende herplantplicht (meestal 2 jaar) uit te voeren, maar de vervangingsopgave is op dit moment groter dan het beschikbare budget. Binnen het IBOR bepalen we op welke wijze wij dit risico voor de toekomst gaan beheersen.

Beschikbare onderhoudsbudgetten

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	7.603	9.049	8.041	7.957	7.951	7.951
Investerings	2.068	3.009	3.129	1.667	1.035	1.526
Totaal	9.671	12.058	11.170	9.624	8.986	9.477

Speelvoorzieningen

Beleidskader

De nota sport en bewegen 'Meedoen is winnen' is op 3 februari 2020 door de raad vastgesteld. Daarmee hebben we een brede beleidsambitie neergelegd die ook geldt voor de speelvoorzieningen. Voor speelvoorzieningen is een belangrijk doel 'stimuleren om buiten in beweging te komen'. Daarvoor streven we ernaar dat in 2024 meer inwoners vinden dat er voldoende voorzieningen in de openbare ruimte zijn om te sporten en bewegen.

Ook in de Nota Positieve Gezondheid 2020-2023 'sterk van binnen verbonden met buiten' is aandacht voor de ambitie dat we een openbare ruimte willen die uitnodigt tot ontmoeten, bewegen en gezond gedrag. Deze nota is door de gemeenteraad vastgesteld op 21 oktober 2019.

In 2021 hebben we de Visie Bewegen Ontmoeten Sporten en Spelen (BOSS) vastgesteld. Deze visie zal input zijn voor het nieuwe Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) waarbinnen we het beheerplan Spelen opstellen.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Wij hanteren de wettelijk vastgelegde kwaliteitsniveaus volgens het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS). Daarin zijn de eisen voor veiligheid vastgelegd. In het dagelijks beheer geven we uitwerking aan de zorgplicht om de huidige speelvoorzieningen aan de veiligheidsnormen te laten voldoen.

Actuele staat van onderhoud

De vervangingsopgave voor de speelvoorzieningen is omvangrijk. In 2021 zijn we gestart met de grootschalige vervanging van de 70 speelplekken, deze loopt door in 2022. Als gevolg hiervan zullen we de komende jaren steeds meer vernieuwde speelplekken zien. De vernieuwing pakken we zo veel mogelijk wijkgericht aan per cluster van speellocaties, in samenspraak met de buurt. Op dit moment lopen we nog niet gelijk op met de benodigde vervanging. De achterstand die in vele jaren is opgebouwd kunnen we niet in enkele jaren geheel oplossen. Toestellen die niet meer veilig zijn en waarvan de speelplek niet geprogrammeerd is voor een grootschalige vervanging proberen we eerst te repareren en als deze kosten te hoog zijn dan vervangen we het individuele toestel.

Beschikbare onderhoudsbudgetten

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	909	1.257	701	668	629	629
Investerings	758	2.008	1.513	881	990	998
Totaal	1.667	3.264	2.213	1.549	1.619	1.627

Gebouwen

Beleidskader

De gebouwenportefeuille omvat circa 200 gebouwen, waarvan 75% in gemeentelijk eigendom. Vanuit de verantwoordelijkheid als eigenaar verzorgt de gemeente het technisch, administratief en juridisch beheer van de in eigendom zijnde gebouwen.

Op 16 september 2014 is door het college besloten de methodiek van Conditie Afhankelijk Onderhoud (NEN 2767) voor de permanente gemeentelijke gebouwen in de gebouwenexploitatie te hanteren. Hierbij is tevens het minimaal onderhoudsniveau vastgesteld op conditie 3 'redelijk'. Bij de begroting 2016 heeft de raad ingestemd met de bijbehorende budgetaanpassing. Het operationeel beleid betreffende het technisch beheer is vastgelegd in het document "Spelregels voor het beheer van gebouwen in de gebouwenexploitatie" van 30 november 2016.

Eind 2021 wordt naar verwachting een nieuwe beleidsnota gemeentelijk vastgoed aan de raad voorgelegd met actualisering van bestaande beleidsuitgangspunten en toevoeging van nieuwe punten, waaronder een nieuw beheerplan.

Vastgesteld kwaliteitsniveau

Het vastgestelde conditieniveau 3 'redelijk' is als volgt gedefinieerd:

- Het verouderingsproces over de gehele linie is duidelijk op gang gekomen.
- Functionele gebreken in de vorm van duidelijke tochtverlast kunnen zich incidenteel tot plaatselijk onder normale omstandigheden voordoen. Functionele gebreken die vochtverlast, onbruikbaarheid e.d. veroorzaken, mogen niet voorkomen.
- Plaatselijk kunnen zich ernstige gebreken aan materialen en/of constructies voordoen zonder dat deze resulteren in functionele gebreken. Tamelijk ernstige gebreken zoals een duidelijke verwerking kan plaatselijk tot regelmatig voorkomen. In totaliteit kan het element een zeer duidelijke vuilaanslag vertonen.

Het werk is als matig te typeren door de toepassing van kwalitatief matige materialen en/of duidelijke onvolkomenheden in ontwerp, detaillering, uitvoering e.d. Goed uitgevoerde en duurzame reparaties kunnen regelmatig voorkomen. Ook kunnen plaatselijk reparaties worden aangetroffen die slecht zijn uitgevoerd en/of zijn uitgevoerd met minder geschikte middelen.

Actuele staat van onderhoud

De actuele staat van onderhoud van de gemeentelijke gebouwen die permanent bij ons in beheer zijn voldoet, conform het uitgangspunt, aan conditieniveau 3 ('redelijk'). Er is géén sprake van achterstallig onderhoud.

Beschikbare onderhoudsbudgetten

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	2.493	3.883	3.157	3.039	3.003	2.756
Investerings	5.023	6.701	10.266	10.092	8.775	8.317
Totaal	7.516	10.584	17.623	16.311	14.155	13.896

Sportaccommodaties en terreinen

Beleidskader / Vastgesteld kwaliteitsniveau

Het eigenaarsonderhoud aan de sportaccommodaties zelf (het gebouw) en bijbehorende budgetten zijn ondergebracht in de gebouwenexploitatie, gebaseerd op een Meerjarig Onderhoudsplan (MJOP). Zie hiervoor het onderdeel gebouwen.

We richten ons hier op het gebruikersonderhoud van sportaccommodaties en terreinen en maken onderscheid tussen preventief onderhoud, curatief onderhoud en gebruikerswensen. Dit onderhoud kent de volgende categorieën:

- gebruikersonderhoud aan de accommodatie;
- onderhoud dat een specifieke relatie met de activiteiten van de accommodatie heeft;
- onderhoud van het aanwezige sport- en spelmateriaal;
- onderhoud van de sportvelden.

Voor dit onderhoud is geen afzonderlijk beleidskader vastgesteld. Wel wordt maximaal ingezet op het voldoen aan de geldende wettelijke voorschriften ten aanzien van kwaliteit en veiligheid.

De exploitatiebudgetten zijn gebaseerd op ervaringscijfers van het jaarlijks onderhoud, waarbij dit met name bij de sportvelden een groot deel bestaat uit de inzet van mankracht en materieel.

De investeringen betreffen voornamelijk vervangingsinvesteringen met betrekking tot de inrichting en het gebruik van sportaccommodaties, de renovatie van sportvelden en sportvloeren en de grotere sport- en spel installaties. Deze worden geprogrammeerd in een meerjarig investeringsplan (MIP) dat jaarlijks wordt aangepast naar de actuele situatie. Ook nieuwe investeringen worden hierin opgenomen. De vervangingsinvesteringen in sportvloeren en grotere sport- en spel installaties maken deel uit van het meerjarig onderhoudsplan (MJOP) sport- en spelmateriaal. Kapitaallastenbudgetten worden jaarlijks herijkt aan de hand van het MIP, zodat er in toekomst voldoende financiële ruimte is voor vervanging.

Actuele staat van onderhoud

Het onderhoud is goed, hoewel sommige zalen (met name gymnastiekzalen) aan modernisering toe zijn. Ook ten aanzien van de veldsporten, de watersporten en overige sporten is de gebruiker tevreden.

De jaren 2020 en 2021 zijn uiteraard bijzondere jaren geweest als gevolg van de Corona pandemie. De onderhoudskosten zijn zeker in 2020 (tijdelijk) iets lager uitgevallen als gevolg van minder intensief gebruik. Investeringen zijn in een aantal gevallen wat vertraagd en uitgesteld. Of dat eind 2021 volledig is ingehaald is nog onzeker. Daarnaast heeft met name ook de kunstgraskorrel problematiek geleid tot uitstel van vervangingsinvesteringen. Vervangingsinvesteringen in de velden worden uitgesteld zolang de bespeelbaarheid van die velden nog gegarandeerd is, inclusief keuring door de KNVB. Zodra een veld wordt afgekeurd bepalen we welk maatwerk nodig is en of vervanging op dat moment toch noodzakelijk is, waarbij we rekening houden met de juiste infill. Ook voor de overige uitgestelde vervangingsinvesteringen geldt dat vooraf is nagegaan of het uitstel geen gevolgen heeft voor het algehele kwaliteitsniveau van de betreffende sportvoorziening.

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Exploitatie	722	870	870	870	870	870
Investeringen	1.809	6.258	5.807	1.147	1.147	1.040
Totaal	2.531	7.128	6.677	2.017	2.017	1.910

4.7 Financiering

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op het treasurybeleid en het risicobeheer van de financieringsportefeuille van de gemeente Tilburg. De wettelijke kaders hiervoor zijn vastgelegd in de wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) en zijn verder uitgewerkt in de financiële beheersverordening Gemeente Tilburg 2020 en de uitvoeringsregels Treasury 2018.

De financiering van de gemeentelijke uitgaven vindt plaats op basis van totaalfinanciering. Dit betekent dat alle inkomsten en uitgaven van de gemeente worden gesaldeerd en dat op basis van dit saldo eventueel leningen worden aangetrokken. Als uitzondering op de totaalfinanciering is er in een aantal gevallen gekozen voor projectfinanciering. Hierbij wordt een specifieke lening aangetrokken voor een bepaald project of voor het 1 op 1 doorverstekken van deze lening aan derden. Het treasurybeleid is er op gericht de financiële risico's van de financiering zoveel mogelijk te beperken en de kosten te minimaliseren.

Liquiditeitsprognose en rentelasten

Om de gewenste ambities en investeringen in de stad te kunnen realiseren zal de financieringsbehoefte de komende jaren toenemen. Door hoge investeringen en inzet van reserves wordt er meer geld uitgegeven dan dat er binnen komt. Dit verschil wordt opgevangen door het aantrekken van leningen. Op basis van een realistische inschatting van de investeringen en inzet van reserves verwachten we in de periode 2022 t/m 2025 in totaal € 365 miljoen aan nieuwe langlopende leningen aan te moeten trekken.

De rente op aan te trekken leningen is op dit moment historisch laag. We gaan er vanuit dat nieuwe langlopende leningen tot en met 2023 tegen een gemiddeld rentepercentage van 0,5% en daarna tegen een gemiddeld rentepercentage van 0,75% kunnen worden aangetrokken. Het benodigde rentebudget loopt daarmee op van € 1,6 miljoen in 2022 naar € 3,1 miljoen in 2025.

Bij het aantrekken van leningen zorgen we voor een goede mix in looptijden zodat de aflossingen, renteherzieningen en eventuele herfinanciering gespreid over de jaren zullen plaatsvinden en daarmee het risico van rentestijging wordt gespreid. Daarmee blijven we voldoen aan de renterisiconorm.

Naast langlopende leningen kunnen we de liquiditeitsbehoefte van de gemeente tot aan de kasgeldlimiet financieren met daggeldleningen (leningen ≤ 1 jaar). De rente op deze leningen is momenteel negatief. Tot en met 2022 rekenen we dan ook met een beperkte renteopbrengst op daggeldleningen. Vanaf 2022 hebben we de rente op deze leningen op 0% gesteld.

Kerngegevens bestaande leningportefeuille (x € 1 miljoen)	Opgenomen	Uitzettingen
Stand 1 januari 2022	185,5	38,7
Stand 31 december 2022	185,0	38,2
Totaal aflossingen	0,5	0,5
Gemiddelde rente per 1 januari 2022	0,58%	2,57%
Laagste rente	-0,12%	0,00%
Hoogste rente	5,40%	5,40%

Rentevisie

De rentevisie is een belangrijk instrument bij beslissingen over het aantrekken van langlopende leningen. Bij een normale rentestructuur (rentepercentage langlopende leningen is hoger dan van kortlopende leningen) is het beleid dat zoveel mogelijk tot de kasgeldlimiet met kortgeld (≤ 1 jaar) gefinancierd wordt. Afhankelijk van de liquiditeitsprognose, de rentevisie en de renterisiconorm in meerjarig perspectief bepalen we de momenten waarop we langlopende leningen aantrekken en de bijbehorende looptijden. De rentevisie baseren we op verwachtingen die hiervoor de banken en de financiële markten worden afgegeven.

Voor de eerste jaren is de verwachting dat de rente grosso modo op een laag niveau zal blijven. Dit vanwege het ruime monetaire beleid van ECB en de stimulering vanuit de Europese overheden en Europa om de economie weer aan te laten trekken na de COVID-19 crisis. De verwachting is echter ook dat op het moment dat de economie weer normaliseert en de stimulering door de ECB en de Europese overheden wordt afgebouwd dat de rente weer zal gaan stijgen. Daarom houden we in de prognoses rekening met een stijging van de rente vanaf 2024 naar gemiddeld 0,75%.

Renterisiconorm en kasgeldlimiet

De renterisiconorm heeft als doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Met de kasgeldlimiet wordt een maximum gesteld aan de netto kortlopende schuld, die de gemeente mag aangaan.

(x € 1 miljoen)	Begroting 2021	Begroting 2022
Renteherzieningen	-	-
Aflossingen	26,1	0,5
Renterisico	26,1	0,5
Begrotingstotaal	890,8	951,7
Renterisiconorm (20% van begrotingstotaal)	178,2	190,3
Ruimte onder renterisiconorm	152,1	189,8
Kasgeldlimiet (8,5% van begrotingstotaal)	75,7	80,9

Kredietrisicobeheer

Wij voeren een terughoudend beleid met betrekking tot het verstrekken van leningen en garanties. Leningen en garanties worden zoals voorgeschreven in de we Fido uitsluitend verstrekt als deze bijdragen aan de publieke taak. Bovendien moet sprake zijn van activiteiten en/of investeringen met een lokaal belang en mag geen andere instantie dan de gemeente in hoofdzaak de verantwoordelijkheid dragen op het beleidsterrein waarop de aanvragende instelling werkzaam is.

We verstrekken alleen een gemeentegarantie aan instellingen wanneer die zonder deze garantie geen geldlening kunnen afsluiten en we verstrekken alleen een lening als een instelling ook met gemeentegarantie geen lening kan afsluiten. Uitzonderingen hierop zijn of moeten door de raad worden goedgekeurd.

Alle uitgezette leningen aan woningcorporaties zijn WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) gegarandeerd en leningen aan sportverenigingen zijn voor 50% door SWS (Stichting Waarborgfonds Sport) gegarandeerd.

Andere leningen zijn zoveel mogelijk afgedekt door een onderpand of het risico wordt beperkt omdat we zelf deelnemen in de partij waaraan de lening is verstrekt.

Daarnaast zien we dat er steeds meer leningen aan instellingen en burgers worden verstrekt om onze klimaatdoelstellingen te kunnen realiseren. Bij deze leningen is het niet altijd mogelijk of wenselijk om zekerheden te bedingen.

Renteomslagpercentage

Vanaf de begroting 2018 moeten de richtlijnen uit de Notitie rente (Commissie BBV) worden toegepast. Conform de aanbeveling van de Commissie BBV rekenen wij met ingang van 2018 geen rente meer toe aan het eigen vermogen. Het te hanteren renteomslagpercentage wordt voortaan gebaseerd op de werkelijke rentelasten. De berekening hiervan ziet er als volgt uit:

		x € 1 miljoen	
Renteschema		Begroting 2021	Begroting 2022
A 1.	Externe rentelasten over korte en lange financiering	1,45	1,51
A 2.	Provisie/handlingkosten	0,03	0,03
B.	Externe rentebaten	-1,04	-1,08
Saldo rentelasten en rentebaten		0,44	0,45
C 1.	Rente doorberekend aan grondexploitatie	0,18	0,15
C 2.	Rentelasten projectfinanciering	-0,62	-0,59
C 3.	Rentebaten projectfinanciering	0,62	0,59
Toe te rekenen externe rente		0,26	0,30
D 1.	Rente eigen vermogen	0,00	0,00
D 2.	Rente voorzieningen	0,00	0,00
Totaal toe te rekenen rente		0,26	0,30
E.	Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0,00	0,00
F.	Renteresultaat op taakveld Treasury	0,26	0,30
Boekwaarde vaste activa (excl. aan derden verstrekte leningen)		1.080	1.124
Berekend renteomslagpercentage		0,02%	0,03%
Gehanteerd renteomslagpercentage		0,00%	0,00%

Uit pragmatische overwegingen ronden we het omslagrentepercentage af op een veelvoud van 0,5% en corrigeren we afwijkingen in de rentetoerekening pas wanneer bij de jaarrekening de toe te rekenen rente meer dan € 2 miljoen afwijkt van de raming in de programmabegroting.

Schatkistbankieren

Per 16 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren ingevoerd. Dit houdt in dat overschotten aan liquide middelen boven een drempelbedrag moeten worden afgestort in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Op basis van het begrotingstotaal 2022 (€ 951,7 miljoen) bedraagt het drempelbedrag € 10,9 miljoen. Voor Tilburg heeft dit weinig gevolgen omdat wij structureel geen overtollige middelen hebben.

4.8 Verbonden partijen

Beleid

Het gemeentelijk beleid met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in de Financiële Beheersverordening 2020 en de Uitvoeringsregels Verbonden partijen. Hierin staan afspraken over het aangaan van verbindingen met derden en de wijze van sturing en beheersing daarvan. Het publiek belang vormt altijd het uitgangspunt bij deelname in een verbonden partij. Bij het aangaan van een samenwerking via een verbonden partij stelt de raad bij haar besluitvorming de publieke taak expliciet aan de orde op grond van de visie en doelstelling van deze partij.

Sturing en toezicht

De gemeente Tilburg neemt deel in diverse rechtsvormen, zowel publiek als privaat. Wanneer er sprake is van én een *bestuurlijk* belang én een *financieel* belang in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur of een stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen beschikbaar stelt die zij mogelijk kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij (zoals gestort aandelenkapitaal, lening of garantstelling).

Samenwerking met andere partijen is een manier om bepaalde publieke taken uit te voeren die niet op andere wijze tot stand kunnen worden gebracht en dient bij te dragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee, zowel politiek / bestuurlijk als financieel. Belangrijke ontwikkelingen en risico's van verbonden partijen worden hierna separaat genoemd.

Dividend, winstuitkering en beheersvergoeding

Vanuit diverse verbonden partijen ontvangen we als gemeente jaarlijkse dividenden. Verder ontvangen we jaarlijks een beheersvergoeding vanuit TWM en 't Laar BV.

(x € 1.000,-)	Realisatie 2020	Raming 2021	Raming 2022
Dividend Enxsis	3.915	3.860	2.800
Dividend BAT Bedrijven NV	800	300	300
Dividend NV BNG	91	123	123
Totaal dividendopbrengsten	4.806	4.283	3.223
Beheersvergoeding TWM	48	43	43
Beheersvergoeding 't Laar BV	5	5	5
Totaal opbrengsten verbonden partijen	4.859	4.331	3.271

Gemeenschappelijke regelingen

Diamant-groep

Tilburg vormt met de gemeenten Goirle, Alphen-Chaam, Hilvarenbeek, Gilze en Rijen en Dongen de Diamant-groep. In opdracht van het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) voeren zij voor de deelnemende gemeenten de Sociale Werkvoorziening (SW) uit.

De Diamant-groep draagt bij aan de doelstelling om de werkloosheid te doen afnemen doordat zij optreedt als begeleidingspartij voor onze re-integratieactiviteiten. Doordat Diamant-groep als uitvoerder voor de WSW opereert, draagt deze verbonden partij ook bij aan de doelstelling om iedere Tilburger participatiekansen te bieden (Inclusieve stad, Passende ondersteuning: Werk en Inkomen). Als GR waarin diverse regiogemeenten deelnemen, wordt ook bijgedragen aan de doelstelling om de regionale samenwerking te versterken (Samen & Dichtbij, Bestuur en samenwerking). De Diamant-groep functioneert tevens als aannemer inzake het beheer van de openbare ruimte en het groenonderhoud (Vitale stad, Aantrekkelijke leefomgeving). De opdrachten die Diamant-groep in dit verband uitvoert, zijn altijd gekoppeld aan de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Voor de uitvoering van de WSW ontvangt de Diamant-groep in 2022 een bedrag van €27,3 miljoen.

(x € 1.000,-)	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Gemeentelijke bijdrage	27.334	26.215	25.087	24.134

Veiligheidsregio Midden- en West Brabant

De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB) is een samenwerkingsverband tussen 24 gemeenten en hulpdiensten. Om de veiligheid in de regio Midden- en West- Brabant te vergroten en beter voorbereid te zijn op rampen en crises, bundelen de gemeenten, GHOR (Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen), brandweer en politie hun

krachten. De verschillende diensten en besturen werken binnen de VRMWB intensief samen op het gebied van crisisbeheersing, rampenbestrijding, brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van openbare orde en veiligheid.

De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant draagt bij aan het programma Vitale stad (veld Openbare orde en veiligheid).

(x € 1.000,-)	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Gemeentelijke bijdrage	15.489	15.687	15.385	15.325

Regio Hart van Brabant

De Regio Hart van Brabant is een samenwerkingsverband van 9 gemeenten met als doel om vanuit het beginsel van autonomie van het lokale bestuur:

- een overlegstructuur in te stellen en in stand te houden die dient om de samenwerking tussen de deelnemende gemeenten vorm te geven;
- samen te werken om regionale opgaven te identificeren en op basis daarvan gezamenlijke projecten te definiëren, te initiëren en uit te voeren;
- rechtens verantwoording af te kunnen leggen over de besteding van (subsidie)gelden die door andere overheden, instellingen en/of bedrijven met het oog op die samenwerking worden toegekend.

De GR Hart van Brabant heeft een strategische regionale agenda die bijdraagt aan bijna alle programma's en velden in onze begroting. De economische agenda wordt ingebracht in de triple helix samenwerking (Midpoint) (programma Vitale stad). Naast de strategische werkagenda is er binnen de GR een bestuurscommissie Jeugd die stuurt op de regionale jeugdzorg (programma Inclusieve stad).

De financiële bijdrage 2022 vanuit Tilburg voor Regio Hart van Brabant bedraagt voorlopig afgerond € 1 miljoen, gebaseerd op een bijdrage van € 4,34 per inwoner.

De bijdrage van Tilburg aan Hart van Brabant voor de jeugdzorg bedraagt in 2022 € 68.639.854 miljoen (exclusief Transformatiefonds).

(x € 1.000,-)	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Gemeentelijke bijdrage HvB	964	964	964	964
Gemeentelijke bijdrage jeugdzorg	68.640	68.640	8.640	68.640

GGD Hart van Brabant

De GGD Hart voor Brabant is een gemeenschappelijke regeling van 19 Brabantse gemeenten met als doel een bijdrage te leveren aan de openbare gezondheidszorg zoals voorgeschreven door de Wet collectieve preventie volksgezondheid.

De GGD draagt bij aan het programma Inclusieve stad (veld Sociaal en veerkrachtig).

(x € 1.000,-)	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Gemeentelijke bijdrage	7.745	7.828	7.903	7.963

RAV Brabant Midden-West-Noord

De Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV Brabant Midden-West-Noord) is een gemeenschappelijke regeling van 40 Brabantse gemeenten met als doel het verlenen van ambulancezorg. Door de invoering van de Tijdelijke Wet Ambulancezorg is de zeggenschap over de ambulancezorg exclusief de bevoegdheid van de minister van VWS geworden. Daarmee is de ambulancezorg als gemeentelijke taak vervallen.

De RAV Brabant Midden-West-Noord draagt bij aan zowel het programma Inclusieve stad (veld Persoonlijke ontwikkeling en Zelfredzaamheid) als aan het programma Vitale stad (veld Openbare orde en veiligheid).

Vanaf 2012 leveren de deelnemende gemeenten geen financiële bijdrage meer.

(x € 1.000,-)	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Gemeentelijke bijdrage	0	0	0	0

Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB)

Per 1 januari 2013 is de Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB) formeel opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling waarin 25 gemeenten uit Midden- en West Brabant en de provincie deelnemen. De OMWB voert ten behoeve van de deelnemers taken uit op het gebied van omgevingsrecht. En als verlengstuk van lokaal en

provinciaal bestuur levert de OWMB een bijdrage aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving in de regio Midden- en West Brabant.

De OMWB draagt bij aan het programma Vitale stad. Zij voert vergunningverlenings-, toezicht- en handhavingstaken uit en handelt klachten af op het gebied van milieu (adviseren milieu in het kader van omgevingsvergunning, toezicht en handhaving bij bedrijven en bodemsanering).

(x € 1.000,-)	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Gemeentelijke bijdrage	2.915	2.915	2.915	2.915

Stadsgewest 's-Hertogenbosch

Met het opheffen van de gemeente Haaren en het samenvoegen van Biezenmortel met de gemeente Tilburg per 1 januari 2021 is Tilburg tevens deelnemer geworden in de gemeenschappelijke regeling Stadsgewest 's-Hertogenbosch. Deze GR, die sinds 1998 in liquidatie verkeert, bevat enkel nog de voormalige vuilstortplaats Vlagheide te Schijndel en de beheersactiviteiten hiervan. Vlagheide zal uiteindelijk worden overgedragen aan de provincie Noord-Brabant.

(x € 1.000,-)	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Gemeentelijke bijdrage in de beheersactiviteiten	2	2	2	2

Vennootschappen en coöperaties

Voor wat betreft de deelname in vennootschappen hebben wij een onderverdeling gemaakt naar zgn. beleidsmatige verbonden partijen en zgn. financieel verbonden partijen. Kenmerk van beleidsmatige verbonden partijen is dat de deelname specifiek is aangegaan om bij te dragen aan het bereiken van onze bestuurlijke doelstellingen. De financieel verbonden partijen zijn veelal vanuit het verleden ontstaan en hebben deels nog een beperkte looptijd tot afwikkeling/liquidatie (bijv. uit verkoop aandelen Essent voortgekomen vennootschappen) of leveren nog een financiële bijdrage middels de veelal jaarlijkse dividenduitkering (NV BNG).

Onderstaand wordt alleen voor de beleidsmatige verbonden partijen een nadere toelichting gegeven voor wat betreft doel van de verbonden partij en aan welke doelstelling van de gemeente wordt bijgedragen. Tevens wordt aangegeven of er in 2022 wel of geen dividenduitkering wordt verwacht. Voor de financieel verbonden partijen wordt een nadere toelichting achterwege gelaten. Zij zijn ook niet direct van invloed op de realisatie van een doelstelling.

Gate 2 BV

Doel van Gate2 BV is het beheer, de exploitatie en het eigendom van het vastgoed Gate2 in Gilze en Rijen. De vastgoedontwikkeling verloopt via de 100% dochter: Gate2 vastgoed BV. Gate2 BV ontwikkelt zich langzaam maar zeker van een locatie met een focus op aerospace en maintenance steeds meer tot een plek voor de moderne maakindustrie. Het toepassingsgebied van innovaties en onderwijs verbreedt zich. Gate2 BV zet zich in op het ontwikkelen van nieuwe samenwerkingsverbanden en projecten ter bevordering van het ecosysteem en op het ondersteunen van individuele en clusters van MKB-bedrijven in de sector en ontwikkelt hierbij door naar een volwaardige Smart Industry Campus. Gelet op de impuls voor de ontwikkeling van de regionale economie worden de activiteiten van de BV als behartiging van een publieke taak aangemerkt.

Gate2 BV draagt bij aan het realiseren van de doelstelling om de werkgelegenheid te laten toenemen en economische groei en innovatie van bedrijven te faciliteren (programma Vitale stad, veld Economie, cultuur en evenementen) en daarmee ook de verbinding tussen onderwijs (programma Inclusieve stad, veld Persoonlijke ontwikkeling en Zelfredzaamheid) en arbeidsmarkt te verbeteren. Daarnaast draagt Gate2 bij aan het versterken van de regionale samenwerking (programma Samen en dichtbij, veld Bestuur en samenwerking) doordat het een nadrukkelijke positie heeft in het regionale Smart Industry programma van Midpoint Brabant.

De gemeenten Tilburg en Gilze en Rijen zijn samen aandeelhouders in Gate2 BV. Tilburg heeft een klein meerderheidsbelang (50% + 1 stem) in de BV omdat zij de agiostorting van € 4 miljoen door Gate2 op de aandelen RWTC BV (Rotary Wing Training Center) heeft gefinancierd. Alleen de gemeente Tilburg heeft winstrechten uit de deelneming in Gate2.

Gate2 BV heeft in het voorjaar van 2018 de aandelen in RWTC overgedragen aan Daedalus. Gate2 heeft een leningsovereenkomst met de gemeente Tilburg van € 5.523.332,- waarop jaarlijks wordt afgelost. Daarbij heeft de Gemeente Tilburg een lening bij de Provincie van € 3.423.332,-. Beide leningsverstrekkers dragen zelf het risico van oninbaarheid ten aanzien van het leningsbedrag.

Bemij, beheermaatschappij Gemeente Tilburg BV

Bemij BV heeft momenteel geen activiteiten.

BAT Bedrijven NV

BAT Bedrijven NV is opgericht voor het uitvoeren van commerciële activiteiten op het gebied van inzameling en reiniging (programma Vitale stad, bijdrage aan het veld Economie, cultuur en evenementen), de uitvoering van wettelijk verplichte taken voor regiogemeenten (programma Vitale stad, bijdrage aan het veld Economie, cultuur en evenementen) alsmede het uitvoeren van reinigingsactiviteiten en het bestrijden van gladheid. De wettelijk verplichte taak met betrekking tot inzameling van huisvuil binnen Tilburg is ondergebracht in de gemeentelijke afdeling BAT.

De dividenduitkering aan de gemeente Tilburg vanuit BAT Bedrijven NV is vooralsnog structureel begroot op € 0,3 miljoen.

NV Monumenten Beheer Brabant

Doel van NV Monumenten Beheer Brabant (MBB), voorheen Monumenten Fonds Brabant (MFB), is het verwerven, restaureren, herbestemmen en beheren van monumenten zodat het cultureel erfgoed in Brabant niet verloren gaat. MBB heeft middels een statutenwijziging eind 2017 een 2e doelstelling toegevoegd: 'het verder (helpen) brengen van de aanwezige dynamiek rondom erfgoed of initiatieven met als oogmerk het creëren van netwerken, het ondersteunen van lokale burgerkracht en het delen van kennis alsmede om een bijdrage te leveren aan het optimaal functioneren van het erfgoedveld in de provincie Noord-Brabant en het stimuleren van samenwerking tussen de organisaties die actief zijn binnen het erfgoedveld.

Doelstelling van onze deelname in het NV Monumenten Beheer Brabant is dat het MBB bijdraagt aan behoud en hergebruik van waardevol erfgoed in de stad en daarmee aan de ruimtelijke kwaliteit van de stad.

MBB is deel van het beleidsterrein monumentenzorg en draagt op die wijze bij aan het programma Vitale Stad, veld Economie, Cultuur en Evenementen.

Het MBB keert geen dividend uit. Een behaald positief resultaat wordt toegevoegd aan het eigen vermogen. Dit is een van de steunmaatregelen uit het in 2015 ingevoerde consolidatiescenario waardoor MBB haar vermogenspositie op termijn hoopt te kunnen verbeteren.

Aan MBB is door ons een lening verstrekt groot € 240.859,- waarover jaarlijks rente wordt vergoed.

't Laar BV

't Laar BV draagt bij aan de doelstellingen om de werkgelegenheid te vergroten en daarmee ook de werkloosheid te doen afnemen door de vennootschap in te zetten om bedrijfsverzamelgebouwen te ontwikkelen, beheren en exploiteren. De huidige activiteit van deze verbonden partij bestaat uit het exploiteren van één bedrijfsverzamelgebouw voor startende ondernemers op bedrijventerrein 't Laar (Zwarte Zwaan).

't Laar levert een bijdrage aan het programma Vitale stad, veld Economie, cultuur en evenementen alsook (indirect) aan het programma Inclusieve stad, veld Passende ondersteuning: Werk en inkomen.

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders begin 2017 is besloten om - gegeven de liquiditeitspositie van de vennootschap - in de komende jaren geen dividend uit te keren.

Als beheersvergoeding voor de gemeente Tilburg wordt er jaarlijks € 5.000,- aan 't Laar in rekening gebracht.

Breedband Tilburg BV

Breedband Tilburg BV heeft als doel breedband toegankelijk te maken voor maatschappelijke instellingen die dat ieder voor zichzelf in de vrije markt niet zouden kunnen realiseren. De activiteiten van de vennootschap bestaan uit het in eigendom verwerven, exploiteren en doen beheren, dan wel het op andere wijze realiseren van een glasvezelinfrastructuur in de regio Tilburg.

Breedband Tilburg BV draagt bij aan een efficiënte bedrijfsvoering door de lage tariefstelling voor de glasvezelkabels waar we gebruik van maken.

Er vindt geen dividenduitkering plaats.

Pieter Vreedeplein Beheer BV en Pieter Vreedeplein Ontwikkeling CV

Pieter Vreedeplein Beheer BV is beherend vennoot voor Pieter Vreedeplein Ontwikkeling CV. Samen met MAB Development zijn beide BV's opgericht ten behoeve van de gebiedsontwikkeling Pieter Vreedeplein (programma Vitale stad, veld Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit).

De Vereniging van Eigenaren (VVE) van het complex heeft in verband met een aantal bouwkundige gebreken na oplevering de aannemer en de CV aansprakelijk gesteld. Hoewel alle problemen nog steeds bij de aannemer worden neergelegd op wie de garantieverplichting contractueel is overgegaan, heeft de CV inmiddels een financiële bijdrage geleverd in de herstelkosten.

Er vindt geen dividenduitkering plaats.

BV Ontwikkelmaatschappij De:Werkplaats

Samen met Volker Wessels hebben we eind 2013 "BV Ontwikkelingsmaatschappij De:Werkplaats" opgericht. Doel van de vennootschap is het bevorderen van de herontwikkeling van het binnenstedelijk gebied aangeduid als De:Werkplaats ten noorden van het Centraal Station (Spoorzone) door het voeren van de grondexploitatie van dit gebied dat dient te leiden tot de productie en uitgifte van bouwplannen (programma Vitale stad, veld Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit).

Er vindt geen dividenduitkering plaats.

Commandiet Tilburg Den Bogerd BV

Tilburg neemt voor 100% deel in de Commandiet Tilburg Den Bogerd BV (aandelenkapitaal € 1,5 miljoen). De vennootschap financiert, beheert en treedt op als aandeelhouder/vennoot van Grondexploitatie maatschappij Den Bogerd CV. Middels haar participatie in grondexploitatie maatschappij (GEM) Den Bogerd CV, draagt deze verbonden partij bij aan het realiseren van een uitgebalanceerde woningvoorraad en het voldoen aan de vraag naar huisvesting in Udenhout (programma Vitale stad, veld Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit).

Gezien de relatief lange doorlooptijd (circa 10 jaar) is er een kans op vertraging en/of tegenvallend resultaat, mede als gevolg van mogelijke veranderende marktomstandigheden. In het geval van tegenvallende resultaten over de volledige exploitatieperiode (van de gemeenschappelijke grondexploitatie), zal Commandiet Tilburg Den Bogerd BV mogelijk niet in staat zijn het volledig verstrekte aandelenkapitaal terug te storten.

Er vindt geen dividenduitkering plaats.

Den Bogerd Beheer BV

Het belangrijkste doel van de BV is het optreden als beherend vennoot voor de Grondexploitatie maatschappij Den Bogerd CV. De vennootschap is in 2015 opgericht en draagt bij aan het programma Vitale stad, veld Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit.

Er vindt geen dividenduitkering plaats.

Bakertand BV

Op 2 oktober 2017 heeft de Raad besloten tot een grenscorrectie met de gemeente Goirle per 1-1-2018. Hiermee is het gebied Bakertand (gelegen ten zuiden van de snelweg A58 tussen Boschens/ Goirle en Hilvarenbeek) toegevoegd aan het grondgebied van de gemeente Goirle.

De gemeente Tilburg neemt middels een besloten vennootschap de regie in de ontwikkeling van de woningbouwlocatie voor het zuidwestelijk deel van Bakertand (als gebiedsontwikkelaar) en maakt afspraken met ontwikkelaars die grondbezit hebben in het gebied. De gemeente Tilburg zelf heeft de meeste grond in bezit. Het plangebied bestaat uit drie locaties, waar in eerste instantie circa 350 woningen op gerealiseerd worden en een aantal groenontwikkelingen zullen plaatsvinden.

Op 18 december 2017 heeft de gemeenteraad besloten om de besloten vennootschap Bakertand BV op te richten om deze ontwikkeling vorm te geven. De gemeente Tilburg heeft alle aandelen van de vennootschap in haar bezit (geplaatst aandelenkapitaal € 200.000,-). Er is tevens overeengekomen dat de gemeente een geldlening verstrekt voor een financieringsarrangement tot een maximum van € 16,5 miljoen voor een periode van maximaal 10 jaar (eventueel te verlengen met 5 jaar).

Er vindt geen dividenduitkering plaats.

Coöperatie De Toegang

Voor hulpvragen over werk/inkomen, maatschappelijke ondersteuning, zorg en jeugd kunnen inwoners van Tilburg sinds 2015 terecht bij de Toegang. Daar wordt in eerste instantie gekeken wat de inwoner zelf kan, dan wel of lichte ondersteuning nodig is. Indien nodig verzorgt de Toegang bij zwaardere hulpvragen toegang tot specialistische ondersteuning.

Op 1 januari 2019 is de Coöperatie Toegang U.A. opgericht om de samenwerking tussen de verschillende betrokkenen in de Toegang te verbeteren. Voor alle kernpartners (IMW, GGD Hart voor Brabant, MEE regio Tilburg, afdeling Dienstverlening en afdeling Werk & Inkomen) ontstond daarmee een gezamenlijke verantwoordelijkheid om door middel van goede bedrijfsvoering integraal uitvoering te geven aan de opdracht Toegang, lichte ondersteuning en coördinatie. De Coöperatie Toegang heeft het alleenrecht voor deze opdracht (raad, 5 februari 2018).

De gemeente is mede lid van de coöperatie en heeft een controlerende functie via de Algemene Ledenvergadering. Om dat goed te organiseren is de gemeente Tilburg via het College vertegenwoordigd in de Algemene Ledenvergadering.

Stichtingen en verenigingen

Als laatste categorie verbonden partijen worden de stichtingen waarin de gemeente een bestuurlijk belang heeft toegelicht. Het financieel belang is veelal beperkt tot de jaarlijkse subsidiebijdrage. Wel zijn deze stichtingen opgericht om een specifieke bestuurlijke doelstelling van de gemeente te realiseren.

Stichting Marketing Tilburg

In 2015 is Stichting Marketing Tilburg opgericht om de stad, in nauwe samenwerking met de partners in Tilburg, te vermarkten en promoten, met als doel om de aantrekkelijkheid en het vestigingsklimaat van onze stad en daarmee ook de stedelijke economie te vergroten en versterken.

De stichting draagt bij aan de doelstellingen op het gebied van werkgelegenheid, aantal en bestedingen van bezoekers, Binnenstad 21e eeuw (incl. Spoorzone en Piushaven), bedrijventerreinen en cultuuraanbod en -klimaat (programma Vitale stad, veld Economie, cultuur en evenementen en veld Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit).

In de aanpak van de stichting staan de merkwwaarden Vernieuwing, Verbinding en Daadkracht centraal, uitgewerkt in aangescherpte merkwwaarden, en legt deze verbonden partij de focus op hetgeen waarin onze stad uitblinkt: het vinden van creatieve oplossingen, het samenwerken en het slimmer organiseren in een veranderende wereld. Daarmee draagt deze verbonden partij dus ook bij aan de doelstelling ten aanzien van Social Innovation (programma Samen en dichtbij, veld Bestuur en samenwerking).

Het financieel risico voor de gemeente Tilburg beperkt zich tot de jaarlijkse bijdrage van € 1,17 miljoen.

Stichting Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid (MOED)

De stichting is op 11 december 2013 opgericht en heeft als doelstelling het faciliteren van initiatieven en ideeën op het terrein van energietransitie (energie efficiencyverbetering en duurzame energie) bij professionele organisaties in de regio Midden-Brabant.

MOED wordt ingezet bij het realiseren van de doelstelling klimaatneutraal en klimaatbestendig Tilburg in 2045 zoals opgenomen in de door de raad op 11 september 2017 vastgestelde Energievisie en biedt daartoe "ontwikkelkracht". Deze wordt ingezet bij het realiseren van projecten met als doel het grootschalig realiseren van energiebesparing of opwekking duurzame energie. Dit doet zij vanuit een triple helix aangestuurde organisatie.

Het financieel risico voor de gemeente Tilburg beperkt zich tot de subsidieverstrekking. De subsidie 2022 bedraagt € 0,1 miljoen (via Midpoint Brabant)

Stichting Midpoint Brabant

Stichting Midpoint Brabant heeft tot doel het bevorderen en stimuleren van de regionale economische ontwikkeling in de regio Midden-Brabant en draagt door haar activiteiten bij aan de programma's Vitale Stad (velden Economie, cultuur en evenementen, Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit) en Samen en dichtbij (veld Bestuur en samenwerking). Stichting Midpoint Brabant draagt direct bij aan de doelstellingen op het gebied van werkgelegenheid, bedrijventerreinen, het versterken van de regionale samenwerking en Social Innovation. Verder draagt de stichting bij aan de gestelde doelen inzake aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en afname werkloosheid (programma Inclusieve Stad, veld Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid en Passende ondersteuning: Werk en Inkomen). Dit gebeurt doordat de verbonden partij uitvoering geeft aan regionale economische uitvoeringsprogramma's voor logistiek, leisure en smart industry (inclusief luchtvaart & onderhoud). De terugkomende dwarsverbanden in deze drie uitvoeringsprogramma's zijn arbeidsmarkt en duurzaamheid. Ook Social Innovation keert als separaat thema terug in deze programma's.

Het financieel risico voor de gemeente Tilburg beperkt zich tot de jaarlijkse bijdrage aan dit samenwerkingsverband. Voor 2022 bedraagt deze bijdrage € 1,0 miljoen (€ 4,34 per inwoner). Ter realisatie van aanvullende specifieke doelstellingen op het gebied van economie en arbeidsmarkt bestaat ook een subsidierelatie tussen de gemeente Tilburg en deze verbonden partij. Het risico van de subsidierelatie beperkt zich tot het maximaal toegekende subsidiebedrag per aanvraag.

Stichting Tilburgs OndernemingsFonds

De stichting heeft als doelstelling: het financieel ondersteunen van activiteiten door Vitaal-verenigingen op bedrijventerreinen in Tilburg, het stimuleren van de oprichting van nieuwe Vitaal-verenigingen op bedrijventerreinen die tot doel hebben de vitaliteit van deze bedrijventerreinen te optimaliseren, het stimuleren van kennisdeling en het beheren en verantwoorden van ontvangen subsidies.

De belangrijkste taak van stichting TOF is het realiseren van parkmanagement op de bedrijventerreinen met als doel een kwalitatieve bedrijfsomgeving te creëren. Dit is cruciaal voor de economische ontwikkeling van onze stad aangezien het een van de belangrijke vestigingsfactoren is voor nieuwe en bestaande bedrijven en daarmee gekoppeld aan het behoud en de groei van werkgelegenheid in onze stad. Het gaat bij parkmanagement ook niet alleen om grijs- en groenonderhoud, maar zeker ook om de veiligheid van onze bedrijvenlocaties.

Stichting TOF draagt als verbonden partij dus vrij direct bij aan de doelstellingen op het gebied van werkgelegenheid, bedrijventerreinen, afname criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens, fysieke leefomgeving en indirect aan afname werkloosheid. De wijze waarop we middels deze verbonden partij samen met ondernemers parkmanagement op de bedrijventerreinen realiseren, is een voorbeeld van de beoogde doelstelling om te functioneren als participerende overheid.

Stichting TOF draagt hiermee bij aan het programma Vitale stad (veld Openbare orde en veiligheid, veld Aantrekkelijke leefomgeving, veld Economie, cultuur en evenementen en veld Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit). Indirect draagt deze verbonden partij ook bij aan de programma's Inclusieve stad (veld Passende ondersteuning: Werk en inkomen) en Samen en dichtbij (veld Bestuur en samenwerking).

Het financieel risico voor de gemeente Tilburg beperkt zich tot de subsidieverstrekking. Voor 2022 is de subsidie geraamd op € 0,25 miljoen.

Stichting Beheer en Uitvoering Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland

In de integrale aanpak van zware criminaliteit en daaraan verbonden ondermijning, zijn Brabant en Zeeland al jaren een succesvol voorbeeld voor andere regio's. In Brabant en Zeeland is een hecht bondgenootschap tegen ondermijning ontstaan; de gemeenten in de twee regio's en de beide provincies hebben de handen ineengeslagen met onder andere het OM, de politie en de Belastingdienst.

TF-RIEC Brabant-Zeeland (TF-RIEC BZ) is een unieke netwerksamenwerking waarbinnen lokaal, regionaal en landelijk initiatieven aan elkaar worden verbonden.

Met ingang van 2020 is de gemeente Tilburg als publiekrechtelijk rechtspersoon, naast de gemeente Eindhoven, één van de twee bestuurders in de stichting Beheer en Uitvoering Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland.

De doelstelling van de stichting is om het netwerk optimaal te faciliteren om het te bereiken maatschappelijk effect te verwezenlijken.

De financiële bijdrage vanuit Tilburg bedraagt in 2022 € 0,24 miljoen

Kerncijfers verbonden partijen

A: Gemeenschappelijke regelingen

Verbonden Partij bedragen x € 1.000	Vestigingsplaats	Openbaar Belang	Eigen Vermogen 31-12-2020	Vreemd Vermogen 31-12-2020	Resultaat 2020	Eigen Vermogen 31-12-2022	Vreemd Vermogen 31-12-2022	Resultaat 2022
Diamant-groep	Tilburg	77,50%	8.309	14.917	2.946	12.402	19.773	0
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Tilburg	19,10%	18.832	43.130	3.326	14.098	55.127	0
Regio Hart van Brabant	Tilburg	53,10%	8.317	19.474	6.329			
GGD Hart voor Brabant	Den Bosch	20,14%	7.820	31.107	247	5.935	12.000	0
RAV Brabant Midden-West-Noord	Den Bosch	12,00%	13.738	25.744	174	13.406	26.021	0
Omgevingsdienst Midden en West Brabant (OMWB)	Tilburg	10,24%	2.195	3.447	352	1.843	3.826	0
Stadsgewest 's-Hertogenbosch	Den Bosch	0,42%	-1.955	6.935	4.854	-1.955	2.500	0

B: Vennootschappen en coöperaties

Verbonden Partij bedragen x € 1.000	Vestigingsplaats	Openbaar Belang	Eigen Vermogen 31-12-2020	Vreemd Vermogen 31-12-2020	Resultaat 2020	Eigen Vermogen 31-12-2022	Vreemd Vermogen 31-12-2022	Resultaat 2022
NV Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag	0,13%	5.097.000	155.262.000	221.000	n.b.	n.b.	n.b.
TWM Holding BV	Tilburg	90,91%	45.700	4.464	-1.056	n.b.	n.b.	n.b.
Brabant Water NV	Den Bosch	0,60%	674.183	523.344	8.913	n.b.	n.b.	n.b.
Gate2 BV	Gilze-Rijen	50,28%	-563	3.170	-14	n.b.	n.b.	n.b.
Enexis Holding NV	Rosmalen	3,73%	4.116.000	4.635.000	108.000	n.b.	n.b.	n.b.
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Den Bosch	3,73%	1.570	20	-20	0	0	0
Claim Staat Vennootschap (CSV Amsterdam BV)	Den Bosch	3,73%	393	27	172	0	0	-100
Bemij, beheermaatschappij Gemeente Tilburg BV	Tilburg	100,00%	124	3	-118	n.b.	n.b.	n.b.
BAT Bedrijven NV	Tilburg	100,00%	1.423	884	515	n.b.	n.b.	n.b.
NV Monumenten Beheer Brabant	Vught	0,30%	589	8.627	-140	n.b.	n.b.	n.b.
't Laar BV	Tilburg	51,4%	943	643	-4	n.b.	n.b.	n.b.
Breedband Tilburg BV	Tilburg	25,10%	171	2345	37	n.b.	n.b.	n.b.
Pieter Vreedeplein Beheer BV	Den Haag	50,00%	75	0	-1	n.b.	n.b.	n.b.
Pieter Vreedeplein Ontwikkeling CV	Den Haag	49,50%	57	348	-3	n.b.	n.b.	n.b.

BV Wijkontwikkelingsmaatschappij Tilburg De: Werkplaats	Tilburg	50,00%	500	238	0	n.b.	n.b.	n.b.
Commandiet Tilburg Den Bogerd BV	Tilburg	100,00%				n.b.	n.b.	n.b.
Den Bogerd Beheer BV	Tilburg	33,30%	61	2.539	20	n.b.	n.b.	n.b.
Bakertand BV	Tilburg	100,00%	200	693	0	n.b.	n.b.	n.b.
Coöperatie de Toegang	Tilburg		140	5.517	34	n.b.	n.b.	n.b.

C: Stichtingen en verenigingen

Verbonden Partij bedragen x € 1.000	Vestigingsplaats	Openbaar Belang	Eigen Vermogen 31-12-2020	Vreemd Vermogen 31-12-2020	Resultaat 2020	Eigen Vermogen 31-12-2022	Vreemd Vermogen 31-12-2022	Resultaat 2022
Stichting Marketing Tilburg	Tilburg	n.v.t.	103	141	142	n.b.	n.b.	n..b
Stichting Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid (MOED)	Tilburg	n.v.t.	57	194	17	0	0	0
Stichting Midpoint Brabant	Tilburg	n.v.t.	938	2.367	36	n.b.	n.b.	n.b.
Stichting Tilburgs Ondernemingsfonds	Tilburg	n.v.t.	66	1.274	0	n.b.	n.b.	n.b.
Stichting Beheer en Uitvoering Taskforce RIEC Brabant Zeeland	Tilburg	n.v.t.	1.733	9.716	-412	n.b.	n.b.	n.b.

5. Bijlagen

1. Uitgangspunten Programmabegroting 2022

De vertrekpositie voor het actueel financieel beeld is de vastgestelde begroting van het voorgaande jaar en de structurele doorwerking van de meest recente Jaarrekening en Tussenrapportage.

Voor het actualiseren van de begrotingsramingen wordt uitgegaan van de spelregels "Budgetbijstellingen, zo doen we dat in Tilburg".

Uitgangspunten

De uitgangspunten voor het algemeen financieel beleid zijn:

- De interne omslagrente is per 1 januari 2018 verlaagd naar 0% a.g.v. BBV;
- Uit pragmatische overwegingen ronden we het omslagpercentage af op een veelvoud van 0,5% en corrigeren we afwijkingen in de rentetoerekening pas wanneer bij de jaarrekening de toe te rekenen rente meer dan € 2 miljoen afwijkt van de raming in de programmabegroting;
- De prijsgevoelige budgetten worden geïndexeerd met de BBP-index op basis van de meest recente CEP publicatie van het Centraal Plan Bureau (CPB). Er vindt nacalculatie plaats over de voorafgaande twee begrotingsjaren;
- Voor de loongevoelige budgetten hanteren we de ontwikkelingen inzake de CAO en sociale lasten. Ook hier vindt nacalculatie plaats over de twee voorafgaande begrotingsjaren;
- Voor de bijstelling van de subsidiebudgetten hanteren we een gewogen gemiddelde van de prijs overheidsconsumptie netto materieel (IMOC) en prijs overheidsconsumptie beloning werknemers op basis van de meest recente CEP publicatie. Over de twee voorafgaande begrotingsjaren vindt nacalculatie plaats;
- De opbrengst OZB wordt geïndexeerd met de BBP-index voor het begrotingsjaar;
- De kosten van kwijschelding worden sinds 2015 verrekend in de woonlasten;
- Bij de zgn. gebonden tarieven (afvalstoffenheffing, rioolheffing en bouwleges) gaan we uit van 100% kostendekkendheid;
- Met betrekking tot de hondenbelasting zijn in het verleden extra verhogingen doorgevoerd, waardoor de kostendekking boven de 100% uitkomt;
- De overige tarieven van leges en belastingen worden verhoogd met de BBP-index;
- Meerjarige accressen gemeentefonds ramen we, na aftrek van nominale- en volumeontwikkelingen, voor 50%.
- Met ingang van begrotingsjaar 2022 wordt de uitkering BTW-compensatiefonds voor 100% geraamd op basis van de meest recente, gerealiseerde ruimte onder het plafond BCF.

Voor de budgetten sociaal domein gelden de volgende afspraken:

- Budgetten i.r.t. integratie- en decentralisatie-uitkeringen en specifieke uitkeringen volgen de indexering van deze uitkeringen één op één;
- Budgetten Jeugdhulp volgen de indexering (volume en prijs) die door HvB gehanteerd wordt.
- Budgetten Wmo 2015 worden geïndexeerd op basis van volume- en prijsontwikkeling van CPB-MLT.
- Overige budgetten binnen het sociaal domein volgen de Tilburgse systematiek (zie hierboven).

2a. Overzicht begrotingsvoorstellen - herijkingen

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Inclusieve Stad	21.069 N	21.653 N	22.872 N	23.478 N
Sociaal en Veerkrachtig				
1. Armoedebestrijding kinderen (GF)	9 V	9 V	9 V	9 V
2. Inwonersbijdrage GGD	110 N	163 N	216 N	277 N
3. Special Olympics Nationale Spelen 2024	-	105 N	-	-
4. Rijksvaccinatieprogramma Meningokokken	45 N	46 N	47 N	47 N
5. Prenataal huisbezoek jeugdgezondheidszorg	71 N	71 N	71 N	71 N
6. Kinderopvang toezicht en handhaving	5 N	5 N	5 N	5 N
7. Dorpsondersteuner/mantelzorgconsulente Biezenmortel	20 N	20 N	20 N	20 N
8. Dekking kapitaallasten Hall of Fame	71 V	71 V	71 V	71 V
9. Administratieve bijstellingen	990 N	990 N	990 N	990 N
Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid				
18. Leerlingenvervoer	20 N	20 N	20 N	20 N
19. Uitvoeringsprogramma LEA 2021-2022	989 N/V	989 N/V	989 N/V	989 N/V
20. Onderwijshuisvestingsprogramma 2022	572 N	588 N	538 N	538 N
21. Specifieke uitkering educatie	117 N/V	117 N/V	117 N/V	117 N/V
22. Inburgering (GF)	139 N	77 N	51 N	22 N
Passende ondersteuning; Toegang				
26. Implementatie en uitvoering één gezin, één plan en één coördinator	1.100 N	1.100 N	1.100 N	1.100 N
Passende ondersteuning; Werk en Inkomen				
27. Uitkering IU Participatie onderdeel WSW	443 N	389 N	318 N	635 V
28. Uitkering IU Participatie onderdeel re-integratie	47 N	52 N	56 N	286 N
29. Administratieve bijstellingen	55 N	55 N	55 N	55 N
Passende ondersteuning; Wmo				
30. Wmo begeleiding	2.110 N	2.110 N	2.110 N	2.110 N
31. WMO vervoer	510 N	510 N	510 N	510 N
32. Woningaanpassingen	47 N	47 N	47 N	47 N
33. Hulpmiddelen	197 N	197 N	197 N	197 N
34. Hulp aan huis	1.680 N	1.697 N	1.697 N	1.697 N
35. Formatiecalculatiemodel MO	92 N	92 N	92 N	92 N
36. Geen aanspraak op begeleiding (GF)	0	0	0	110 V
37. Overgangsrecht levenslang (GF)	-	-	-	9 N
38. Beschermd wonen uitstel doordecentralisatie	1.400 V	1.400 V	1.400 V	0
39. Ontmoetingskamer	16 V	16 V	-	-
40. Beschermd wonen loon-, prijs- en volumebijstelling	1.744 N	2.118 N	2.148 N	2.146 N
41. Verwerking taakstelling sociaal domein	9.784 N	10.539 N	11.906 N	11.906 N
42. Implementatie en uitvoering een gezin, een plan en een coördinator	550 V	550 V	550 V	550 V
43. Administratieve bijstellingen	351 V	351 V	351 V	351 V
Passende ondersteuning; Jeugdhulp				
50. Lokale jeugdzorg PGB	222 N	222 N	222 N	222 N
51. Regionale jeugdzorg	1.433 N	807 N	807 N	807 N
52. IU Voogdij 18+ (GF)	974 N	974 N	974 N	974 N
53. Jeugdhulp aan kinderen in een AZC (GF)	13 V	13 V	13 V	13 V
54. Nominale bijstelling budgetten jeugd	1.169 N	1.169 N	1.169 N	1.169 N
55. Implementatie en uitvoering een gezin, een plan en een coördinator	550 V	550 V	550 V	550 V
Ingrijpen bij crisis en onveiligheid				
58. Vrouwenopvang (GF)	96 N	96 N	96 N	96 N
59. Maatschappelijke opvang (GF)	109 N	109 N	109 N	109 N
60. Bijdrage begeleiding ex-gedetineerden	65 V	65 V	65 V	65 V
61. Administratieve bijstellingen	310 N	310 N	310 N	310 N

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Duurzame Stad	746 V	685 V	594 V	309 V
Fysieke Basiskwaliteit				
63. Semi autonome groei onderhoud openbare ruimte	172 N	178 N	177 N	362 N
64. Bijzondere areaaluitbreidingen openbare ruimte	50 N	50 N	50 N	94 N
65. Actualisering autonome groei inzameling huishoudelijk afval	25 V	30 N	122 N	246 N
66. Mutatiesignalering BGT, BAG, WOZ	36 N	36 N	36 N	16 N
67. Versterking Omgevingsdiensten	-	-	-	48 V
68. Parkeerexploitatie:				
Lasten	744 N	1.928 N	1.958 N	1.978 N
Baten	3.460 V	4.470 V	4.620 V	4.510 V
Verrekening met reserve betaald parkeren	2.716 N	2.542 N	2.662 N	2.532 N
69. Administratieve bijstellingen	997 V	997 V	997 V	997 V
Groen blauwe leefomgeving				
82. Administratieve bijstellingen	2.934 V/N	1.330 V/N	1.115 V/N	474 V/N
Klimaat				
85. Handhaving Energie Label C kantoren	18 N	18 N	18 N	18 N
86. Administratieve bijstellingen	56 N/V	-	-	-
Vitale Stad	422 N	1.924 N	2.270 N	2.568 N
Openbare orde en veiligheid				
87. Loon- en prijscompensatie Veiligheidsregio MWB	132 N	132 N	132 N	132 N
88. Actualisering bijdrage FLO Veiligheidsregio MWB	87 N	101 N	103 N	42 N
89. Administratieve bijstellingen	3 V/N	3 V/N	3 V/N	3 V/N
Aantrekkelijke leefomgeving				
92. Omgevingswet	650 N	400 N	400 N	400 N
93. Herijking kapitaallasten wijkbudget openbare ruimte	5 V	6 V	17 V	1 N
94. Herijking kapitaallasten gebouwenexploitatie	791 V	1.073 N	1.313 N	1.666 N
95. Herijking onderhoud, overige goederen en diensten inclusief de BTW- en SPUK-effecten	1.592 N	93 N	186 N	200 N
	1.569 V	56 V	20 V	27 V
96. Storting in voorziening onderhoud gebouwen	42 N	75 V	75 V	75 V
97. Panden Spoorzone in exploitatie	2.364 N	2.342 N	2.328 N	2.309 N
	2.092 V	2.092 V	2.092 V	2.092 V
98. Storting Reserve Bovenwijkse Voorzieningen van ontvangen bijdragen i.k.v. Bestemmingsplannen	100 N	100 N	100 N	100 N
	100 V	100 V	100 V	100 V
99. Administratieve bijstellingen	910 N/V	1.192 N/V	1.192 N/V	1.206 N/V
Economie, cultuur en evenementen				
102. Inwonersbijdrage Midpoint Brabant	12 N	12 N	12 N	12 N
103. BIZ Westermarkt en BIZ Piushaven	212 N	212 N	212 N	212 N
	212 V	212 V	212 V	212 V
104. Administratieve bijstellingen	2.111 N/V	150 N/V	-	40 V/N
Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit				
113. Bijstelling grondexploitatie	7.553N	7.359N	9.872N	15.418N
	7.553V	7.359V	9.872V	15.418V
114. Sint Annahof Reserve Herstructurering	27 N	-	-	-
Dekking Reserve Herstructurering Erfpachtomzettingen	27 V	-	-	-
115. Administratieve bijstellingen	4.788 N/V	830 V/N	35 N/V	4.862 N/V
Samen en dichtbij	34.407 V	24.741 V	22.125 V	20.630 V
Bestuur en samenwerking				
124. Inwonersbijdrage regio Hart van Brabant	12 N	12 N	12 N	12 N
125. Administratieve bijstellingen	883 N/V	-	-	-

Herijkingen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Publieke dienstverlening				
127. Indexering Regionaal Archief Tilburg	18 N	18 N	18 N	18 N
128. Reisdocumenten en rijbewijzen	147 V	-	-	-
	626 N	-	-	-
129. Formatiecalculatiemodel Vergunningen	471 N	471 N	471 N	471 N
130. Omgevingsvergunningen	1.048 V	731 V	731 V	731 V
131. Mutatiesignalering BGT, BAG, WOZ	35 N	35 N	35 N	15 N
132. BRK 2.0	61 N	13 N	13 N	13 N
133. WEP Wet Elektronische publicaties	30 N	30 N	30 N	30 N
134. Huwelijken	7 V	7 V	7 V	7 V
135. Naturalisaties	21 V	21 V	21 V	21 V
136. Uittreksels	118 N	118 N	118 N	118 N
Diensten aan andere overheden				
137. Administratieve bijstellingen	217 V/N	217 V/N	217 V/N	217 V/N
Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
138. Uitkering gemeentefonds	21.589 V	16.698 V	15.825 V	15.305 V
139. Reservering middelen gemeentefonds	401 N	436 N	471 N	506 N
140. Stelpost extra rijksmiddelen Jeugd	18.495 V	11.000 V	10.000 V	8.900 V
141. Stelpost herverdeling Gemeentefonds	-	3.500 V	3.500 V	3.500 V
142. Opbrengst Hondenbelasting	57 V	57 V	57 V	57 V
143. Autonome bijstelling Afvalstoffenheffing	191 V	191 V	191 V	391 V
144. Opbrengst Afvalstoffenheffing	662 V	1.153 V	1.247 V	969 V
145. Autonome bijstelling Rioolheffing	73 V	73 V	73 V	150 V
146. Opbrengst Rioolheffing	404 V	381 N	460 N	262 N
147. Autonome bijstelling OZB	153 V	153 V	153 V	545 V
148. Nominale bijstelling OZB	739 V	746 V	753 V	759 V
149. OZB besluiten	470 V	470 V	470 V	470 V
150. Confrontatiesoftware LVWOZ	15 N	15 N	15 N	15 N
151. Bedrijfsplan WOZ	135 N	135 N	135 N	135 N
152. Budgetten treasury	77 V	27 V	103 N	558 N
Algemene baten en lasten				
155. Licenties Microsoft 365	150 N	150 N	150 N	150 N
156. Nominale bijstelling budgetten	6.912 N	6.912 N	6.912 N	6.912 N
157. Afboeken taakstelling vermindering taken	875 N	1.500 N	2.000 N	2.000 N
158. Kapitaallasten Salesforce/omnichannel	26 V	26 V	26 V	26 V
159. Implementatie Omnichannel	100 V	100 V	-	-
160. WEP, Wet Elektronische Publicaties	20 N	13 N	13 N	13 N
161. Verlaging stelpost herindeling Haaren	20 V	20 V	20 V	20 V
162. Administratieve bijstellingen	7 V	7 V	7 V	7 V
Totaal Herijkingen	13.662 V	1.849 V	2.423 N	5.107 N

2b. Overzicht begrotingsvoorstellen - nieuw beleid

Nieuw Beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Inclusieve Stad	242 N	3.103 V	6.588 V	6.688 V
Sociaal en Veerkrachtig				
10. Kinderboerderijen	250 N	250 N	250 N	250 N
11. Investeren in de sociale basis	1.000 N	1.000 N	1.000 N	1.000 N
12. Ouderenbeleid	75 N	75 N	75 N	75 N
13. Inclusie	75 N	75 N	75 N	75 N
14. Nieuwe aanpak spelen en bewegen in de openbare ruimte	200 N	400 N	400 N	400 N
Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid				
23. Huisvesting maatschappelijke partners onderwijs		15 V	15 V	15 V
24. 4B + AMV	228 N	228 N	-	-
	28 V	PM	-	-
Passende ondersteuning; Wmo				
44. Rendement inkoopstrategie Wmo begeleiding en beschermd wonen	1.558 V	5.116 V	7.173 V	6.273 V
Passende ondersteuning; Jeugdhulp				
56. Rendement inkoopstrategie jeugd	0	0	1.200 V	2.200 V
Duurzame Stad	1.280 N	817 N	1.269 N	524 N
Fysieke basiskwaliteit				
70. Actualiseren projecten openbare ruimte	287 V	596 V	923 V	1.128 V
71. Aanpak inzameling hoogbouw	390 N	430 N	430 N	230 N
72. Milieustraat en Circulair Ambachtscentrum	2.430 N	320 N	320 N	320 N
	2.270 V			
73. Duurzame afvalinzameling Binnenstad en Spoorzone	174 N	348 N	348 N	348 N
74. Toezicht en handhaving op zondagen	52 N	52 N	52 N	52 N
75. Bestrijding Eikenprocessierups	100 N	100 N	100 N	100 N
76. Onderhoud retentievijvers	695 N	40 N	585 N	100 N
77. Stadsforum fase 0 en 1		42 N	84 N	84 N
78. Stadsforum fase 2 nieuw		86 N	260 N	387 N
Groen blauwe leefomgeving				
83. Actualiseren projecten openbare ruimte	4 V	5 V	7 V	9 V
84. Stadspark Oude dijk	-	-	20 N	40 N
Vitale Stad	1.752 N	977 N	867 N	866 N
Openbare orde en veiligheid				
90. Toezicht en handhaving op zondagen	98 N	98 N	98 N	98 N
Aantrekkelijke leefomgeving				
100. Depot textielmuseum	0	200 N	200 N	200 N
101. Visies en verkenningen	800 N	-	-	-
Economie, cultuur en evenementen				
105. Circulaire economie	301 N	397 N	296 N	305 N
106. Extra ondersteuning wijk- en dorpscentra	25 N	25 N	25 N	25 N
107. Hospitality LocHal	284 N	-	-	-
108. Makersfonds	75 N	75 N	75 N	75 N
Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit				
116. Emissieloos vervoer	185 N	207 N	207 N	207 N
117. Actualiseren projecten openbare ruimte	16 V	25 V	34 V	44 V
118. Actualisatie Parkeerbeleid	340 N	340 N	-	-
Bijdrage Provincie Noord – Brabant	158 V	157 V	-	-
Bijdrage Reserve Parkeren	182 V	183 V	-	-
119. Voorbereidingsbudget Volkshuisvestingsfonds Wandelbos	500 N	-	-	-
Subsidie bijdrage Rijk				
Bijdrage reserve herstructurering erfpachtomzettingen	100 V	-	-	-
	400 V	-	-	-

Nieuw Beleid (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
120. Initiatieffase Spoorknoop - Ringbaan Oost	150 N	-	-	-
	150 V	-	-	-
121. Raming 2e geldstroom Reserve Herstructurering Erfpachtomzettingen	1.600 N	1.400 N	1.200 N	1.000 N
	1.600 V	1.400 V	1.200 V	1.000 V
122. Bijdrage realisatie deelgebied 8 Koningsoord	475 N	-	-	-
Reserve herstructurering	225 V	-	-	-
Algemene reserve grondexploitatie	250 V	-	-	-
Samen en dichtbij	3.144 N	236 N	236 N	236 N
Bestuur en samenwerking				
126. Professionele fractieondersteuning	144 N	236 N	236 N	236 N
Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
153. Raming 2e geldstroom Reserve Herstructurering Erfpachtomzettingen	1.500 V	1.500 V	1.500 V	1.500 V
	1.500 N	1.500 N	1.500 N	1.500 N
Algemene baten en lasten				
163. Inzet op projecten	990 N	-	-	-
Onttrekking Reserve ROI	990 V	-	-	-
164. PACT	1.000 N	1.000 N	1.000 N	-
165. Verrekening met Algemene reserve	2.000 N	1.000 V	1.000 V	-
Totaal nieuw beleid	6.418 N	1.073 V	4.216 V	5.062 V

2c. Overzicht bezuinigingen / ruimtescheppende maatregelen

Bezuinigingen / ruimtescheppende maatregelen (x € 1.000,-)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Inclusieve Stad	1.533 V	1.700 V	1.867 V	2.018 V
Sociaal en veerkrachtig				
15. Stoppen Goirke/Hasselt kindereiland	8 V	8 V	8 V	8 V
16. Afschaffen huisbezoek bij aanvragen bijzondere bijstand voor duurzame gebruiksgoederen	34 V	34 V	34 V	34 V
17. Afstoten van de blaashal	61 V 36 N	61 V 36 N	61 V 36 N	61 V 36 N
Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid				
25. Kosten schadeherstel onderwijshuisvesting	70 V	70 V	70 V	70 V
Passende ondersteuning; Wmo				
45. Verlagen van de tarieven informeel PGB voor Wmo	415 V	415 V	415 V	415 V
46. Safe house alleen voor inwoners Hart van Brabant	195 V	195 V	195 V	195 V
47. Periodieke controle op verzilvering Dagbesteding	128 V	128 V	128 V	128 V
48. Halveren budget overig onvoorzien Wmo en pilots Wmo	99 V	99 V	99 V	99 V
49. Uitvoeringskosten WMO algemeen	317 V	317 V	317 V	317 V
Passende ondersteuning; Jeugdhulp				
57. Verlagen van de tarieven informeel PGB voor jeugd	167 V	334 V	501 V	652 V
Ingrijpen bij crisis en onveiligheid				
62. Verlagen budget persoonsgerichte aanpak	75 V	75 V	75 V	75 V
Duurzame Stad	80 V	110 V	170 V	240 V
Fysieke Basiskwaliteit				
79. Digitaliseren van analoge reclamevormen	20 N 40 V	- 30V	- 40 V	- 50 V
80. Uitbreiden reclame-mogelijkheden	20 N 50 V	30 N 60 V	60 V -	100 V -
81. Grootschalige vervanging LED	150 N 51 V 129 V	250 N 85 V 215 V	350 N 119 V 301 V	450 N 153 V 387 V
Vitale Stad	0	145 V	815 V	912 V
Openbare orde en veiligheid				
91. Veiligheidsregio MWB	-	-	358 V	358 V
Economie, cultuur en evenementen				
109. Inwonersbijdrage Midpoint Brabant	-	95 V	95 V	95 V
110. Verlagen budget en beëindigen subsidie Huis voor Ondernemerschap en Innovatie	-	-	9 V	106 V
111. Focus aanbrengen en uitbesteden van taken VVV	-	-	257 V	257 V
112. Beëindigen subsidie Japanse School	-	-	46 V	46 V
Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit				
123. Verhoging legestartief adviesverzoeken	-	50 V	50 V	50 V
Samen en dichtbij	2000 V	2000 V	2000 V	2000 V
Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
154. Extra verhoging OZB	1.000 V	1.000 V	1.000 V	1.000 V
Algemene baten en lasten				
166. Afdracht uit reserve betaald parkeren	1.000 V	1.000 V	1.000 V	1.000 V
Totaal bezuinigingen / ruimtescheppende maatregelen	3.613 V	3.955 V	4.852 V	5.170 V

2d. Overzicht hefboomen sociaal domein

Hefboom	Nog te realiseren rendement na NJB				Overlap inkoop				Nog te realiseren rendement na overlap inkoop			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
1 Meer effectiviteit en doelmatigheid minimareg. (bestaanszekerheid)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
2 Meer effect en doelmatigheid subs in sociale basis	€ 596,1	€ 868,3	€ 868,3	€ 868,3	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 596,1	€ 868,3	€ 868,3	€ 868,3
3 Kansrijke Start	€ -	€ 11,2	€ 76,7	€ 76,7	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 11,2	€ 76,7	€ 76,7
4 Minder instroom beschermingsbewind	€ 200,0	€ 200,0	€ 200,0	€ 200,0	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 200,0	€ 200,0	€ 200,0	€ 200,0
5 Jeugdhulp-onderwijs	€ 357,1	€ 519,1	€ 519,1	€ 519,1	€ -	€ 519,1	€ 519,1	€ 519,1	€ 357,1	€ -	€ -	€ -
6a Beheersmaatregelen Jeugdhulp (Schakelteam)	GEBORG				GEBORG				GEBORG			
6b Beheersmaatregelen Jeugdhulp (POH GGZ Jeugd)	€ 92,0	€ 257,7	€ 372,7	€ 372,7	€ -	€ 257,7	€ 372,7	€ 372,7	€ 92,0	€ -	€ -	€ -
6c Beheersmaatregelen Jeugdhulp (toetser medisch domein Jeugd)	€ 91,1	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 91,1	€ -	€ -	€ -
7a Beheersmaatregelen WMO (schakelteam)	€ -457,4	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -457,4	€ -	€ -	€ -
7b Beheersmaatregelen WMO (HaH)	GEBORG				GEBORG				GEBORG			
8 PGB WMO	€ 238,7	€ 238,7	€ 238,7	€ 238,7	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 238,7	€ 238,7	€ 238,7	€ 238,7
9 Van beschermd wonen naar beschermd thuis	€ 109,1	€ 1.355,9	€ 1.338,1	€ 1.338,1	€ -	€ 1.355,9	€ 1.338,1	€ 1.338,1	€ 109,1	€ -	€ -	€ -
10 Wonen doe je thuis	€ 300,0	€ 665,0	€ 1.030,0	€ 1.030,0	€ -	€ 665,0	€ 1.030,0	€ 1.030,0	€ 300,0	€ -	€ -	€ -
11 Een gezin, een plan, een coordinator	€ -	€ 459,4	€ 459,4	€ 459,4	€ -	€ 459,4	€ 459,4	€ 459,4	€ -	€ -	€ -	€ -
12 Klantregie participatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
13 Samenhang SW-voorzieningen en WMO-dagbesteding	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
14 Ontwikkelplan Toegang	€ 1.525,7	€ 3.298,3	€ 3.298,3	€ 3.298,3	€ -	€ 1.824,6	€ 1.824,6	€ 1.824,6	€ 1.525,7	€ 1.473,7	€ 1.473,7	€ 1.473,7
15 Maatpact	€ 859,9	€ 859,9	€ 859,9	€ 859,9	€ -	€ 859,9	€ 859,9	€ 859,9	€ 859,9	€ -	€ -	€ -
16 Versimpelen meldroutes	€ 203,0	€ 500,0	€ 500,0	€ 500,0	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 203,0	€ 500,0	€ 500,0	€ 500,0
17 Toezicht WMO / Jeugdhulp	€ 299,0	€ 350,0	€ 350,0	€ 350,0	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 299,0	€ 350,0	€ 350,0	€ 350,0
18 Handhaving Participatiewet	GEBORG				GEBORG				GEBORG			
	€ 4.414,3	€ 9.583,5	€ 10.111,2	€ 10.111,2	€ -	€ 5.941,6	€ 6.403,8	€ 6.403,8	€ 4.414,3	€ 3.641,9	€ 3.707,4	€ 3.707,4

* Loopijd t/m 31/12/2021. Intentie is om vervolgens de hefboom te borgen.

** Loopijd t/m 31/12/2021. Tweede helft 2021 wordt bekeken of de hefboom wordt verlengd.

3a. Budgetoverzicht per veld

Inclusieve stad x € 1.000	L/B	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Sociaal en veerkrachtig	Lasten	91.815	94.466	93.897	93.574	93.562	93.539
	Baten	-9.067	-10.894	-8.730	-8.771	-8.771	-8.771
Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid	Lasten	36.108	37.904	40.324	41.983	40.647	40.405
	Baten	-12.469	-12.848	-13.909	-13.688	-13.688	-13.168
Passende ondersteuning: Toegang	Lasten	24.120	18.530	22.878	22.878	22.878	22.878
	Baten	-1.218	-269	-204	-203	-203	-203
Passende ondersteuning: Werk en inkomen	Lasten	204.756	183.249	175.825	172.857	171.195	171.717
	Baten	-132.244	-107.393	-110.413	-108.359	-107.628	-108.873
Passende ondersteuning: WMO	Lasten	128.696	98.919	117.697	116.058	115.190	117.387
	Baten	-27.107	-5.209	-4.765	-3.882	-3.762	-3.762
Passende ondersteuning: Jeugdhulp	Lasten	76.484	69.058	75.422	74.290	72.898	71.747
	Baten	-1.344	-6.702	-167	-25	0	0
Ingrijpen bij crisis en onveiligheid	Lasten	22.407	21.125	22.142	22.141	22.141	22.141
	Baten	567	-626	-647	-644	-644	-644
Totaal Inclusieve stad	Lasten	584.387	523.253	548.185	543.781	538.512	539.814
	Baten	-182.882	-143.942	-138.835	-135.572	-134.696	-135.421
	Saldo	401.505	379.311	409.350	408.209	403.816	404.394

Duurzame stad x € 1.000	L/B	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Fysieke basiskwaliteit	Lasten	104.730	98.910	106.503	108.197	108.336	108.147
	Baten	-27.865	-26.590	-31.383	-31.317	-29.930	-29.194
Groen blauwe leefomgeving	Lasten	5.623	4.933	4.946	4.786	4.843	4.904
	Baten	-2.343	-1.252	-1.147	-918	-918	-918
Klimaat	Lasten	7.318	4.913	6.830	2.594	2.604	2.602
	Baten	-9.423	-3.416	-4.786	-449	-448	-446
Totaal Duurzame stad	Lasten	117.671	108.756	118.280	115.577	115.783	115.654
	Baten	-39.631	-31.258	-37.316	-32.684	-31.297	-30.558
	Saldo	78.040	77.498	80.964	82.893	84.486	85.095

Vitale stad x € 1.000	L/B	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Openbare orde en veiligheid	Lasten	34.905	33.845	33.058	32.980	32.678	32.618
	Baten	-2.588	-1.459	-746	-409	-409	-409
Aantrekkelijke leefomgeving	Lasten	29.698	32.726	34.356	33.153	33.560	33.925
	Baten	-20.483	-23.345	-23.880	-21.889	-21.774	-21.781
Economie, cultuur en evenementen	Lasten	42.224	39.086	42.691	37.019	34.937	34.809
	Baten	-14.600	-13.793	-13.906	-7.996	-6.327	-6.287
Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit	Lasten	95.810	73.299	77.555	68.352	53.056	60.528
	Baten	-81.359	-59.497	-64.179	-55.654	-40.291	-47.679
Totaal Vitale stad x € 1.000	Lasten	202.637	178.956	187.660	171.504	154.231	161.880
	Baten	-119.030	-98.095	-102.710	-85.948	-68.801	-76.156
	Saldo	83.607	80.862	84.951	85.555	85.430	85.723

Samen en dichtbij x € 1.000	L/B	Realisatie 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Budget 2025
Bestuur en samenwerking	Lasten	11.227	10.370	11.868	11.072	11.072	11.072
	Baten	-303	-301	-1.037	-150	-150	-150
Publieke dienstverlening	Lasten	16.542	17.933	18.119	18.345	18.225	18.205
	Baten	-10.024	-9.405	-9.583	-9.961	-9.961	-9.961
Diensten aan andere overheden	Lasten	30.298	24.696	27.339	27.337	27.337	27.337
	Baten	-30.685	-24.671	-27.582	-27.581	-27.581	-27.482
Financiering en algemene dekkingsmiddelen	Lasten	9.551	6.872	3.877	4.344	4.877	5.599
	Baten	-607.480	-574.195	-616.331	-607.607	-606.024	-605.315
Algemene baten en lasten	Lasten	41.886	20.093	33.638	16.120	13.394	20.070
	Baten	-47.634	-9.063	-18.319	-8.383	-4.364	-11.043
Totaal Samen en dichtbij	Lasten	109.503	79.965	94.841	77.218	74.905	82.283
	Baten	-696.126	-617.635	-672.853	-653.681	-648.079	-653.951
	Saldo	-586.623	-537.670	-578.012	-576.463	-573.174	-571.669
Totaal x € 1.000	Lasten	1.014.198	890.931	948.966	908.079	883.430	899.630
	Baten	-1.037.668	-890.931	-951.714	-907.885	-882.872	-896.086
Saldo programmabegroting	Saldo	-23.470	0	-2.748	194	558	3.544

3b. Budgetoverzicht per taakveld

	Taakveld x € 1.000	Totaal			Inclusieve stad			Duurzame stad			Vitale stad			Samen en dichtbij		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	9.848	-971	8.877	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9.848	-971	8.877
0.2	Burgerzaken	5.911	-1.948	3.964	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5.911	-1.948	3.964
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	10.906	-3.037	7.869	0	0	0	0	0	0	10.906	-3.037	7.869	0	0	0
0.4	Overhead	84.915	-89	84.826												
0.5	Treasury	907	-4.355	-3.449												
0.61	OZB woningen	749	-23.101	-22.352												
0.62	OZB niet-woningen	0	-25.256	-25.256												
0.63	Parkeerbelasting	0	-11.612	-11.612	0	0	0	0	-11.612	-11.612	0	0	0	0	0	0
0.64	Belastingen overig	765	-5.286	-4.521												
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	-517.621	-517.621												
0.8	Overige baten en lasten	12.406	-9	12.397	0	0	0	0	0	0	-949	-2	-951	13.355	-7	13.348
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0												
0.10	Mutaties reserves	35.753	-70.388	-34.635	0	-2.473	-2.473	7.431	-9.431	-2.001	9.442	-33.555	-24.112	18.880	-24.929	-6.049
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	Bestuur en ondersteuning	162.160	-663.673	-501.513	0	-2.473	-2.473	7.431	-21.043	-13.613	19.400	-36.594	-17.194	47.994	-27.854	20.139
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	15.970	-145	15.825	0	0	0	0	0	0	15.970	-145	15.825	0	0	0
1.2	Openbare orde en veiligheid	14.550	-1.535	13.015	3.255	-108	3.147	24	0	24	10.965	-383	10.581	307	-1.043	-737
1	Veiligheid	30.520	-1.680	28.840	3.255	-108	3.147	24	0	24	26.935	-529	26.406	307	-1.043	-737
2.1	Verkeer en vervoer	37.305	-1.949	35.356	4	0	4	28.681	-1.248	27.433	8.381	-394	7.987	239	-307	-69
2.2	Parkeren	12.302	-7.755	4.547	0	0	0	13.902	-7.639	6.263	-1.600	-116	-1.716	0	0	0
2.3	Recreatieve havens	187	-50	138	0	0	0	65	0	65	122	-50	73	0	0	0
2.4	Economische havens en waterwegen	79	-32	47	0	0	0	0	0	0	79	-32	47	0	0	0
2.5	Openbaar vervoer	27	0	27	0	0	0	0	0	0	27	0	27	0	0	0
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	49.900	-9.786	40.115	4	0	4	42.648	-8.886	33.762	7.009	-592	6.417	239	-307	-69
3.1	Economische ontwikkeling	8.259	-95	8.164	0	0	0	0	0	0	8.259	-95	8.164	0	0	0

	Taakveld x € 1.000	Totaal			Inclusieve stad			Duurzame stad			Vitale stad			Samen en dichtbij		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	26.435	-13.557	12.878	0	0	0	0	0	0	26.435	-13.557	12.878	0	0	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1.328	-265	1.062	0	0	0	0	0	0	1.328	-41	1.287	0	-224	-224
3.4	Economische promotie	497	-757	-260	0	0	0	0	0	0	476	-315	161	20	-442	-422
3	Economie	36.518	-14.675	21.844	0	0	0	0	0	0	36.498	-14.008	22.489	20	-666	-646
4.1	Openbaar basisonderwijs	1.871	-460	1.411	1.871	-460	1.411	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.2	Onderwijshuisvesting	10.304	-335	9.969	10.304	-335	9.969	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	26.824	-17.961	8.862	22.409	-12.692	9.717	0	0	0	3	0	3	4.411	-5.269	-858
4	Onderwijs	38.999	-18.757	20.242	34.584	-13.488	21.096	0	0	0	3	0	3	4.411	-5.269	-858
5.1	Sportbeleid en activering	4.029	-1.270	2.760	4.029	-1.270	2.760	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.2	Sportaccommodaties	20.087	-8.385	11.702	23.322	-7.138	16.184	0	0	0	-3.234	-1.247	-4.482	0	0	0
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	20.350	-5.064	15.286	0	0	0	133	0	133	19.807	-5.064	14.743	410	0	410
5.4	Musea	8.251	-931	7.321	0	0	0	0	0	0	6.844	-931	5.913	1.408	0	1.408
5.5	Cultureel erfgoed	463	-310	154	0	0	0	0	0	0	463	-310	154	0	0	0
5.6	Media	7.169	-65	7.104	0	0	0	0	0	0	7.169	-65	7.104	0	0	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	18.940	-1.612	17.328	659	0	659	14.275	-212	14.063	3.985	-1.380	2.605	20	-20	0
5	Sport, cultuur en recreatie	79.290	-17.636	61.654	28.010	-8.407	19.603	14.409	-212	14.197	35.034	-8.997	26.037	1.837	-20	1.817
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	60.963	-7.328	53.635	44.446	-44	44.401	0	0	0	12.136	-3.131	9.005	4.381	-4.152	228
6.2	Wijkteams	1.482	-203	1.279	1.482	-203	1.279	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.3	Inkomensregelingen	138.328	-107.855	30.473	138.143	-107.668	30.476	0	0	0	0	0	0	185	-188	-3
6.4	Begeleide participatie	28.172	-834	27.338	28.172	-834	27.338	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	14.708	-429	14.280	14.708	-429	14.280	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	12.524	0	12.524	12.524	0	12.524	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	46.830	-12.725	34.105	37.160	-3.913	33.247	0	0	0	0	0	0	9.670	-8.812	858
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	69.506	-3.103	66.402	66.405	-3	66.402	0	0	0	0	0	0	3.101	-3.101	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	83.571	-1.226	82.345	83.571	-1.226	82.345	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	6.571	0	6.571	6.571	0	6.571	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Sociaal domein	462.655	-133.704	328.952	433.183	-114.319	318.863	0	0	0	12.136	-3.131	9.005	17.336	-16.253	1.084

	Taakveld x € 1.000	Totaal			Inclusieve stad			Duurzame stad			Vitale stad			Samen en dichtbij		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
7.1	Volksgezondheid	8.911	-550	8.361	8.423	0	8.423	0	0	0	487	-550	-63	0	0	0
7.2	Riolering	10.120	-14.201	-4.081	0	0	0	10.112	-563	9.549	0	0	0	8	-13.638	-13.630
7.3	Afval	21.096	-34.013	-12.917	0	0	0	18.473	-3.054	15.419	-516	-74	-590	3.140	-30.885	-27.746
7.4	Milieubeheer	9.532	-2.223	7.309	0	0	0	8.594	-1.285	7.309	0	0	0	938	-938	0
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	239	-232	7	0	0	0	241	-232	9	-2	0	-2	0	0	0
7	Volksgezondheid en milieu	49.897	-51.218	-1.321	8.423	0	8.423	37.420	-5.133	32.287	-31	-624	-655	4.085	-45.461	-41.376
8.1	Ruimtelijke Ordening	7.526	-6.639	887	0	0	0	91	0	91	7.436	-6.639	796	0	0	0
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	14.897	-24.811	-9.913	0	0	0	0	0	0	14.897	-24.811	-9.913	0	0	0
8.3	Wonen en bouwen	16.602	-9.136	7.465	0	0	0	0	-37	-37	12.474	-1.702	10.772	4.128	-7.398	-3.270
8	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	39.025	-40.586	-1.561	0	0	0	91	-37	54	34.807	-33.152	1.655	4.128	-7.398	-3.270
	Totaal	948.966	-951.714	-2.748	507.459	-138.796	368.663	102.021	-35.311	66.710	171.791	-97.626	74.165	80.358	-104.272	-23.914

4. Overzicht kadernota's en beleidsnota's

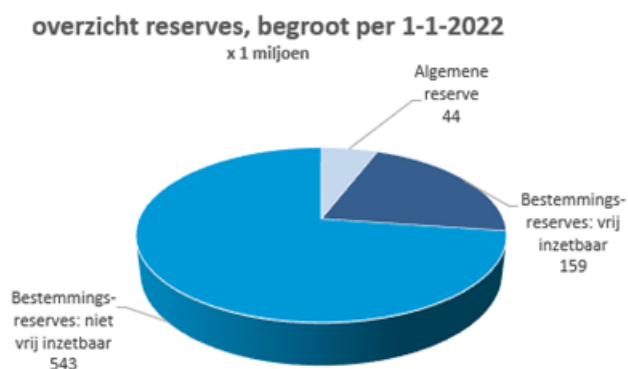
Vigerende kadernota / beleidskader	Looptijd t/m
Inclusieve stad	
Kadernota: Versterken sociaal en veerkrachtig Tilburg	2023
• Beleidsnota Integrale jeugdaanpak	2023
• Integrale kijk op ouderen: gezond en gelukkig oud in Tilburg	2023
• Beleidsnota Sport en Bewegen 2020-2023: Meedoen is winnen	2023
• Beleidsnota positieve gezondheid 2020-2023	2023
• Beleidsnota Visie bestaanszekerheid 2020 - 2023: activeren vanuit nabijheid en maatwerk	2023
• Beleidsnota sociale basis	2025
• Beleidsnota inclusie	2024
• Dierenwelzijnsbeleid	
Stimuleren van persoonlijke ontwikkeling	
• Lokale educatieve agenda 2019-2022	2022
• Meerjaren Integraal Huisvestingsplan Voortgezet Onderwijs	2045
• Programma Jeugdwerkloosheidsvrije regio	2022
• Beleidsnota Inburgering 2022-2026	2026
• Beleidsnota Mondiale bewustwording 2021-2025	2025
Kadernota Bieden van passende ondersteuning	2024
• Samen met de Jeugd; koersdocument jeugdhulp	
• Tilburg investeert in Perspectief	2023
Kadernota Ingrijpen bij crisis en onveiligheid	2024
• Integraal Veiligheidsplan Tilburg IVP 2019-2022	
• Regionaal programma Huiselijk geweld en Kindermishandeling 2019-2021 Veiligheid voorop!	2021
• Beleidsnota prostitutie en seksbranche 2019	
Duurzame stad	
Fysieke basiskwaliteit	
• Nota bodembeheer met bodemkwaliteitskaart	
• Afwegingskader ondergrond	
• Herziene nota bodembeheer met bodemkwal. kaart PFAS	
• Gebiedsgericht grondwaterbeheer	
• Bodembeleid 'In goede aarde' (vervalt met Omgevingswet)	
• Verordening bodemsanering (vervalt met Omgevingswet)	
• Afvalbeleid spoor 2 2015-2020	
• Plan van aanpak bijplaatsingen bij milieuparkjes	
• Beleidsvisie externe veiligheid gemeente Tilburg 2010	
• Actieplan geluid 2018	
• Beheerbeleidsplan 'Groenbeheer op niveau'	
• Beleidsbeheerplan wegen 2021-2024	
• Beheerplan civiele kunstwerken 2021-2025	
Groen blauwe leefomgeving	
• Programma Water en Riolering 2020-2023	
• Nota biodiversiteit 2010	
• Nota Groen in de Stad 2016	
• Uitvoeringsprogramma Groen en Biodiversiteit 2012	

• Bomenverordening 2017 inclusief het bomenbeleid	
Klimaat	
• Energievisie 2017	
• Energie agenda 2019	
• Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie Koel Tilburg 2020	
• Agenda 2019 Tilburg Circulair	
• Regionale Energie en Klimaat Strategie (REKS)	
• Aan de slag met je huis (o.a. Stimuleringslening en Zonnepanelenproject)	
• Groene leges (college)	
• Green deals (college o.a. Kraaiven en Vossenbergh; Zorg)	
• Beleidsregels duurzame opwek kleinschalige initiatieven voor grondgebonden zon (< 2ha) (college)	
• Woonconvenant 2020 (college)	
• Green deal waterstofalliantie	
• Roadmap verduurzaming gemeentelijk vastgoed	
• BZK proeftuin Quirijnstock	
• Klimaatfonds	
Vitale stad	
Openbare orde en veiligheid	
• Integraal Veiligheidsplan Tilburg IVP 2019-2022	
Aantrekkelijke leefomgeving	
• Nota grondbeleid gemeente Tilburg	
• Roadmap 2.0 - naar een duurzame gebouwexploitatie	
Economie, Cultuur en evenementen	
• Uitvoeringsnota's Versnelling en Versterking Next Economy	2023
• Horecabeleid gemeente Tilburg	2021/2022
• Beleidsnota Detailhandelvisie 2019	2022
• Beleidsnota Citymarketingbeleid 2019 - 2022	2022
• Evenementenbeleid Tilburg 2019-2022	2022
• Koersdocument en uitvoeringsprogramma Tilburg Circulair 2022 - 2025	2025
• Cultuur raakt ons; Cultuurplan Tilburg 2021-2024	2024
• Uitvoeringsagenda Cultuurambities Cultuurplan 2021-2024	2024
Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit	
• Omgevingsvisie Tilburg 2040	
• Tilburg NextT. Economisch-ruimtelijke visie Binnenstad 21e eeuw	
• Woonvisie Tilburg 2015	
• Woonagenda 2020-2025	
• Toekomstbestendige Werklocaties	
• Detailhandelsvisie 2019	
• Mobiliteitsaanpak 2040 en MobiliteitsAgenda013	
• Hoofdlijnennotitie Parkeren 2016	
Samen en dichtbij	
• Strategische MeerjarenAgenda 2019-2023 Hart van Brabant en Midpoint Brabant <i>Kloppend hart van metropoolregio Brabant</i>	
• Visie op dienstverlening 2016-2020	
• Visie op Planning & Control	
• Nota financieel beleid	
• Subsidiebeleid 2017-2020	
• Kadernota Bedrijfsvoering	

5. Overzicht reserves en voorzieningen

Deze bijlage bevat een overzicht van alle individuele reserves en voorzieningen. Hierbij is een meerjarig verloopoverzicht opgenomen. Tevens zijn wijzigingen in instellingsbesluiten van reserves opgenomen. Een detailoverzicht van alle bestedingsplannen per reserve en voorziening is niet in deze programmabegroting opgenomen, maar separaat op www.tilburg.nl beschikbaar.

Per 1 januari 2022 bedraagt het begrote totaal van de reserves € 746 miljoen en van de voorzieningen € 20 miljoen. Voorzieningen zijn ingesteld op grond van een (wettelijke) verplichting. Bestemmingsreserves zijn door de raad voor een bepaald doel geormerkte gelden. Zodra de doelstelling waartoe de reserve is ingesteld komt te vervallen, valt de bestemmingsreserve vrij en kan er vervolgens een nieuwe bestemming aan worden toegekend door de raad. De algemene reserve daarentegen is een vrije reserve die noodzakelijk is om te kunnen beschikken over een financiële buffer. De reserves zijn gecategoriseerd naar aard en mate waarin deze vrij inzetbaar zijn.

Wijziging instellingsbesluit Reserve Herstructurering erfpacht

Wij ontvangen jaarlijks bijdragen van de corporaties op moment van verkoop van voormalige erfpacht woningen. Deze wordt de 2^e geldstroom genoemd. Tot 2021 worden deze ontvangsten gestort in de reserve beleggingsfonds 2000. Deze worden vervolgens – bij gebleken noodzakelijkheid – doorgestort naar de reserve herstructurering erfpachtomzettingen (via raadsbesluit). Vanaf 2022 wordt binnen de ramingen van de reserve herstructurering rekening gehouden met deze bijdragen uit de 2^e geldstroom. Dat gebeurt op basis van een gemiddelde van de ontvangsten van de afgelopen jaren. Wij houden rekening met een jaarlijkse afname van deze bijdragen. Het "woningpotentieel" dat verkocht kan worden neemt binnen de corporaties immers af. Deze wijziging is gemeld als nieuw beleid onder het programma vitale stad.

Nr.	Naam reserve / voorziening	SALDO 01-01-21	MUTATIES 2021	SALDO 01-01-22	MUTATIES 2022	SALDO 01-01-23	MUTATIES 2023	SALDO 01-01-24	MUTATIES 2024	SALDO 01-01-25	MUTATIES 2025	SALDO 01-01-26
	RESERVES											
A.001	Algemene reserve	48.892	-4.915	43.977	3.686	47.663	-2.761	44.902	-1.000	43.902	0	43.902
	Totaal: Algemene reserve	48.892	-4.915	43.977	3.686	47.663	-2.761	44.902	-1.000	43.902	0	43.902
B.001	Reserve Incidentele Opgaven (RIO)	26.776	-16.310	10.466	-4.550	5.916	-1.655	4.261	-510	3.751	-3.580	171
B.002	Reserve Duurzame investeringen	976	-976	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B.003	Reserve Ontwikkeling Informatisering (ROI)	2.581	-1.591	990	-730	260	-260	0	0	0	0	0
B.005	Reserve Openbaar vervoer	86	-86	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B.006	Reserve Volkshuisvesting	1.065	-772	293	-20	273	-20	253	-20	233	-20	213
B.007	Reserve Bodem, geluid en lucht	9.674	-869	8.805	-1.185	7.620	-3.102	4.518	-1.781	2.737	-1.115	1.622
B.008	Reserve Herstructurering erfpachtomzettingen	24.429	-3.475	20.954	-9.021	11.933	-2.360	9.573	-333	9.240	-6.096	3.144
B.009	Reserve Natuurontwikkeling	939	1.546	2.485	0	2.485	0	2.485	0	2.485	0	2.485
B.010	Reserve Bomen	824	-549	275	-20	255	-30	225	-30	195	-30	165
B.011	Bestemmingsreserve Betaald parkeren	11.714	3.022	14.736	3.135	17.871	2.239	20.110	942	21.052	2.712	23.764
B.012	Reserve Duurzaamheidsfonds gem. gebouwen en inst.	1.517	729	2.246	-1.448	798	38	836	38	874	38	912
B.014	Reserve Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg (LHFT)	2.580	538	3.118	-2.075	1.043	-340	703	-390	313	-313	0
B.016	Reserve Gebiedsgericht grondwaterbeheer	1.991	-39	1.952	-38	1.914	-7	1.907	-7	1.900	-7	1.893
B.017	Reserve Stimulering innovatie regionale arbeidsmarkt	286	-211	75	0	75	0	75	0	75	0	75
B.018	Reserve Risico's grondexploitatie	42.521	-1.324	41.197	0	41.197	0	41.197	0	41.197	0	41.197
B.019	Reserve Detailhandelsfonds	258	-142	116	-100	16	0	16	0	16	0	16
B.020	Reserve Economisch investeringsfonds tbv cofinanciering	4.160	3.781	7.941	-2.873	5.068	-988	4.080	-500	3.580	0	3.580
B.022	Reserve Gemeentelijke huisvesting	4.940	-2.521	2.419	-1.137	1.282	-1.242	40	0	40	0	40
B.023	Reserve Kermis	222	-222	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B.025	Reserve Gebiedsexploitatie/ Facilitair grondbeleid	5.675	-2.616	3.059	-1.344	1.715	-1.551	164	-164	0	0	0

[illegible]

Nr.	Naam reserve / voorziening	SALDO 01-01-21	MUTATIES 2021	SALDO 01-01-22	MUTATIES 2022	SALDO 01-01-23	MUTATIES 2023	SALDO 01-01-24	MUTATIES 2024	SALDO 01-01-25	MUTATIES 2025	SALDO 01-01-26
V.001	Voorziening voormalig personeel	1.692	-432	1.260	-288	972	-288	684	-288	396	-288	108
V.002	Voorziening voormalig bestuur	10.509	-752	9.757	-192	9.565	-192	9.373	-222	9.151	-222	8.929
V.009	Voorziening aankoop Piusplein 1	726	-34	692	-35	657	-35	622	-36	586	-37	549
V.010	Voorziening aankoop kunstcluster	382	-12	370	-12	358	-12	346	-13	333	-13	320
V.012	Voorziening onderhoud gemeentegebouwen	841	-841	0	11	11	-8	3	83	86	322	408
V.042	Voorziening Afvalstoffenheffing	41	4	45	0	45	0	45	0	45	0	45
V.043	Voorziening Rioolheffing	5.255	-3.843	1.412	0	1.412	0	1.412	0	1.412	0	1.412
V.046	Voorziening Garantiebudget Traverse	40	0	40	0	40	0	40	0	40	0	40
V.051	Voorziening GE Facilitair	2.824	-118	2.706	-878	1.828	0	1.828	0	1.828	-1.828	0
V.052	Voorziening Chroom-6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.054	Voorziening Vennootschapsbelasting	530	0	530	0	530	0	530	0	530	0	530
V.055	Voorziening Herziening BTW	128	-64	64	-64	0	0	0	0	0	0	0
V.056	Voorziening Jeugdhulp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V.058	Voorziening Beklemde Middelen	306	-56	250	0	250	0	250	0	250	0	250
V.059	Voorziening Verlieslatende Plannen	4.354	-1.537	2.817	0	2.817	0	2.817	0	2.817	0	2.817
SUBTOTAAL VOORZIENINGEN		27.628	-7.685	19.943	-1.458	18.485	-535	17.950	-476	17.474	-2.066	15.408

6. Overzicht investeringen

Investerings (x € 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Inclusieve stad:				
Sociaal en veerkrachtig	5.807	1.147	1.147	1.040
Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid	40.969	5.951	250	250
Duurzame stad:				
Fysieke basiskwaliteit	60.461	50.619	38.676	42.430
Groen blauwe leefomgeving	1.840	795	753	753
Klimaat	100	100	350	100
Vitale stad:				
Openbare orde en veiligheid	75	120	120	120
Aantrekkelijke leefomgeving	46.534	14.560	13.400	11.763
Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit	18.194	18.622	13.893	28.895
Samen en dichtbij				
Publieke dienstverlening	150	150	150	150
Algemene baten en lasten	25.711	14.368	4.368	4.368
Totaal investeringen	199.841	106.432	73.107	89.869

Waarvan:				
- met economisch nut	156.165	75.698	51.952	52.727
- met maatschappelijk nut	43.676	30.734	21.155	37.142

Waarvan dekking ten laste van:				
- Tarieven/gesloten exploitaties	38.437	41.005	33.720	36.657
- Reserves en voorzieningen	11.148	1.300	900	8.474
- Eénmalige bijdragen van overheden/derden	4.467	3.362	1.229	3.105
- Bijdragen intern/exploitatie	0	0	0	0
- Algemene middelen	145.789	60.765	37.258	41.633

Kapitaallasten van de investeringen zijn volledig in de begrotingsramingen opgenomen.

Investerings (Herijking bestaande investeringsbudgetten)

Programma: Duurzame stad
Veld: Fysieke basiskwaliteit
Onderwerp: Inzameling huishoudelijk afval en gladheidsbestrijding

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Mutatie Lasten	45 V	82 N	50 N	896 N
Mutatie Baten	-	-	-	-
Saldo	45 V	82 N	50 N	896 N

Toelichting op het voorstel:

Jaarlijks wordt het vervangingsschema geactualiseerd en de nieuwe jaarschijf (2025) aan de begroting toegevoegd.

Programma: Vitale stad
Veld: Aantrekkelijke leefomgeving
Onderwerp: Herijking investeringsbudgetten gebouwen

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Mutatie Lasten	4.299 N	3.982 N	2.152 N	1.697 N

Mutatie Baten	-374 V	-417 V	-331 V	-684 V
Saldo	3.925 N	3.565 N	1.821 N	1.013 N

Toelichting op het voorstel:

De stijging van de investeringen is het gevolg van de indexering van de prijzen met 2% en abusievelijk bij de programmabegroting 2021 geen rekening gehouden is met de koepelkosten, kostprijsverhogende btw en SPUK. Een derde reden van de stijging betreft het bijstellen van het MJOP.

Onderstaand zijn de verschillen schematisch weergegeven:

Verklaring verschillen	2022	2023	2024	2025
Indexering prijzen 2%	127	131	139	146
Koepelkosten, kostprijsverhogende btw en SPUK	1.020	1.001	963	783
Stijging MJOP (incl. uitgestelde investeringen voorgaande jaren)	2.778	2.433	719	84
Totale mutatie vervangingsinvesteringen	3.925	3.565	1.821	1.013

De stijging in het MJOP heeft vooral te maken met investeringen die in het verleden uitgesteld zijn, maar nu niet verder uitgesteld kunnen worden om te voldoen aan onderhoudsniveau conditie 3 'redelijk'. Onderstaand zijn een aantal grote vervangingsinvesteringen op pandniveau toegelicht (> 100):

Object	Toelichting	2022	2023	2024	2025
Beneluxlaan 74	Kozijnen vervangen			298	
Goirkestraat 86 & 88	Vervangen BMI	107	134		
Goirkestraat 96	Vervangen BMI en herstellen gebreken constructie	306	351		
Stappegoorweg 3	Vervangen C.V. en verlichting		149		
Wagnerplein 1	Vervangen regelinstallatie en voegwerk twee baden	604			

Programma:

Inclusieve stad

Veld:

Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

Onderwerp:

herijking investeringskredieten onderwijshuisvesting

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Mutatie Lasten	7.546 N	-	-	-
Mutatie Baten	-	-	-	-
Saldo	7.546 N	0	0	0

Toelichting op het voorstel:

Deze herijking omvat de kosten voor de wettelijke verplichte voorzieningen die moeten worden opgenomen in het huisvestingsprogramma 2022. Het gaat onder andere over voorzieningen die nodig zijn voor uitbreiding van de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs in Tilburg (incl. uitbreiding 1^e inrichting). Deze voorzieningen zijn nodig om het ruimtegebrek op te lossen waar deze scholen mee geconfronteerd worden als gevolg van het gestegen aantal leerlingen. De uitbreidingsinvesteringen betreffen achtereenvolgens OC Leijpark, Auris Florant, ZML de Bodde en VSO Parours. Daarnaast wordt het reeds toegekende investeringskrediet voor realisatie van de nieuwe basisschool WillemsPoort op het kazerneterrein in Stappegoor (planning 2022) opgehoogd. In het schooljaar 2022-2023 vindt vernieuwbouw van het schoolgebouw van het Schakelcollege plaats (project MIHP VO).

Programma:

Inclusieve stad

Veld:

Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid

Onderwerp:

Huisvesting maatschappelijke partners Onderwijs

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Mutatie Lasten	1.022 N	-	-	-
Mutatie Baten	-	-	-	-
Saldo	1.022 N	0	0	0

Toelichting op het voorstel:

Dit voorstel heeft betrekking op het realiseren van huisvesting voor de zorgpartners in de schoolgebouwen van de speciaal onderwijs scholen Auris Florant en ZML de Bodde. Concreet betekent dit dat het schoolgebouw met meer m2 wordt

uitgebreid dan waar de school formeel op grond van haar leerlingenaantal recht op heeft. De meerinvestering voor huisvesting van de zorgpartners in het schoolgebouw wordt gekoppeld aan de geplande uitbreiding van het schoolgebouw en de kapitaallasten worden gedekt door een jaarlijkse huurvergoeding. Uitgangspunt is dat we willen stimuleren dat onderwijs en zorg goed met elkaar kunnen samenwerken en hun dienstverlening aan de leerlingen op het gebied van zorg en ondersteuning optimaal op elkaar kunnen afstemmen. Huisvesting van de zorgpartner in het gebouw helpt hierbij.

Voorstel investeringen nieuw beleid (x € 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Inclusieve stad:				
Sociaal en veerkrachtig	0	0	0	0
Duurzame stad:				
Fysieke basiskwaliteit	-2.150	-6.913	3.250	-5.750
Groen blauwe leefomgeving	-38	-46	-45	-45
Klimaat	0	0	0	0
Vitale stad:				
Aantrekkelijke leefomgeving	55	0	0	0
Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit	1.769	1.732	1.738	-209
Totaal investeringen nieuw beleid	-364	-5.227	4.943	-6.004

Waarvan:				
- met economisch nut	9.550	0	0	0
- met maatschappelijk nut	-9.914	-5.227	4.943	-6.004

Waarvan dekking ten laste van:				
- Tarieven/gesloten exploitaties	9.550	0	0	0
- Reserves en voorzieningen	1.947	1.947	1.947	0
- Eénmalige bijdragen van overheden/derden	0	0	0	0
- Bijdragen intern/exploitatie	0	0	0	0
- Algemene middelen	-11.861	-7.174	2.996	-6.004

Investeringen (Nieuw beleid)

Programma:	Duurzame stad
Veld:	Fysieke basiskwaliteit
Onderwerp:	Duurzame afvalinzameling binnenstad en Spoorzone

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Mutatie Lasten	2.900 N	-	-	-
Mutatie Baten	-	-	-	-
Saldo	2.900 N	0	0	0

Toelichting op het voorstel:

Op ca. 40 locaties worden ondergrondse containers geplaatst voor de inzameling van restafval, papier, PMD en GFT. Hiervoor zal geïnvesteerd moeten worden in ondergrondse containers (€ 2.000.000) en bijbehorende automatisering (€ 300.000). De kosten van projectbegeleiding zullen € 200.000 bedragen.

De vervanging van een conventioneel inzamelvoertuig door een elektrisch aangedreven inzamelvoertuig gaat gepaard met een extra investering van € 400.000.

Programma:	Duurzame stad
Veld:	Fysieke basiskwaliteit
Onderwerp:	Milieustraat en Circulair Ambachtscentrum Tilburg (CAT)

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
-------------------------	------	------	------	------

Mutatie Lasten	6.000 N	-	-	-
Mutatie Baten	-	-	-	-
Saldo	6.000 N	0	0	0

Toelichting op het voorstel:

Voor de herinrichting van de milieustraat is een investering nodig van € 6.000.000,-. Dit is inclusief het geheel vervangen van de vloestofdichte rioleringsstelsel. Bij twee opvolgende 6-jaarlijkse certificatie rondes (2015 en 2021) van het vloestofdichte rioleringsstelsel op de milieustraat is gebleken dat een deel van het terrein (welke valt onder de norm van vloestofdichtheid) een gedateerde en slechte vloestofdichte riolering heeft. Bij de herinrichting van de milieustraat zal ook de vloestofdichte riolering ter plaatse opnieuw moeten worden aangelegd. Door de slechte kwaliteit van het huidige rioleringsstelsel is het aansluiten van een nieuw rioleringsstelsel op het oude rioleringsstelsel geen optie.

Programma: Duurzame stad
Veld: Fysieke basiskwaliteit

Onderwerp: Aanpak inzameling hoogbouw

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Mutatie Lasten	650 N	-	-	-
Mutatie Baten	-	-	-	-
Saldo	650 N	0	0	0

Toelichting op het voorstel:

Voor de maatwerkoplossingen bij de hoogbouw is een investering nodig van € 400.000 in inzamelmiddelen. Het chippen, wegen en registreren gaat gepaard met een investering van € 250.000.

Programma: Duurzame stad
Veld: Fysieke basiskwaliteit

Onderwerp: Versnelde vervanging LED Openbare Verlichting

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Mutatie Lasten	2.000 N	2.000 N	2.000 N	2.000 N
Mutatie Baten	-	-	-	-
Saldo	2.000 N	2.000 N	2.000 N	2.000 N

Toelichting op het voorstel:

De versnelde vervanging van Openbare Verlichting om een besparing op CO2 uitstoot en energie te realiseren vraagt een investering van € 10.000.000 die over 5 jaar uitgesmeerd wordt.

Programma: diverse Diversen
Veld: diverse Diversen

Onderwerp: Vrijval kredieten MJP

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Mutatie Lasten	13.861 V	9.174 V	996 N	8.004 V
Mutatie Baten	-	-	-	-
Saldo	13.861 V	9.174 V	996 N	8.004 V

Toelichting op het voorstel:

De realisatie van onderhoudsprojecten in de openbare ruimte leidt op basis van actuele inschattingen tot een budgettaire verschuiving. Doordat de capaciteit momenteel wordt uitgebreid is een omzet van totaal € 50 miljoen aan investeringen én exploitatiemiddelen het uitgangspunt. Projecten die later gerealiseerd worden dan nu geraamd zijn Burgemeestersbuurt, Beneluxlaan, Klimaatadaptieve herplant bomen, Waalslaan verbreden lage bruggen en bijdragen aan het Stadsforum. De kwaliteit van de kapitaalgoederen komt niet in het gedrang door latere realisatie van deze projecten. Het gevolg hiervan is dat investeringskredieten vervallen.

Bedragen x € 1.000,-

Veld		2022	2023	2024	2025
Fysieke basiskwaliteit	Lasten	-13.700	-8.913	1.250	-7.750
Groen blauwe leefomgeving	Lasten	-38	-46	-45	-45
Aantrekkelijke leefomgeving	Lasten	55	0	0	0
Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit	Lasten	-178	-215	-209	-209

Programma:**Vitale stad****Veld:****Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit****Onderwerp:****Autoluw maken cityring**

Investering (x 1.000,-)	2022	2023	2024	2025
Mutatie Lasten	1.947 N	1.947 N	1.947 N	-
Mutatie Baten	1.947 V	1.947 V	1.947 V	-
Saldo	0	0	0	0

Toelichting op het voorstel:

In oktober 2021 is aan uw raad een uitgewerkt voorstel voorgelegd voor de verluwing van de city ring. Het voorstel gaat uit van variant 3 waarbij de Bisschop Zwijsenstraat wordt los geknipt van het Stadsforum. Uitgegaan wordt van een benodigd investeringsbudget van € 5,84 miljoen gebaseerd op een eerste kostenraming. Wij stellen uw raad voor om de reserve Bovenwijkse Voorzieningen hier ter dekking voor in te zetten. Wij gaan voorsnog uit van een gefaseerde aanpak over de jaren 2022 - 2024.

7. Overzicht incidentele lasten en baten

Programma/omschrijving (x € 1.000,-)	Lasten 2022	Lasten 2023	Lasten 2024	Lasten 2025	Baten 2022	Baten 2023	Baten 2024	Baten 2025
Inclusieve Stad								
Klantgericht participatie	1.021	0	0	0	-1.021	0	0	0
Versterking next economy	475	0	0	0	-475	0	0	0
Doorhuren Stads Kantoor 5 2021-2023	313	313	0	0	0	0	0	0
Prov. subsidie Talent kennisec 2020-2023	423	306	0	0	-423	-306	0	0
Overige Inclusieve Stad	1.628	763	126	0	-1.119	-402	-98	0
Totaal Inclusieve Stad	3.860	1.382	126	0	-3.038	-708	-98	0
Duurzame Stad								
Omgevingsdienst OMWB	376	0	0	0	-376	0	0	0
Programmabureau Groen in de stad	250	0	0	0	-250	0	0	0
Klimaatfonds/energietransitie	3.000	0	0	0	-3.000	0	0	0
Milieustraat albionstraat	2.270	0	0	0	-2.270	0	0	0
Panelen zon op je dak aanschaf	333	0	0	0	-333	0	0	0
Overige Duurzame Stad	321	30	0	0	-356	-44	-17	-7
Totaal Duurzame Stad	6.550	30	0	0	-6.585	-44	-17	-7
Vitale Stad								
Haven loven	270	0	0	0	-270	0	0	0
Koningsplein 1e fase binnenstad	1.200	1.900	1.300	1.600	-1.200	-1.900	-1.300	-1.600
Stimuleren huisvesting spoedzoekers	1.000	0	0	0	-1.000	0	0	0
Aanpak verloederde panden	250	0	0	0	-250	0	0	0
Puijacker	1.521	0	0	0	-1.521	0	0	0
Voortzetting bijdrageregeling Taskforce	3.244	0	0	0	-3.244	0	0	0
Binnenstedelijke herstructurering (GREX)	0	0	385	2.557	0	0	-385	-2.557
Wandelbos volkshuisvestingsfonds	400	0	0	0	-400	0	0	0
Midpoint Brabant Circulair	400	0	0	0	-400	0	0	0
Wilhelminakanaal fase 1.5	480	2.477	1.900	180	-480	-2.477	-1.900	-180
Citymarketing	310	0	0	0	-310	0	0	0
Professionalisering binnenstadmanagement	290	0	0	0	-290	0	0	0
Versnelling next economy	625	300	0	0	-625	-300	0	0
Versterking next economy	775	1.000	0	0	-775	-1.000	0	0
Evenementenbeleid	500	0	0	0	-500	0	0	0
Impuls cultuur	335	335	0	0	-335	-335	0	0
Tilburg Akkoord 2	271	0	0	0	-271	0	0	0
Roadmap duurzaamheid	1.486	0	0	0	-1.486	0	0	0
Zwaai kom loven	1.689	0	0	0	-1.689	0	0	0
toekomstbestendige werklocaties	250	300	350	312	-250	-300	-350	-312
TMIP: Visies en verkenningen 2022	800	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	48.031	44.369	31.056	39.283	-48.031	-44.369	-31.056	-39.283
Overige Vitale Stad	2.848	824	100	100	-3.131	-1.108	-383	-383
Totaal Vitale Stad	66.976	51.505	35.091	44.032	-66.459	-51.788	-35.374	-44.315
Samen en Dichtbij								
PACT	1.000	1.000	1.000	0	0	0	0	0
PACT 2023 en 2024 t.l.v. 2022	2.000	0	0	0	0	-1.000	-1.000	0
PACT Tilburg Noord/Urban Innovative Action	883	0	0	0	-883	0	0	0
I-opgave HNW (bytes)	754	0	0	0	-754	0	0	0
Informatiseringsprojecten 2022	730	0	0	0	-730	0	0	0
Smart mobility	260	260	0	0	-260	-260	0	0

Programma/omschrijving (x € 1.000,-)	Lasten 2022	Lasten 2023	Lasten 2024	Lasten 2025	Baten 2022	Baten 2023	Baten 2024	Baten 2025
Gemeentelijke huisvesting-Het Nieuwe Werken	897	0	0	0	-897	0	0	0
Tekort 2023 t.l.v. 2022	1.736	0	0	0	0	-1.736	0	0
Storting bijdrage corona in reserve corona	871	0	0	0	-871	0	0	0
Mutaties reserves organisatiekosten	4.109	1.633	0	0	-1.835	-1.398	0	0
Mutaties reserves investeringen	11.148	1.300	900	8.474	-11.148	-1.300	-900	-8.474
Overige Samen en Dichtbij	495	68	168	168	-263	0	0	0
Totaal Samen en Dichtbij	24.884	4.261	2.068	8.642	-17.641	-5.694	-1.900	-8.474
Algeheel totaal	102.269	57.179	37.285	52.674	-93.722	-58.234	-37.389	-52.796
Saldo incidentele lasten en baten	8.547	-1.056	-104	-122				

Toelichting:

In het algemeen geldt dat een gemeente structurele taken uitvoert en daarvoor structurele lasten en baten raamt in de begroting. Structurele lasten en baten zijn daarmee de regel en incidentele lasten en baten zijn de uitzondering. De incidentele lasten en baten moeten verplicht in de begroting worden opgenomen middels bovenstaand overzicht, waarbij we enkel de incidentele lasten en baten groter of gelijk aan € 250.000 separaat inzichtelijk maken; posten kleiner dan € 250.000 worden onder de post Overige bij elkaar geteld.

Het overzicht van incidentele lasten en baten laat in de jaren 2023 tot en met 2025 een negatief saldo zien, wat betekent dat we als gemeente een deel van de incidentele baten gebruiken om structurele lasten af te dekken. Het uitgangspunt is, in lijn met de vastgestelde nota Financiële positie, dat we structurele lasten dekken met structurele baten. Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat dit voor de jaren 2023 (€ 1,1 miljoen), 2024 en 2025 (€ 0,1 miljoen) niet het geval is.

Ondanks dat structurele lasten en baten het uitgangspunt zijn, zijn er ook altijd items die zich als incidenteel classificeren en ook vaak incidenteel worden gedekt en die conform regelgeving individueel dienen te worden toegelicht:

Klantgerichte participatie:

Incidentele onttrekking van € 1.021.000 uit de reserve Investeringsfonds Sociaal domein ter ondersteuning van de hefboom klantregie participatie indien blijkt dat de berekende revenuen uit de businesscase niet of onvoldoende realiseerbaar zijn (beheersmaatregel risico).

Versterking next economy:

Onttrekking uit de reserve Verkoop Essent over drie jaren (2021 t/m 2023) ter versterking van de economie in de gemeente en regio als gevolg van de coronacrisis.

Doorhuren stadskantoor 5:

Langer doorhuren Stadskantoor 5 voor de jaren 2021 t/m 2023 i.v.m. de renovatie van het stadhuis en de stadswinkel.

Project Talent Kenniseconomie 2020 -2023:

Ontvangen provinciale subsidie voor Talent voor de Kenniseconomie van morgen 2020-2023 van in totaal € 1,72 miljoen, waarvan het inhoudelijke programma en de activiteiten worden uitgevoerd met partners uit de stad.

Omgevingsdienst OMWB:

We hebben extra middelen ontvangen vanuit het Rijk voor bodemtaken, die bestemd zijn voor het werkprogramma (inclusief bodemtaken) van de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant. Deze middelen zijn toegevoegd aan de reserve Bodem. Een bedrag was nog niet begroot, omdat destijds niet bekend was of en hoeveel extra convenantsgelden het Rijk zou uitkeren.

Programmabureau Groen om de stad:

Om uitvoering te kunnen geven aan de ambities en opgaven voor groen om de stad is voor deze bestuursperiode (2019-2022) een kwalitatief hoogwaardig programmabureau gevormd. Hiervoor is € 250.000,- per jaar geraamd. Het betreft naast programmamanagement met ondersteuning, ook bijdragen aan producten als onderzoek, visievorming en uitvoeringsprogramma's. De dekking komt ten laste van de Algemene reserve Grondexploitaties.

Klimaatfonds/energietransitie:

Storting van € 1,5 miljoen uit de reserve Herstructurering erfpachtomzettingen in de reserve Investeringsfonds klimaat en eenzelfde onttrekking uit die reserve ten behoeve van de incidentele kosten voor de energietransitie.

Milieustraat Albionstraat:

De eenmalige kosten voor het afboeken van de boekwaarde en de tijdelijke milieustraat worden onttrokken uit de egaliseringsreserve afvalstoffenheffing om een eenmalige tariefverhoging te voorkomen. De structurele kosten van de herinrichting milieustraat en ambachtscentrum worden ten laste van de afvalstoffenheffing gebracht.

Panelen zon op je dak:

Storting in de reserve Investeringsfonds klimaat ten behoeve van het project Zon op je dak vanuit ontvangen bijdragen van deelnemers.

Haven Loven:

Onttrekking aan de Algemene Reserve grondexploitatie ten behoeve van de ontwikkeling haven Loven.

Koningsplein 1^e fase binnenstad:

Onttrekking aan de reserve Herstructurerings erfpachtomzettingen ten behoeve van de ontwikkeling Koningsplein.

Stimuleren huisvesting spoedzoekers:

Onttrekking aan de reserve Herstructurerings erfpachtomzettingen ter stimulering van woningbouw voor spoedzoekers.

Aanpak verloederde panden:

Onttrekking aan de reserve Herstructurerings erfpachtomzettingen ten behoeve van de aanpak van verloederde panden.

Puijacker:

Voor de realisatie van 117 betaalbare woningen in het plan Puijacker is op basis van de uitgangspunten Taskforce een bijdrage van € 13.000 per woning (totaal € 1.521.000) uit de reserve Herstructurerings erfpachtomzettingen beschikbaar.

Voortzetting bijdrageregeling Taskforce:

Voortzetting van de bijdrageregeling Taskforce Betaalbaar Wonen voor de periode 2020-2025. In de taskforce werken de Tilburgse corporaties en de gemeente nauw samen om de gewenste sociale woningbouwopgave te realiseren. Daarvoor is door de raad financiële ondersteuning beschikbaar gesteld vanuit de reserve Herstructurerings erfpachtomzettingen. Als direct gevolg van deze Taskforce is er op dit moment een planvoorraad waaruit corporaties naar verwachting voldoende woningen tot 2025 kunnen toevoegen.

Binnenstedelijke herstructurering (GREX):

Betreft gereserveerde bijdragen ten behoeve van binnenstedelijke herstructurering uit de reserve Herstructurerings erfpachtomzettingen (€ 2.172.000) en de Algemene reserve Grondexploitatie (2 x € 385.000).

Wandelbos volkshuisvestingsfonds:

Met succes is dit jaar een aanvraag ingediend bij het Rijk voor een bijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds voor het Wandelbos. Voor de voorbereiding en projectinrichting in 2022 nemen we een voorbereidingsbudget op van € 500.000 voor 2022. Hiervan wordt € 100.000 gedekt door een subsidie van het Rijk. De resterende € 400.000 komt ten laste van de reserve Herstructurerings erfpachtomzettingen.

Midpoint Brabant Circulair:

Betreft een deel (jaarschijf) van de eenmalige subsidie van € 1 miljoen aan stichting Midpoint ten behoeve van het project Midpoint Brabant Circulair in het kader van stimulering van circulaire economie ten laste van investeringsfonds klimaat.

Wilhelminakanaal fase 1.5:

In 2012 is gestart met de verruiming tot klasse IV-vaarweg van het Wilhelminakanaal tot aan de brug Dongenseweg (fase 1). Deze verruiming rendert echter pas optimaal als het kanaal tot aan Loven voor klasse IV-schepen bereikbaar wordt (Wilhelminakanaal fase 1,5). Betreffende middelen zijn gereserveerd binnen de Reserve Bovenwijkse Voorzieningen voor maatregelen fase 1,5 opwaardering Wilhelminakanaal.

Citymarketing/professionalisering binnenstadmanagement:

De extra investeringen in een programma voor verdere versterking van de Next Economy kan alleen succesvol zijn als we ook inzet blijven plegen op het verder versterken van het vestigingsklimaat van de stad Tilburg. Een sterke en aansprekende vrijetijdseconomie in de (binnen)stad en een prettig verblijfsklimaat zijn hiervoor van vitaal belang. Daartoe stellen we voor de komende 2 jaar (2021 en 2022) incidentele financiering voor om Binnenstadmanagement Tilburg (BMT) en Citymarketing te continueren.

Versnelling Next Economy:

Onttrekking uit de Reserve Incidentele Opgaven ten behoeve van de uitvoeringsnota Versnelling Next Economy (oorspronkelijke looptijd 2020-2021) om het aanpassingsvermogen en de vernieuwingskracht van bedrijven te laten toenemen, de economie te verduurzamen en circulair te maken. Draagt tevens bij aan de doelstellingen binnen het programma Inclusieve stad voor talentontwikkeling en uiteindelijk ook het terugdringen van de werkloosheid.

Evenementenbeleid:

Het Evenementenbeleid 2019-2022 beschrijft de ambities voor de komende jaren. Om het ambitieniveau zoals opgenomen in het beleid voor de volledige beleidsperiode te behouden, zijn in 2021 én 2022 aanvullende incidentele middelen nodig. Voor 2022 wordt aanvullend € 500.000,- beschikbaar gesteld uit de reserve Verkoop Essent.

Impuls cultuur:

Het incidentele bedrag heeft betrekking op de ontwikkeling van nieuwe ambities. Dit betreft o.a. cultuur met sociale impact en de verbinding van cultuur en economie. Hiervoor is 3 jaar een bedrag van € 335.000,- beschikbaar gesteld uit de reserve Verkoop Essent (2021-2023).

Tilburg Akkoord 2:

Samen met de woningcorporaties middelen inzetten ten behoeve van de Pact- en focuswijken, waarbij de gemeentelijke middelen ten laste van reserve cofinancieringsfonds worden gebracht (€ 613.500,-), voor de initiatieven die bijdragen aan het versterken van de sociale basis.

Roadmap duurzaamheid:

Betreft een eenmalige bijdrage ten behoeven van het verduurzamen van het Natuurmuseum ten laste van reserve Duurzaamheidsfonds gemeentelijke gebouwen en installaties.

Zwaaikom Loven:

De reserve Lokaal HerstructureringsFonds Tilburg houdt rekening met een eenmalige bijdrage in 2022 t.b.v. de herontwikkeling Zwaaikom Loven. De bijdrage is in 2022 nodig bij het openen van een grondexploitatie Loven.

Toekomstbestendige werklocaties:

Voor het realiseren van de uitwerkingsopdrachten opgenomen in de beleidsnota Toekomstbestendige Werklocaties 2020-2025 (TBW) is bestaand budget uitgangspunt. Het beschikbaar hebben van incidentele middelen is noodzakelijk omdat dit de kans verhoogt om cofinanciering te genereren. Dekking ten laste van reserve Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg (LHFT).

TMIP: Visies en verkenningen 2022:

Op het terrein van stedelijke ontwikkeling zullen een aantal visie- en verkenningstrajecten worden gestart en uitgewerkt. Hiervoor zijn incidentele middelen (€ 800.000) gereserveerd.

Grondexploitatie:

De lasten en baten van de grondexploitatie die volgens regelgeving als incidenteel moeten worden aangemerkt.

PACT:

3-jarige doorontwikkeling PACT 2022 t/m 2024, om o.a. structurele mechanismen te ontwikkelen om toekomstige initiatieven uit reguliere middelen te kunnen financieren.

PACT 2023 en 2024 t.l.v. 2022:

Incidentele storting in de algemene reserve van € 2 miljoen in 2022 om extra inzet PACT doorontwikkeling in de jaren 2023 en 2024 (ieder € 1 miljoen) te kunnen dekken.

PACT Tilburg Noord/Urban Innovative Action:

Betreft kosten voor de PACT aanpak in Tilburg Noord waarvoor uit het Europese subsidieprogramma Urban Innovative Actions (UIA) subsidie is verleend. Het bedrag van € 0,8 miljoen betreft lasten en baten voor het gemeentelijk deel (cofinanciering) met dekking uit de reserve cofinancieringsfonds.

I-opgave HNW (bytes):

Kosten van € 0,8 miljoen voor IT in het programma Het Nieuwe Werken / Bytes; deels doorgeschoven uit 2021 i.v.m. latere realisatie. Dekking vindt plaats uit de reserve Incidentele Opgaven.

Informatiseringsprojecten 2022:

Lasten van toegekende informatiseringsprojecten voor de jaarschijf 2022 met dekking uit de reserve ontwikkeling Informatisering.

Smart mobility:

Lasten uitvoeringsprogramma 'Smart Mobility 2020-2023' vanuit netwerkprogramma Brabantstad met dekking uit de reserve Ontwikkeling Informatisering

Gemeentelijke huisvesting-Het Nieuwe Werken:

Betreft kosten in verband met het project Het Nieuwe Werken in relatie tot de nieuwe gemeentelijk huisvesting (stadskantoor en stadswinkel). Dekking uit de tijdelijke reserve gemeentelijke huisvesting waarin tijdelijke exploitatieoverschotten in relatie met gemeentelijke huisvesting worden gestort.

Tekort 2023 t.l.v. 2022:

Incidentele storting van € 1,7 miljoen in de algemene reserve in 2022 en onttrekking in 2023 om begrotingstekort in jaarschijf 2023 af te dekken.

Storting bijdrage corona in reserve corona:

De last van € 0,871 miljoen betreft de storting in de reserve corona van het begrotingsoverschot jaarschijf 2022 uit de Programmabegroting 2021. Hier staat een onttrekking tegenover ter dekking van de verwachte coronalasten in 2022.

Mutaties reserves organisatiekosten:

Het BBV schrijft voor dat toevoegingen en onttrekkingen aan reserves via de exploitatie lopen. De hier gepresenteerde lasten en baten betreffen incidentele lasten op hulpkostenplaatsen voor organisatiekosten waar een dekkingsbijdrage uit reserves tegenover staat.

Mutaties reserves investeringen:

Het BBV schrijft voor dat toevoegingen en onttrekkingen aan reserves via de exploitatie lopen. De gepresenteerde incidentele lasten en baten betreffen investeringslasten en daarbij behorende dekkingen uit reserves.

Overige:

Betreft saldo van diverse posten kleiner dan € 0,25 miljoen en worden niet nader toegelicht.

8. Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Reserve (x € 1.000,-)	Lasten/Toevoegingen				Baten/Onttrekkingen			
	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025
Algemene bedrijfsreserve grondexploitatie	266	266	266	266	0	0	0	0
Beleggingsreserve 2000	0	0	0	0	-4.482	-4.332	-4.182	-4.032
Reserve startersleningen	70	60	60	60	-70	-60	-60	-60
Reserve aanloopverliezen/onrendabele top parkeergarages	497	497	497	497	-537	-537	-537	-537
Reserve bodem, geluid en lucht	0	0	0	0	-808	-3.102	-1.781	-1.114
Reserve bomen	90	90	90	90	-110	-120	-120	-120
Reserve herstructurering erfpachtomzettingen	4.776	4.576	4.376	4.176	-1.930	-1.681	-1.532	-23
Reserve investeringsfonds klimaat	90	93	92	90	-428	-428	-428	-428
Reserve kapitaallasten	0	0	0	0	-8.671	-8.882	-8.730	-8.992
Reserve lokaal herstructureringsfonds	4	0	0	0	-40	-40	-40	0
Bestemmingsreserve betaald parkeren	5.347	4.952	4.872	4.742	-2.030	-2.030	-2.030	-2.030
Reserve duurzaamheidsfonds gemeentelijke gebouwen en installaties	38	38	38	38	0	0	0	0
Reserve stimuleringsfonds hergebruik historische panden	7	7	7	7	-30	-30	-30	-30
Reserve volkshuisvesting	10	10	10	10	-30	-30	-30	-30
Beleggingsreserve bouwfonds	0	0	0	0	-1.456	-1.404	-1.352	-1.300
	11.195	10.589	10.308	9.977	-20.622	-22.676	-20.852	-18.695

9. Overzicht servicenormen

Product/dienst	Servicenorm/indicator	Streef- waarde 2022	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Dienstverlening					
Afname producten	% van onze klanten kan binnen 2 werkdagen een afspraak hebben	90%			
Bezoekers	% bezoekers stadswinkels dat binnen 5 minuten wordt geholpen	95%		94,8%	95,3%
Contact gemeente	% klanten dat contact met gemeente als persoonlijk beoordeelt	85%	2)	2)	89,2%
E-mails	% afhandeling binnen 2 werkdagen	85%	89,4%	89,0%	88,3%
Telefonie 14013	% klanten waarbij binnen 30 seconden wordt opgenomen	70%	82,2%	83,8%	70,0%
Meldingen Centraal Meldpunt	% meldingen binnen 2 weken afgehandeld	90%	91,4%	90,7%	93,7%
Vragen via Social Media	Antwoord binnen 24 uur	90%	96,0%	82,7%	88,8%
Inkomensondersteuning					
Bijzondere Bijstand	% aanvragen (digitaal en per post) dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	95%	W&I: 90% DVL: 95%	94,6% 96,6%	91,4% 98,2%
Individuele inkomens toeslag	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	90%	77%	67,2%	71,6%
Collectieve Zorgverzekering Minima	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	95%	98%	99,1%	100%
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	% aanvragen dat binnen 26 weken na ontvangstbevestiging wordt afgehandeld	95%	95%	95,1%	75,3%
Meedoenregeling	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	100%	100%	100%	91,2%
Participatiewet	% aanvragen dat binnen 56 dagen wordt afgehandeld	95%	96%	98%	96%
IOAW	% aanvragen dat binnen 56 dagen wordt afgehandeld	95%	94%	97%	99%
Schuldhulpverlening, wachttijd	< 28 dagen	90%	16 dagen gemiddeld	11 dagen gemiddeld	14 dagen gemiddeld
Schuldhulpverlening, informatie/advies	% antwoord aan einde afspraak	100%	100%	100%	100%
Kinderopvang vergoeding eigen bijdrage	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	95%		93%	88%
WMO					
WMO voorziening	% afhandelingen binnen 56 dagen	100%	1)	1)	84%
Aanleg invalidenparkeervak	% afhandeling binnen 56 dagen na betaling	100%	83%	83%	84%
Vervoer					
Leerlingenvervoer; ontvangen na start schooljaar	% aanvragen dat binnen 30 dagen wordt afgehandeld	95%	32%		3)
Leerlingenvervoer; ontvangen vóór 1 juni	% aanvragen dat voor start van nieuwe schooljaar wordt afgehandeld	100%	32%		3)

Product/dienst	Servicenorm/indicator	Streef- waarde 2022	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Vergunningen					
Omgevings- vergunning	Van rechtswege verstrekte omgevingsvergunningen vanwege overschrijven wettelijke termijn	0%			
Terrasvergunningen	% afhandeling binnen 56 dagen	100%	97%	100%	82%
Drank- en horeca- vergunningen	% afhandeling binnen 56 dagen	100%	97%	95%	89%
Staanplaatsvergunning	% afhandeling binnen 42 dagen	100%	80%	95%	93%
Parkeren					
Verkeersontheffing	% binnen 14 dagen bericht wel/geen ontheffing	100%	100%	100%	100%
Overig					
Afvalinzameling	Aantal klachten over niet geledigde containers als % van het aantal ledigingen	≤ 0,075%	0,087%	0,058%	0,050%
Aansprakelijk stellen (schade melden)	% afhandeling binnen 42 tot 56 dagen	80%	91,9%	91%	95%

- 1) Door de overgang naar een nieuwe applicatie (de suite voor het sociaal domein), aanpassingen van werkwijzen en processen (met name WMO) en een niet volledige doorvertaling hiervan naar de managementinformatie zijn de realisatiecijfers voor deze servicenormen voor betreffende jaren niet beschikbaar.
- 2) Dit betreft een nieuwe servicenorm vanaf 2020, derhalve voor voorgaande jaren geen realisatiecijfers bekend.
- 3) In de maanden april, mei en juni worden de meeste heronderzoeken en aanvragen leerlingenvervoer ontvangen. Alle aanvragen die vóór 1 juli zijn ingediend, worden op een enkele uitzondering na, voor de start van het nieuwe schooljaar verwerkt. Aanvragen die na 1 juli binnenkomen worden op volgorde van binnenkomst afgewerkt.

10. Bijlagen paragraaf Grondbeleid

Bouwgrond in exploitatie

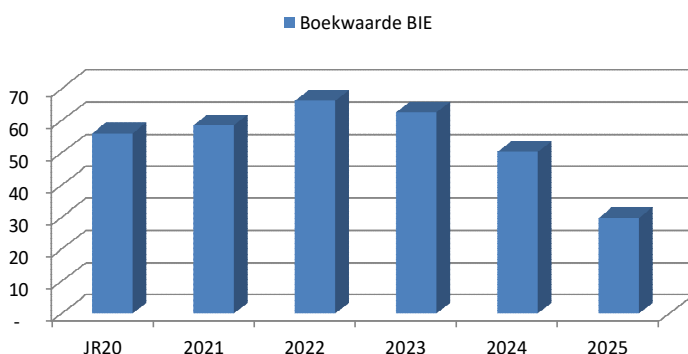
Onder deze categorie vallen de gronden in eigendom van de Gemeente Tilburg waarvoor de gemeenteraad een grondexploitatiecomplex en een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld. Het betreffen gronden die zich in een transformatieproces bevinden waarbij in bezit zijnde grond en (eventueel) aanwezige opstallen worden omgevormd naar bouwrijpe grond, met als oogmerk (opnieuw) te worden bebouwd.

In het overzicht van plannen zijn de resultaten aangegeven van alle lopende grondexploitaties. Op basis van deze resultaten is een voorziening verlies benodigd van in totaal € 40,7 miljoen. Dit is ca. € 2,3 miljoen lager dan bij de Jaarrekening 2020 was geraamd. De per eind 2021 afgesloten plannen kennen een positief resultaat van € 13,4 miljoen.

Boekwaarde

De boekwaarde bestaat uit het saldo van de reeds gemaakte kosten (verwerving, bouw- en woonrijp maken, plan- en apparaatskosten, rente), opbrengsten en genomen winsten. Dit geïnvesteerd vermogen in de BIE bedraagt bij de jaarrekening 2020 € 56,1 miljoen. Naar verwachting zal voor de huidige projectenportefeuille de boekwaarde in 2022 verder toenemen naar € 66,0 mln. en vervolgens afnemen omdat er meer opbrengsten dan kosten worden verwacht. Het is normaal dat bij een grondexploitatie de kosten voor de baat uitgaan. Na 2027 dalen de verkoopomzetten omdat het merendeel van de huidige plannen dan volgens de huidige inzichten beëindigd is. Indien nieuwe plannen in gang worden gezet zal de aangegeven boekwaarde stijgen.

Ontwikkeling boekwaarde BIE

Reserve tussentijdse winstneming

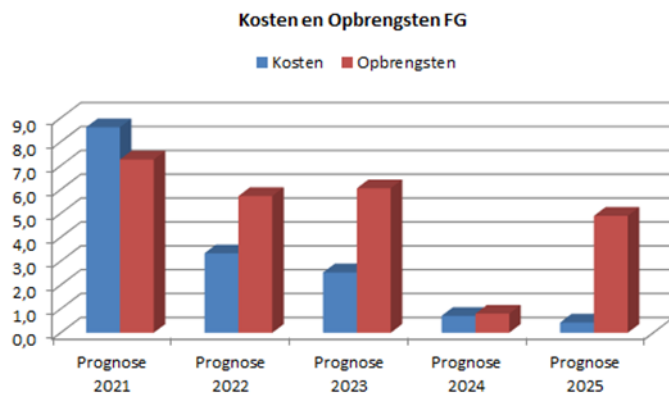
In artikel 16 lid c van het BBV is opgenomen dat de paragraaf grondbeleid een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie moet bevatten. De presentatie van de te verwachten resultaten in de paragraaf grondbeleid dient te gebeuren tegen nominale waarde. Jaarlijks worden de verwachtingen met betrekking tot kosten en opbrengsten in de grondexploitaties bijgesteld. De verzamelde Tilburgse grondexploitaties kennen een doorkijk van 10 jaar (tot 2030). De tussentijdse winstneming is gebaseerd op "The percentage of completion" methode: percentage kostenrealisatie x percentage opbrengstrealisatie x verwachte winst. De tussentijdse winstneming wordt vanuit het exploitatieresultaat van het plan gestort in de Algemene Reserve Grondexploitatie, onderdeel winstneming lopende plannen. Voor een specificatie van de verwachte winstneming wordt verwezen naar het Overzicht van plannen (zie bijlage: toelichting resultaten grondexploitatie). Ten opzichte van eind 2020 is de tussentijdse winstneming in 2021, gecorrigeerd voor de afgesloten plannen, met € 12,9 miljoen afgenomen, van € 21,6 miljoen naar € 8,7 miljoen.

Faciliterend grondbeleid

Bij faciliterend grondbeleid is de bouwkaal in het bezit van een private partij (ontwikkelaar, particulier) en wordt ook door die partij ontwikkeld. De gemeente treedt enkel c.q. vooral op als overheid, die de plannen van private partijen faciliteert als daarvoor een bestemmingswijziging noodzakelijk is. Deze kosten moeten op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) op de derden die daarvan profijt hebben, worden verhaald.

Nog te verwachten kosten: € 15,6 miljoen

Nog te verwachten opbrengsten: € 24,7 miljoen.

Af te boeken kosten Faciliterend Grondbeleid

Op basis van de actualisatie begin 2021 van de kosten en opbrengsten is het de verwachting dat er voor een bedrag van in totaal € 0,1 miljoen minder aan kosten gemaakt zullen worden dan er verhaalbaar is. Dit heeft betrekking op de faciliterende plannen van vóór 2017 die in de overgangsfase zitten. Het definitieve bedrag wordt bij de Jaarrekening 2021 afgeboekt ten laste van de ARGE. Het resultaat van de faciliterende plannen na 2017 en niet in de overgangsfase zitten komen ten laste van de algemene middelen.

Overige plannen

Onder overige plannen zijn met name infrastructurele voorzieningen opgenomen (Spoorzone, Piushaven en Campus Stappegoor) die niet onder de categorie Bouwgrond in exploitatie of Faciliterend grondbeleid vallen.

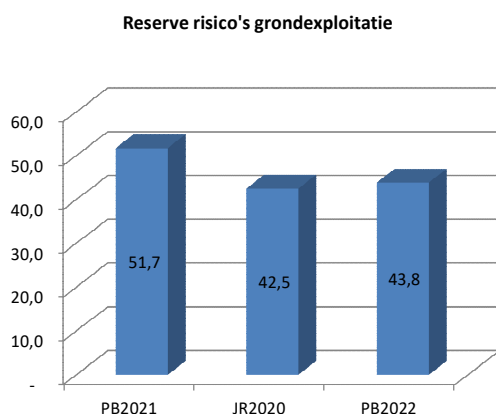
In 2003 heeft de gemeenteraad besloten om in het kader van de optimalisering van de grondexploitatie middelen vrij te maken voor onder andere Spoorzone en Piushaven. Deze bijdragen zijn destijds opgenomen in de grondexploitatie. Volgens de regels van het BBV mag het deel waarvoor nog geen kosten zijn gemaakt niet meer worden opgenomen in de boekwaarde van de betreffende plannen (facilitair en overig). De vooruitontvangen gemeentelijke bijdragen moeten in een reserve worden gestort tot het moment dat de kosten gemaakt zijn.

Deze reserve bedraagt begin 2021 € 5,7 miljoen. Onderstaand is de specificatie aangegeven.

Reserve vooruitontvangen bijdragen (x € 1 mln.)	Saldo 01-01-2021
Spoorzone	2,3
Piushaven	3,2
Campus Stappegoor	0,2
Totaal	5,7

Reserve risico's grondexploitatie / weerstandsvermogen

Het identificeren en beheersen van risico's draagt er aan bij om de projecten binnen de (financiële) kaders te laten verlopen. Twee keer per jaar (bij de jaarrekening en programmabegroting) worden de risicoanalyses geactualiseerd

Overzicht van de risicoreserve

(x € 1 mln.)	Jaarrekening 2020	Begroting 2022
Grondexploitatie (BIE)		
Dalem Noord	0,1	0,1
Dalem Zuid	0,1	0,1
Tradepark 58 Noord	0,9	0,9
Zwaluwenbunders (zuidkamer)	-	0
Wijkevoort	6,6	7,9
Facilitair grondbeleid (FG)		
Den Bogerd gemeentelijke grex	0,4	0,4
Koningsoord	0,8	0,6
Oostkamer	0,4	0,3
Overige en gemengde projecten (OV)		
Piushaven	0,2	0,4
Spoorzone totaal	21,4	21,1
Totaal (deze projecten vertegenwoordigen 80% van de omzet)	30,9	32,0
Projecten (lineair doorgetrokken naar 100%)	38,7	40,0
Onvoorzien (5% over bouw- en woonrijpmaken BIE en FG)	1,9	2,0
Subtotaal projecten		
Renterisico (rente vreemd vermogen stijgt tot 2,5%)	1,9	1,9
Totaal benodigd weerstandsvermogen/Reserve risico's Grondexploitaties	42,5	43,8

Stand van zaken uitvoering nieuw beleid

In totaal zijn de investeringen voor nieuw beleid PB 2022 geraamd tot een bedrag van € 13,1 miljoen. Dit bestaat uit de volgende investeringen:

Voorstellen nieuw beleid (x € 1 mln.)	Totaal beschikbaar PB2022
Grondaankoop Wijkevoort	7,7
Spoorpark	1,0
Regionale Parken	2,8
Aanvullend budget Kernwinkelgebied/voorbereiding Stadsforum fase 1	0,8
Verkenningen Museumkwartier, groen verbinding Moerenburg en kennisas knooppunt TiU	0,3
Reservering Cupudo 2020-2021	0,5
Totaal	13,1

Overzicht alle plannen

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR CATEGORIE EN PROGRAMMA

CAT	PLANNAAM	C		D		E		F=E-D		G		H		I		J		K		L		M		N		O	
		T.L.V.		Jaarrekening 2020		PB2022		Verschil		JR2020								Verwacht effect op PB22									
		ARGE	RH AM GF	Nominaal planresultaat JR 2020		Nominaal planresultaat PB2022		Verschil - = nadelig + = voordelig		Af te sluiten plan tlv resultaat per 31 dec 2020		Tussentijdse winstneming per eind 2020		Afboeking gedurende 2020 gemaakte kosten tlv ARGE		Voorziening verlies eindwaarde		Af te sluiten plan tlv ARGE per 31 dec 21		Tussentijdse winstneming per eind 2021		Afboeking gedurende 2021 gemaakte kosten tlv AM		Afboeking gedurende 2021 gemaakte kosten tlv ARGE		Voorziening verlies per eind 2021	
	(bedragen x € 1.000,-)																										
	(bedragen: positief = winst; negatief = verlies)																										
PROGRAMMA SPOORZONE																											
BOUWGROND IN EXPLOITATIE SPOORZONE																											
	Spoorzone Werkplaats	ARGE		-26.916		-26.974		-58									26.916										26.974
Totaal bouwgrond in exploitatie Spoorzone				-26.916		-26.974		-58		-		0		0		0	26.916		0		0		0		0		26.974
FACILITEREND GRONDBELEID SPOORZONE																											
	Spoorzone MG TTS fase 2	ARGE		1		65		64		0							0										-
	Spoorzone Zwijssen 1	ARGE		190		104		-86									0										-
	Woontoren Spoorpark	ARGE		-		-		-									0										-
Totaal faciliterend grondbeleid Spoorzone				191		169		-22		0		0		0		0	0		0		0		0		0		0
OVERIGE SPOORZONE																											
	Spoorzone algemene en overige kosten	ARGE		3		-8		-11									0										-
Totaal overige Spoorzone				3		-8		-11									0		0		0		0		0		0
Totaal programma Spoorzone				-26.722		-26.813		-91		-		0		0		0	26.916		-		-		-		-		26.974
PROGRAMMA PIUSHAVEN																											
BOUWGROND IN EXPLOITATIE PIUSHAVEN																											
	Plushaven Galjoenstr. Noord	ARGE		-1.181		-1.276		-95									1.181										1.276
	Plushaven Jeruzalem	ARGE		319		308		-11				246					0				296						-
Totaal bouwgrond in exploitatie Plushaven				-862		-967		-105		0		246		0		0	1.181		0		296		0		0		1.276
FACILITEREND GRONDBELEID PIUSHAVEN																											
	Plushaven Fabriekswartier Noord	ARGE		990		990		-0									0										-
	Plushaven Spinaker	ARGE		350		866		516									0										-
	Plushaven Wolstad	ARGE		121		205		84									0										-
	Plushaven de Koopvaardij	ARGE		13		13		0									0		205								-
Totaal faciliterend grondbeleid Plushaven				1.474		2.074		600		-		0		0		0	0		205		-		-		-		-
OVERIGE PIUSHAVEN																											
	Plushaven algemene posten incl. afgesloten plannen	ARGE		455		455		-0									0										-
	Plushaven OR Havenparkhavenkom	AM		562		557		-5									0										-
	Plushaven OR Overige	AM		-21		-21		-0									0										-
	Plushaven Promotiebudget	AM		3		3		0									0										-
Totaal overige Plushaven				999		994		-5		0		0		0		0	0		-		-		-		-		-
Totaal programma Plushaven				1.611		2.100		489		-		246		-		-	1.181		205		296		-		-		1.276
BOUWGROND IN EXPLOITATIE FYSIEKE BEDRIJFSINFRA																											
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (GEREED MET UITSLUITEND VERKOOP GRONDEN)																											
	Tradepark 58 noord	ARGE		5.037		4.877		-160		-		2.691									2.896						-
	Tradepark 58 zuid	ARGE		3.915		3.894		-21				3.726						3.894									-
	Vossenbergh West II	ARGE		9.998		9.982		-16		-		9.966						9.982									-
Totaal				18.950		18.753		-197		0		16.383		-		-		13.876		2.896		-		-		-	-

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR CATEGORIE EN PROGRAMMA

CAT PLANNAAM	C			D		E	F=E-D	G		H	I	J	K		L	M	N	O
	T.L.V.			Jaarrekening 2020		PB2022	Verschil	JR2020					Verwacht effect op PB22					
	ARGE	RH	AM GF	Nominiaal planresultaat JR 2020		Nominiaal planresultaat PB2022	Verschil	Af te sluiten plan tlv resultaat per 31 dec 2020		Tussentijdse winstneming per eind 2020	Afboeking gedurende 2020 gemaakte kosten tlv ARGE	Voorziening verlies eindwaarde	Af te sluiten plan tlv ARGE per 31 dec 21		Tussentijdse winstneming per eind 2021	Afboeking gedurende 2021 gemaakte kosten tlv AM	Afboeking gedurende 2021 gemaakte kosten tlv ARGE	Voorziening verlies per eind 2021
(bedragen x € 1.000,-)																		
(bedragen: postief = winst; negatief = verlies)							- = nadelig + = voordelig											
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (REALISATIE EN NAZORGFASE)																		
Albionstraat	ARGE			-431		-426	5	-	-				431		-426			-
Charlottesoord	ARGE			4.760		4.758	-2	-	3.733				0		4.235			-
Dalem Stadsrand Zuid	ARGE			-108		-108	0	-	-				108					108
Kempenbaan Westzijde	ARGE			191		122	-69	-	98				0		99			-
Magazijnkwartier	ARGE			-3.624		-3.620	4	-	-				3.624					3.620
Pater van den Elsenplein	RH			-2.316		-2.318	-2	-	-				2.316					2.318
Wijkvoort	ARGE			3.256		22.748	19.492	-	-				0		4			-
Totaal				1.728		21.156	19.428	0	3.831	-	6.479		426		4.338	-	-	6.046
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)																		
Geen projecten				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal				0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal bouwgrond in exploitatie fysieke bedrijfsinfra				20.678		39.909	19.231	0	20.214	0	6.479		13.450		7.234	-	-	6.046
BOUWGROND IN EXPLOITATIE WONINGBOUW																		
WONEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)																		
Bergeijkstraat Gezondheidscentrum	ARGE			-		43	43	-	-		-		-					-
Campenhoef Tasforce Wonen	RH			-885		-878	7	-	-				885					878
Centrumplan Zuid	ARGE			-1.112		-1.112	-0	-	-				1.112					1.112
Dalem Stadsrand Noord	ARGE			1.021		1.026	5	-	914						1.007			-
Dongewijk Taskforce wonen	RH			-1.332		-1.334	-2	-	-				1.332					1.334
Tulderstraat, Hendrik van Taskforce Wonen	RH			-546		-633	-87	-	-				546					-
Stappegoor Kazemeterrein	ARGE			645		644	-1	-	-				-					-
Kerkstraat BE Taskforce wonen	RH			-270		-269	1	-	-				270					269
Mahlerstraat	ARGE			-486		-486	-0	-	-				486		-486			-
Mortelplein, Burgemeester vd	RH			-183		-249	-66	-	-				183					-
Nobelstraat	ARGE			244		245	1	-	87				-		205			-
Het Laar - Zorgcentrum	ARGE			-		478	478	-	-		-		-					-
Pater van den Elsenplein - Huisartsenpost	ARGE			-		-513	-513	-	-		-		-					513
Reitse Hoevenstr Taskforce wonen	RH			-662		-652	10	-	-				662					652
Willibrordstraat BE taskforce Wonen	RH			-567		-566	1	-	-				567					566
Witbrant de Gaas	ARGE			226		226	0	-	132				-		226			-
Totaal				-3.907		-4.074	-167	-	1.133	6.043	260	1.212	-	-	5.325			
WONEN (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)																		
Burgerijpad CPO	ARGE			-685		-685	0						685					685
Reeshofweide	ARGE			-351		-349	2		-				351					349
Totaal				-1.036		-1.033	3	0	0	0	1.036	-	-	-	-	-	-	1.033
WONEN (DEFINITIEFASE)																		
Totaal				-		-	-	0	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal bouwgrond in exploitatie woningbouw				-4.943		-5.107	-164	-	1.133	0	7.079	-260	1.212	-	-	6.358		

GRONDEXPLOITATIES: OVERZICHT PLANNEN ONDERVERDEELD NAAR CATEGORIE EN PROGRAMMA

CAT PLANAAM	C			D		E	F=E-D		G	H	I	J	K		L	M	N	O
	T.L.V.			Jaarrekening 2020		PB2022	Verschil		JR2020				Verwacht effect op PB22					
	ARGE	RH	AM GF	Nominaal planresultaat JR 2020		Nominaal planresultaat PB2022	Verschil		Af te sluiten plan tlv resultaat per 31 dec 2020	Tussentijdse winstneming per eind 2020	Afboeking gedurende 2020 gemaakte kosten tlv ARGE	Voorziening verlies eindwaarde	Af te sluiten plan tlv ARGE per 31 dec 21		Tussentijdse winstneming per eind 2021	Afboeking gedurende 2021 gemaakte kosten tlv AM	Afboeking gedurende 2021 gemaakte kosten tlv ARGE	Voorziening verlies per eind 2021
(bedragen x € 1.000,-)																		
(bedragen: postief = winst; negatief = verlies)							- = nadelig + = voordelig											
FACILITEREND GRONDBELEID FYSIEKE BEDRIJFSINFRA																		
BEDRIJVEN/KANTOREN/OVERIGE (REALSTATIE- EN NAZORGFASE)																		
Veemarktkwartier Wagnerplein	ARGE			-11.982		-11.982	-0				29		0	-	-	-	-	-
	RH			-823		-823	-0				51		823	-	-	-	-	823
Totaal				-12.805		-12.805	-0		0	0	80		823	-	-	-	-	823
Totaal faciliterend grondbeleid fysieke bedrijfsinfra				-12.805		-12.805	-0		-	0	80		823	-	-	-	-	823
FACILITEREND GRONDBELEID WONINGBOUW																		
PARTICULIERE EXPLOITATIES WONEN (REALISATIE- EN NAZORGFASE)																		
Besterdring 235	ARGE			162		163	1				-5		0	-				-
Den bogerd pps	ARGE			1.192		1.192	-0		-		-		0	-				-
Durendaelweg 2-4	ARGE			-9		-9	-0		-		-		0	-			-0	-
Enschotsebaan	ARGE			-2.218		-1.706	512		-		-		0	-				-
Heikantsebaan	AM			-111		-141	-30		-		-		25	-		-30		-
Hoge Hoek	ARGE			405		129	-276		-		4		0	-				0
Jozefmavo	AM			-		-0	-0		-		-0		0	-				-
Koningsoord	ARGE			-1.942		-1.828	114		-		-		1942	-			114	1.828
Koolhoven Oost en West	ARGE			659		659	0		-		-		0	-				-
Mater Misericordiae Oude Dijk	ARGE			-129		-129	-0		-		64		34	-			-0	-
Oostkamer	GF			-		0	0		-		-		0	-				-
Oude Goirleseweg Havepterrein	ARGE			-80		-80	0		-		-		0	-				-
CRA Magazijnkwartier de Bankier	AM			-		0	0		-		-		0	-				-
Zuidoosterstraat	ARGE			-		0	0		-		-0		0	-				-
Totaal				-2.071		-1.752	319		0	0	63		2.001	-		-30	114	1.828
PARTICULIERE EXPLOITATIES WONEN (ONTWERP- EN VOORBEREIDINGSFASE)																		
Geen projecten				0		0	0						0					
Totaal				0		0	0		0	0	0		0		0	0	0	0
PARTICULIERE EXPLOITATIES WONEN (DEFINITIEFASE)																		
Geen projecten				0		0	0						0					
Totaal				0		0	0		0	0	0		0		0	0	0	0
Totaal faciliterend grondbeleid woningbouw				-2.071		-1.752	319		0	0	63		2.001	-		-30	114	1.828
ALGEMENE POSTEN GRONDEXPLOITATIE																		
Nazorg en nagekomen kosten afgesloten plannen	ARGE			-1.013		-1.013	-						0					
Reserve winstneming plannen in realisatie en nazorgfase	ARGE			-21.593		-8.742	12.851						0					
Totaal				-22.606		-9.755	12.851		0	0	0		0	0	0	0	0	0
RESUME OVERZICHT EXPLOITATIES																		
RESULTATEN INGEDEELD NAAR PROGRAMMA																		
Totaal programma Spoorzone				-26.722		-26.813	-91		-	-	-		26.916			-	-	26.974
Totaal programma Plushaven				1.611		2.100	489		-	246	-		1.181		205	296	-	1.276
Totaal bouwgrond in exploitatie fysieke bedrijfsinfra				20.678		39.909	19.231		-	20.214	-		6.479		13.450	7.234	-	6.046
Totaal bouwgrond in exploitatie woningbouw				-4.943		-5.107	-164		-	1.133	-		7.079		-260	1.212	-	6.358
Totaal faciliterend grondbeleid fysieke bedrijfsinfra				-12.805		-12.805	-0		-	-		80	823		-	-	-	823
Totaal faciliterend grondbeleid woningbouw				-2.071		-1.752	319		-	-		63	2.001		-	-30	114	1.828
Totaal algemene posten				-22.606		-9.755	12.851		-	-		-	-		-	-	-	-
Totaal alle grondeploitaties en algemene kosten				-46.858		-14.223	32.636		-	21.593	143		44.479	13.395	8.742	-30	114	43.304
Waarvan:																		
Afgesloten plannen									-					13.395				
Afboeking verlies FG											143		2.001				114	1.828
Voorziening verlies BIE Spoorzone													26.916					26.974
Voorziening Verlies BIE alle plannen excl. Spoorzone													14.739					13.680
Voorziening verlies FG Spoorzone													0					0
Voorziening verlies FG alle plannen excl. Spoorzone													2.624					2.651

11. Onderzoeken doeltreffendheid/doelmatigheid

Op 19 maart 2012 is de verordening "Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid" door de raad vastgesteld. Deze verordening bepaalt dat wij jaarlijks in de Programmabegroting een overzicht geven van de voorgenomen evaluaties van de kadernota's en themagerichte onderzoeken naar doeltreffendheid en/of doelmatigheid.

Doelmatigheid: de mate waarin de gewenste prestaties en beoogde doelen worden gerealiseerd met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen, of de mate waarin met de beschikbare middelen zo veel mogelijk resultaat wordt bereikt.

Doeltreffendheid: de mate waarin de gemeente er in slaagt met de geleverde prestaties de gestelde doelen te bereiken.

In onderstaand overzicht hebben we voor de vigerende kadernota's aangegeven of we deze willen aanpassen en of we daaraan voorafgaand een evaluatie uitvoeren. Ons uitgangspunt is dat deze evaluaties worden uitgevoerd binnen de bestaande werkbudgetten die beschikbaar zijn voor beleidsvoorbereiding. Voorafgaand aan aanpassing kadernota en/of evaluatie leggen we een startnotitie aan de raad voor om over de gekozen werkwijze en de betrokkenheid van de raad en stad met elkaar van gedachten te wisselen.

Vigerende kadernota / beleidskader	Voorgenomen evaluatie / onderzoek in 2022	Voorstel m.b.t. kadernota in 2022
Inclusieve stad		
Lokale educatieve agenda 2019-2022 Een kansrijke toekomst begint hier!	ja	ja
Kadernota: Versterken sociaal en veerkrachtig Tilburg 2020-2023	n.v.t.	n.v.t.
Kadernota: Persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid	nee	nee
Kadernota: Bieden van Passende ondersteuning	n.v.t.	n.v.t.
Kadernota: Ingrijpen bij crisis en onveiligheid	n.v.t.	n.v.t.
Tilburg investeert in perspectief	nee	nee
Agenda Sociaal 013	Nee	n.v.t.
Programma Jeugdwerkloosheidsvrije regio	Nee	Nee
Samen met de Jeugd; koersdocument jeugdhulp		
Beleidsnota: Integrale jeugdaanpak 2021-2024		
Beleidsnota Coöperatie toegang		
Koers 'Samen met de Jeugd'		
Beleidsnota: Mondiale bewustwording 2021-2025	nee	nee
Beleidsnota Meedoen is winnen, sport en bewegen in Tilburg	nee	nee
Duurzame stad		
Groenbeheerplan		
Hoofdlijnennotitie Parkeren 2016		
Beheerbeleidsplan Groen in de Stad		
Programma Water en Riolering (PWR) 2020-2023	Nee	Nee
Klimaataanpak 2013-2020	Nee	Ja
Kadernota Duurzame Stad		
Vitale stad		
Integraal Veiligheidsplan Tilburg IVP 2019-2022		
Tilburg Akkoord 2020-2022		
Kadernota Ruimte voor wonen, werken en mobiliteit		
Kadernota Aantrekkelijke leefomgeving		
Kadernota Economie, Cultuur en Evenementen	Nee	Nee

Vigerende kadernota / beleidskader	Voorgenomen evaluatie / onderzoek in 2022	Voorstel m.b.t. kadernota in 2022
'Tilburg Next', Economisch-ruimtelijke visie voor de binnenstad van de 21e eeuw		
Evenementenbeleid 2019-2022	Nee	Nee
Citymarketingbeleid 2019-2022	Ja	Nee
Horecabeleid 2017 e.v.	Ja	Geen kadernota, wel een beleidsnota.
Beleidsnota: Detailhandelsvisie 2020	Nee	Nee
Beleidsnota: Toekomstbestendige Werklocaties 2020-2025	Nee	Nee
Beleidsnota: Cultuur raakt ons; Cultuurplan Tilburg 2021-2024	2024 (maakt onderdeel uit van het nieuwe cultuurplan voor de jaren 2025-2028)	
Omgevingsvisie Tilburg 2040	Nee	Nee
Woonagenda 2020-2025	Nee	Nee
Nota Systematiek kostenverhaal bovenwijkse voorzieningen	Nee	Ja
Tilburg Mobiliteitsplan 2040	Nee	Nee
Kadernota gebouwen		
Samen en dichtbij		
Strategische meerjarenagenda Midpoint Brabant/Hart van Brabant		
Visie op dienstverlening 2021-2026		
Een wereld te winnen		
Visie op P&C cyclus 2019		
Nota financieel beleid		
Overige		
Kadernota subsidiebeleid 2017-2020		
Kadernota bedrijfsvoering		
Doorlichting Organisatie (Zelfanalyse)		
Duurzaamheidsbalans Telos		

12. Overzicht benchmarks

Benchmark	Periode	Organisatie	Opmerking
Benchmarks bedrijfsvoering			
Vensters voor Bedrijfsvoering	Jaarlijks	VNG Realisatie / ICTU	https://www.venstersvoorbedrijfsvoering.nl
Benchmark ICT	Jaarlijks	M&I Partners	
Personeelsmonitor	Jaarlijks	A&O fonds	
Benchmarks bedrijfsmatige afdelingen			
Divosa Benchmark Werk en Inkomen	Per kwartaal	Divosa i.s.m. Stimulanz/SGBO/BMC	www.divosa-benchmark.nl
Benchmark huishoudelijk afval	Jaarlijks	NVRD/Agentschap NL	We nemen deel aan onderdeel Milieu
Wettelijk verplichte / Bestuurlijke verantwoording			
Benchmark Waar staat je gemeente	Jaarlijks	VNG Realisatie	Alleen voor Kinderopvang http://www.waarstaatjegemeente.nl/
Artikel 2.5.1 WMO 2015 (tevredenheidsonderzoek WMO)	Jaarlijks	SGBO	
Atlas Nederlandse gemeenten	Jaarlijks	Atlas Nederlandse Gemeenten	Dit gaat automatisch voor de 50 grootste gemeenten
Evenementenmonitor	Jaarlijks	Respons	Betreft geen actieve deelname; gehanteerde data zijn zelf door Respons verzameld en niet door ons aangevuld of aangepast.
Vergelijking positie woonlasten grote gemeenten	Jaarlijks	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO)	Betreft geen actieve deelname. COELO verzamelt zelf cijfers. Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2021
WOZ benchmark	Jaarlijks	Waarderingskamer	https://wozbenchmark.databank.nl/dashboard
Gemeentelijke monitor sociaal domein via "Waar Staat je Gemeente?"	2 x per jaar	VNG Realisatie/CBS	http://www.waarstaatjegemeente.nl/
Overige benchmarks (wel deelname, niet opgenomen in kadernota bedrijfsvoering)			
Benchmark gladheidsbestrijding	Jaarlijks	NVRD	geen deelname
Monitor Sport en Gemeenten	Jaarlijks	VSG (Vereniging Sport en Gemeenten)	https://www.monitorsportengemeenten.nl

13. Geprognosticeerde balans en EMU-saldo

Voor de berekening van de verplichte kengetallen en het EMU-saldo gaan we uit van de volgende balansprognoses.

Balans per ultimo (x € 1 miljoen)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
Immateriële vaste activa	3	3	3	3	3	3
Materiële vaste activa	967	1.113	1.239	1.263	1.264	1.268
Financiële vaste activa: Deelnemingen	8	8	8	8	8	8
Financiële vaste activa: Leningen	66	46	46	46	46	44
Voorraden (grondexploitaties)	22	25	33	36	28	7
Voorraden (overig)	0	1	1	1	1	1
Vlottende activa overig	170	171	166	163	159	155
TOTAAL ACTIVA	1.236	1.367	1.496	1.520	1.509	1.486
Eigen vermogen	829	746	711	688	673	663
Voorzieningen	28	20	18	18	17	15
Vaste schulden	175	393	559	608	613	602
Kortlopende schulden	124	110	111	110	110	110
Overlopende passiva	80	98	97	96	96	96
TOTAAL PASSIVA	1.236	1.367	1.496	1.520	1.509	1.486

De geprognosticeerde balans is een vertaling van wat er in de begroting is opgenomen. Ervaring leert dat de realisatie normaliter lager is dan wat er aan prognoses/ambities in de begroting wordt opgenomen. Dit is met name bij de materiële vaste activa het geval. In lijn met de stijging van de materiële activa zien we als tegenhanger hogere vaste schulden en een afname van het eigen vermogen. Ondanks de verwachting dat de bovenstaande prognose gedeeltelijk doorschuift naar latere jaren zijn deze hogere vaste schulden (externe leningen) en afname van het eigen vermogen wel het huidige toekomstbeeld.

(x € 1 miljoen)	Realisatie 2020	Prognose 2021	Prognose 2022	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025
EMU-saldo	-51,5	-239,6	-169,6	-52	-7,8	4,5

De prognose van ons EMU-saldo laat de komende jaren overwegend een negatief beeld zien, wat betekent dat we als gemeente meer geld uitgeven dan dat er binnenkomt. Om als gemeente duurzaam financieel gezond te zijn is het uitgangspunt, in lijn met de vastgestelde nota Financiële positie, dat er structureel niet meer geld mag worden uitgegeven dan dat er binnenkomt.

14. T-MIP Stedelijke ontwikkeling in 2022

In deze bijlage wordt beschreven wat de belangrijkste ontwikkelingen in 2022 zullen zijn binnen de opgaven Stedelijke Ontwikkeling

BRABANTSTRATEGIE

Knoop Binnenstad 21^e eeuw

Kernwinkelgebied (KWG)

In 2022 wordt binnen huidige scope en met afgesproken kwaliteit verder gewerkt aan de diverse deelgebieden binnen het project KWG. In 2022 is de zuidelijke verbinding en de aanleg van het openbaar gebied gereed. Concreet betekent dit de afronding van het plan Hendrikhof, Heuvelstraat 20 en Entree Emma-West begin 2022. Aansluitend wordt met de aanleg van het openbaar gebied gestart en afgerond medio 2022.

Er is tegen het bestemmingsplan van het Woongebouw Pieter Vreedeplein beroep ingesteld bij de RvS. We verwachten dat dit eind 2021 nog behandeld gaat worden. Dit betekent dat we in 2022 toewerken naar een omgevingsvergunning en dat deze medio 2022 verleend zou kunnen worden.

Het ontwerp Pieter Vreedestraat wordt naar verwachting begin 2022 afgerond. Daarna wordt gestart met de herziening van het bestemmingsplan.

Stadsforum

Afhankelijk van positieve besluitvorming door de raad in december 2021 over het eerste uitvoeringskrediet Willemsplein (Stadsforum fase 1), zal rond maart 2022 gestart worden met de uitvoering van het nieuwe Willemsplein. De omgeving rond het Stadhuis (fase 0) is gereed.

Koningswei

Afhankelijk van de positieve besluitvorming door de raad in december 2021, volgend op succesvolle afronding van de koop- en realisatieovereenkomst tussen de 3 partijen TBV, Amvest/Aegon en gemeente, weten we op welke wijze de vastgoedontwikkeling doorgang vindt inclusief de herinrichting van de openbare ruimte.

Spoorzone

In 2022 worden de projecten De Brabander, de Zwijsengarage, MindLabs en de Hall of Fame opgeleverd. Verder wordt er gestart met bouwen van de projecten Ketelhuis, de broedplaats fase 2, de Clarissentoren en de Zwijsenlocatie. De plannen van het Traversegebouw, de Young Professional Campus en de Theresiazone zijn in voorbereiding en voor de koepelhal en de wagenmakerij wordt er na opheffing van de tijdelijke oplossing in verband met covid-maatregelen, toegewerkt naar een definitieve transformatie.

Veemarktkwartier

Aan de Veemarktstraat is Pakhuis West in verkoop en is Van de Ven met de bouw gestart. In het bouwplan wordt de herbouw van de oude geveltsjes meegenomen. Oplevering is in 2022 gepland.

Magazijnkwartier

In het westelijk deel van het Magazijnkwartier is de bouw van de Bankier gestart en wordt deze naar verwachting medio 2023 opgeleverd. In het oostelijk deel van het Magazijnkwartier is in 2011 een overeenkomst gesloten met Van de Ven over de ontwikkeling van dit gebied. De stedenbouwkundige verkenningen moeten resulteren in een ontwikkelplan op basis waarvan de bestemmingsplanprocedure naar verwachting in 2022 kan worden opgestart.

Knooppunt Modern Industrieel Cluster Midden-Brabant (Wijkevoort)

In 2022 vindt naar verwachting behandeling van het bestemmingsplan, exploitatieplan en ontwikkelingsplan bij de Raad van State plaats. Ondertussen wordt gewerkt aan de voorbereidingen van het bouwrijp maken van het terrein en het vormen van een gebiedscoalitie c.q. innovatie-campus. Daar waar het grondeigendom verkregen is, worden de ecologische verbindingzones (EVZ's) daadwerkelijk gerealiseerd. In 2022 vinden er buiten de EVZ's nog geen realisatie-activiteiten plaats.

REGIOSTRATEGIE

Knooppunt Zorgcluster Leijpark

De bestemmingsplanprocedure is in 2021 gestart en naar verwachting wordt in 2022 het bestemmingsplan ETZ vastgesteld. Parallel daaraan wordt verder gewerkt aan de uitwerking van de nieuwbouwplannen. Bij de uitwerking van de plannen wordt ook de ontsluiting voor verschillende vormen van verkeer meegenomen.

De verwachting is dat in het eerste kwartaal van 2022 de nieuwbouw van Renova aan de Kempenbaan wordt opgeleverd.

Stappegoor (incl. Onderwijscampus)

In 2022 worden de plannen voor de Willem II kazerne verder uitgewerkt en wordt er gestart met de realisatie. Tevens wordt gewerkt aan plannen voor het Olympiaplein en worden de plannen rond de "Poort van Stappegoor" en andere plannen voor betaalbare woningen die gekoppeld zijn aan de Woningbouwimpuls, verder uitgewerkt. Verder zal worden gewerkt aan het optimaliseren van de locatie rond de atletiekbaan.

STADSSTRATEGIE

Brandpunten in de wijk

Wagnerplein

In 2022 worden de plannen voor het Wagnerplein en omgeving in dialoog met de omgeving en stakeholders verder uitgewerkt.

Pater van den Elsenplein + huisartsenpost

Naar verwachting kan in de loop van 2022 worden gestart met nieuwbouw van de huisartsenpost en het daarbij gelegen woningbouwprogramma.

Koningsoord

Inmiddels zijn vele woningen in het gebied opgeleverd en bewoond. Het nieuwe centrum van Berkel-Enschot heeft daarmee vorm gekregen. Ook in 2022 wordt nog in verschillende deelgebieden gebouwd aan een gedifferentieerd woningbouwprogramma. Oplevering van het geluidsscherm tussen het spoor en de Koningsoordlaan wordt medio 2022 verwacht. Eind 2022, als ook het sternet-fietspad achter het sportcomplex is opgeleverd (laatste te realiseren regieonderdeel van de gemeente binnen Koningsoord), verwachten we een definitief beeld te hebben van de kosten die gemoeid zijn met de activiteiten die we als gemeente in regie hebben genomen en kunnen we concluderen of er binnen het beschikbare budget van € 8,5 miljoen is gebleven.

Voor deelgebied 8 verwachten we de bestemmingsplanprocedure in 2022 te doorlopen, op voorwaarde dat de daarbij betrokken partijen (Heijmans, gemeente, TBV en De Tangent) het contractueel eens zijn geworden over de herontwikkeling van het totale gebied inclusief Torentjeshoef.

Voor deelgebied 4 zijn tussen de gemeente en beide betrokken ontwikkelaars definitieve werkafspraken gemaakt over bouw- en woonrijpmaken en benodigde grondtransacties. Wel is er nog discussie over de te betalen exploitatiebijdrage, welke via de reguliere bezwarenprocedure omgevingsvergunningen wordt afgewikkeld. De algehele herziening van het exploitatieplan wordt in 2022 afgerond.,

Kenniskwartier

In het kenniskwartier wordt voorzien in een metromix milieu waar de komende 20 jaar circa 7.000 nieuwe woningen worden bijgebouwd. Hierbij gaat om woningen voor verschillende doelgroepen en in verschillende prijsklassen en zowel koop als huur.

Met een aantal initiatiefnemers verwachten we in 2022 verder te werken aan verbetering van de Westermarkt als onderdeel van het Kenniskwartier. Hierbij willen we niet alleen dat de verblijfskwaliteit van het winkelcentrum inclusief de openbare verbeterd maar willen we ook werken aan de toevoeging van dan 500 woningen.

Wagnerplein

In 2022 wordt verder gewerkt aan de herontwikkeling van het Wagnerplein. Uitgangspunt hierbij is dat naast commerciële horeca- en retailfuncties ook enkele honderden woningen in verschillende prijsklassen worden toegevoegd en de buitenruimte een kwaliteitsimpuls krijgt.

Biezenmortel

Op verschillende niveaus wordt gewerkt aan planvorming voor de toekomstige doorontwikkeling van het dorp Biezenmortel. Het betreft zowel plannen voor woningbouw als plannen voor dorpsvoorzieningen. We streven naar een samenhangende aanpak die in lijn ligt met de dorpsvisie die onder aanvoering van de dorpscoöperatie is opgesteld, maar zullen zoveel mogelijk vanuit deelplannen realisatie stimuleren (niet alles op elkaar laten wachten).

Realisatie gevarieerde woonmilieus

Betaalbare huurwoningen (Taskforce)

In 2022 verwachten we een volgende stap te zetten in de realisatie van Puijacker en de bestemmingsplanprocedure te starten. Ook wordt in diverse projecten verder gewerkt aan de realisatie van betaalbare woningen. Hierbij gaat het onder andere om de Westermarkt, stationsomgeving Reeshof en Smarius.

Geheel 2022 wordt er gebouwd aan TTS2, door eigenaar TBV Wonen omgedoopt tot Highlane.

(C)PO ontwikkelingen

In 2022 wordt er binnen de Nieuwe Warande (Oostkamer) gebouwd op de in 2021 verkochte kavels. Het laatste deelplan (2) kan pas in verkoop nadat het Gilde is verplaatst. Daarvoor doorlopen we in 2022 een locatiestudie en een planologische

procedure. Parallel wordt voor het deelproject Nieuwe Warande-Zuid (Oostkamer-Zuid) de stedenbouwkundige studie afgerond, in aanloop naar het opstarten van de nog te doorlopen bestemmingsplanprocedure voor dit deelproject.

In 2022 wordt binnen het project Kolenvense Akkers (B-E) volop gebouwd. Woonrijp maken volgt na oplevering van de woningen en start mogelijk nog in 2022.

In 2022 werken we met aspirant bewoners aan CPO ontwikkelingen op het NOAD terrein. Aan het Burgerijpad worden de woningen in 2022 gebouwd.

Middeldure huurwoningen

Ontwikkeling en bouw van middeldure huurwoningen vindt binnen de Binnenstad van de 21e eeuw plaats in: Kernwinkelgebied, Koningsplein en Spoorzone. Verder in onder andere Reeshofweide, Stokhasselt, Stappegoor, Wagnerplein, Pater van den Elsenplein en Smarius.

Diverse Woningbouwontwikkelingen

In de dorpen wordt gewerkt aan diverse woningbouwontwikkelingen. In Udenhout gaat het om de ontwikkeling van Den Bogerd en Berkenhout. In Berkel-Enschot werken we o.a. aan de ontwikkeling van het plangebied Enschootsebaan. Binnen de stad Tilburg wordt op vele plekken in de stad gebouwd en gewerkt aan de voorbereiding van projecten. Voorbeelden zijn de laatste deelprojecten in de Piushaven (Wolstad, Fabriekskwartier Noord en Spinaker). Voor het evenemententerrein 't Laar wordt gewerkt aan plannen voor woningbouw waarbij een divers leefmilieu het uitgangspunt is. Verder worden de plannen voor het project Smariuskade verder uitgewerkt. In afstemming met de omgeving wordt verder gewerkt aan de planvorming voor een gemengde woon-werk-cultuurcomplex Duvelddorp.

Huisvesting arbeidsmigranten

We werken aan verschillende projecten voor de huisvesting van arbeidsmigranten. De grootse complexen bevinden zich aan de dr. Hub van Doorneweg (in 2021 deels in gebruik genomen), Bundersestraat (in 2021 in gebruik genomen) en Dongeseweg.

Ontwikkeling lokale en regionale economie

Landschap de Groene Kamer

Voor de noordelijke plandelen (Foodcluster en Intratuin) verwachten we in 2022 de planologische procedure te doorlopen, in samenhang met andere initiatieven zoals Fouragehandel Thielen, Loonwerkbedrijf van Broekhoven en Oliemeulen. Voor de zuidelijke plandelen vindt verdere planvorming plaats en wordt bekeken welke ontwikkelingen al binnen het bestaande bestemmingsplan, al dan niet tijdelijk, opgestart kunnen worden.

Haven Loven

In samenhang met de ontwikkelingen van het kanaal (bevaarbaarheid klasse 4 schepen) werken we in 2022 aan de voorbereidingen van de realisatie van een multimodaal overslagpunt in de huidige haven van Loven.

Stadsrand Dalem Zuid

70% van het bedrijventerrein is ingevuld. De overige kavels zijn in optie en worden naar verwachting in 2022 ontwikkeld.

15. Lijst met afkortingen

AB	Algemeen Bestuur	DIVOSA	Vereniging van gemeentelijke directeuren in het sociaal domein
AD	Algemeen Dagblad	DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
ADHD	Attention Deficit/Hyperactivity Disorder	DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
AI	Artificial Intelligence (kunstmatige intelligentie)	DVL	afdeling Dienstverlening
AMV	Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen	ECB	Europese Central Bank
APV	Algemene Plaatselijke Verordening	EMU	Europese en Monetaire Unie
AR	Algemene Reserve	ETUI	European Testbed for Urban Innovation
ARGE	Algemene Reserve Grondexploitatie	ETZ	Elisabeth Tweesteden Ziekenhuis
ASV	Algemene Subsidieverordening	EU	Europese Unie
AZC	Asielzoekerscentrum	EVZ	Ecologische Verbindingszones
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen	FG	Faciliterend Grondbeleid
BAT	Brabants Afval Team	FLO	Functioneel Leeftijds Ontslag
BBP	Bruto Binnenlands Product	FNO	Stichting Fonds NutsOhra
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten	FMI	Funciemengingsindex
BBZ	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen	FTE	Full Time Equivalent
BCF	BTW compensatiefonds	GEM	Grondexploitatie Maatschappij
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie	GF	Gemeentefonds
BIBOB	Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur	GFT	Groente, Fruit en Tuinafval
BIE	Bouwgrond In Exploitatie	GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid	Ggoud	Gezond en Gelukkig Oud in Tilburg
BIZ	Bedrijfsinvesteringszone	GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
BMT	Binnenstadsmanagement Tilburg	GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten	GIDS	Gezond in de stad
BO	Bestuurlijk Overleg	GOB	Groen Ontwikkefonds Brabant
BOA	Bijzonder OpsporingsAmbtenaar	GR	Gemeenschappelijke Regeling
BOSS	Bewegen, Ontmoeten, Sporten en Spelen	GREX	Grondexploitatie
BRK	Basis Registratie Kadaster	GWV	Grond- Weg en Waterbouw
BSO	Buiten Schoolse Opvang	HBO	Hogere Beroeps Onderwijs
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde	HCA	Human Capital Agenda
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen aan Gemeenten	HNW	Het Nieuwe Werken
BV	Besloten Vennootschap	HRA	Huishoudelijk Rest Afval
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken	IBOR	Integraal Beheerplan Openbare Ruimte
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst	ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
CAST	Centrum voor Architectuur en Stedenbouw Tilburg	ILA	Intensieve leefbaarheidsaanpak
CAT	Circulair Ambachtscentrum Tilburg	IMOC	Index Materiële OverheidsConsumptie
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	IMW	Instituut voor Maatschappelijk Werk
CEP	Centraal Economisch Plan	IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werkloze werknemers
CEO	Client ervaringsonderzoek	IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
CEOT	Client ervaringsonderzoek Toegang	IU	Integratie-uitkering
CEOWI	Client ervaringsonderzoek Werk en Inkomen	IVP	Integraal Veiligheids Plan
CIO	Chief Information Officer	JGZ	Jeugdgezondheidszorg
CiST	Cultuur in Scholen Tilburg	JIM	Jouw Ingebrachte Mentor
CIT	Crisis Interventie Team	JOGG	Jongeren op Gezond Gewicht
CMP	Centraal meldpunt	JR	Jaarrekening
Coelo	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden	KCM	Klant Contact Monitor
COVID19	Coronavirus disease 2019	KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
CPB	Centraal Planbureau	KTO	Klanttevredenheidsonderzoek
CPI	Consumentenprijsindex	KWG	Kernwinkelgebied
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap	KWS	Kermiswerkgroep Stakeholders
CRM	Customer Relationship Management	LEA	Lokaal Educatieve Agenda
CROW	Landelijk normeringsinstituut en kennispartner	LED	Light Emitting Diode
CV	Commanditaire Vennootschap	LEMON	Leefbaarheidsonderzoek
DG	Diamant-Groep	LISA	Databestand voor cijfers over werkgelegenheid
		LHBTIQ+	Lesbisch, Homoseksueel, Biseksueel,

	Transgender, Intersekse en Queer	POH-GGZ	Praktijkondersteuner huisarts voor de
LHFT	Lokaal Herstructureringsfonds Tilburg		Geestelijke Gezondheids Zorg
LIOT	Leidraad Inrichting Ondergrond Tilburg	POH-JGGZ	Praktijkondersteuner huisarts voor de Jeugd
LV WOZ	Landelijke Voorziening Wet Onroerende Zaken		Geestelijke Gezondheids Zorg
MBB	Monumenten Beheer Brabant	PPI	afdeling Programma-, Project- en Interim-
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs		management
MDO	Multidisciplinair Overleg	PRO/VSO	Praktijkonderwijs / Voorgezet speciaal onderwijs
MEE	Organisatie voor mensen met een handicap, chronische ziekte of functiebeperking	PWR	Programma Water en Riolerings
MenACWY	vaccinatie de meningokokkenbacteriën uit de groepen A, C, W en Y	QR	Quick Response (code)
MFB	Monumentenfonds Brabant	RAV	Regionaal Ambulancevoorziening
MIHP	Meerjarig Integraal Huisvestingsplan	RBP	Regionaal Beleidsplan politie
MIP	Meerjarig Investeringsplan	RBV	Reserve Bovenwijkse Voorzieningen
MJOP	MeerJaren OnderhoudsProgramma	REKS	Regionale Energie en Klimaat Strategie
MJP	Meerjarenprogramma Openbare Ruimte	RH	Reserve Herstructurering
MKB	Midden- en KleinBedrijf	RIA	Regionale Investeringsagenda
MKI	Milieu Kosten Indicator	RIEC	Regionaal Informatie- en Expertisecentrum
MIn.	Miljoen	RIO	Reserve Incidentele Opgaven
MLT	Middellangetermijnverkenning (CPB)	RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
MO	Maatschappelijke ondersteuning	RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
MOED	Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid	ROA	Regionale Omgevings Agenda
MTB	Mountain Bike	ROB	Raad voor het openbaar bestuur
MVA	Materiële Vaste Activa	ROI	Reserve Ontwikkeling Informatisering
MWB	Midden en West Brabant	RRO	Regionaal Ruimtelijk Overleg
NAI	Nederland Arbitrage Instituut	RWTC	Rotary Wing Training Center
NB	Nota Bene	SAT	Stichting Ateliers Tilburg
NDSD	Netwerk Directeuren Sociaal Domein	SBO	Speciaal Basis Onderwijs
NEA-index	Samenwerking van organisaties die kosten op vervoersgebied monitoren	SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
NEN	Nederlandse Norm	SMART	specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden
NHU	Nederlandse Handelsunie	SO	Speciaal Onderwijs
NL	Nederland / Nederlandse	SPUK	Specifieke Uitkering
NNTB	Nog Nader Te Bepalen	SRBT	Stedelijke Regio Breda/Baronie-Tilburg/Hart van Brabant
NPO	Nationaal Programma Onderwijs	SW	Sociale Werkvoorziening
NS	Nederlandse Spoorwegen	SWS	Stichting Waarborgfonds Sport
NSL	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit	T-MIP	Tilburgse Meerjaren Investeringsplanning Stedelijke Ontwikkeling
NVM	Nederlandse Vereniging van Makelaars	TOF	Stichting Tilburgs Ondernemersfonds
NVRD	Koninklijke Vereniging voor Afval- en Reinigingsmanagement	TOG	Tilburgs Overlegorgaan Gehandicapten
OAB	Onderwijs Achterstanden Beleid	TPE	Thermoplastisch elastomeer (rubbers)
OM	Openbaar Ministerie	tROM	Tilburgse en Regionale bedrijven Ondernemen Maatschappelijk
OMG	Outlaw Motorcycle Gangs	TTS	Tilburg Talent Square
OMWB	Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	TWM	Tilburgse Waterleidingmaatschappij
OV	Openbaar Vervoer	UIA	Urban Innovative Actions
OVA	Overheidsbijdrage in de Arbeidskosten-ontwikkeling (prijsindex)	UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
OZB	Onroerend Zaak Belasting	VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
PACT	People Acting in Community Together	VO	Voortgezet Onderwijs
pBBP	Prijsindex Bruto Binnenlands Product	VPB	Vennootschapsbelasting
PCB	Polychloorbifenyyl	VRI	Verkeersregelininstallatie
PGB	Persoons Gebonden Budget	VRMWB	Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant
PM	Pro memorie	VSG	Vereniging Sport en Gemeenten
PM	Particulate Matter (afkorting voor Fijnstof)	VSO	Voortijdig Schoolverlaten
PMD	Papier Metaal Drankkarton	VT	Veilig Thuis
PO	Primair Onderwijs	VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
POC	Percentage Of completion	VvE	Vereniging van Eigenaren
POH	Praktijkondersteuner huisarts	VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
		VVV	Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer
		VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Ministerie)
		WAS	Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen

WAUCE-UNA project We Are Urban Culture Europe-Urban
 Naschoolse Activiteiten
 WBI WoningBouwImpuls
 WEP Wet Electronische Publicaties
 WEW Waarborgfonds Eigen Woningen
 WHO World Health Organization
 WLZ Wet Langdurige Zorg
 Wkb Wet Kwaliteitsborging
 Wmo Wet Maatschappelijke Ondersteuning
 WOB Wet openbaarheid van bestuur

WOO Wet Open Overheid
 WOZ Wet Onroerende Zaken
 WSJG Waar staat je gemeente
 WSW Wet Sociale Werkvoorziening
 WSW Waarborgfonds Sociale woningbouw
 WGGZ Wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg
 WW Werkloosheidswet
 XL Extra Large
 ZML zeer moeilijk lerende leerlingen